

Zákony kontrastu

román

Jaroslav Kříž

Bílá

Sníh padal den a noc.

„V březnu,“ řekl muž. „Kdo by to řekl.“

Pes k němu zdvihl hlavu a zametl ohonem kousek země za sebou.

„Budeme muset zatopit.“

Ale místo ke kamnům šel k oknu, zahleděl se ven. Sníh všude, kam jen dohlédnul. A bílé čárky dál jemně a bezbolestně škrtyly veškerý vnější svět.

Pes tiše zakňučel.

„Aha, ty kamna.“

Otevřel ledová dvířka, zkřehlými prsty zašátral po litinových žebrech. Teprve v té chvíli si uvědomil, jaká je v místnosti zima.

„Hned to bude,“ řekl omluvně.

Když se drobné plaménky konečně plazily po třískách, pohlédl na psa.

„Dá to práci...“

Ale pořád ho něco táhlo k oknu. Vějíř pěšinek, které se odtud rozbíhaly jako prsty dlaně natažené k městu, už skoro zmizel pod sněhem. Bílé chomáčky tiše ulpávaly na stromech, na plaňkách plotu, na římse. Rychle se obrátil a přiložil do kamen.

Přitáhl si židli k tomu zdroji stále mocnějšího tepla a seděl dlouho se psem u nohou. Ticho v domě a ještě větší ticho za okny na liduprázdných pláních se v něm zhustilo do jakési bytostné strnulosti. Tisíce bílých vloček se snáší a přikrývá svět, znělo mu v duchu pořád dokola, tisíce bílých vloček, tisíce chladivých obkladů, tisíce malých skrýší, tisíce tisíců... Už neříkal nic ani v duchu, mlčky jen hleděl do bílého světla a dával se unášet tím nekonečným, neslyšitelným pohybem. V kamnech mezitím vyhaslo, světlo se postupně vytratilo a muž jen seděl a hleděl před sebe.

Najednou sebou trhl.

„Den je pryč!“

Pes vztyčil uši, jak to šlo, a napjatě se na něho díval. Muž vstal.

„Skutečně... A my jsme nic neudělali, ani jsme nejedli. A venku přestalo sněžit.“

Udělal zase několik kroků k oknu.

„Co takhle vyrazit... Proběhnout se po sněhu.“

Představoval si, jak se ten nakypřený sníh bortí pod tlakem bot. Jak se pod úderem chladného vzduchu ve svalech zažehnou plaménky energie.

„Vyrazit! Vyřítit se jako blesk.“

Pes vyskočil a začal se chvět po celém těle.

„No dobře. Jen se obuju.“

Malá předsíň vibrovala energií. Muž záměrně zdržoval ruce na tkaničkách bot a na knoflících kabátu. Pak vzal psa za obojek a odemkl dveře. Svaly zvířete vedle něho byly jako zažehnutá nálož. Tři, dva, jedna, teď! Tělo vyšlehlo jako rudý plamen. Rozběhl se za ním. Vyrazit, křičel v duchu, řítit se, pádit a rvát se kupředu. Pes proletěl jako granát blížkým houštím a vítězně se vyšvihl na bílou pláň nad domem. Muž se udýchaně zastavil a chvíli s rozkoší pozoroval křivky jeho skoků. Tohle je pohyb, říkal si, na mne zbývá už jenom nehybnost. Ale stejně se dal do běhu.

Pak stál na bílé pláni, pes kolem něho tančil divoký tanec radosti a nedaleko, skoro nadosah, se chvěla světla města.

„Podívej,“ křikl na psa. „Město!“

Pes padl zády na zem a s rozkoší se zmítal ve sněhu. Tomu stačil jen pohyb. Ale muž se díval na město, ke kterému se kdysi obrátil zády. Snad díky sněhu se mu dneska zdálo bližší, jeho světla zářivější a teplejší. Představoval si bílé ulice, jiskřící fontánami světel, zástupy rozesmátých lidí, pohledy žen, zvuk jejich hlasů. Díval se na město a staré, skoro zahojené bolesti v něm začaly pomalu rozehřívát palčivé výběžky. Schoulil se do sebe, ale neodvrátil oči. Za chvíli pískl na psa a pomalu se vracel domů.

V té chvíli začal zase padat sníh na pláň, na stromy i na člověka se psem. Tisíce tichých doteků mazal křivku jejich stop a jako by tím také rušil jejich minulost nebo alespoň jako konejšivý obklad tišil její staré rány. Snad proto se muž zastavil a po dlouhé době zas dovolil svým vzpomínkám, aby ho zaplavily...

* * *

Toho březnového dne před mnoha lety také padal sníh, ale muž – rodiče mu dali jméno Daniel, pro hrstku přátel to byl krátce Dan – ten neobvyklý úkaz téměř nepozoroval. Seděl u stolu v tomtéž domku a urputně se soustředil. Šlo o to, položit na sebe dva kameny (zatím jen dva) tak, aby jeden zůstal vzpřímený a druhý spočinul na jeho špičce. Kameny to byly zvláštní, do oblých tvarů omluté údajně posvátnými proudy Gangy; úkol byl cvičením i symbolickým poučením: podle mudrců staré Indie měl znázornit, jak hlubinný řád oproštěné mysli překonává vratkost jevového světa. Dan trochu doufal, že to pomůže – svět, v kterém žil, už hrozil zhroucením.

Oproštění mysli bylo možno dosáhnout jen soustředěním a to Danovi zřejmě v téhle chvíli chybělo. Čím víc se snažil, tím častěji horní kámen padal. Hleděl tedy upřeně před sebe, až kamsi na sám okraj nekonečna, a odstraňoval ze své mysli všechno rušivé: rozmalované obrazy hned vedle za stěnou, nedodělanou zakázku grafické úpravy na polici, hlad, který neodbytně hlodal v žaludku, a další stovky nejrůznějších pocitů, vystřelujících z různých koutů jeho těla a domáhajících se pozornosti. Už dávno předtím vykázal za okraj mysli Gábi s jejími zradami a podivnostmi, svou ženu Marii a děti, které neviděl už kolik měsíců, ještě předtím kritiky, bývalé profesory, přátele i nepřátele... prostě všechny ty jednou arogantní, jindy čmuchavě přítulné invaze vnějšího světa. To všechno stálo za rozhodně zavřenými dveřmi jeho mysli, ale nic to nepomáhalo: kámen padal stále.

Dan nebyl člověk, který se ochotně vzdává. Umění rovnováhy také nebylo pro něho něco nového. Na plátně ji cítil ještě dřív, než začal črtat tvary. Kdyby ten kámen namaloval, jistě by mu držel. Skutečný kámen padal: realita pohrdala obrazem. Seděl tedy už hodinu, s nohama napůl zmrtvělými a s pohledem upřeným do hlubin zázsvětí.

Jen tak lze vysvětlit, že ačkoliv se vlastně díval z okna, neviděl poletující sněhové pápěří, ba ani Štěpánku, která lehkými krůčky stehovala bílou pláň. Její taneční krok mohl být určen pro Danovo oko výtvarníka, také by mohl odpovídat její nátuře – někteří známí o ní říkali, že je jak motýlek, což nemysleli vždycky lichotivě. Skutečnost byla, že se složitými ornamenty vyhýbala sněhu, aby si nezničila nové střepečky.

Vešla a přistoupila ke stolu.

„Co to máš za kameny?“ podivila se a před Danovými užaslými zraky položila druhý kámen na hrot prvního.

„Co jsi to udělala!“

„To se nesmí? Tak já to napravím.“

A dala kámen zpátky na stůl. Dan tiše zaúpěl. Obešla stůl a přejela mu dlaní po čele.

„Ty poslyš, je ti dobře? Máš čelo celé zpotené.“

Dan se maličko zachvěl z toho doteku. Pak jí dost neochotně vysvětlil, že zcela mimochodem udělala něco, oč se tady snaží celé hodiny.

„Vždyť to nic není,“ zasmála se a dala kámen zase zpátky.

Dan jenom zíral. Byl zatím novicem toho velkého mystéria a tedy nevěděl, že netužit obtížnost úkolu může být někdy nejsnadnější cestou, jak jej splnit.

Štěpánka zatím sáhla do své velké tašky a vytáhla z ní svazek listů, po něm láhev vína.

„Nesu ti práci. Šéf se bojí, že to nestihneš.“

Dan pokývnul. Minulá porce grafických úprav, kterou mu přinesla před dvěma týdny, ležela netknutá tam za ním na polici.

„A láhev? Tu mi taky posílá?“

„Ne, ta je od mne. Dlužím ti ji. Vsadil ses se mnou, vzpomínáš, že to s Tomášem nevydržím.“

Pohlédl na ni překvapeně. To bylo celkem nedávno.

„Spíš, že to Tomáš nevydrží s tebou.“

„Nebo,“ udělala jedno ze svých melodických gest.

Dan šel hledat vývrtku a skleničky. Byl rád, že nemusí hned reagovat. Tomáš byl jeho přítel, vlastně jediný. Vůbec se netěšil na popis jeho trampot, i když si je – tak jako Dan, i když patrně jinak – určitě sám zavínil.

„Takže jste spolu nevydrželi.“

Dan polkl skvostný doušek.

„Gábi se postarala. Jakožto dobrá kamarádka ukončila naše trápení. Soucitná duše, víš? No jistě víš, vždyť s ní už delší dobu chodíš.“

Chodili spolu? Až donedávna na ni skoro pořád jen čekal, se směsí touhy a zvláštní úzkosti. Často si říkal, že ji nechce nikdy vidět, dokud ji zvláštní náhodou zas nepotkal. I to před týdnem zřejmě skončilo; pak následovalo jen šedé prázdno.

„Našla jsem ji ve své posteli. Tomáš jí dělal společnost.“

Víno mu na okamžik zhořklo. Myslel, že už ho Gábi ničím nedokáže překvapit.

„Tomáš mi říkal, že prý to nic neznamena,“ řekla Štěpánka s pohledem upřeným do sklenky, z které sotva upila.

„Třeba byl upřímný.“

„Jistě. Pro něho totiž nemá význam nic. Leda snad požitek a troška vzrušení. Za tím jde bezohledně, sobecky jak dítě.“

Náhle v něm vzkypěl temný hněv. Tomáš je cynický zmetek, vždycky byl. A Gábi? S touhle potvorou už jednou provždy skončil... Pak se násilím ovládl. Nevěděl, co by řekl, tedy polkl doušek vína. Bylo vynikající; bohužel konečné.

„Tak jste se rozešli?“

„Nikdy jsme spolu nebyli. No, bydlel u mne... napůl, nezávazně, jako dělá všechno ostatní. Dneska se odstěhoval, aspoň doufám. Řekla jsem mu, že když si neodnese svoje věci, dám je do sběru.“

Dan marně přemýšlel, co na to říct. Všechno se kolem něho rozpadalo, až na jeho obrazy – a o ty nikdo nestál, aspoň nikdo, na kom záleželo.

„Co děláš ty?“ zeptala se náhle. „Nemyslím tuhle otročinu, co jsem přinesla. Nebo tu tvoji aféru s naší milou Gábi... Já myslím obrazy. Maluješ vůbec? Nejsi nikde vidět.“

Pohlédl na ni překvapeně. Nečekal by, že se bude zajímat o jeho umění.

„No, mám něco. Ale to ještě nejde ukazovat.“

Ukázat obraz dřív, než jej uznal za definitivní, uzavřel lakem a sevřel strohou lištou, to bylo nějak riskantní. A pak – byl si skutečně jistý nejnovější tvorbou? Co maloval, byl vždycky jenom kompromis mezi tím, co někde v hloubi bublalo, a možnostmi, které mu nabízely barvy, tvary, světla. A také jeho talent, který mu někdy připadal spíš jako prokletí než jako dar... Musel se nutně ještě napít.

Vzpomněl si na zaprášenou láhev Henessy, kterou strýc zřejmě kdysi zapomněl v odlehlém koutě sklepa. Dan ji už mnohokrát vzal do rukou a zase odložil na její místo, v jakémisi ostychu. Jednou v zvláštním pohnutí mysli nad ní přísahal, že ji otevře až při nějaké významné události, která změní jeho život. Nu, významnost je relativní pojem, říkal si, když doloval zpuchřelou zátku.

Potom, když alkohol už teple proudil v jeho žilách a nabízel mu snadné smíření, si prohlížel Štěpánku v nazlátlém světle, které se měkce linulo od okna. Ten její křehký půvab dosud vnímal jenom neosobně, jako se člověk dívá na obraz. Jen jednou, celkem nedávno a také nad nějakou lahví, se už málem trochu sblížili. Jenomže to patřila ještě k Tomášovi...

Řeč s ní plynula samozřejmě, protože skoro pořád mluvila. On se hlavně díval. Jak to, že dosud neviděl tu zvláštní záři jejích modrých očí, dojemnou křivku rtů či arabesku zlatých vlasů, rámujejících její tvář? Měla na sobě svetřík něžné holubičí barvy a temně modrý kabátek. Modrá a zlatá – barevnost, kterou tak dlouho opomíjel. Stín kolem její hlavy nabíhal do indiga, dál přecházel do teplé umbry. Být to o sto let dříve, byl by ji chtěl malovat; takhle by ji rád aspoň pomiloval.

Jenomže ještě předtím, než v něm ta myšlenka nabyla určité podoby, přiměla ho, aby zatopil. Když se kolem nich rozlila louže vlídného tepla, svlékla si konečně svůj teplý kabátek. Usadila se blízko oranžového mihotání z litinových dvířek a nad pohárkem měkce hřejivého nápoje tichými otázkami uvolnila jeho naměstnanou trpkost. Ačkoliv býval vždycky nemluvný, najednou se rozpovídal. Řekl jí skoro všechno, co ho tížilo.

Jak se to stalo, že se za pár hodin tolik sblížili? Bylo to jistě trochu alkoholem a také přispěla bělavá clona sněhu za okny, která jako by zrušila ten vnější svět, ve kterém byli oba osamělí. Když se konečně odmlčeli, bylo pozdě myslet na návrat: poslední autobus už odjel a trmácet se ve sněhu a ve tmě dolů do Zličína bylo trochu příliš. Štěpánka prostě zůstala. A protože v tom domku bylo jenom jedno lůžko, sdílela je s ním.

Všechno to vyplynulo přirozeně. Až po letech ho napadlo, že toto vyústění možná nebylo tak zcela náhodné, že třeba mělo skrytý smysl vyrovnání účtu: Gábi jí vzala milence, ona totéž provede Gábi. Třeba to tak bylo, třeba ne. Když jí o trochu později s pozornou něhou hladil drobná ňadra, na nic takového nemyslel.

Byli si zcela noví. Proto v té radosti, kterou v nich probouzelo setkávání jejich těl, chyběla přiboudlina výčitek a trpkosti. Mohl to tedy být prostě takový osvěživý zážitek. Jakousi alchymii citů ale oba pocítili něco víc. Byla to jenom iluze? Kdo ví.

V jedné chvíli, když se znovu nořil do jejího obětí, popadla ho za vlasy a prudkým pohybem ho donutila pohlédnout jí do očí.

„Poslyš ty jeden Dane,“ řekla se zaťatými zuby. „Řekni, že je to doopravdy.“

Dan mlčel. Neuměl mluvit o svých citech.

„Není to jenom potěšení pro tu chvíli, že ne,“ žádala.

„Ne, tohle snad musí být...“

Ani to nevyslovil. Už sama představa té možnosti pro něho znamenala skoro hrůzu, protože láska, jak ji znal, byla jen jiné jméno pro velké a zřejmě nikdy nekončící trápení.

„Myslíš, že je to možné, takhle najednou?“

„Já nevím...“

„To musíš vědět,“ zacloumala jím.

Věděl jen to, že krása téhle chvíle nemá meze. A tím žádala mlčení.

„Řekni, že teď pro tebe budu jenom já.“

Gábino jméno nepadlo, jen tiše proletělo myslí obou. Co zamumlal, bylo docela jistě upřímné, jako už sliby, podnícené touhou, bývají.

„Jestli mě zklameš, tak tě zabiju... Anebo sebe.“

Takové věci dneska říkají jen děti. Myslela to tehdy vážně? Ani teď po letech to jistě nevěděl. V té chvíli by jí byl rád řekl, že se doopravdy zamiloval – úplně jinak, než kdy předtím. Ale protože ještě nedávno, vlastně před několika hodinami, trpce a beznadějně miloval Gábi, byl z toho zvratu zmatený. Co cítil, byl hluboký klid, který docela nenápadně přešel do spánku.

Za okny přitom stále ještě tiše padal sníh.

* * *

Tak nějak přibližně pro Dana začal modro-zlatý příběh Štěpánky. Dlouhou dobu na něj nedokázal ani pomyslet, vlastně jen přežíval v jakémsi vnitřním zmrtnění. Teď ale nezvyklý

březnový sníh tichounce pootevřel vrátka vzpomínkám. S bolestným ustrnutím přihlížel, jak se mu samovolně vynořují obrazy těch žen a dalších lidí, kteří vystupovali v tom příběhu: jak se obrazy sdružují do výjevů a z těch se vytvářejí události. Byla v nich Štěpánka, předtím však přece Marie a ano, ovšem, Gábi. Cítil je kdysi barevně, byl tehdy přece malíř: Gábi v napětí zelené a červené, Marii – tím si nebyl jist – snad v bledě žluté s fialovou, Štěpánku zcela jistě v zlato-modré. Když se všechny ty barvy smíchaly, vznikla z nich temná kaše, jako při nehodě na paletě – a on umřel, nejen jako malíř, i když dosud jaksi přežíval. Pokud měl čelit vzpomínkám, které se najednou na něho řítily, pokud se v nich měl aspoň trochu vyznat, musel ty barvy nějak zase rozdělit. I když to nechtěl, vynořil se jako první rubínový přísvit na pozadí smaragdově zelené. Tak jako v životě, i v jeho vzpomínkách se prodrala na povrch Gábi.

Zelená - červená

(Gábi)

I

Představa Gábi se mu dost dlouho pojila s vinárnou na Malostranském náměstí. Byly doby – v Danově paměti teď už skoro bezbarvé – kdy tam s nimi ještě nechodila. Když se však jednou objevila, ovládla ten malý prostor, nebo aspoň jejich stůl.

Proč právě Makarská? Jsou místa, kam se v jistých dobách chodí. Nikdo neumí říct, proč právě tam, prostě se to dělá. Tehdy to pro ně byla Makarská. Později vyšla z módy, chodilo se o něco výše k Malířům, nebo o něco níže do hospody U dvou srdcí... Místo se měnilo, ale vždy to bylo právě *ono* – místo, které mělo zvláštní význam.

Už cesta tam – zpravidla od Jakuba v Starém Městě, kde bylo možno slyšet Bacha na barokních varhanách – jako by k tomu patřila: tma na Karlově mostě, hnětená vzrušenými gesty soch a načechraná matným světlem luceren, jako by klouzala po blyskotavých hřbitvích toku v hlubinách. A nad tím fosforeskující temnota, jen náznakově zpěněná krajkou prejzových střech kolem zelené báně Mikuláše, vrývala do hasnoucí oblohy strmící věže Velechrámu. Tak se mu samozřejmě říkalo, jelikož tihle lidé tehdy našli v Kafkovi jakýsi výkladový slovník svého života. Ne, nikdo z nich neměl na krku žádný beznadějný proces – v té době se sice už zase zavíralo z důvodů, připomínajících Kafku, ale to se týkalo jiné skupiny lidí, kteří psali různá prohlášení, letáky. Je to zatím nějak mýjelo. Podobně jako Makarská, Kafka však byl *ono*. Cožpak v Procesu nehrál zvláštní roli malíř? Měl podivné italské jméno, takové lechtivé – Titoreli nebo tak nějak – a kolem sebe plno neposedných děvčátek. To nepochybně znamenalo...

„Nejspíš byl prostě na holčičky,“ utnula Gábi hloubavou diskusi.

„Nezval prý říkal, že třináctileté jsou ty nejsladší,“ pospíšil si Mařák s nejistým úsměvem. „Nevím, zda mluvil z vlastní zkušenosti.“

Tak to bylo v Makarské, když tam přišla Gábi: někdo se odvážil krátkého ponoru a jiný – Tomáš nebo nejčastěji právě Gábi – ho jemně nebo hruběji, v každém případě ale rychle vytáhl zas na povrch. Hloubavé rozhovory, podbarvené vínem, tehdy přestaly.

„Nesnáším filosofování,“ říkala Gábi. „Pokud je něco hluboké, má se to nechat v hloubce.“

Říkal to před ní slavný filosof se složitým německým jménem, který tehdy v Evropě udával tón. Nikdo mu nerozuměl, stejně jako Kafkovi: tím spíš byl také *ono*, které všichni vyznávali.

To ovšem bylo v době, když už onu malou partu v Makarské Gábi s přehledem ovládala. Také po jistou dobu Dana, že. Propadl kouzlu náznaku: zdálo se mu, že za svým vtipkáním skrývá hloubky záhadné a možná nějak poraněné duše. To bylo něco, co Marie, jeho žena, zcela postrádala – ta se mu jevila úplně průhledná a prostá jako horský potůček, taky tak veselá, pokud ji Daniel (tak mu jediná říkala) moc nezranil. To se bohužel stávalo dost často. Nebyl pokorný dělník umění tak jako ona, propadal malomyslnosti či vzteku, když mu práce nešla, jak si přál. Za měsíce, které obvykle trávil s každým obrazem, se v něm městnalo temné napětí. Občas to nevydržel: s úsměvem poněkud zkřiveným, před kterým se Marie vždycky stáhla, oznámil, že si potřebuje *omýt duši*.

Marie dávno vzdala pokusy ho přimět, aby duši očišťoval rozhovorem s Bohem. Ostatně oba věděli, že to, v čem duši *omýval*, mělo velice hmotnou podobu: vyrážel na *tah* po vinárnách, započatý v Makarské, z něhož se vracel ráno, někdy ještě později. Marie nikdy nevyčítala, nikdy se neptala, v čí posteli strávil ty zbytky nocí. Pokud to byla taktika, pak byla moudrá: Dan se k ní vracel zhnusen kalem zmarněného času, mrzutě vděčný za tu její tichou dobrotu. Tak to šlo celá léta, až se vynořila Gábi. Viděl ji v duchu v chladné zeleni (měla snad tehdy poprvé takové šaty), která uprostřed pukala jasně červeným žhnutím...

* * *

Vztah s Gábi začal skoro nenápadně, hravými útoky. Napřed je mlčenlivě snášel, s převahou umělce, který už přece jenom má nějaké jméno. Bylo to jméno známé jenom zasvěceným, v Praze jeho styl či osoba byly prostě tabu. Proč, to nikdy plně nepochopil. Až na pár odpudivých jedinců, které Husákův režim vyzdvihnul pro jejich poslušnost, všichni umělci víceméně porušovali pravidla úředně schváleného stylu (pokud takový vůbec byl, což nikdo jistě nevěděl). Přesto jim občas byla dána možnost něco vystavit. Jenom Dan Korda – tak se mu aspoň zdálo, protože o těch dalších nevěděl – jako by narážel na mlčenlivou zeď. Té hrstce příznivců, kteří si ho přesto záhy všimli, však stálo zato zajet kvůli němu třeba do Pardubic nebo do Roudnice. Většinou vystavoval ve skupině s dalšími, jejichž tvorba úřední místa tolik nedráždila.

Pak se naskytla možnost samostatné expozice v Krumlově. Dan po krátkém váhání požádal Mařáka, aby mu napsal úvod ke katalogu a pak zahájil výstavu. Zvlášť si ho sice necenil, ale neznal nikoho vhodnějšího: Mařák měl zvláštní, ale uznávané postavení historika umění a kritika – tak trochu stranou komunity zcela zaprodaných lidí, ale ne zas natolik, aby byl na indexu. Přitom se přátelil s mladými umělci a chodil s nimi do Makarské.

Mařák ho sice neodmítnul, ale neměl se k ničemu. Dan nakonec sestavil malý katalog bez jeho úvodu, skoro jen z několika reprodukcí obrazů, k nimž připsal ve třech větách něco jako krédo. Nebyl na chytré řeči: jeho mluvou byly barvy, tvary, světla...

Den před výstavou potkal Mařáka a připomněl mu vernisáž. Ten stroze kývl hlavou, přece ví. Ve vlaku do Krumlova zřejmě nebyl – mohl jet ovšem autem nebo autobusem. Když se už přiblížil čas zahájení a Mařák nebyl nikde k vidění, přitočila se k němu mladá elegantní žena s bohatým uzlem tmavých vlasů a vyzývavou postavou. Byla mu povědomá. Párkrát ji asi viděl na výstavách v Praze nebo jinde, někdo snad říkal, že je čerstvá absolventka teorie umění. Gábi. Dost pěkná ženská a tedy – jak to v klepech bývá – taky pěkná potvora.

„Čtu tady v katalogu, že výstavu má zahájit Mařák. Vy pořád čekáte, že přijde?“ zeptala se ho zvláštním, trochu drsným altem.

„Já nevím. Něco se mu muselo přihodit...“

„Přihodilo se mu jenom to, že se narodil jako Mařák. Patrně tuší potíže.“

„Jak vy to všechno víte?“

„Leccos jsem slyšela, tohle prý neudělal poprvé... Já vám to zahájím, pokud mi dáte důvěru.“

Pohlédl na ni s údivem.

„Vždyť o mně nic nevíte.“

Měl přitom takový – jak to říct – smaragdový pocit. Měla velké zelené oči. Také na jejích šatech se chvěly zelenavé odstíny. Na řadrech, krytých látkou, přesto dráždivých, měla na tenkém řetízku nevelkou rubínovou slzu, která chvílemi vzplála nachovými zásvity.

„Vím o vás všechno podstatné. A vaši výstavu jsem tady prošla několikrát.“

Pokrčil rameny. Proč ne, co hrozného se mohlo stát? Stejně na řeči kunsthistoriků moc nedal. Tak tedy byla vernisáž, kamarád Richard Janda zahrál na kytaru, pak vykročila jeho nová známá před ten malý hlouček diváků.

„Jmenuji se Gabriela Hadová,“ promluvila sebejistým, zvučným hlasem. „Nejspíš mě ještě neznáte. Zato znáte Dana Kordu. Nebo byste ho měli znát, protože to je člověk, o němž brzy bude mluvit celá Evropa.“

Pak následoval celkem přesný obraz jeho dosavadní tvorby a rozbor vystavených obrazů. Znělo to velmi odborně a přitom lichotivě. Potlesk byl srdečný.

„Tak co, jak jste byl spokojený?“ zeptala se ho, když popíjeli v koutě galerie.

„Znělo to působivě. Měl bych se to naučit nazpaměť.“

„Můžu vám to hodit na papír. Snad trošku zjednodušeně, žádná dlouhá slova.“

Viděl, že ho trochu provokuje, a celkem ochotně přistoupil na její hru.

„Raději tiskacími písmeny. To víte, jsem jen prostý malíř.“
„Tak prostý zase ne. Našla jsem u vás prvky Muziky a Dalího...“
Podíval se na ni zvědavě. Chtěla ho naštvat? Průzračná zeleň jejích očí trochu potemněla, nic se z ní ale vyčíst nedalo.

„Vy mi tu lichotíte.“

„Doufala jsem, že vás tím pozlobím.“

Bezděky sklouzl očima na její ňadra. Jako by roznícena jeho pohledem, ta rubínová slza zase vzplála. Byl to jen odlesk plamínku, jak si zapalovala cigaretu.

„Aha, tak vy mě dráždíte. A proč?“

„Mám ráda rozhněvané mladé muže. Jsou zas v módě.“

„Tak to byste se měla poohlédnout jinde. Já už jsem v letech.“

„Pokud nelže ten katalog, je vám třiatřicet. Kristova léta. Měl byste se poohlédnout po nějakém pěkném kříži, na kterém byste se dobře vyjímal. Protože za tohle,“ ukázala rukou po galerii, „vás ukřížují.“

„Proč? Nekážu žádné evangelium,“ usmál se.

„Vy nevíte, proč zahubili Ježíše? Byl příliš originální.“

Tak to šlo pořád dál. Bodnutí a na ranku hned obklad lichotky. Takový galantní šerm slovy, taky pohledy. Přitom se stále přibližovali. Za chvíli kloudně nevěděl, co říká, jen těkal pohledem od jejích očí k úžlabině mezi ňadry, kde jako nějaký výstražný signál svítil rudý bod. Sváděla ho, nebo si to jenom namlouval? Cítil jakousi lehkou závrať, patrně moc pil.

„Tady je pořád hrozně lidí, nedá se tu...“ udělal gesto, „pořádně povídat. Za rohem je takový malý hotel...“

Zdvihla obočí v ironickém údivu.

„Hotel?“

„No mají tam určitě bar, bylo by to útulnější a...“

Bylo mu náhle trapně. Zřejmě ji špatně pochopil.

„Ráda bych,“ pousmála se. „Bohužel odjíždím.“

„Zrovna, když všechno začalo? Stejně nic nejede.“

„Někdo tu na mne čeká.“

Měl jenom pocit, že to řekla škodolibě? Rozhodně nelhala. Jakýsi hezoun s hranatou bradou a nízkým čelem pod apartním sestřihem, kterého předtím neviděl, se vynořil mezi hosty s výmluvným posunkem a za chvíli už na ulici tiskl klakson. Zda už s ním přijela a nechala ho celý večer prostě čekat v koutě, se Dan už nedozvěděl. Neptal se, ani tehdy ani později.

* * *

Viděl ji znovu krátce po návratu z Krumlova. Bylo to zase na výstavě, tentokrát v Praze. Vystavovali teď s velkou pompou Šímu. Porušil sice všechna pravidla, ale proslavil se ve Francii a byl už také odnedávna spolehlivě mrtvý. Dan právě trnul nad odvahou, s kterou umístil svůj oblíbený krystal přímo doprostřed krajiny, když vedle sebe uslyšel ten povědomý drsný alt.

„Jak je mladému géniovi, když čelí Mistrovi?“

Pohlédl na ni. Vypadala přesně tak, jak si ji pamatoval.

„To nevím. Můžu jenom říct, jak se před Šímou cítím já.“

„Povězte.“

„Opravdu vás to zajímá?“

„Jsem jedno ucho.“

Natočila k němu jedno ze dvou jemných oušek, na nichž se pohupovaly tenounké kruhy náušnic. Bezděčně na ně chvíli hleděl, pak stočil oči zpátky k obrazu.

„Víte, člověk mu závidí tu jemnost... a přitom jinde drsnou přímočarost. A odvalu věci právě jen načít a pak je nechat žít.“

„Tohle všechno vám chybí?“

„Ne přímo chybí...“

„Ale chtěl byste toho mít víc? Být druhým Šímou?“

Pohlédl na ni. Kolem plných úst jí bloudil mnohoznačný úsměv.

„Mám pocit, že si ze mne jenom utahujete.“

„Vadilo by vám to?“

Na chvíli se zahleděl do čiré zeleně jejích velikých očí, ve kterých tančila snad ironie, ale také náznak svádění.

„Pojďte se někam napít,“ řekl najednou. „Pokud zas někde za rohem nemáte gorilu.“

Zasmála se docela upřímně.

„Nebudte nespravedlivý. Ten pán byl sice prostší, ale čistotný. A v jádře dobromyslný.“

„To jsou gorily taky. Aspoň ty horské, ale ty prý brzy vyhynou.“

Došlo ten den k nějaké důvěrnosti? Určitě ne, i když se to zas zdálo na spadnutí. Když na to nyní vzpomínal, až ho zarážela lehkost, s jakou připouštěl možnost něco si s ní začít. Byl přece ženatý, měl děti. I když nebyl zrovna svatý, nebral nalahko nevěru. Jenomže v Gábi bylo něco temně přitažlivého: nějaká vzrušující nezvyklost, která přitom až někde na dně měla v sobě cosi povědomého.

Chtěla jít ke Zlatému hadovi, kam by sám nikdy nešel. Seděli u okna, byli jak ve výloze; nebylo mu to příjemné.

„Vám vadí, že se na vás lidi dívají?“

„Mám radši trochu soukromí.“

„Soukromí je pro mne tam, kde si ho udělám.“

Pohlédl na ni s nedůvěrou.

„To nemyslíte vážně.“

„Vy neznáte magický kruh? Proboha, co jste dělal celé dětství? Namaluje se křídou nebo jenom prstem, pak se pronese zaklínadlo. Nikdo nezvaný dovnitř nemůže...“

„Tak je to v pohádkách.“

„Tak je to vždycky. Stačí kruh,“ naznačila jej půvabným gestem, „a je to. Závisí jenom na vás, koho dovnitř pustíte.“

Myslela to doopravdy vážně? K tomu by bylo třeba velké naivity nebo krajní arogance. Vlastně ani po mnoha měsících, když byl vůči ní plný trpkosti, nevěděl jistě, co z toho je její případ. Tehdy ho zajímalo jen, jestli do toho svého kruhu vpustí jeho. Musel být nějak obluzený, snad mu nasypala něco do vína... Věděl však dobře, že to žádným práškem nebylo: stačily veliké zelené oči, které na něho neúchylně zíraly, obrysy jejích ňader, křivka boků a ovšem její zvláštní hlas – to všechno uměla velice dobře uplatnit. Tehdy by jistě přísahal, že ho zajímala její neobvyklá slova. Jenomže to, co tehdy ještě říkala, si nedovedl vybavit. Viděl jen barvy: tmavé, možná sametové šaty, na kterých se vznášel zas ten zelenavý přísvit, uprostřed hrudi rudý přívěsek.

Ať tak či onak, žádný magický kruh kolem nich tehdy nenarýsovala: když už se zdálo, že snad mezi nimi vzniká důvěrnost, přistoupil k nim nějaký člověk. Dan ho povrchně znal, snad se jmenoval Macura, vysoký funkcionář Svazu umělců. Ukázalo se, že s ním tu měla schůzku.

„Už před půl hodinou,“ hrozil jí prstem. „Tak konečně pojdte, ať to dohodneme.“

Zvedla se s omluvným úsměvem a odešla. Co dohadovali, se nikdy nedozvěděl. Když se ani za půl hodiny nevrátila, znechuceně zaplatil a šel. Neviděl ji pak zase aspoň týden.

* * *

Na další vývoj jejich vztahu mělo jistě vliv určité ochlazení mezi ním a Marií – nebo to bylo naopak? Sotva to mohl říct: připadal si tehdy trochu jako ve snu, v němž začátek už obsahuje konec nebo naopak. Marie léta snášela tu stálou nouzi, kterou taktak udržovali nad hladinou úplné bídy. Přispívali oba zhruba stejně: Dan honoráři za grafické úpravy, Marie tím, co jí vynesly ilustrace. Obrazy, které oba malovali, bylo obtížné prodávat: v oficiálních galeriích Díla jim je nebrali – Dan byl moc divoký a Marie zas byla podezřelá z mysticismu. A ani Dan zatím neměl takové jméno, aby se k němu sběratelé hrnuli.

Rozpory začaly, když Marie stvořila napřed jednu, pak i druhou obrázkovou dětskou knížku.

„Tohle ty hodláš teďka dělat?“ křivil tvář nad jejími obrázky.

Jakžtakž byl schopen snášet obrazy, v nichž dávala průchod své víře, ale tyhle výjevy mu připadaly příliš přítulné.

„Co se ti na tom nezdá? Je to pro děti.“

„Tím hůř. Když se jim bude kazit vkus už od malička...“

„Mně se to líbí,“ ozval se Vojta z kouta kuchyně.

To Dana ještě více popudilo. Všiml si vícekrát, že se Vojta staví v každém sporu na stranu své matky.

„No právě. Je to líbivé.“

„Co ty jsi za člověka,“ namítla Marie. „Copak nepřeješ ani dětem něco hezkého?“

„Chceš snad říct sladkého.“

„To já mám ráda,“ ozvala se Anička, která si hrála na pohovce. „Zmrzlinku, koláčky a karamelky...“ vypočítávala své panence.

„Maminka ti je namaluje.“

„To leda, namaluje,“ vybuchla žena s náhlou trpkostí. „Na nic jiného se nezmůžeme, dokud nedostanu peníze za tuhle knížku.“

Pohlédl na ni zuřivě. Pak se najednou otočil a vyrazil z bytu. Sežene někde zatracené peníze, i kdyby si měl od někoho půjčit! Tak to nakonec taky dopadlo: půjčil mu Tomáš. Když přišel domů a hodil na stůl hrstku bankovek, odtáhla se Marie skoro štitivě.

„Neměl bys dělat dluhy.“

„Já mu to přece vrátím, hned jak dostanu honorář.“

„Za co? To bys to musel napřed dodělat.“

Co se to stalo? Mívali přece vždycky nouzi, jen občas proloženou svátky hojnosti. Nesli to oba statečně, podporovali se v tom něžným přátelstvím. Ničím víc jejich vztah už od počátku asi nebyl, ale to přece právě bylo zdrojem jeho jistoty. Znali se dobře, chodili spolu už na škole. Marie byla trochu starší, dokonce o šest let, jak se s určitým překvapením dozvěděl až když se brali, ale to nikdy nevadilo. Patřila k lidem, kteří vždycky vypadají trochu mladší a její větší zralost, kterou cítil v jejím chování, ho spíše přitahovala než naopak. Věděli přesně, co od sebe mohou očekávat, alespoň si to tehdy mysleli. Nebyli příliš zamilovaní, ale to taky nevadilo: mlčky se shodli na ironické skepsi vůči tomu třeštění, které lidé tak rádi nazývají láskou. Neměli čas na nějaké lenivé snění, chtěli tvořit: obrazy, sochy, děti... To poslední jim šlo o trochu rychleji, než čekali: dřív, než si rozmysleli, zda opravdu chtějí spolu žít, Vojta byl na cestě.

„Víš, já si to nemůžu nechat vzít,“ říkala tehdy skoro omluvně. „Já věřím, že by to byl zločin.“

„Jasně. Vždyť já se na to děcko těším. Aspoň nás bude víc.“

Tedy se vzali, bez velikých obřadů, vlastně jenom se dvěma svědky. Podivnou shodou žádný z nich vlastně nikoho neměl: jejich rodiče nežili a jiní příbuzní jim byli vzdálení. Ta osamělost je jen sblížila.

Byly tu ovšem rozdíly, které se naučili tolerovat. Ačkoliv věřící, souhlasila s občanským sňatkem a také brzy vzdala všechny pokusy přivést ho na svoji víru. Jeho bohémský poměr

k životu, který vždy neúchylně stavěl tvorbu do popředí, jí zprvu imponoval. Ale pak jí asi přece jenom nebyl po chuti, zvláště když se po Vojtovi narodila Anička. Děti potřebují jídlo, šaty, jistotu – to chápe asi matka silněji, i když je umělkyně. Dan to ovšem také chápal, ale občas na to zapomněl. Byl schopen tvořit třeba o hladu, když ho zrovna držel námět, a také vydat svou poslední stokorunu za barvy, jen aby mohl dále pracovat. Marie to dlouho mlčky snášela, postupně se však v její tváři začal usazovat tvrdý, nepřístupný výraz. Už mezi nimi nebylo to veselé, chápavě něžné přátelství. Ve vzduchu dost často visela výčitka – a Dan z toho mračného ticha utíkal.

Byl by to tehdy jistě popřel, byly tu přece jiné důvody: Prostě se už se svými velkými plátny do jejich malého bytu nevešel a tak se s malováním odstěhoval do toho mírně zchátralého domku, který zdědil po svém podivínském strýci. Bylo to v Hlubočepech, dost daleko za městem: cesta tam zabrala o hodně víc než hodinu a večer zpátky do Vršovíc to bylo ještě o něco horší. Stávalo se, že promeškal poslední autobus a nezbylo než přespát v atelieru, jak tomu domku trochu nadneseně říkal. Marie to vždycky chápala a omlouvala ho před dětmi. Teď jako by se její tolerance vyčerpal. Měl prý si vybrat, kde chce vlastně bydlet. Věren své vzdorovité povaze, zůstal tentokrát venku celý týden. V té době potkal znovu Gábi... Po letech bylo těžko říct, kolikrát ji takhle potkával. Věděl jen, že každé to setkání je trochu více sblížilo, že ale ona pokaždé v poslední chvíli nějak unikla, takže mu po ní zbyl jen mnohoslibný úsměv a zásvit zeleně z jejích velikých očí.

II

Toho večera by byl chtěl mít vedle sebe Marii. Sice to mezi nimi zase trochu drhlo, býval celé dny venku v Hlubočepech a když byl doma, skoro pořád jenom mlčel nebo vybuchl pro každou maličkost. Nedařila se mu tvorba, byl zase nedostatek peněz a svět, dokonce onen malý svět těch několika přátel, jako by vůči němu zcela ohluchnul. Pak najednou, ve chvíli, kdy byl skoro na dně, se sám od sebe přihnal sběratel – jeden z těch, o kterých se vědělo, že investují jen do jistých hodnot – a koupil velký obraz z jeho nové tvorby. Celý nadšený z toho obratu, Dan sezval všechny přátele do Makarské.

Marie nešla s ním. Neměla ráda oslavy a taky někdo přece musel zůstat doma s dětmi. Tedy jí odevzdal většinu z toho, co obdržel za obraz, a s několika bankovkami vyrazil.

V té době už to byla Makarská, kam chodili, i když ji Gábi – ta k nim dosud nepatřila – ještě nestvrдила v tomto statutu. Přišla tam ten večer poprvé. To se však stalo někdy později, když se už dost hlasitě veselili.

„Co vlastně oslavujeme?“ ptal se ho Tomáš.

„Řadu věcí. Třeba to, že žijeme.“

„Myslíš, že je to důvod k oslavám?“

Dokonce Tomáš někdy míval deprese, nikdy však netrvaly dlouho.

„Kdybychom nežili, tak bychom oslavovat nemohli,“ pronesl Richard Janda hluboce. „Takže jestliže oslavujeme, nutně žijeme. Což ale zase znamená, že pokud žijeme...“

Chvíli na něho hleděli a čekali, zda něco ještě řekne. Richard však jenom zahloubaně zíral do své sklenky s vínem. Zřejmě už postoupil do toho stádia, kdy se mu otevíraly nezměrné hlubiny.

„Taky jsem prodal obraz. Jeden z těch nových.“

„Nekecej. Kdopak se dal nachytat?“

Tomáš to řekl se smíchem, přesto to mělo jisté ostří. Byli přátelé a spojenci v tom nepřejícím světě. Byli však taky konkurenti: úspěch jednoho z nich vyvolal naději, vzápětí ale také tichou revnivost.

„Počkejte,“ přerušil je Richard. „Jestliže oslavujeme, tak žijeme. Z toho pak plyne...“

„Richarde, to se občas lidem stává, že se jim udělá myšlenka,“ poplácal ho Tomáš po zádech. „Není to zas tak nebezpečné, jak to vypadá. Prostě se napij a ono to zas přejde.“

„Já se tu dřu s takovým nesmrtelným sylogismem...“

„Nevím jak sylogismus, ale ty jsi jistě smrtelný. A já to hodlám dokázat, pokud s tím nepřestaneš.“

„Ty necítíš tu krásu logiky?“

„Co cítím, je nějaký drahý parfém,“ zavěťřil Tomáš. „No ne, podívejme, naše Hádě.“

S jakýmsi úlekem uviděl Gábi, která přišla, aniž by to zpozoroval, a teď s obvyklým poněkud ironickým úsměvem stála přímo proti němu.

„Paní doktorka Gabriela Hadová,“ zvedl se Mařák úslužně. „Ten nezdvorač je Tomáš Zůna a tenhle pán, oslavovaný v čele...“

„Ale já je všechny znám, přece z Krumlova. Vy jste tam nebyl?“ zeptala se sladce. „Na jediné výstavě, která letos stála zato?“

„Ne, já jsem zatím... Ale chystám se.“

„Nechystejte. Ta výstava už skončila.“

Bez ceremonií si sedla ke stolu, jako by k nim odjakživa patřila. Tomáš vzal jednu z prázdných sklenek, naplnil ji po okraj a přistrčil ji k ní.

„Odhaduj, že jsem nejmiň o půl láhve pozadu,“ řekla s děkovným pokývnutím.

„To záleží na jednotkách,“ odpověděl za něho Richard.

„Nevšímejte si ho,“ odsunul ho Tomáš trochu stranou. „Vždycky, když je namazaný, vzpomene si na své vzdělání.“

„S většinou lidí je to naopak.“

Bylo vidět, že si s Tomášem rychle rozuměli. Dan byl celkem rád, že mohl zatím zůstat v pozadí, ještě se z jejího příchodu docela nevzpamatoval. Proč vlastně? Setkali se od Krumlova sice vícekrát, ale vždycky víceméně náhodně. Vždycky skončili někde ve vinárně a pokaždé jako by o píd' pokročili k okraji, za nímž – tak se mu aspoň zdálo – byl pád do vášnivého vztahu. Ale vždy právě ve chvíli, kdy se už zdálo nevyhnutelné, aby ji prostě k sobě přitáhl a sevřel v náručí, musela náhle odejít nebo se objevil někdo, s kým tam měla dříve dohodnutou schůzku. Odcházel rozmrzelý, s pocitem nedokončenosti nebo prázdnoty. Říkal si, že to prostě nemá cenu – pro Gábi zřejmě byl jen jeden z mnohých, s kterými se bavila, určitě nijak pro ni významný. Snažil se na ni nemyslet a také na ni zapomínal, ale kdykoliv ji zase potkal, podlehl tomu zvláštnímu pocitu smaragdové zeleně, který ji obestíral.

Pohlédl na ni a hned zase sklopil oči ke sklence, ve které hladina zas povážlivě klesala.

„Řekne se láhev. Když se to vezme v absolutních číslech...“ nevzdával se Richard.

„Budu ho přece jenom muset zabít,“ povzdechl Tomáš resignovaně.

Všichni se zasmáli. Bezděčně pohlédl přes stůl a zachytil upřený pohled Gábi. Zůstal v něm chvíli viset. Pak někdo vstal a přerušil to spojení.

Několik dalších hodin jako by někdo z času úplně vystříhl. Jen věděl, že se celý večer stále přibližovali, jak lidé různě vstávali a měnili si místa. Nakonec byli vedle sebe. Nemluvili, jen se dotýkali rameny...

Potom najednou přestal číšník nosit lahve a místo toho řekl s omluvou, že zavírají. Vyhřezli do podloubí v hlučném hloučku, který se potom rozdělil: Adéla s Šárkou, Tomáš a komíhavá Richardova figura, ti všichni se vydali na Malostranské náměstí, s nadějí chytout tramvaj nebo taxík. Mařák někam už dříve zmizel. Dan se vydal Mosteckou ulicí, vedle něho Gábi. Ostatní zřejmě nějak věděli, že chtějí být spolu sami.

Šli vedle sebe mlčky směrem k mostu. Když procházeli ve stínu Mostecké věže, vzal ji najednou kolem ramen a přitáhl ji k sobě. Měla ochotné, neobvykle měkké rty. V objetí spolu klopýtali stínem na most a opřeli se o nějakou sochu. Náhle se zasmála.

„Co je?“

„Znáš pověst tady o tom Turkovi? Něco je s těmi knoflíky,“ řekla udýchaně. „Snad když se počítají zdola nahoru a pak zas shora dolů, nikdy nevyjde stejné číslo.“

Pohlédl na sochu. Její členité obrysy se nad ním nachýlily a pak se na okamžik zdvojily.

„Ten, kdo si tohle vymyslel, patrně toho vypil ještě víc než my,“ zasmál se. „Nevím, jak Turkovi, ale tobě bych knoflíky určitě uměl spočítat...“

Obzor se zakomíhal, musel se zas opřít.

„Svět je tak vratký jako haluz ve větru,“ zarecitoval. „A my jak listí hnané severákem.“

Najednou se mu vytrhla a vyrazila po mostě. Dohonil ji po několika krocích.

„Co se děje?“

„Nechci, aby ses schovával do opilosti,“ řekla s pohledem upřeným na temnou hladinu.

„A pak se tvářil, že jsi do toho spadnul, aniž s vlastně chtěl.“

Pohlédl také na řeku. Tekla tam dole tiše, nějak tajemně.

„My někam padáme?“

„Copak sis toho ještě nevšimnul?“

Zase se k němu přitiskla. Ve tmě se nad nimi tyčila další socha. Měl zvláštní pocit, že snad lomí rukama.

Jak spolu došli z nábřeží na Vinohrady, to by nedokázal říct. Měl v paměti jen jednotlivé obrázky nočního města, jako by vystřižené z nějakého filmu: některé temné, jiné tiše ozářené pouliční lucernou. Nevěděl, co po celou cestu dělali, zda něco říkali. Pak najednou tu byl stín Ludmily, lucerny náměstí, koleje tramvaje a potom tichá ulice.

„Tak tady bydlím,“ řekla najednou.

„Pozveš mě dál?“

Vzhledla k němu, v očích odraz nedalekých světel.

„Já bych tě pozvala... Ale manžel by asi nesouhlasil,“ řekla s úsměvem.

Chvilí na ni jen zíral.

„Jsem vdaná, to jsi nevěděl? Copak ty nejsi ženatý?“

„No jsem.“

Jen s námahou se probíral z ohromení. Že on měl Marii a děti, to s ním bylo pořád – někdy jako tíha, jindy příjemně. U ní ho to jaksi ani nenapadlo, připadala mu tak samozřejmě nezávislá, svobodná.

„Budeme s tím muset něco dělat,“ řekla.

Mlčky na ni zíral. Nevěděl, zda jí rozumí.

„Vidím, že jsem tě zaskočila.“

Okamžik na ni zaraženě hleděl. To, co tu mezi nimi téhle noci začínalo, bylo tak náhlé, že ani pořádně nechápal, co to skutečně je – natož, aby hned myslel na nějaké následky. Cítil, že se od něho trochu odtáhla.

„Myslela jsem, že je to mezi námi doopravdy.“

„No jistě. Ale...“

„Tohle je buď anebo. Žádné ale.“

Ta náhlá vážnost nějak nešla dohromady s tím, jak se až dosud chovala. Je možné, že se mýlil? Byl ještě pořád trochu opilý, jak vínem, které předtím vypil, tak vzrušením z její žádoucí blízkosti. Pokusil se myslet střízlivě.

„Ty myslíš rozvod?“ řekl nejistě. „Nepřipadá ti to trochu bláznivé, hned všechno ničit?“

„Je toho tolik k ničení?“

„Mám děti. A my dva... Vždyť jsme se vlastně ani ještě nepoznali.“

„To zní tak plyně, jako bys to říkal často.“

„Ale no tak, Gábi!“

Pokusil se ji znovu obejmout, ale vytrhla se mu a ustoupila o krok.

„Chci napřed vědět, jak vážně to myslíš.“

„Podívej, Gábi, vždyť jsme spolu ani kloudně nemluvili...“

„Takže tu vlastně o nic nejde?“

Mlčel. Měl zvláštní pocit nepřiměřenosti, něčeho divného. Tehdy to ale nedovedl ani v duchu vyjádřit.

„Tak dobře,“ řekla najednou. „Necháme to na jindy.“

Překvapila ho prudkost, s kterou ho zas objala: bylo to, jako by se chtěla zahryznout a vysát z něho všechny vzpomínky na jiné ženy. Rychle ho zaplavila žádost. Opřel ji o zeď domu a dlaní klouzal po jejím boku dolů. Se smíchem ho odstrčila.

„Nebud' tak netrpělivý.“

Pak se od něho odtrhla a vběhla do domu.

Šel pak po svahu Havlíčkových sadů domů do Vršovic. Někde v půli cesty se zastavil a klesl na lavičku. Co se to vlastně dělo? Zamiloval se? Měl by být šťastný. Přesto se bůhvíproč tak necítil.

III

Když na ten večer a kus noci vzpomínal a věděl o sobě i Gábi přece jen o trošku víc, říkal si, že ho její chování už tehdy mělo varovat. Byl ale tehdy okouzlený, plný zaujetí, které předtím nenápadně narůstalo během jejich několika setkání. Bylo to, jako by se ponořil do zvláštní smaragdové zeleně, v které ta divná scéna na konci jen rozsvítila rubínový kontrast.

Jak to, že to zas trvalo takovou řadu dní, než se s ní znovu uviděl? Když to z paměti vykotal, skoro se zpotil rozhořčením. Druhý den po té oslavě nebyla prostě k zastizení. Volal jí do práce v Oblastní galerii: marně, telefon jenom dlouze vyzváněl. Vyrazil do města, zkoušel jí volat z automatů, z kaváren. Při třetím pokusu to vzala kolegyně Rozehnalová: ne, doktorka Hadová tu není, možná později. Zkusil to, zase marně. S tou paní kolegyní vystřídali všechna stádia od stručné zdvořilosti přes žertování až po špatně zakrývanou podrážděnost. Nechce jí prostě nechat vzkaz? Dobrá, že volal Dan, no ano Dan, Daniel nebo prostě Korda, má pro ni důležité sdělení... ne, to je příliš komplikované, aby to nadiktoval, musí s ní mluvit. Bude ji čekat ve Slávii od čtyř do pěti...

V šest hodin, v žaludku tři kávy a dvě sklenky vína, čekání vzdal. Šel domů, se slabou nadějí, že by mohla zavolat. Nevolala.

„Děje se něco?“ ptala se Marie.

„Proč se ptáš?“

„Jsi nějak divný...“

„Divný? Co tím chceš říct.“

„Nerozčiluj se. Přece tě znám. Něco se stalo na té oslavě?“

„Co by se mělo stát.“

„Je v tobě zvláštní neklid.“

Zavrčel, že má nejspíš kocovinu, a začal se zabývat Aničkou, která si už z těch nečekaných peněz stačila vyprosit nějakou novou hračku.

„Měli tam panenky, ale já jsem chtěla pejska,“ vysvětlovala. „Chtěla bych radši živého, ale máma říká, že na to nemáme dost velký byt. Já bych chtěla docela maličkého...“

Poslouchal ji na půl ucha a snad i odpovídal, ale přitom přemýšlel. Marie mu bezděčně vnukla myšlenku: něco se zřejmě stalo. Nebylo přece možné, že by se po tom, jak se v noci rozloučili, vůbec nesnažila se s ním setkat. Nepřišla do práce? To přece ani v galerii jistě není normální...

„Tati, posloucháš?“ naléhala Anička.

„Samozřejmě. Pejsek je malý jako štěňátko, ale pak vyroste a je z něho veliký hafan.“

„Jak veliký?“

„To záleží na tom...“

Náhle ho napadlo, že se dosud nepokusil zavolat k ní domů. To jistě bylo nevhodné, pokud nechtěl působit rozruch. Jenomže musel vědět, zda se jí nic nestalo...

„Tati! Na čem to záleží.“

„Cože? No, jaká je to rasa. Někteří psi...“

Zase se zamyslel. Marie zasáhla a odvedla protestující dítě do koupelny. Lačně se vrhl k seznamu. Žádného Hada ani Hadovou bytem v Americké ulici nenašel. Bylo to možné? Nebylo jaksi myslitelné, že by někdo jako Gábi neměl telefon. Zavolal informace.

„Inženýr Jiří Had, Americká 31?“ řekla po dlouhé pauze žena v telefonu. „To číslo není v seznamu.“

„Jak to, že není, vždyť máte adresu.“

„Nesděluj se veřejnosti.“

„Ale já mám něco důležitého, co mu nutně musím říct...“

„Lituji, takový je předpis.“

Zavěsila. S bezmocným vztekem poslouchal bodání signálu. Položil telefon a vzhlédl. Uviděl Marii, jak nad ním tiše stojí.

„Děti by ti chtěly popřát dobrou noc.“

Ovládl se a šel za nimi. Byli už obě v posteli, Vojta s nějakou knížkou. Doba to byla trochu časná na sedmiletého chlapce, ale Vojta byl křehký, stále nějak drobně churavěl. Sotva vzhlédl, když mu Dan dával dobrou noc. Budu s ním muset někdy promluvit, řekl si, ale byla to jen letmá myšlenka. Pak vydržel bubnovou palbu otázek o různých druzích psů, kterými ho Anička zavalila. Probrali malé ratlíky i velké bernardýny, nakonec připustila, že by mohla usnout.

„Snad se mi o pejskovi aspoň bude zdát...“

Ani to nedořekla a už spala. Vypízlil se z ložnice, s pohledem odvráceným od Vojty, který si ještě četl v slabém světle malé lampičky. Nejspíš to jenom předstíral, ale teď nebyla ta správná chvíle, aby si s ním vyjasňoval vztahy.

Neklidně chodil sem tam kuchyní, kde Marie zatím usedla k nějakému šití.

„Zas něco flikuješ?“ zeptal se popuzeně. „Proč jim nekoupíš něco nového?“

„Ty jsi jak malý kluk. Jak dlouho myslíš, že těch deset tisíc vydrží?“

„Zas něco prodám.“

„Doufejme, moc bych ti to přála.“

Řekla to zcela mírně, ale něco v jejím tónu ho stejně podráždilo. Už v něho nevěří? Myslí, že tenhle úspěch je jen náhodný? Nic ale neřekl. Něco se stalo, tikala přitom nad tím stále stejná myšlenka jako ten signál v telefonu: něco se jistě stalo, něco vážného...

„Půjdu se trochu projít,“ řekl a vyskočil.

„Cože, teď? Vždyť je skoro noc.“

„Aspoň tam bude trošku chládek. Nějak mě bolí hlava.“

Vyrazil, aniž na ni pohlédl. Ne, nebylo to tak, že by ji už neměl rád, říkal si, když stoupal do kopce z Vršovického náměstí. Marie se tohle všechno vlastně netýkalo... Něco se stalo, tikalo mu pořád v hlavě. Bezděčně stočil kroky směrem k Americké ulici.

Bylo to totéž noční město, jako včera v noci, a přesto bylo nějak jiné: ulice plné stínů s kalužemi žlutavého světla luceren jako by místo kouzla skrývaly nějaké úzkostlivé tajemství. Bezděčně přidal do kroku, skoro až běžel. Dorazil celý zpocený do povědomých míst a pak se zastavil. To byl ten dům, do něhož zašla po vášnivém rozloučení... Celá ulice tonula v jakémsi ztuhlém tichu, jako by chtěla vykřiknout a zarazila se. Díval se na fasádu a snažil se uhodnout, v kterém poschodí Gábi asi bydlí. Většina oken byla temných, jenom v druhém patře se svítilo. Jakési postavy se hýbaly za záclonou, zdálo se mu, že nějak podivně. Snažil se uhodnout, zda spolu zápasí, ale v té chvíli stíny zmizely. Hleděl na žlutý obdélník nic neříkajícího okna a pokoušel se něco vyčíst z výjevu, který mu ještě přetrvával

v paměti. Pak okno zhaslo, zato se rozsvítilo jiné někde pod střechou. Bylo to nesmyslné, tady takto stát, vždyť ani nevěděl, ve kterém patře pátrat.

Když později na tohle vzpomínal, říkal si, že musel být nějak vyšinutý. Ten večer ho to ani nenapadlo. Byl prostě posedlý jedinou myšlenkou: něco se stalo nebo ještě děje...

Po krátkém zaváhání přešel ulici a zkusil dveře domu. Pochopitelně zavřené, místo kliky jen kruhový terč. Chvilí zápasil s dveřmi, pak se najednou uvnitř domu rozsvítilo a slyšel kroky po schodech. Odskočil od dveří. Vzápětí vyšla stará paní se psem a zahrula po chodníku směrem do parku. Zatajil dech, pak skočil ke dveřím. Klikla nezapadla, mohl dovnitř. Začal se rozhlížet po schránkách po obou stranách vstupní haly. V té chvíli světlo zhaslo, ale ještě stačil zahlédnout cedulku se jménem.

Šmátral po stěně po vypínači, cítil však jenom starou malbu, která mu ulpívala na prstech. Skoro poslepu se vydal po schodech. Nebylo zcela temno, malými okénky sem dopadalo trochu světla z ulice. Bylo ho však právě jenom tolik, aby poznal, že došel do patra. V té chvíli někdo výš otevřel dveře, ozval se hrubý ženský hlas, který někomu odpovídal uvnitř bytu. Pak se najednou rozsvítilo světlo na chodbě a na schodišti. Kontrastem proti tmě ho málem oslnilo. Dan se mimoděk přitiskl ke stěně. Jak vysvětlí, co tady dělá? Žena nahoře zřejmě jenom vzala něco z chodby a zase zašla. Dveře se hlučně zavřely.

Dan pohlédl na dveře před sebou a uviděl jmenovku: Ing. J. Had. V té chvíli světlo zase zhaslo. Přiložil ucho ke dveřím. Zdálo se mu, že něco slyší: nějaký hovor, potom výkřik, pláč. Zabušilo mu srdce. Pak slyšel nové výkřiky a výstřel. Byla to televize někde v domě, nejspíš hned v několika bytech najednou. Nakonec se odhodlal, stiskl tlačítko zvonku a s bušícím srdcem čekal. Buď přijde ona, pak to bude dobré. Když přijde on, něco si vymyslí... Nepřišel nikdo.

* * *

Tu noc se dlouho převaloval. Nebyli doma? Kde jen mohli být? Hlavou se mu honily divoké představy: dopravní nehoda, nemocnice... Nakonec usnul. Druhý den prohlásil, že pojedje do Hlubočep.

„Už zase?“ divila se Marie. „Moc ses tu doma nezdržel.“

„Musím tam něco dodělat. Večer se asi vrátím.“

Jenomže v Hlubočepch neměl telefon. Začal tedy svůj den poutí po telefonních automatech. Dva přirozeně nefungovaly, druhý mu ještě sebral minci – jedinou, jak hned zjistil. Zuřivě bušil do přístroje, nakonec celý zpocený vyklopýtal z přehřátého prostoru.

„Nefunguje a ještě krade mince,“ s odporem řekl shrbenému muži, který čekal u budky.

„Všechno je to zlodějna,“ přisvědčil stařík a vlezl dovnitř.

Snad věřil, že bude mít větší štěstí.

Nakonec našel hospodu, která už měla otevřeno. Neochotně mu dovolili zavolat. V Oblastní galerii to zas nikdo nebral. Tak to pokračovalo stále, až někdy kolem poledne se konečně dovolal. Byla to zase Rozehnalová.

„To jste zas vy? Doktorka Hadová má dovolenou.“

„Dovolenou, teď?“

„Co je na tom tak divného? Je srpen, lidi většinou...“

„Nevíte, kdy se vrátí?“

„Pokud vím, jela někam k moři. To je tak na čtrnáct dní.“

Poděkoval a zavěsil. Jak to, že mu nic neřekla? Jak si vůbec dovoluje, takhle si s ním pohrávat! Chtěla ho trestat za to, že tak vlažně přijal ten bláznivý nápad s rozvodem? Jenomže co její vášnivé loučení? Byla to komedie? Při té myšlence dostal hrozný vztek.

Odjel do Hlubočep a proti svému slibu zůstal nejen přes noc, ale mnohem déle. Napřed to na to nevypadalo. Byl by se nejraději opil, ale neměl čím. Byl by rád maloval, ale nemohl.

Bál se, že ty dva velké rozdělané obrazy by v tomhle stavu zkazil; ale když si na stojan dal prázdné plátno, bylo to jako biograf: bílým prostorem běžel souvislý proud představ, které se nedařilo zastavit. Vyběhl ven.

Tak ty si myslíš, že tady budu schnout steskem, zatím co ty... říkal jí hněvivě, když šplhal kopcem mezi drny schnoucí trávy a růžicemi netřesků. Představoval si, jak se Gábi rozkošnický protahuje na pláži nebo zas rozesmátá běží pěnou příboje. Výjevy z filmu, přirozeně, sám nikdy nebyl u moře – ne že by nechtěl, prostě na to neměli. Gábi si to zřejmě může dovolit, spíš má na to ing. Had. Pokoušel se představit si ho, nijak se mu to ale nedařilo: obrazy urostlého krasavce střídaly karikatury starého, bůhvíproč kulhavého muže. Hlouposti, proč by si brala takového...

Vrátil se zpátky do domku s představou obrazu. Říkal si, že centrální tvar raději načrtne jen hnědou umbrou, jak to dělával, dokud si tolik nevěřil. Nějak tu barvu dlouho nepoužíval, zaschla mu u krčku a když ji vztekle stisknul, tuba praskla a sople barvy vytryskl až na plátno. Pitomče, blbče, idiote, nadával si: chováš se jako začátečník, zničíš si barvu a ještě zkazíš šeps. Nejraději bych tě nakopnul... Zarazil se. Musel se zasmát: nemohl se nakopnout, mohl jen kopat kolem sebe, do stojanu, do domu, do celého světa...

Trochu se uklidnil, pak šel pro láhev s terpentýnem a hadr, aby barvu setřel. Věděl, že to moc nepomůže, nějaká skvrna zůstane. Obraz už bude mít vždy jizvu, i kdyby plátno znovu pokryl bělobou: tu skvrnu nesmaže, bude už uložená někde v něm, v jeho zjitřené paměti. Obraz je jako svět, vždycky to přece říkal. Ve světě také ve skutečnosti nelze nic napravit, je jenom možné nějak zužitkovat chyby, snažit se z nich a navzdory jim stvořit něco nového.

Bude to Obraz s jizvou, říkal si. Začal k té umbře postupně klást trochu jiné tóny, aniž by jakkoliv tu skvrnu opravil: sienu, zlatý okr, kadmia. Maloval celou noc ve světle reflektoru, ráno se vypotácel na světlo a chvíli mžoural, oslněný jako můra. Pak se zas vrátil a hleděl dlouho na plátno. Ne, v tom se nějak nepoznával, bylo to příliš zmatené a ukřičeně expresivní. Uvažoval, zda nemá mokrou malbu rovnou setřít, byl ale příliš unavený. Padl na lůžko a do večera spal.

Když se probudil, měl hlad. Jediný obchod v blízkém okolí měl zavřeno, vydal se tedy dál, až došel do hospody v Prokopském údolí. Zhltнул jakýsi podezřelý guláš, zalil jej pivem a potom s lahví vodky, kterou mu prodali za přemrštěnou cenu, se vracel do domku. Oblouky viaduktu se nad ním rýsovaly proti temné obloze, poprášené září hvězd. Celý svět jako by byl sevřen němou křečí před nějakou kosmickou katastrofou.

Když se podíval na obraz, věděl hned, že to nechce. Jenže malba v tom horku zatuhla a vzdorovala nejen hadru, ale také špachtli. Nejlépe by to bylo nechat zaschnout pořádně, pak seškrábat a přetřít šepsem. Jenomže malba, zjizvená jeho zásahy, ho k nesnesení dráždila. Posílen vodkou a také díky ní částečně zbaven rozmyslu, se znovu vrhl na tu zmrzačenou malbu. Tak jako v životě, jizvy se jevily jako obzvláště plodný pramen podnětů. Tak jako Jakob s andělem zápasil s obrazem až do rána...

A tak to pokračovalo několik dní, až nakonec neplodný zápas ukončily přízemní faktory: došly mu peníze i síly. Mrštil svůj Obraz s jizvou (teďka už zmučený nesčetným počtem ran) do kouta a vydal se domů. Marie ho přijala jako vždy bez ptaní, jen trochu zdrženlivěji, než dřív. Musí být na mne hrozný pohled, říkal si, když spatřil v jejích očích zákmit úleku. Dal jsem se bludnou, temnou cestou. Musím zas zpátky do světla...

Vykoupal se, najedl a vyspal. V příštích dnech trávil čas obvyklým otročením nad grafickou úpravou dost nudné knihy, kterou měl tentýž měsíc odevzdat, a hrami s dětmi – nebo spíš s Aničkou: Vojta si pokaždé dal načas, než mu odpustil několikadenní dezerci. Život se prostě vrátil do svých běžných kolejí, po kterých vzpomínka na Gábi jenom občas proskočila jako nebezpečný záblesk.

* * *

Asi za deset dní šel do Platýzu doplnit barvy. V pasáži potkal Gábi. Když náhle stáli proti sobě, pocítil divný úlek. Nejráději by byl utekl, ale v tom mu zabránila hrdost.

„Jak bylo na dovolené.“

„No, to víš, moře,“ udělala neurčité gesto rukou. „Prý jsi mi hodně volal, říkala Rozehnalová. Co jsi mi chtěl?“

Vlastně se na ni teprve teď podíval. Její obvykle lehce olivová pleť měla teď onen zlatohnědý odstín, který se podle Tomáše dal namíchat jen z peněz. Její zelené oči proti němu vystávaly ještě znepokojivěji, než dřív.

„Už ani nevím. Je to dávno.“

„Je to jenom čtrnáct dní.“

„Šestnáct,“ vyhrkl a hned se kousl do rtů.

„Ty s to počítal?“ usmála se.

„Ne. Vlastně... Na tom nezáleží.“

„A na čem záleží?“

Náhle v něm vzkypěl hněv. Taková drzost, nic mu neřekne a prostě odjede, jako by mezi nimi... Ovládl se.

„Ještě jsi neřekla, jak ses tam měla.“

„No, to víš, je to středisko pro vládní prominenty. Všude mramor a koberce, spousty personálu. Výlety na lodi, večery u bazénu s tancem, vodkou a kaviárem...“

„Prostě socialismus. No, já musím sem do Platýzu pro nějaké barvy.“

Pokusil se ji obejít, ale znovu mu zastoupila cestu.

„Dane, ty se snad na mne nějak zlobíš?“

„Zapomněla jsi mi jaksí říct, že odjíždíš.“

„Já ti to neřekla? No možná ne,“ řekla zamyšleně. „Bylo to asi proto, že jsem si najednou všimla manžela, když jsme se loučili. Stál na balkonu a pozoroval nás. Je strašně žárlivý.“

Poslední dvě věty vyslovila se zřejmým potěšením.

„Co se dělo, když jsi přišla domů?“

„Nic. Snažil se dělat, že nic neviděl. Kdyby byl dělal scény, nejela bych nikam, to on moc dobře ví. Jednou mě zabije,“ řekla bez souvislosti.

„Tak proč s ním žiješ, proboha?“

„Vždyť jsem s tím chtěla něco dělat. Ty s mi to vymluvil.“

„Nic jsem ti nevymlouval. Jen jsem říkal...“

Zašli do nedaleké vinárny. Dan později nechápal, proč s ní tam šel, když se na ni v té chvíli stále ještě zlobil. Také by nebyl schopen říct, o čem tam tehdy mluvili. Co si však jasně vybavoval, byla sladká beznaděj, s kterou se Gábi znovu poddával. Něco takového asi cítí alkoholik, když se z prázdná abstinence řítí zpátky do propasti svého návyku. Proč měl takový pocit on, vždyť zatím ještě s Gábi skoro nic neprožil? Těžko by na to uměl odpovědět. Postupně zapomněl všechny své výčitky a okouzleně hladil její opálenou paži.

Pak se zas setmělo (kam se jen stále vytrácel ten čas!), šli spolu městem v objetí a klesli na lavičku blízko Ludmily. Pak se mu Gábi náhle vytrhla a podala mu ruku jako nějakému povrchnímu známému.

„Zase se pár dní nevidíme.“

„Proboha, proč?“

„Jedeme do Zvonice, kvůli oltáři. Má se prohlásit za kulturní památku.“

„Jedete? Kdo ještě.“

„Někdo od památkářů...“

Řekla to tak, že se jí musel zeptat.

„A to je tajné, kdo to je?“

„Tajné ne... Ale má pověst, že je na ženské. Ještě bys mohl žárlit.“

Zamávala mu a rychle se ztratila mezi chodci, kterých přes pozdní hodinu zde na náměstí bylo překvapivě mnoho.

* * *

Žárlil? Rozhodně nezačal pátrat, kdo je ten památkář. Stačil mu její manžel, pro něho záhadná postava. Chtěl doopravdy vědět, jak ten člověk vypadá? Byly dny, kdy si to až umanutě přál. Prošel různými bláznivými nápady: napíše mu a vyžádá si schůzku; nebo k nim půjde, prostě zazvoní... Místo toho prochodil většinu odpoledne po té její ulici a pozoroval muže, kteří vcházeli či vycházeli z domu. Jenomže jak měl poznat, který to z nich je? Jeden byl postarší a kulhal; jiný byl sebevědomý muž středního věku; zase jiný... nemělo to cenu.

Náhle mu zabušilo srdce nevěřícím úžasem: uviděl Gábi, jak jde celá rozesmátá, zavěšena do mladého muže. Rychle se schoval za auto na druhé straně ulice a zíral na ni. Tak ona předstírala odjezd, jenom aby měla volné ruce... To přece nemohl být její muž, tenhle byl příliš mladý. Před domem se skutečně zastavila, políbila svého společníka a pak vešla do domu. Mladík zvláštním způsobem pohodil hlavou a rozběhl se zpátky směrem k náměstí.

Takže takhle to je, říkal si, když šel odtud jako spráskaný pes. Prostě má milence, zatím co s ním si jenom hraje. Rozdíral se představami, jak o něm se smíchem vykládá: takový starší malíř, přece víš, malíři nejsou zrovna chytří, je to lepší druh řemesla. Kdybys jen viděl, jak na mne nábožně kouká...

Ne, tak to nešlo. Prostě konec, ztratil už dost času s takovou... S hlubokou omluvou si od Marie vybral ještě trochu peněz a sdělil, že teď pár dní doma nebude.

„Znám ji?“ zeptala se smutně Marie.

„Říkám ti, že budu v Hlubočepch. Chci malovat.“

„Já vím, že jsi to říkal. Dřív jsme si nelhali.“

„Chceš říct, že lžu? Můžeš se přijet podívat.“

„Ne, k tomu se snad nesnížíme. Máš tam co jíst? Radši si vezmi veku chleba, právě jsem jednu přinesla, a salám, sýr... A čaj, musíš dost pít, když pracuješ...“

S pokorou přijal její péči. Tím pevnější měl odhodlání. Hadrovým panákem, s kterým si Gábi jenom pohraje a zas ho odhodí, tím nebude. Na to je ho škoda. Když to nechápe ona, musí to aspoň vědět on. Teď potřebuje soustředění: najít v sobě zas to plodné ticho, z kterého se rodí nové možnosti.

IV

Jak vlastně došlo k tomu, že se přes své předsevzetí znovu setkal s Gábi? Bylo to rozhodně dost dlouho poté, co se pevně rozhodl, že ji už nikdy neuvidí. Tehdy se víceméně odstěhoval do Hlubočep a soustředěně pracoval. Myšlenky, pouze naznačené v právě prodělané krizi, postupně dostávaly určitější tvář. Chtěl nějak uchopit tvar v jeho vzniku, tím také vyjádřit tu bezmeznou tvořivou sílu, plodící stále novou, svěží skutečnost a ovšem na svém rubu působící nezadržitelný zmar. Vycházely mu z toho výjevy jakýchsi fantastických světů, v nichž oko uhadovalo a vzápětí zas ztrácelo zákmity známého.

Byla to vyčerpávající práce, už proto, že ten projekt žádal velké plochy: jakousi velkou scénou života. Občas už nemohl a tak se vracel domů, k Marii a dětem. Jenomže Marie, dřív vždycky chápavá, se nějak uzavřela. Když začal vykládat o tom, co právě tvoří, jenom mlčela, skloněná nad nějakou prací. Jednou, jako by už toho měla dost, najednou vzhlédla.

„Peníze brzy dojdou,“ řekla suše. „Většinu toho, co jsi dostal za obraz, spolykaly dluhy. A mně tu novou obrázkovou knížku nepřijali. Nevím, co bude dál.“

Chvilí na ni jen nechápavě hleděl.

„Zase ta stejná písnička,“ vyrazil pak. „Nemyslíš na nic jiného?“

„Ráda bych,“ pokrčila rameny. „Jenže máme spolu děti, vzpomínáš si? Ty se velkých myšlenek nenajíš.“

Seděl a mlčel. Měla ovšem pravdu. Ostatně nejen prostý život, ale také tvorba požírala peníze – plátno, štětce, barvy, slepé rámy, všechno silně podražilo. Měl snad jít vlastnoručně chytat veverka či jezevce, aby si z jejich chlupů vyrobil potřebné štětce? Nebo pěstovat len, lisovat z jeho semen olej? Měl v peci vypalovat, pak mlít pigmenty? Bývaly doby, kdy malíři nebo jejich pomocníci tyhle věci dělali. Snad byli odolnější nebo prostší.

„Umím si představit,“ řekla Marie náhle, „že Gabriela Hadová je mnohem chápavější společnice. Kdybyste ale měli spolu řešit každodenní starosti...“

„Gabriela?“ zeptal se nechápavě. „O čem to proboha mluvíš?“

„No, povídá se o tom. Tak jsem se vlastně nechtě také já nakonec něco doslechla.“

„Kdo ti to říkal?“

„Šárka se zmínila, ale na tom přece nezáleží.“

„Vždyť je to stará drbna, to snad víš už ze školy. Navíc je zlá, ráda si vymýšlí...“

„Nebyla to jenom ona... Taky sem ta Gabriela nejmíň dvakrát volala a reagovala divně, když jsem řekla, že tu nejsi.“

„Volala sem?“ řekl s bušícím srdcem. „Co vlastně chtěla?“

„Tebe.“

Dan se pokoušel uklidnit. Gábi ho sháněla, to všechno mění... Ne, nemění, ihned se okřikl. To je jen další klíčka její hry, do níž se nesmí nechat vtáhnout. Ten obraz rozesmáté Gábi, zavěšené do mladého milence, mu jako přesvětlený snímek kmitl před očima a zasáhl ho s novou silou. Bezděky se otrásl. Pak zdvihl hlavu a uviděl, že ho Marie zřejmě delší chvíli pozoruje.

„Mášo,“ řekl jí jménem, které patřilo do jiné doby. „Tohle je absurdní. Já s Gábi... Gabrielou opravdu nic nemám. Párkrát jsem s ní mluvil, jednou ji doprovázel z oslavy, to je tak všechno. Teď jsem ji dlouho neviděl. Jsem pořád v Hlubočepch.“

Marie ho pozorně poslouchala a když se jeho hlas vytratil, sklonila hlavu.

„Víš, Dany,“ řekla někam směrem k šití na svém klíně, „ty jsi složitý člověk a já rozhodně netvrdím, že tě dokážu ve všem pochopit. Ale co se ženských týče, jsi až legračně průhledný. Nepotřebuji drby, jak ty říkáš, abych pochopila, že se s tebou něco děje.“

„Ale vždyť říkám, že to skončilo,“ vykřikl a hned si uvědomil, že tím řekl něco, co rozhodně nechtěl.

„To doufám,“ řekla s povzdechem. „Hlavně kvůli tobě.“

Zůstal tehdy víc než týden doma a pracoval na zakázce, která ho nudila, ale slibovala jistý příjem. Pak zase odjel do Hlubočep a vrhl se na rozdělaná plátna. Potřeboval ponor do hlubin, aby se v nich ukryl před rozvířenými vzpomínkami. Když dvě ze čtyř nových pláten zhruba dokončil, vrátil se k rodině. Měl zase v sobě klid, ale měl pocit, jako by šel po nějaké hladině: stačilo krátké zaváhání a voda ho pohltí.

* * *

Za několik dní měl cestu do města. Musel odevzdat zakázku a tak si řekl, že by se snad zase jednou mohli vidět s Tomášem. Zavolal mu a kupodivu ho zastihl doma.

„Kordo, ztracený synu,“ zahalekal Tomáš. „Co je s tebou? Myslel jsem, že nežiješ. Ty nevíš, jak je nebezpečné zanedbávat pití?“

„No, mírně bych to napravil. Máš odpoledne čas?“

„Mírně? Kolik sudů vína kážeš narazit.“

„Tomáši, neblbni. Chci si jenom trochu popovídat.“

„Tak přijď do Makarské.“

„Ne, tam bych nechtěl. Bude tam zase velká společnost...“

Po delších tahanicích Tomáš souhlasil, že se sejdou dřív, jen na sklenku u Křížovníků.

Když vyrazil do města, měl lehkou závrať jako někdo, kdo po dlouhé nemoci zas vyjde mezi lidi. Známa místa jako by na něho naléhala, co chvíli sebou trhnul v domnění, že někde mezi lidmi vidí Gábi. Copak jsem docela už ztratil rozum, vzbouřil se. Vždyť se vlastně nic nestalo, jenom mě jedna potvůrka vodila trochu za nos. Tohle se běžně stává, život kvůli tomu přece nekončí.

Vyřídil všechno, dokonce vymohl i slušnou zálohu a domluvil si další práci. V dobré náladě došel ke Křížovníkům. Trošku se zpozdil, ale tím se aspoň trošku vyrovnalo skóre – obvykle na Tomáše musel čekat on. Napřed se zdálo, že v podniku Tomáš nikde není, až ho našel úplně v koutě. Někdo s ním byl. Gábi. Věděl to dřív, než ji vlastně úplně jasně viděl. Na chvíli zaváhal, ale Tomáš, který vždycky očima těkal kolem sebe, ho už zpozoroval.

„Kordo, konečně,“ zavolal. „Podívej, koho tady mám.“

Nemohl utéct. Zaraženě kývnul na Gábi a posadil se vedle Tomáše. Bylo tu přítmí; přesto si byl skoro jist, že zvláštní lesk, který zahlédl v jejích očích, byly slzy. Gábi a pláč? To bylo něco nezvyklého.

„Takže tě vyhodili?“ pokračoval Tomáš nenuceně. „Tady Kordy si zatím nevšímej, napřed to dopověz.“

„Ne přímo vyhodili,“ řekla trochu kolísavým hlasem. „Ale vyjde to skoro nastejno. Mám jít do depozitáře. To znamená dojíždět bůhvíkam, být prostě uklizená stranou.“

„Já to nechápu. To všechno kvůli tomu pitomému oltáři?“

„To byla jenom záminka.“

Postupně, z náznaků a úryvkových odpovědí, Dan začal chápat, o co šlo. Hlavní průšvih se strhl náhle jako lavina, když šlo o nové akvizice. Jak všichni věděli, ředitel to léta hrál na obě strany: vydával nestydaté sumy za výtvary prominentů režimu, většinou podprůměrné věci, na které bylo až škoda barev nebo bronz; a v tichosti za malý peníz nakupoval tvorbu opravdových umělců. Tím si zajistil blahovůli sytých i vděčnost hladových, které nějakých dvacet tisíc korun za obraz často vytáhlo aspoň načas z nouze. Ta díla „druhé kategorie“ mizela v depozitářích – zachráněna, jak ředitel říkal mezi svými, pro normálnější poměry.

„A tobě se to nelíbí,“ poškleboval se Tomáš. „Vidíš nějakou jinou možnost?“

„Ty se ho ještě zastáváš?“

„Gábi, prosím, tě uvažuj. Tu bandu, která se má jako prase v žitě, režim neodměňuje za umění. Nějaká mazanice, kterou takový ožrala namastí za odpoledne, je přece jenom záminka, aby mu režim přes galerii vyplatil žold za věrnost.“

„Režim. Ale náš ředitel se tváří, jako by k nim nepatřil.“

„Já vím. Jenomže když se proti téhle praxi otevřeně postaví, tak ho na místě odvolají. Tak to přece už léta dělají. A přijde někdo, kdo už nebude mít vůbec žádné skrupule.“

„Alespoň nebude hrát tuhle hnusnou komedii.“

„A to je lepší?“

„Možná je. Tenhle si jenom dělá alibi. Řekla jsem mu, že vyhazuje peníze za šunt. A potom nemáme na opravdové umění.“

„To jsi mu doopravdy řekla před jinými? Chánovi?“

Titul Chán vznikl ještě v mládí Kropáčka, kdy si vydobyl proslulost extrémního rebela. Pro divoké slovní nájezdy na všechny, kdo nechápali poslední výstřelky moderny, si vysloužil laškovně přizvisko Čingischán. Časem to zkrátili na Chán, což se teď dobře hodilo k jeho nové roli v čele galerie.

„Myslela jsem, že praskne vzteky. Chtěl vědět, koho že mám na mysli.“

„A ty jsi řekla...“

„No... jmenovala jsem pár lidí. Na schůzi to rychle zamluvil, že prý si to později vyjasníme. Pak si mě k sobě zavolal a řekl mi, že zřejmě nemám jasno v hodnotách našeho umění. Takže mi umožní, abych se s nimi lépe seznámila v depozitáři...“

„Sám bych se tam rád občas podíval,“ řekl Dan zamyšleně. „Pořádné umění už člověk skoro nevidí.“

„Budeš mít možnost. Pozvu tě na návštěvu.“

„No, vidím, že je Gábi v dobrých rukou,“ řekl Tomáš a vstal.

„Počkej,“ zaprotestoval Dan trochu úzkostně. „Chtěl jsem s tebou mluvit...“

„Já vím, ale musím běžet. Má přijít zákazník. Zčistajasna zavolal.“

„Nemohl bys ho potom poslat ke mně?“

„No, zkusím to,“ řekl Tomáš s viditelnou pochybností. „Když ty jsi Kordo strašně vážný. Měl bys snad občas něco namalovat taky pro lidi.“

„A pro koho myslíš, že maluji?“

„Já nevím. Asi hlavně pro sebe. A možná pro bohy.“

Zamával na ně a zmizel několika kroky. Hleděli chvíli za ním, potom nezbylo, než na sebe pohlédnout.

„Dlouho jsme se neviděli,“ řekla tiše.

„Ano. Naposled těsně předtím, než jsi předstírala cestu do Zvonice.“

„Jak to, předstírala. Vždyť jsem tam přece jela,“ řekla s údivem.

„Viděl jsem tě! Den nato. Nebyla´s sama.“

Co by byl jistě nechtěl, nastalo: strhla se pořád prudší smršť vysvětlování a výčitek.

„Ty myslíš bratra,“ řekla náhle. „Pavel se vrátil nečekaně z expedice. Jela jsem kvůli němu do Zvonice o den později.“

„Tak ty máš bratra, najednou.“

„Ne najednou. Už dvacet let,“ zasmála se.

„A že jsi o něm nikdy nemluvila?“

Najednou Gábi vstala.

„Dane, já už jsem unavená,“ řekla zamračeně. „Nemůžu tě přesvědčit, když nechceš. Taky už musím jít.“

„Tváříš se, jako bych já ti ublížil,“ zamumlal trpce do stolu.

„Vždyť taky... i když nepřímo.“

Pohlédl na ni nechápavě.

„Příště se o tebe nebudu brát.“

Otočila se a šla. Vyskočil, pak si zas sedl. Bylo mu trapně, bůhvíproč až nějak stydno. A současně měl vztek... Tak tedy ona bojovala o něho? A proč? Nechápe, že to nemá žádný smysl? Oblastní galerie sotva bude nakupovat od někoho, kdo prakticky nevystavuje, nanejvýš někde v malých hnízdech. Skoro nikdo ho nezná, to je prostě fakt. Sevřela ho náhlá trpkost. Věděl, že to, co dělá, není průměrné. Věděl to ale jenom on.

* * *

Větší díl zálohy odevzdal Marii a pak po jednodenním otálení řekl, že pojedje malovat.

„Už zase?“ zeptala se krátce.

„Nejvyšší čas. Malba už bude skoro suchá, tak jestli mám udělat lazury...“

Pohlédla na něho nevěřicně.

„Ty používáš lazury? Dneska a při tvém stylu?“

„Copak ty o něm víš? Kdypak jsi naposledy viděla můj obraz? Říkal jsem ti, aby ses za mnou přijela podívat.“

„Je to moc daleko,“ zavrtěla hlavou. „A mám moc práce, někdo se musí starat o děti.“

„Vezmi Aničku s sebou. Vojta je přece ve škole.“

Odpověděla vyhýbavě a Dan už věděl, že tam nepřijde. Zřejmě si myslela, že ho tam Gábi nebo někdo jiný navštěvuje. Bylo mu z toho odporně. Když nevznesla žádné určité obvinění, nemohl je vyvracet. Nakonec zamračeně trhl rameny.

„Není to nadlouho,“ řekl krátce. „Jenom dodělám ty poslední dva obrazy.“

Obrazy byly skoro hotové, jen potřeboval dotáhnout některé tóny. To si teď právě zvykl dělat lazurou, která jediná barvě dala tu pravou zářivost. Užívat tuhle techniku v současné době bylo skoro směšné: malíři sahalí ke stále surovějším barvám, dost často nanášeným špachtlí v husté pastě. Dan nad tím jenom krčil rameny. Nebýt na výsluní mělo své výhody: mohl si malovat, jak chtěl.

Teď ale zjišťoval, že mu lazura špatně chytá. Byl zřejmě příliš dlouho pryč. Nebylo vyhnutí: přetřel malbu čpavkovým lihem a šel se projít. Nějakou dobu stoupal kamenitým svahem, pak se otočil. Divoké údolí s oblouky viaduktů, které místní nazývali Malý Semmering, ho znovu zasáhlo. Cítil až tělesně ten vibrující prostor. Skály a strže plály žlutými a červenými okry, obloha nad tím jásala kobaltem. Chomáče sporé trávy a skupinky urputně sevřeného hloží skromně zeleň přeladily někam k olivové. Ne, tohle nebyla ta barevnost, v které teď tvořil, byla ale nádherná a v něčem plná naděje. Kdyby byl Šíma, asi by to namaloval...

Když scházel zpátky k domku, viděl z dálky motocykl a vzápětí nějakou mužskou postavu, vycházející ze dveří.

„Tomáši,“ zavolal překvapeně. „Odkdy ty máš motorku?“

Nebyl právě moc nadšený, že Tomáš přijel právě v této chvíli.

„Motorku, Kordo? Co je tohle za výraz? Tohle je motocykl, Harley-Davidson, důstojný koráb silnic, ne nějaké prdítko. Zatím ještě není můj, asi ho ale koupím.“

Dan se na chvíli zadíval na třpytivý chrom stroje. Zřejmě už dávno nebyl nový, ale jistě nebyl zadarmo. Jak to ten Tomáš jenom dělal? Pak se vytrhl ze zamyšlení.

„Pojď prosím tě dovnitř. Musím něco udělat na obraze, než se malba zase zatáhne.“

Byl by dal přednost samotě, ale byl to Tomáš, toho nemohl jenom tak poslat pryč. Znovu rozmíchal lazuru a začal ji jemnými tahy nanášet. Tomáš okamžik přihlížel, pak zasykl, když viděl, jak barvy pod štětcem tmavnou.

„Co to děláš? Vždyť kazíš barvy. Předtím byly v pořádku.“

„To je jen fáze. Až se odpaří terpentýn a olej zaschne, tón skočí tam, kde ho chci mít.“

Tomáš se chvíli díval, potom udiveně vrtěl hlavou.

„Kde ses to naučil? Tohle čarování.“

„Dá se to najít v knihách. Hlavně se to musí zkoušet.“

„Tohle by pro mne nebylo... Poslyš Dane, ty jsi chtěl tip. Mám slušný kšeft, ale nesmí se s tím otálet.“

K Danovu zklamání ten kšeft nebyl ochotný kupec, také nešlo o obrazy. S údivem poslouchal divnou historku o Hrádku, malém městečku, o němž dosud nikdy ani neslyšel. Národní výbor se tam rozhodl vybudovat pohřební síň. Proč právě tu, to Tomáš nevěděl. Předseda, zvláštní chlapík, měl patrně smysl pro umění. Stavební návrh síně tedy dělal Rohan, známý architekt, který má chalupu hned kousek za Hrádkem. Teď už je stavba zhruba hotová, stěny se ale místním zdají příliš holé. Tak předsedu s legračním jménem Bambas napadlo, že by je chtěl vymalovat.

„Já jsem mu navrhoval, že jim stěny natónuju latexem, ale ten blázen o tom nechce ani slyšet. Chce klasiku, dokonce fresku, představ si.“

„Co já s tím,“ řekl Dan a mimoděk pokrivil tvář, když lazura na jednom místě nechtěla poslouchat.

„Mohli bychom do toho jít spolu.“

„Fresky jsem ještě nikdy nedělal.“

„Lazury donedávna taky ne. Každý ví, že ty dokážeš všechno.“

Překvapeně vzhlednul. Lichotky od Tomáše byly nezvyklé, člověk spíš čekal pošklebky.

„Proč ti na tom tak záleží? Pohřební síň...“

„Především prachy. Šedesát tisíc najisto a možná sto, když budou spokojeni. A pak, bude to něco, co tam zůstane. Nikdo to nikam prostě neuklidí. Prodáš obraz a v galerii ho strčí do depozitáře, soukromník ho dá třeba na půdu. Můžeš se postavit na uši, nijak to neovlivníš. Ale barák, ten nikdo nikam neschová. Bude se o tom mluvit.“

„Říkal jsi Malý Hrádek?“

„Není to zas tak daleko. Rohan se postará, aby se o tom vědělo.“

Nakonec podlehl. Ostatně nutně potřeboval peníze, ne drobné za ty věčné knižní zakázky, ale větší sumu, aby se konečně mohl zcela odpoutat a soustředit se na své dílo. Kdyby byl tušil, jak se ta věc vyvine, asi by sotva souhlasil.

V

Jak se asi dalo předvídat, Tomáš v poslední chvíli nemohl. Prý se mu roznemohla matka, něco velmi vážného. Dan tedy sám musel narychlo sehnat všechny možné informace, jak se freska správně dělá, pak shánět pigmenty, jemné vápno, konečně něco aspoň vzdáleně se blížícího mletému mramoru, z něhož se tvoří podklad, intonaco. Peníze na to všechno Tomáš pohotově vyklopil, ale jinak neměl čas. Mluvili spolu jenom v letu, Tomáš spěchal zas do nemocnice.

Do Hrádku tedy přijel starým, rozviklaným autobusem sám. Ubytoval se u paní Drnovské. Jeden hotel tu na náměstí měli, docela výstavný a snad ne příliš drahý, ale Tomáš to už tak domluvil. Prý hodně ušetří a bude u Drnovské jako v rodině. Nějak zvláště se přitom zašklebil, ale pak jako vždy spěchal, takže se Dan nedozvěděl, jak to vlastně myslel.

Když dovlékl veliký batoh plný malířských potřeb na místo, které mu ukázalo místní děvče, uviděl půvabnou, i když dost zanedbanou malou vilku, jaké se stavěly tak někdy na počátku století. Byla skoro celá porostlá břečťanem, který už šedl podzimem. Na plotě rudě plálo psí víno, listí těch několika stromů na zahradě většinou leželo na zemi ve velkých zlatých kolech. Ve vzduchu byl syrový opar, jaký v Praze nikdy nebývá.

Uvítala ho žena středních let, hádal jí sotva padesátku. Měla neokázalý, takový tichý půvab. Dan měl zvláštní pocit, že ji zná, nevěděl ale odkud. Snad ji tu někde zahlédl při první návštěvě, když vyjednával s předsedou Bambasem.

„Myslela jsem, že budete dva,“ řekla tak trochu zklamaně.

„Panu Zůnovi do toho něco přišlo. Za pokoj samozřejmě plně zaplatím.“

„Ale o to nejde. Jenom s tím panem Zůnou se tak dobře povídalo.“

„On slíbil, že sem občas zajede. Jak často, to bohužel nevím.“

Tomáš si tím svým hravým veselím, které se tvářilo, jako by skrývalo vážnější zájem, snadno získával lidi. Stejně snadno je zase opouštěl a zapomínal, ale nikdo mu to nezazlíval – asi tak jako člověk nezanevře na slunce, když zapadne či zajde za mraky.

Dan ve velké místnosti, kterou mu ukázala v podkroví, s úlevou shodil batoh a pak vyrazil ke hřbitovu, kde byla také budova příští obřadní síně. Po cestě přemýšlel o paní Drnovské – vlastně ne tak o ní samé jako o záhadě její podoby. Nebylo to tak, že ji už někdy potkal: někoho mu silně připomínala, někoho strašně důležitého, jenom nevěděl, koho. Jde snad na něho zas ta jeho Podivnost? Občas takové stavy míval, když příliš dlouho pracoval: najednou všechno kolem začalo být zvláště povědomé, jako by vyvolávající dávnou vzpomínku. Minulé životy, řekla mu bohorovně kolegyně Adéla, když se jí o tom zmínil při víně. Kdepak, jen zrůdnost talentu, šklebil se tehdy Tomáš: takoví lidé jako Dan jsou prostě kandidáti bláznince.

Příští hodiny neměl na takové věci ani pomyšlení. S hrůzou se dozvěděl, že stěna, na které měl tvořit fresku, je betonová, s tenounkou omítkou. O tom se jaksi nikdo nezmnínil a

ovšem to tak nešlo, bylo třeba ji znovu tlustě omítnout, maltou s velkým obsahem vápna. Na tuhle vrstvu se teprve položí intonako a na ně bude malovat. Nastalo nekonečné vyjednávání, prosby a vyhrožování. Nakonec dosáhl toho, co chtěl: už za dvě hodiny zednický mistr Ferda míchal omítku, odněkud traktor s valníkem přivezl trubky na lešení, věci se daly do pohybu.

Dan zhltnul guláš v hostinci, vrátil se zpátky do síně a když tam viděl vše v nadějném pohybu, vydal se zpátky k vile. Bůhvíproč cítil mírnou úzkost z toho, že zas uvidí tu paní Drnovskou. Proč jenom v něm ta žena vyvolávala takový neklid? No dobrá, někoho mu připomíná. Kdo by to mohl být? Pomyslel na matku, kterou ztratil už ve dvanácti letech. Moc si už na ni nevzpomínal, občas ho ale ve snu navštěvoval obraz jemné tváře, obklopené září plavých vlasů. Pani Drnovská s tím těžkým temně kaštanovým uzlem byla skoro ve všem její opak. Pomyslel také na macechu, kterou si pak otec brzo vzal. Dan s ní moc nevycházel, i když se oba snažili. Ta také byla jiná: útlá a pohyblivá, překotně povídavá a stále zaujatá svým zevnějškem. Krátkou kšticí si barvila do ostrých tónů, které se často měnily...

Nakonec rozhodl, že se do vily hned nevrátí. Bylo pozdní odpoledne, to byla dobrá příležitost trochu se tu projít a znovu promyslet, co se na stěně chystal vytvořit. Dal se postranní uličkou, která brzy přešla v polní cestu a ta ho zavedla k blízkému lesíku. Tak aspoň odsud vypadal, takový osamělý chlumeček, sedící jako zlatá čepice na měkkých vlnách modrozelenavých luk.

Byl toho roku neobvykle vlídný říjen, babí léto jako by zapomnělo odejít. Bylo suché a mírné teplo a listí na stromech, které tu ještě nesvál žádný prudký vítr, plálo mnoha barvami. Dan se bezděčně zastavil. Řádka vysokých topolů byla proti syté modři oblohy jako vytepaná ze zlatého plechu. Šípkový keř na okraji lesa planul červení. Jak jenom mohl dosud opomíjet právě tuhle barevnost? Náhle byl rád, že se mu vnutila výběrem pigmentů, které nakonec sehnal – syté modře, proti tomu červená a žlutá kadmia. Báł se, že se v téhle paletě nedokáže pohybovat. Teďka ji viděl všude kolem sebe. Dychtivě vkročil do lesa, úplně pohlcen hrou barev, kterou tady rozvinula příroda.

Šel cestou necestou a přemýšlel. To, co tu právě obdivoval, byl vlastně takový nákladně vystrojený pohřeb. Stromy se připravovaly na malou smrt. Nějak to nevadilo, dnešní zánik předjímal už příští vzkříšení. Lidi ovšem mají jen jednu příležitost... Dan se najednou zastavil, doslova zasažený myšlenkou, že on sám také jednou zemře. To vědomí ho provázelo od dětství, zvláště od doby, co ztratil matku. Byl tehdy její náhlou nemocí a smrtí jako omráčený: jen tiše zíral, neschopen nějakého projevu. Na pohřbu se jeho otec hlasitě rozplakal – ten velký, silný muž, který ho vždycky trochu lekal bezohlednou vitalitou. Byl to ten vzlykot, který v něm potrhával blánu němého úžasu a probudil děsivou úzkost z prázdna, která ho pak provázela celá léta...

Bezděky při těch vzpomínkách zas vykročil a teď se rozhlédl, kam vlastně došel. Měl by být dávno venku z lesa, byl to přece jenom takový malý chlumeček mezi loukami. Ale všude, kam se podíval, byly jen další stromy, každý se svým nezaměnitelným tvarem a přesto vzájemně si podobné. Slunce zřejmě už zapadalo, stíny se napřed prohloubily a potom rozmyly modravou mlhou, která se kladla na zem plnou spadaného listí. Dan se zmateně rozhlédl. Zaujala ho jedna zvláště rozčísnutá borovice. Zdálo se mu, že ji už viděl. Měl obvykle přesnou tvarovou paměť, ostatně také schopnost orientace, ale tady, v tomto množství roztočivých tvarů, si najednou přestal být jist.

Začal zas myslet na svou fresku. Měl připravené kartony, ale teď věděl, že chce namalovat něco jiného. Pohřební síň. Lidé se přicházejí rozloučit s někým, kdo odchází. Kam vlastně? Marie by řekla, že na onen svět. Dan na nic takového nevěřil, jist si ale nebyl. Co když přece jen zůstanou nějaké duše zemřelých... Spadané listí mu šustilo kolem bot jako hlasitý šepot mnoha hlasů. Zastavil se. Okamžitě bylo ticho. Les kolem něho vážně stál a pomalu se halil do soumraku.

Najednou viděl před sebou tu borovici, které si už všiml před nějakým časem. Nebylo pochyb, chodil tady dokola. Bylo to neuvěřitelné, nesmyslné, ale bloudil v malém lesíku, který by člověk musel přejít za půl hodiny či dřív. Na chvíli ho zaplavila panika. Je tu snad něco zvláštního, snad začarovaného? Donutil se uvažovat. Prostě nedával pozor na cestu. Zapudil všechny myšlenky a vykročil, tentokrát důsledně se svahu dolů. Po několika minutách skutečně dorazil ke kraji lesa. Když se rozhlédl temnicí se krajinou, s úžasem viděl, že se od městečka vzdálil víc, než tušil.

* * *

K vile paní Drnovské dorazil za tmy, zcela vyčerpaný. Trvalo chvíli, než mu otevřela.

„Konečně jdete, já už jsem se bála.“

„Moc se vám omlouvám, sám jsem nečekal, že se tak zdržím.“

„Musím vám dát klíč od dveří, když budete chodit takhle pozdě.“

Rekla, že na něho čekala s večeří, ale nakonec se najedla sama. Jídlo je ale ještě na sporáku. Když si pan Korda počká v jídelně... Navrhl, že se docela rád nají v kuchyni, je na to zvyklý. Jen tiše kývla, ale zdálo se mu, že to ocenila. Ten zvláštní pohyb hlavou – kde to jen viděl? Něco v něm zas tak zvláštně zaznělo.

Seděl pak u prostého stolu nad talířem výborné houbové omáčky a kradmo pozoroval její tvář, když kolem něho procházela. Odkud tu ženu znal? Teď, teď to skoro měl, ale vzápětí to zase uklouzlo.

Po večeři se omluvil, že musí vybalit a pak si půjde brzy lehnout.

„Jak byste nebyl unavený, když tolik pracujete.“

„Já dneska nepracoval. Ještě se tam musí něco připravit.“

„Tak kde jste byl?“

„Šel jsem se projít a... zabloudil jsem.“

„Cože, zabloudil? Tady u nás?“

Rekl jí o tom lesíku, jak se tam brouzдал listím v zamyšlení a náhle poznal, že obchází pořád dokola. S pochopením se usmála.

„Víte, je to zvláštní místo. Je tam něco... ne něco tajemného, snad je to něco prostého, sklon půdy nebo co. Manžel tam jednou bloudil celé hodiny a to byl zdejší.“

„Váš manžel...“

„Ten už nežije. Opustil nás před čtyřmi lety.“

Nevěděl, co by na to řekl. Chvíli postáli, každý s pohledem upřeným k zemi, pak jí dal dobrou noc a vylezl do podkroví.

Tu noc se mu – docela nečekaně, sladce a bolestně – zdál velmi živý sen o Gábi: té Gábi, před kterou sem vlastně uprchnul. To byl možná hlavní důvod, proč tu práci přijal přes všechny potíže nezvyklé techniky a Tomášovu zradu. Byl pevně odhodlán vypudit Gábi ze svých myšlenek. Po celý den to fungovalo, nemyslel na ni ani chvíli. Pak usnul a zcela bezmocný byl ve snu její představou zas přemožen... Pomalu vstal a šel k oknu. Stromy na zahradě, které už bůhvíproč ztratily skoro všechno listí, byly jako tušová kresba lavírovaná ranní mlhou. Na chvíli na ně bezútěšně hleděl, pak se vzpamatoval. Nepřišel sem tesknit po nějaké ženě, ale pracovat.

VI

Když Dan později na potíže s freskou vzpomínal, divil se, že s tím nepraštil hned v samých počátcích. Omítku sice mistr Ferda svižně nahodil, ale schla dlouho a nakonec popraskala. Musela se oklepat a pak začít znovu, tentokrát vrstvu po vrstvě, jako později jemně intonako. Dan mezitím měnil svůj záměr. Bylo mu nyní jasné, co chce udělat: na fresce

podle té nejlepší tradice musí být lidé: postavy, které letí prostorem a ztrácejí se v mlze. Ovšem, obřad má naznačit, že zemřelý už nikdy nevymizí z paměti, realita je však jiná: on si svou matku po dvaceti letech téměř nepamatoval, až na nejasný pocit, utkvělý kdesi hluboko.

Věděl ovšem, že jeho plán je riskantní. Figuru nemaloval ani nekreslil už dobrých třináct let; i když to, co po celou tu dobu dělal, obsahovalo prvky známých tvarů a vyžadovalo stejnou dovednost, přece jen dobře věděl o zrádnosti figury. A pak tu byl ten problém kompozice. Na chvíli zatrnul, zda tu plochu dokáže zvládnout. Nějakou dobu v sobě sbíral odvalu.

Nakonec začal, nemohl to odkládat. Když udělal své první tahy štětcem na poddajné ploše intonaka, všechna úzkost z něho spadla. Byla to sice nová situace a materiál kladl trochu odpor, ale bylo to dobrodružství, jaké miloval. Už nepochyboval: měl celý výjev v představě a i když pro jistotu používal předkreslené šablony, ve skutečnosti je téměř nepotřeboval.

Pracoval denně deset, dvanáct hodin, pak se dovedl k pozdní večeři u paní Drnovské.

„Jak to takhle můžete vydržet,“ říkala mu od sporáku. „Vždyť vás to zničí.“

„Freska se maluje do vlhké omítky. Jak se to zatáhne, už se s tím nedá mnoho dělat.“

„Kolik dní budete tak dřít?“

„Základní malba bude trvat měsíc nebo dva. Pak musím plochy pospojovat a podle toho, jak se barvy vyvinou, možná zkusím nějakou lazuru. To si vezme nějaký týden.“

„A pak určitě dostanete zapláceno?“

Dan překvapeně vzhlédl.

„To doufám. Mám přece smlouvu. Je tam sice klausule, že dílo musí schválit komise, ale v tom by snad neměl být problém. Nemaluju sprosté obrázky.“

Paní Drnovská se jen usmála a kladla jídlo na talíř. Vycítil z ní však mírné napětí, jako by chtěla něco říct. Pohlédl na ni povzbudivě.

„Neměla bych to asi říkat, ale tu síň a hlavně malbu prosadil pan Bambas.“

„Tak jsem to taky slyšel.“

„Pan Bambas má nějaké potíže. Obvinili ho, že zpronevěřil státní peníze.“

„Obvinili? Kdo?“

Udělala zvláštní gesto a v něm zase zatrnulo. Ten pohyb někde viděl, ale kde?

„Zatím se o tom jenom šušká. Já tomu nevěřím, on je spíš důvěřivý dobrák. Že by skutečně zpronevěřil něco pro sebe...“

Dan chvíli zamyšleně žvýkal.

„Myslíte, že mu něco dokážou?“

„To víte, hospodaření je složité. Nedá se dělat skoro nic, při čem by člověk nepřestoupil zákon nebo aspoň vyhlášku. Potíž je, že má proti sobě mocné lidi.“

„Bambas? Já myslel, že tu vládne.“

„Předseda národního výboru? Ten jenom musí poslouchat, i když pan Bambas si to asi nemyslí... Víte, nemají se rádi s tajemníkem okresního výboru. A ten jen čeká, kdy si s ním vyřídí.“

Ten den šel spát s neklidným pocitem. Kdyby mu nějak zabránili dokončit to dílo, do něhož investoval tolik energie, to by ho snad zničilo. Ale proč by to dělali? Tu myšlenku už sotva zachytil, únava ho stáhla do těžkého spánku.

* * *

Příštího večera se prostořece podivil, že nikde nevidí nějakou podobenu pana Drnovského. Neptal se na to zcela nezištně: v té fresce tvořil spoustu tváří a přesto, že měl v podvědomí uloženo nespočetně lidských podob, nebyly všechny přístupné.

Paní Drnovská při jeho poznámce překvapeně vzhlédla, ale hned neodpověděla.

„Promiňte, nechtěl jsem se vás nějak dotknout...“

„Ale ne, to nevadí... Drnovský, tedy muž, se nerad fotografoval.“

Rekla to se zvláštním úsměvem, v kterém ani nebyla zvláštní něha – spíš ironické smíření.

„Nelíbil se sám sobě?“

„Spíš naopak. Ale fotografování nenáviděl. Zřejmě měl o sobě jinou představu, fotky ho vždycky strašně otrávily. Já vlastně nevím proč, měl takovou výraznou tvář. Když ho malovali po zdech, každý ho hned poznal.“

„Překvapeně vzhlédl od jídla.“

„Malovali, kdo?“

„No, žáci, uličníci. On býval ředitelem zdejší střední školy.“

„A proč ho kreslili?“

„Mstili se mu. Nebyl moc oblíbený.“

Dan na ni pohlédl, pak zase sklopil oči.

„Drnovský byl zvláštní člověk,“ řekla s lehkým povzdechem. „Bylo těžké mu vyhovět. I doma, nejen ve škole. Zdálo se, že moc stojí o to, aby ho každý měl rád. Skoro to vynucoval. A přitom... Ale co vám to tu povídám, takové věci. Padáte únavou a já si tu vylévám srdce.“

Skutečně byl ten večer nějak obzvlášť unavený, jen stěží dokázal udržet oči otevřené. Přesto nebo snad právě proto prodléval u stolu.

„Naopak, mě to zajímá. Můj otec býval taky takový.“

„Potrpěl si taky na projevy lásky?“

„Někdy. Většinou tehdy, když jsem na to neměl chuť.“

Pokývala hlavou, pak zas povzdechla.

„U mého muže šlo spíš o slova a obřady. Scény u vánočního stromku, při narozeninách a jmeninách. Bůh uchovej, aby se na ně zapomnělo! A přitom...“

„Chcete říct, když se mu člověk chtěl přiblížit...“

„Tak ho většinou odstrčil. Jako by se bál či co. To víte, já jsem za ta léta našla způsob, jak s ním vycházet. Hlavně jsem se nějak obrnila proti těm studeným sprchám, v kterých si liboval. Ale dcera...“

„Vy máte dceru?“

Podívala se po něm překvapeně, že se ptá na takovou samozřejmou věc.

„No jistě, mám. Teď už je velká, vdala se... ta tohle nesnášela. Až mi to připadalo, že ho nenávidí. A přitom se o něho pořád ucházela... Nemyslím nic neslušného, víte. Já to neumím správně říct. A ke všemu se často hádali, dost strašně, hlavně v dobách, když dcera už dospívala. Dost jsem si oddechla, když nakonec odešla na studii.“

Na Dana náhle padla zvláštní deprese, snad to bylo tou únavou. Pokýval jenom hlavou a pak se omluvil, že si už půjde lehnout.

* * *

Další večery nebyla moc sdílná, nejspíš se dodatečně styděla za příliš otevřené vyprávění o své minulosti. Dan by jí byl rád řekl, že to není žádná hanba, každá rodina má svá trápení. Ale jaksi nevěděl, jak ten rozhovor začít, a kromě toho ani jemu nebylo moc do řeči. Naprosto nečekal, co mu barvy před očima vyváděly: napřed se zdály příliš lomené, pak vystoupily brilantními tóny, ale do rána zase trochu zmatněly. Miloval jemnou, elastickou práci s olejem, nikdy neměl rád temperu – a tohle zde se zdálo ještě horší: tvrdé, toporné, nevypočitatelné. Sotva překonával potřebu vrhnout se znovu na už dokončená místa, aby je aspoň trochu vylepšil. Věděl, že to nemá smysl: barvy budou stejně ještě pracovat, dodatečný zásah je tak leda zkazí...

Tak nenápadně uběhl týden, nečekaně tu byla sobota. Dan by si toho byl málem nevšiml, mladý Ferda však ráno nepřišel a tak si musel lešení přestavit sám, namíchat

intonako, nanášet a uhlazovat vrstvy. Naštěstí mu ten den – možná tím, že ho teď v síni nikdo nerušil – šla práce dobře od ruky. Zvolna se už na stěně utvářel výjev, který si přál: proud lidských postav od novorozeňat přes děti, jinochy a dívky až po dospělé a staré, kteří se pak měli pozvolna rozplývat v nehmotném, lehce namodralém prostoru. Nešlo mu o to, nějak popírat temnotu smrti: chtěl jenom říct, že co z člověka zbude, je jenom vzpomínka, která se rozplývá a bledne...

Byl dnes s prací docela spokojen a tak nesl svou únavu skoro lehce. Prošel tak svižně vrátky, dveřmi do vily, pověsil v předsíni svůj kabát, s veselým pozdravem otevřel dveře do kuchyně a... znehybněl: u stolu, s šálkem kávy před sebou, seděla Gábi.

Ticho, které v místnosti zavládlo, trvalo jistě jen několik okamžiků. Jemu to připadalo nepoměrně víc.

„Představte si, pane Kordo,“ řekla od sporáku paní Drnovská, „přijela za mnou z Prahy dcera. Musím vás představit, tohle je...“

„My už se známe,“ řekla Gábi s úsměvem.

Na rozdíl od Dana nebyla vůbec zaražená. Zřejmě už na setkání byla připravená. Mluvily předtím s matkou o něm? Nebo to věděla už dřív, patrně od Tomáše. Nebo naopak Tomáš přes ni získal tenhle podnájem, možná i zakázku? Desítky otázek se hrnuly Danovi hlavou, když mlčky podal Gábi ruku a pak se těžce posadil.

„Tak vy se znáte,“ divila se její matka. „A odkud, prosím tě.“

„To víš, Praha je malá.“

„Ale jdi, ty brepto. To asi bude přes toho malíře Zůnu, ne? Ten tady všechno domlouval a nakonec, představ si, vůbec nepřijel.“

„Já vím, mluvila jsem s ním. Tomáš se omlouvá,“ řekla k Danovi. „S jeho matkou je to skutečně vážné.“

Dan jenom mlčky hleděl z matky na dceru a zase zpět. Ta podoba! Jak to, že ho to vůbec nenapadlo? No jistě, ani ve snu netušil, ten zatracený Tomáš se nezmínil ani slovem. I když ty řeči, že tu bude jako v rodině... Měl to být vtip? Teď, když je spatřil vedle sebe, viděl, jak jsou si podobné: ne jistě tak, že by si je člověk pletl – spíš měly řadu shodných rysů, poněkud jinak rozložených ve tváři a různě ovšem poznačených věkem. Najednou chápal, proč ho tvář té paní Drnovské tak znepokojovala, proč pak snil v noci o Gábi. Bylo to absurdní: prchnul až sem, aby se Gábi zbavil, a místo toho vlezl do pastí.

Jen s námahou polykal sousta jídla, které mu paní domu přisunula na talíři. Ani kloudně nevěděl, co vlastně jí.

„Jak ti to jde?“ zeptala se Gábi do ticha.

Viděl, jak sebou její matka znovu trhla. To tykání patrně v její generaci znamenalo důvěrnost. K té mezi nimi zatím do té míry nedošlo...

„Myslíš ta freska? Dobře, aspoň doufám. To víš, dělám to poprvé, tak ještě nevím.“

Slyšel svůj hlas, jako by mluvil někdo jiný. Zdál se mu přiškrcený, falešný.

„Můžu se podívat?“

„Je toho kousek, sotva půlka.“

„To nevádí. Zavedeš mě tam? Nechci jít sama, je to u hřbitova...“

Viděl, jak se přitom otrásla. Že by se Gábi, která klidně k vražednému vzteku dráždila manžela, něčeho vůbec bála – natož duchů?

„Bylo by to lepší ve dne. Mám tam sice reflektory...“

„Jsem tady na skok. Jenom tudy projíždíme.“

Projíždějí? Kdo? Dan bezděčně pocítil bodnutí žárlivosti vůči tomu neznámému druhému, který se skrývá někde ve tmě.

„A to jsi šoféra nechala sedět v autě?“ zeptala se její matka.

„To není šofér,“ zasmála se Gábi. „On zatím zajel do Lysé, má tam něco k vyřízení.“

Samozřejmě neřekla, kdo ten on je. Mohl to být manžel, milenec... Dan s povzdechem vstal. Byl strašně unavený, nejraději by si šel hned lehnout, tím spíš, že ráno musel vstávat zase za tmy: bude neděle, mladý Ferda určitě nepřijde, na něm tedy zas bude celá práce. Neměl by ten den vynechat? Věděl, že fresku nesmí přerušit, pokud se má připojit další pole intonaca. Konečně taky chytil tah, námět mu pod rukama ožíval. Teď musel jít až do konce.

Vzal si zas kabát a pasivně přihlížel, jak se i Gábi obléká a loučí se s matkou.

„Ty se sem už nevrátíš?“ zeptala se matka smutně.

„Dnes ne, ale příště zůstanu na celý víkend.“

„Já vím, to pořád slibuješ...“

Vyšli spolu do syrově vlhké noci. Příště? Dan potlačil zneklidnění, ve kterém se proti jeho vůli zachvěla naděje.

„Je to tady doleva, pak rovně...“

Zareagovala svým tichým prsním smíchem.

„Chceš mi tu dělat průvodce? Narodila jsem se tady.“

„Jenom jsem myslel, že když tu už nežiješ...“

„Tak nevím, co se tady děje? Kdo myslíš, že vám tuhle práci dohodil?“

Dan jenom stisknul zuby. Proč mu to ještě nedošlo?

„Za mnou s tím přišel Tomáš. Ty s ním něco máš?“

„Já myslela, že mám něco s tebou.“

Řekla to jenom tak, jako hravý konverzační obrat. Pohlédl rychle na ni, pak zas před sebe. Prostě si s ním jenom zas hraje.

Když v síni poslepu zapnul reflektory, vydechla překvapením.

„Páni...“

Postavila se těsně vedle něho a opřela se o něho ramenem.

„Ty a figury? Člověk by čekal něco... méně názorného.“

Dan mlčky hleděl na to, co už vytvořil. Freska už postoupila dost daleko na to, aby ji byl schopen vidět celou ve své představě. Byly to vlastně svazky figur, jakýsi proud tvoření a zanikání...

„Udělal jsi je nahé,“ zasmála se.

„A co bys čekala? Že budou v plavkách?“

„Jsem zvědavá, co na to řeknou lidi tady.“

Pohlédl na ni s překvapením. Na to, jak budou reagovat diváci, ho zatím ani nenapadlo myslet. Počkal chvíli, pak vypnul jeden z reflektorů.

„Jdi napřed, než to zhasnu všechno. Já to už tady umím projít poslepu.“

Neochotně se pohnula k východu, ale tam zůstala stát. Srazili se ve tmě. Cítil, jak se k němu krátce přitiskla celým tělem, potom vyklouzla na ulici. Zatápal po ní v temnotě, ale nahmatal jenom dveře. Sjel dlaní po dřevě a zarazil si třísku do dlaně.

„Zatraceně. To mi ještě scházelo.“

„Ukaž?“

Než mohl protestovat, vzala ho za ruku a prohlížela jeho dlaň v matném světle pouliční lucerny.

„Tady je, už ji vidím. Ještě, že je tak velká, dá se vytáhnout.“

Zasykl bolestí a chvíli ani nepozoroval, že jeho dlaň už nepustila. Vrátili se k vilce ruku v ruce, téměř beze slova.

„Aha, už tady je. Tak já letím, ale příště...“

Nedopověděla. Stoupla si na špičky a dřív, než se zmohl na cokoli, políbila ho na ústa. Pak se otočila a šla rychle k autu. Dvířka se otevřela, ona nastoupila. Motor škytl, zavrňel a pak se vůz dal do pohybu. Dan se snažil zahlédnout tvář za volantem, ale právě, když ho míjeli, přední sklo přikryl světlem odlesk pouliční lampy. Zhlédl jenom její ruku, jak mu kyne. Teprve potom pocítil v dlani pálení. Měl zase čerstvou ranku.

* * *

Teď, když už neměl pochybnosti, co chce vytvořit a jak, mělo by to jít rychle. Jenomže tohle nebyl olej na plátně. Byla to freska, která si sama určovala rytmus svého vzniku. Materiál pořád kladl odpor. Navíc ho páčila ta ranka v dlani. Zřejmě mu v mase zůstal kousek třísky, jako by tam Gábi zanechala vzpomínku. Zeptal se paní Drnovské, zda by mu mohla půjčit jehlu.

„Potřebujete něco zašít? Ráda to udělám.“

Když jí řekl, oč jde, přiměla ho, aby jí dlaň ukázal a pak ji zkoumala pod světlem lampy.

„Už se to trochu zaněcuje. Je to jen malý kousek, teď ho vidím. Počkejte, lepší bude, když vám to udělám já.“

Bylo to zvláštní, cítit dotek jejích prstů na své ruce. Teď věděl, že je matkou Gábi. Bůhvíproč pocíťoval zvláštní důvěrnost, dokonce něhu, kterou Gábi v duchu odpíral.

„Bolí to? No, já vím. Už to mám, vidíte? Teď na to musíme dát kysličník, bude to pálit... Tohle se rychle zahojí. Jsou jiné věci, nezlobte se, že se ptám... Vy máte něco s Gabrielou?“

Trhnul sebou, ale dlaň jí nevzal.

„Vlastně nic nebylo,“ řekl dutě.

„Tak, jak to říkáte, asi spíš něco bylo a doposud je. Ne, počkejte, ještě tam dáme trošku kysličníku, pak vám to zalepím... Víte, Gábi je potvůrka, s tou není lehké vyjít. Hlavně ale je nešťastná.“

„Nešťastná? Musím říct, že na to nevypadá.“

„Ona je strašně hrdá, nedává to najevo. Má hrozné manželství, nikdy jsem nepochopila, proč si toho pana Hada vzala. Nejspíš jí imponoval tím svým postavením... Ale možná, že se prostě naskytl, když byla v úzkých.“

Pustila jeho ruku a šla hledat náplast.

„Nevím, proč vám to říkám... snad proto, že vám zřejmě není lhostejná. Gábi totiž měla velkou lásku, když ještě studovala. Byl to nějaký známý umělec. Nikdy neřekla jeho jméno, ale já se dohaduji. Je to asi velký tvůrce, ale zřejmě hrozný člověk. Přivedl ji do jiného stavu a pak ji prostě opustil... Vidíte, tahle náplast bude dobrá. Nesmíte si to ale máčet.“

„Co bylo dál?“

„Gábi napřed nic neřekla, pak se tu jednou složila a s pláčem všechno vyklopila. Neumíte si představit, jak manžel vyváděl. Nakonec dostal infarkt.“

„Takže je nešťastná...“

„Že otce zahubila? To možná taky, i když oni byli jako pes a kočka, pokud se zrovna neobjímali jako dva milenci. Já nevím... Nějak se vyskytl ten Had, moc o ni stál, ten tenkrát zařídil, aby manžela převezli do Prahy na kliniku. To ještě žil, tam v Praze potom umřel. Prý dostal ještě jeden infarkt...“

Paní Drnovská se zahleděla do stolu. Bezděčně ještě držela Danovu dlaň, ačkoliv rána byla zalepená. Dan na ni hleděl s mírnou něhou. Najednou nacházel s Gábi stále víc podoby. Měla tvář měkčí, také její oči, nos, brada se mírně lišily. Ani v mládí neměla asi nikdy v sobě dráždivost Gábina půvabu, byla spíš prostě, mile hezká.

„Had pije,“ řekla najednou. „Nevím, jestli už pil v té době, než se vzali, určitě začal brzo po svatbě. Je to příjemný člověk, když je střízlivý, ale hrozný, jakmile se napije. Měli asi příšerné scény, po jedné Gábi potratila... Teď se mu za to asi mstí.“

„Tak proč se nerozvede?“

„Ona se nějak bojí. Nevím, zda jeho, nebo samoty...“

Už nedržela jeho ruku. Hleděla někam před sebe, ve tváři trochu jiný výraz.

„Vy jste ženatý?“

Dan mlčky přisvědčil.

„A rodině to nevadí, když jste tak dlouho pryč?“

„Asi vadí, ale tohle jsem vzal, abych vydělal peníze. A pak... Víte, já se ženou teď nějak nevyháním. Není to její vina, to spíš já...“

Chvilí na něho hleděla.

„Samota je zlá,“ řekla pak tiše. „Víte, můj muž nebyl zvlášť přívětivý člověk, aspoň většinou. Byl ješitný a náladový, navíc hrozný pedant. Bývaly doby, že jen kvůli Gábi jsem mu neutekla, alespoň tak jsem si to tehdy říkala.“

Sklopila oči do stolu a zdálo se, že už nic neřekne. Když přece jenom promluvila, málem jí nerozuměl.

„Člověk si neváží toho, co má. To prázdno, když mi umřel... Chybí mi snad i jeho protivnost. Přes den to ještě jde, v úřadě potkám spoustu lidí. Ale ty večery...“

„Tak proč si někoho nenajdete? Jste ještě mladá, přitažlivá.“

„Prosím vás, co to říkáte!“

Viděl s překvapením, jak se jí tvář zalila ruměncem. Ještě tím trochu omládl a téměř zkrásněla.

„Říkám jen to, co vidím,“ usmál se.

„Kdepak, pro mne už tyhle věci skončily. Jen kdyby Gábi byla trochu šťastná. Já se tak o ni bojím.“

Řekla to naléhavě, jako by její štěstí záleželo na něm. Kdyby jen tušila... Nevěděl, co by řekl. Nakonec ochraptěle poděkoval za ošetření a řekl, že už půjde spát. Sotva vzhlédla a tiše dala dobrou noc. Znělo to zklamaně.

Teprve na schodech si uvědomil, že se až dosud nezmínila o svém synovi. Existoval vůbec, nebo toho mladého muže, kterého před jistou dobou viděl, Gábi jen vydávala za bratra? Byl příliš unavený, aby se teď na to ptal.

Tu noc měl zase sen, tentokrát velmi živý. Maloval tu svou fresku, jen všechny postavy byla vždy znovu Gábi. Nikdy ji nahou neviděl, přesto přesně a bez váhání tvořil její tvary. Barevnost malby se však ve snu změnila: ta jemná modř postupně nabíhala do zelení, Gábino tělo zato růžovělo. Věděl, že to chce ještě akcent... pak jej najednou uviděl: uprostřed hrudi mezi ňadry, kde tenkrát v Krumlově měla zavěšenou rubínovou slzu, se objevila malá skvrnka nachu, která se stále šířila a náhle vzplála jasnou červení. Byla to krev! S výkřikem se probudil a chvíli hleděl do tmy. V dlani mu zacukalo mírnou bolestí.

VII

Čekal, že Gábi znovu přijede? Byl by to asi popřel, vždyť ji znal. Celých několik dní ho pronásledovala poněkud přemrštěná představa, že celou tuhle záležitost s freskou a podnájmem zosnovala jenom proto, aby ho vlákala do pastí. Ale proč by to dělala? Vždyť jí byl zjevně lhostejný, dobrý tak leda k tomu, aby si s ním krátce pohrála, nejspíš jen s úmyslem někoho – manžela či milence – tím navztekát. Stačilo na to pomyslet a vzdula se v něm mocná vlna hněvu. Proč si k tomu vybrala právě jeho? Myslí si, že je vhodný panák na hraní? Zuřivě se sám okřikl. K čemu jsou tyhle věčné vnitřní hádky, které slyší jen on sám? Přestane na ni myslet, prostě ji zas vymaže ze svého vědomí...

Jenomže tak snadno to nešlo. Každý večer, když se vracel vyčerpaný z celodenní práce, vstupoval do vily, kde všechno jako by teď dýchalo slabounkou vůní Gábi. Když se pozdravil s paní Drnovskou, nacházel na ní stále víc podobných znaků s dcerou. Klopil před ní oči, aby ji neviděl.

„Vy jste teď nějak jiný,“ řekla jednou, když mu nalévala polívku. „Řekla jsem něco, nebo jsem snad něco udělala, nějak se vás dotkla?“

„Kdepak, všechno je v pořádku. Jsem jenom hrozně unavený.“

Pohlédla rychle na něho, pak zase stranou. Nic neřekla, bylo však zřejmé, že ji neošálil. Dva dny se bavili jen na půl věty o těch nejběžnějších věcech. Pak jednou, když právě dojídal večeři, si sedla naproti a zahleděla se na něho tak upřeně, že také musel zdvihnout pohled.

„Jste jiný od chvíle, co víte, že je Gabriela moje dcera. Napřed jsem myslela, že vám asi nějak ublížila. Jenomže když tu byla, nebyl jste k ní nepřátelský. Dokonce vás políbila, když se s vámi loučila.“

„Vy jste nás viděla?“

„Nešpehovala jsem vás, jenom jsem se náhodou podívala z okna... Oba jste dospělí, můžete říct, že mi do toho nic není. Jenomže Gábi vždycky bude moje dcera a vy... vy jste mi prostě sympatický. Skoro bych vás přijala za syna.“

„Na to jsem už trošku v letech. A kromě toho, vy snad syna máte.“

Bezděčně mu přitom zabušilo srdce. Vzpomínka na mladého muže, kterého Gábi otevřeně líbala, zůstala jako stará tříška vetknutá do jeho paměti.

„No jistě, Pavla. Co ten s tím má společného?“

„Nikdy jste o něm nemluvila, taky jeho podobenku tady nikde nevidím.“

„No tady... vždyť vy to tu u mne vlastně neznáte.“

Přiměla ho, aby vstal a šel s ní do obývacího pokoje. Tam sice jednou byl, ale moc se tu tehdy nerozhlížel. Teď ho zavedla do kouta, kde na policice příborníku měla cosi, co by se dalo nazvat jakýmsi malým oltářem. Byly tu fotografie, v nichž s dojetím poznával napřed malou, potom větší, nakonec dospělou Gábi; a jiné, zase v tom postupu let, jejího bratra. Zahleděl se na podobu toho už dospělého. Byl to ten mladý muž, kterého tenkrát viděl s Gábi? Snad doopravdy to byl on. Tedy jí křivdil – tehdy a tím nejspíš také v dalších případech? Byly ty její zrady jenom zdánlivé, byly to prostě shody okolností? Když tuhle možnost připustil, zaplavil ho takový proud emocí, že se mu úžil dech.

Uvědomil si, že dlouho nic neřekl a že ho žena vedle něho pátravě pozoruje.

„Co dělá ten váš syn. Je něco jako cestovatel?“

„Vy nevíte? Je fotograf, ale ne ledajaký. On leze po horách, těch nejvyšších, kam se dokáže dostat. Příšerná záliba. Zatím co jiní horolezci s sebou nesou jenom nejnnutnější věci, on ještě tahá aparát, stativ a filmy...“

„Říkala jste nedávno, že se o Gábi bojíte. A tady o syna, o toho se nebojíte?“

„To jsem si zakázala. Kdybych si jenom připustila, jaká rizika.... Asi bych se z toho zbláznila. Tady to,“ vzala z příborníku pohlednici, na níž se tyčily jakési zasněžené velehory, „tohle je příklad, vidíte? Jsem živ a zdrav, zítra lezeme na ten kopec uprostřed. Ten kopec má bezmála čtyři kilometry a nikdo na něm dosud nebyl. Když mi taková zpráva dojde, to *živ a zdrav* už nemusí být pravda.“

Dan s pochopením přikývl.

„Jak ho to vůbec napadlo, lézt po horách? Tady v té vaší krajině...“

„Já nevím, nějak ho to vždycky táhlo nahoru. Nemyslím kariéru, míním doslova. Už jako kluk tu pořád lezl na střechu, pod každou záminkou. Drnovský z toho jednou málem dostal infarkt, když ho tam uviděl.“

„Váš manžel se bál výšek?“

„Ano. Pro něho *nahoru* vždycky bylo v tom druhém smyslu. Být ředitelem školy pro něho byl jenom začátek. Jak se pak ukázalo, víc těch příček jeho žebřík neměl.“

Pohlédl na ni překvapeně. V jejím hlase byla tak silná trpkost, že se až podobala nenávisti. Bůhvíproč z toho náhle cítil silnou únavu. Omluvil se, že musí jít spát. Až ve dveřích ho zarazila její slova, tak tichá, že je málem neslyšel.

„Lhala jsem, když jsem tvrdila, že se o Pavla nebojím. Pokaždé, když přijde dopis nebo telegram, trvá to chvíli, než se odhodlám jej rozlepit. Ale to je takový obyčejný strach, který zná každá máma. O Gábi se bojím jinak. Sama tomu nerozumím, ale bojím se.“

Nevěděl, co by na to odpověděl, tak jenom zakašlal a tiše zavřel dveře.

* * *

Freska postupovala a zvolna spěla k závěru. Myslel při malování na to, co tu tvořil, a současně – jak se to stává při každé takové práci – i na mnohé jiné věci. Nebyl už dlouho doma. Vojta mu to hned tak neodpustí a Anička, ta ho už možná málem ani nepozná, až se k nim vrátí. A Marie? Cítil jakousi vinu za svou dlouhou nepřítomnost, i když to tentokrát nebylo z jeho vůle. Freska nesnesla přerušení. Snažil se to telefonem vysvětlit, ale neměl s tím moc velký úspěch. Volával večer z pošty, paní Drnovská telefon neměla. Když se konečně dovolal, děti většinou spaly nebo aspoň byly v posteli. Tak mluvil vlastně jenom s Marií, která dle svého zvyku neodporovala, ale kontakt s ní v tom zvláštním prostoru, podivně prázdném přes ty spousty různých praskání a šelestů, byl ještě horší, než v poslední době doma. Marie jistě věřila, že tady pracuje až do úmoru a že to dělá hlavně kvůli penězům, které tak nutně potřebovali. Přesto jako by v jejím mlčení a v matných odpovědích byla jakási nedůvěra. Ale proč? Nedal jí přece žádný vážný důvod. No ano, slyšela o Gábi, ale on jí vysvětlil, že ve skutečnosti nic nebylo a že to téměř nic už skončilo. Bylo to tak? Měl tenhle úmysl.

Aniž si to úplně připustil, ke konci týdne začal tiše čekat, že se Gábi vrátí. Neřekla něco takového? Nedokázal si vzpomenout. Přesto čekal a když se víkend přiblížil, už si to ani nezastíral. Když v pátek večer vcházel brankou, srdce mu tlouklo. Před vstupem do vily si bezděčně přihladil vlasy, pak s napětím otevřel dveře. Paní Drnovská k němu překvapeně vzhledla od sporáku.

„Jdete dnes trochu dřív. Brambory potřebují ještě chvíli, tak se zatím posad'te.“

„Šlo mi to dneska rychleji.“

Sedl si a bezděčně se zahleděl na dveře do pokoje.

„Tam nikdo není.“

Trhnul sebou a sklopil oči ke stolu.

„Já vím. Proč mi to říkáte?“

„Vypadáte, jako byste tam někoho čekal.“

„Jenom jsem myslel... neříkala vaše dcera, že na tenhle víkend přijede?“

„Gábi? Ta jenom slibuje. Kolikrát jsem už pro ni napekla a pak to ztvrdlé nadrobila ptáčkům. Vždycky jí do toho prý něco přijde. Asi je život v Praze rozmanitější.“

„Jak pro koho.“

Dan urputně mačkal vidličkou kouřící brambory, které mu s kouskem masa přisunula.

„Děláte to jako Gábi,“ usmála se. „Manžel se kvůli tomu vždycky vztekal. Podle něho se měl brambor čistě ukrojit, omočit v omáčce... měl na to přesný postup. Tvrdil, že z Gábi v životě nic nebude, když se neumí chovat u stolu. A přitom...“

Paní Drnovská udělala němé gesto, které jen naznačilo, jak to všechno dopadlo.

„Od té doby se Gábi jistě hodně změnila,“ prohodil, jenom aby něco řekl.

„Změnila? Snad, ani nevím. To víte, nevidím ji v jejím prostředí, třeba na recepcích, kam prý s mužem často chodí...“

Její slova jím nepříjemně prochvěla. Kaviár, šampaňské, noční výlety lodí... kdy to jen slyšel? Pojil se k tomu uražený pocit a také splín, jaký nebýval v jeho povaze.

„Co vlastně dělá její muž?“

„Já přesně nevím. Snad něco na Ústředním výboru. Ale co, to Gábi nikdy neřekne. Nevím, jestli to vůbec ví. Ona byla vždycky tak trochu tajnůstkářka, jako její otec. Když dospívala, nikdy jsem nevěděla, jestli s někým doopravdy chodí.“

„Třeba nikoho neměla.“

Rekl to se slabou nadějí a hned se v duchu sobě vysmál. Bude snad žárlit na její mladistvé lásky, když teď je nejen vdaná, ale ještě...

„Gábi? Za tou se vždycky táhli mládenci jako roj včel. To víte, byla hezká a k tomu byla pořád na očích. Dcera ředitele... Muž z ní chtěl mít příkladnou žákyni, ona se bránila a různě vyváděla. Hrála si na umělkyni.“

„Jak hrála.“

„Tak – nápadně se oblékala, tedy mimo školu. Týden nosila velikánský klobouk po babičce. Pořádala takové bláznivé podniky... Docela hezky kreslila. Asi si myslela, že z ní bude malířka či co, já nevím. Na Akademii ji nevzali, prý nesložila talentové zkoušky. Tenkrát to obřečela.“

Dan jenom odfrknul.

„Talentové zkoušky, tak jim říkají. Jenomže ve skutečnosti...“

Chvilí na něho hleděla, zda ještě něco řekne, potom začala sklízet ze stolu.

„Radila jsem jí, ať to zkusí za rok znova, ale na to byla příliš hrdá. Šla na ty dějiny umění. Tam brali jen pár lidí, ale ona prošla hladce. Asi někoho okouzila... Někde mám ještě schované ty její výtvary, budu je muset najít.“

Dan mlčel. Jako by ho vyprávění přibližovalo a zase vzdalovalo Gábi. Byla v své minulosti ještě nepostižitelnější, než je teď. Nakonec těžce vstal a řekl, že už půjde spát.

Snad díky tomu nezdravému rytmu, kdy vždycky po večeri a krátké koupeli šel spát, hodně teď v noci snil. Tentokrát ho do rána pronásledoval podivně sladkobolný sen, v kterém se s Gábi stále setkával, ale hned ji zase ztrácel. Měl na ni někde čekat, nepřišla. Náhle si nebyl jist, zda je na správném místě, vlastně věděl, že to nepochopitelně spletl. Šel hledat jinam, ale vždycky znovu přítom zjišťoval, že tady Gábi není. Pak ji uviděl někde nedaleko, nemohl však k ní. Volala na něho, kudy má jít, ale ta cesta vedla kamsi stranou, do pusté krajiny...

Vzbudil se celý rozlámaný do šedého rána. Dneska je sobota, bude na všechno sám. Musí se vzbudit. Ale únava ho stáhla zpátky na polštář. Na chvíli zavřel oči... Stál na nějakém mostě, Gábi viděl v hloubce pod sebou. Mučivou chvíli uvažoval, zda má skočit: bylo to hrůzně hluboko, ale zdálo se to možné. Gábi se zatím vzdalovala. Běžel tím směrem, s vědomím té hloubky pod sebou. Náhle tam byly schody, rozběhl se po nich dolů. Stupně najednou končily v děsivém prázdnu... Znovu se probudil. Bylo už světlo, musel ke své práci.

* * *

Gábi ten víkend nepřijela. Dan upadl do jakési pochmurné otupělosti, z které ho byla schopna vytáhnout jen práce na fresce. Večer, když seděl u večere, sotva promluvil.

„Jste nějak jiný, co se stalo?“

„Nic... nic se nestalo. Asi mě zmáhá únava.“

„Je to skutečně zřejmě velká dřina, nikdy bych si nemyslela... Kolik vám toho ještě zbývá?“

„Necelý týden. Do soboty bych měl být hotov. V neděli drobné opravy...“

Paní Drnovská si sedla proti němu. Nějakou chvíli oba mlčeli.

„Pak, když to doděláte, odjedete domů do Prahy. A já tu zůstanu zas sama.“

Pohlédl na ni překvapeně.

„Moc dobrou společnost jsem vám tu přece nedělal. Celý den pracuji a večer sotva promluví.“

„Copak vy víte... Je to třeba jen pár slov, ale já je potom v duchu probírám, představuji si, co byste ještě řekl, kdybyste mohl ještě sedět, co já bych na to odpověděla... To víte, jaké zábavy má osamělá žena.“

Říkala to se svěšenou hlavou a prsty přítom sbírala nějaké droby s ubrusu. Hleděl na její tmavé temeno, na němž se matně odráželo světlo lampy nad stolem, a cítil k ní nějakou zvláštní blízkost.

„Neměla byste být tak sama, vždyť jsem vám to říkal.“

„Já vím. Ale jsem ze staré školy, jak se říká. A pak, tady je domov pro mé děti. Mají svůj život jinde, to je v pořádku. Ale když to potřebují, sem se můžou vždycky vrátit.“

„Ale nevracejí se.“

Paní Drnovská chvíli mlčela. Pak vstala a šla těžce ke sporáku.

„Ne, nevracejí,“ řekla tiše. „Gábi se občas staví, vždycky jenom na skok. Ale mám pocit, že to právě ona potřebuje tuhle jistotu.“

Pohlédl na ni, na její ještě pěknou postavu v temně vínových šatech proti zelenavým kachlům kolem sporáku. Svit lampy nad stolem v jejích hnědavých vlasech zažíhal oranžové ohníčky. Stín za ní nabíhal do fialové modři...

„Gábi? Zdá se být tak sebejistá.“

„To víte, zdání nemusí být pravda. Už jako dítě byla vždycky suverén, ale já věděla, že je to jenom slupka. Bylo to jenom dvakrát, co jsem ji viděla plakat, myslím doopravdy. A přitom...“

Nedopověděla. Druhý den při večeři se však k tomu vrátila.

„Nezlobte se, že to takhle otevřeně říkám, ale já vím, že jste do Gábi zamilovaný. Ne, nebraňte se. Trápíte se, to se prostě pozná. Měl byste vzít rozum do hrsti. Vy jste ženatý a ona vdaná. Asi žádný z vás není šťastný v manželství. Přesto vám radím, ovládněte to.“

Snad proto, že to říkala tak jemně, skoro soucitně, Dan nevybuchl. Naopak, dovolil svému tichému zoufalství, aby se prodralo do jeho hlasu.

„Vždyť já se snažím...“

„To asi nestačí, člověk se musí pevně rozhodnout a jednou provždy.“

„Vy asi myslíte,“ vybuchl najednou, „bůhvíco se mezi mnou a Gábi nestalo. Ve skutečnosti jsme se viděli jen párkrát... to, co bylo, ani za řeč nestojí.“

Podívala se na něho dlouze a pátravě, pak zas sklopila oči a prstem uhlašovala nějaký malý záhyb na ubruse.

„To, co se stane, může být pro jednoho maličkost a pro jiného něco velikého. Vy jste citlivý člověk. Vy berete to málo, jak to říkáte, asi hodně vážně. Jenomže Gábi, jak bych vám to řekla... je to moje dcera, mám ji ráda, ale...“

„Chcete říct, že je víceméně bezcitná?“

Zdálo se, že ji vylekala jeho tvrdá slova. Dokonce naznačila, jako by už chtěla vstát, pak však ten pohyb nedokončila.

„Bezcitná ne, jak vás to vůbec napadlo... Víte, já nejsem zrovna výřečná a tak vám to, co teďka řeknu, přijde asi trochu podivné... Co Gábi občas vyvádí, co se já o tom domýšlím, protože ona mi nic neřekne až na takové náznaky... ona to možná úplně tak nemyslí. Ale vyjít s ní určitě není snadné.“

Mělo to znamenat, že si Gábi jenom něco dokazuje, že její chování zakrývá úplně jiné city? Dan se to nedozvěděl. Po chvíli mlčení paní Drnovská vstala, sklízela nádobí a rozhovor se rozdrobil do bezvýznamných vět.

Když se pak zanedlouho chystal ke spaní, napadlo ho, že ta žena vlastně dociluje opak toho, co snad chtěla: tím, jak se snaží přimět ho, aby v sobě potlačil tu posedlost, vlastně ho nutí, aby se osobou její dcery pořád více zabýval a snažil se jí nějak lépe porozumět, přiblížit. A tedy, aby po ní stále více toužil... Tahle poslední myšlenka se plně nezformovala, protože při ní usnul.

* * *

Jak předvídal, v sobotu došlo na poslední úsek: už žádná figura či její část, jen jemná, prozářená modř, která se zvolna nořila do stínu. Indigo ale s vápenným mlékem místo modři vytvořilo jenom namodralou mlžnou šed'. Dřív si s tím vždycky nějak poradil, ale tady šlo o

větší plochu. Zneklidněn slezl s lešení a podíval se z odstupu. Prostor, jímž čas unášel jeho postavy, ústl do namodralé mlhy. To zase nebylo tak daleko od jeho úmyslu. Co vlastně věděl o tom, jak to všechno končí? Stín, mlha nebo obojí... Navíc teď viděl, že chuť indiga dodává barevnosti fresky zvláštní kultivovanost. To se mu líbilo. Vrátil se na lešení.

Když pokládal poslední skvrny barvy, stál únavou už sotva na nohou. Tím víc jím otřásl, když se ze stínu pod lešením náhle ozval známý ženský hlas.

„Tak vidím, že jsi hotov. No to je dílo, škoda, že to není v Praze.“

„Gábi? Tak ty jsi přijela...“

„Nevypadáš moc nadšeně. Ty nejsi rád?“

„Jsem jenom unavený. Čekal jsem tě před týdnem.“

„Já něco slíbila? No, možná, nevím... Měla jsem neodkladnou záležitost.“

Znělo to laškovně a neurčitě. Bylo to schválně? Perlivě se přitom zasmála. Dan pocítil ten známý osten žárlivého podezření, který si tolikrát už zakázal. No dobře, byla s manželem či s někým jiným, třeba s celým zástupem milenců – proč by ho to vlastně mělo zajímat? Vypral své štětce a slezl s lešení.

„Tvá matka byla zklamaná.“

„Matka? Ty ne?“

Mazlivě se k němu přivinula a nastavila ústa k polibku.

„Tvá matka říkala, že bych na tebe měl zapomenout.“

„Co, ty jsi o nás mluvil s ní?“

Znělo to mírně zděšeně. Trochu se od něho odtáhla.

„Ona s tím začala. Viděla tě, jak jsi mi dala pusku.“

„Aha... No, tak to viděla. Musíme dávat pozor. Tady je tma, nikdo nás nevidí.“

Přes všechna předsevzetí, přes únavu z práce i z toho jejich podivného vztahu se k ní sklonil a políbil ji.

„Ty jsi tak zdrženlivý,“ zašeptala. „Já tě nepoznávám.“

Zahodil všechny zábrany. Přitáhl ji blíže k sobě. Cítil, jak se k němu přimkla celým tělem. Položil jí dlaň na ňadro, pak klouzal níž. Náhle se s trylkem smíchu vytrhla.

„Tak to už stačí. Teď jsi mě přivítal.“

„Gábi...“

„Ale no tak, jsi celý od barev. Musíš se napřed umýt.“

Napřed? Naznačovala tím, že bude nějaké potom? U Gábi člověk nikdy nevěděl.

Došli až skoro k vile v těsném objetí, z něhož vyklouzla jenom tehdy, když šel někdo proti nim. V kuchyni je uvítal pohled matky, který jako by říkal, že už všechno ví, neschvaluje to, ale snad trochu chápe. Pak byla večere. Mluvila hlavně Gábi, o svém bratrovi, od něhož přišel dopis. Matce se prý také chystá napsat.

„Chystá se? Tak to sotva bude ještě letos. Kde teď vlastně je?“

„Na Kavkaze, s nějakou expedicí vědců.“

„To snad nebude tak nebezpečné. Ale bude brzy zima, měl by se vrátit.“

„Tam, kde je, to bude asi jedno. Je tam pořád jenom led a sníh...“

Zkoušel si představit tu věčnou bělobu, jen mírně podbarvenou modří... Zasněně poslouchal to proplétání ženských hlasů, trochu si podobných a přitom nezaměnitelných.

„Vždyť vy už napůl spíte,“ řekla matka. „Nechcete si jít odpočinout?“

Kývnul a vstal od stolu. Gábi se také zdvihla.

„Půjdu si rozestlat, abych tě potom nevzbudila.“

Vystoupal za ní po úzkém schodišti.

„Mám ložnici hned vedle,“ zašeptala mu. „Ale ne, aby tě snad něco napadlo.“

Letmo ho políbila a seběhla zas zpátky dolů po schodech. Nechtěla si snad rozestlat? Asi zapomněla...Rychle se svlékl, umyl, položil na lůžko s tvrdým úmyslem neusnout, dokud

nahoru Gábi nepřijde. Když ležel nehybně, slabounce zdola slyšel melodii ženských hlasů. Pak zřejmě usnul...

Probudil ho šramot vedle, Gábi už zřejmě byla ve svém pokoji. Napůl spící neohrabaně vstal a dotápal ve tmě ke dveřím. Co nejtíšeji stiskl kliku vedlejšího pokoje. Ve světle, které ho oslnilo, uviděl skoro nahou Gábi, jak se sklání nad rozestlanou postelí. Němě k ní vztáhl ruce. Gábi se ohlédla, ve tváři instinktivní úlek, který se změnil v úsměv a zároveň zamračení.

„Co tě to napadlo,“ zašeptala prudce. „Tady... Jdi, honem, ať tě máma neuslyší!“

Na chvíli nechápavě zaváhal a potom, stále napůl ve snu, dotápal zpět do svého pokoje. Srdce mu tlouklo, vzrušení zápasilo s jeho ospalostí. Ležel a naslouchal šustivým zvukům z vedlejšího pokoje. Zřejmě zas usnul a výjev s Gábi přešel do jeho snu, kde pokračoval... Když ucítil na hrudi, na nohou a na ruku nádherný dotek ženské pleti, pokládal to za neuvěřitelně živý sen. Okouzleně hladil pružnou hebkost nader a pak další místa té nesmírné krajiny ženského těla. Když se pak do ní horce vnořil, byl si už jist, že tohle není sen, že se po dlouhém čekání, trpkosti a odmítání konečně s Gábi miluje. Uniklo mu jakési zaúspěšné, v kterém se promísila rozkoš s utrpením, nahromaděným za dlouhé měsíce čekání. Ucítil na rtech její dlaň.

„Tiše,“ šeptala naléhavě. „Probudíš mámu.“

Ležel pak vedle ní, vděčný i nějak zoufalý. Oba ty protichůdné pocity rozpustil spánek...

Někdy k ránu se napůl probudil a hmatal kolem sebe, zmatený z toho, že tam Gábi nenalézá. Pak zase usnul. Když se konečně doopravdy probudil, bylo o několik hodin později, než běžně vstával. Asi se vrátila do svého pokoje. Rychle se umyl, oblékl, pak opatrně nahlédl do vedlejší místnosti a když tam uviděl jenom ustlané lůžko, sešel dolů. Paní Drnovská k němu vážně vzhledla od sporáku.

„Gábi tu není?“

„Vy nevíte? Hned ráno odjela. Má prý nějaké neodkladné záležitosti.“

Zatrnulo v něm z toho divného slova, které jako by symbolizovalo všechno to nejisté a možná zrádné v Gábi. Nic neřekl, jen sklonil hlavu k snídani, kterou mu paní, také mlčenlivá, kladla na stůl. Ticho jako by znělo otázkami a výtkami, tak výmluvnými, že je nebylo možno přerušit nějakou neutrální větou.

„Vy jste mě neposlechl,“ řekla náhle.

Jenom se na ni podíval. Chvíli ten jeho pohled opětovala, potom sklopila oči. Tváří, v které se obyčejněji a měkčeji opakovala Gábina podoba, se rozlil smutek.

„Budete toho litovat.“

Znělo to zvláště po noci, v které se konečně alespoň zčásti naplnila jeho touha. Ale současně to bylo docela přiměřené. Vlastně už litoval, když viděl před sebou to povědomé prázdno, v kterém ho Gábi zase nechala.

* * *

Strávil neděli úpravami na místech, kde propojení fresky nebylo úplně dokonalé, pak odstavil lešení a poodstoupil. I když v něm pořád panovalo rozechvělé ohromení z toho nočního zážitku, přece jen tváří v tvář vlastnímu dílu převážil teď v jeho vnímavosti malíř. Cítil, že to, co tady vytvořil, bylo v nějakém smyslu významné, ale asi za to nesklidí mnoho uznání. Z úvah ho vytrhl nějaký hluk u vchodu do síně. Spíš citem rozeznal postavu Gábi. Nebyla sama, doprovázel ji nějaký muž. Živě se bavili. Když přišli blíž, uviděl Dan, že je to mladý muž ve věku zhruba Gábi, s krásnou tváří trochu pokaženou zjevnou ješitností.

„Tak tohle je Dan Korda, malíř,“ ukázala Gábi na něho, aniž mu věnovala pohled. „Soudruh Černík z krajského výboru se přijel podívat. Jak vidíš,“ obrátila se zas k tomu člověku, „je to dílo zcela realistické. A monumentální, co říkáš.“

„Skutečně působivé.“

Krasavec se na fresku sotva podíval, měl oči jenom pro Gábi. Dan, otřesený tímhle vpádem, registroval jen to, že jemu také Gábi tyká. Znali se déle, měli spolu něco?

„Jak říkáš, působivé,“ opakovala Gábi. „Vzala jsem si nad tou věcí trochu patronát. Budeme potřebovat tvoji podporu, když teď ten Bambas...“

„Co je s Bambasem?“ vyhrkl Dan trochu podrážděně.

„Zeptej se matky. My musíme běžet.“

Hodila mu to přes rameno a běžela za Černíkem, který už spěchal k východu. Když dveře síně neodvolatelně zapadly, Dan ještě ohromeně zíral. Nemohl pochopit tu změnu v jejím chování. A co to je s tím Bambasem? Něco se tady zřejmě dělo, nějaké směšné půtky na národním výboru; Gábi má proto dojem, že by potřeboval mocnou podporu. No prosím, děkujeme za pomoc, ale to ještě nebyl důvod, aby se s ním zacházelo skoro, jako by tu nebyl.

Náhle mu připadalo, že takovou situaci někdy předtím prožil, že se mu to pořád vrací: hrozně a dlouho touží po něčem, už po tom sahá, dostane přičichnout ke štěstí, pak vzápětí pořádný kopanec, doprovázený odporným šklebem. Byla to jenom Gábi, kdo tak působil? To snad nebylo možné: muselo tu něco být, co ji k tomu chování ponoukalo. Možná mu nevěří, že k ní opravdu něco cítí...

Dan zamyšleně vypral štětce, které už zde nebude potřebovat, pak se s povzdechem narovnal a pohlédl na malbu na stěně. Aspoň, že ta se povedla. Zítra ji předvede komisi toho jejich národního výboru. Vyinkasuje peníze, sbalí si věci a pojedje domů. Snad ho děti ještě přijmou, snad najde způsob, jak žít s Marií.

Ale co Gábi? Celý se vnitřně sevřel při té myšlence. Skutečný problém byla Gábi.

* * *

Úplně nečekaný problém nastal druhý den, když přišel na Národní výbor sdělit, že je hotov; rád by práci formálně odevzdal a vyřídil odměnu za ni podle smlouvy. Nikdo s ním ale nechtěl mluvit. Pan Bambas už nebyl předsedou. Soudružka Troníčková, která jeho funkci zatím převzala, neměla prý potřebná pověření a nechtěla s věcí nic mít. Tajemník Kulhánek snad právo měl, nechtěl však – jak Danovi sdělil tiše – jít proti Troníčkové. Všichni navíc měli moc práce... Tak to šlo pořád dokola, až Dan nakonec vybuchl a pohrozil stížností na vyšších místech. To pomohlo. Troníčková, Kulhánek a kdosi, kdo se jmenoval snad Dlask a měl tu na starosti kulturu, se s Danem velmi neochotně vypravili k hřbitovu.

Jak se ukázalo, někdo mezitím odpojil přívod stropního osvětlení. Když tedy Dan poslepu dotápal ke dvěma reflektorům, které tam ještě zůstaly, a zapnul je, soudružka Troníčková překvapeně vyjekla.

„Ježíši... na tohle se mají lidi dívat? A ještě při pohřbu?“

„Máte snad něco proti tomu?“

Dan cítil, že s tou ženskou budou potíže, ale takovou reakci přece jen nečekal.

„Nikdy jsem nesouhlasila s tímhle bláznivým nápadem. K čemu nám je smuteční síň?“

„To přece není na mně, abych posuzoval.“ Dan se vši silou snažil ovládnout. „Ta síň tu je, pan Bambas se mnou sepsal smlouvu. Zavázal jsem se vytvořit fresku, tak jsem ji udělal.“

„Ale jak! Proč zrovna tohle?“

„Nechápu, co tím myslíte. Pohřeb je konec života. Týká se lidí, tak tam lidi taky jsou.“

„Ale proč nazí? Vždyť je to... neslušné.“

„Měl jsem je namalovat v plavkách nebo v noční košili? Co na tom vidíte tak neslušného? Člověk se rodí nahý a nahý taky umírá.“

„Není v tom něco ideově nevhodného?“ vmísil se Kulhánek. „Zní to tak nábožensky...“

„Kde tady vidíte nějaké náboženství? Lidi se rodí, dospívají, stárnou, nakonec umírají, postupně mizejí... Tak to snad je, nebo vy máte jinou zkušenost?“

Chvilí bylo zaražené ticho.

„Mně se to nelíbí... A je to všechno špatně,“ řekla náhle Troníčková. „Podívejte, tady tenhle člověk má moc dlouhou nohu a tenhle zase naopak. Vždyť jsou to mrzáci!“

„Slyšela jste něco o umělecké stylizaci? Tohle výjevu dává pohyb...“

„Je to špatně,“ tvrdohlavě opakovala. „Když měl ten Bambas takové pitomé nápady, měl to aspoň svěřit někomu, kdo to skutečně umí.“

„Chcete říct, že neumím malovat?“

„Můj syn by to nakreslil líp.“

Dan cítil, jak se ho zmocňuje nesmírný vztek. Musí se ovládnout, říkal si. Až tohle skončí, nejspíš se pořádně opije. A pak nakope zadek Tomášovi, který ho nalákal do toho podniku.

„Jsem absolvent pražské Akademie výtvarných umění. Můžu vám ukázat svůj diplom.“

„Žádný diplom mě nezajímá. Mám přece oči.“

„A zřejmě se vyznáte v umění. To se tu u vás v Hrádku získává už s úřadem.“

Podívala se na něho, pak na stěnu.

„Tohle tu prostě nemůžeme mít,“ řekla najednou rozhodně. „Musí to dolů.“

„Zbláznila jste se? Víte, kolik je v té stěně práce? Tohle jsem tvořil přes dva měsíce, dvanáct hodin denně. A další měsíce se na to předtím připravoval. Tohle je unikát, nikde po celé zemi něco takového nemají a vy to chcete nechat zničit?“

„Za svou práci dostanete zapláceno... Ale tohle se musí seškrábat.“

„To nejde seškrábat,“ řekl Dan s tichou zuřivostí. „Pan Bambas chtěl mít fresku, tak jak ji staří mistři kdysi dělali. Freska se dělá tak, že malba prostoupí až do hloubky. To byste musela dát zbourat zeď, ale to rovnou můžete dát zbourat celou stavbu.“

Soudružka Troníčková si zřejmě myslela, že to by bylo optimální řešení, ale neřekla to. Dveře se otevřely a v nich se objevila Gábi, doprovázená tím krasavcem. Černák či Černý, Dan si nemohl vzpomenout.

„Vidím, že obdivujete Kordovo dílo,“ řekla Gábi udýchaně. „My jsme se tady se soudruhem Černíkem už byli včera podívat. Že je to úchvatné?“

Troníčková na ni chvíli vyjeveně zírala.

„Malá Drnovská... Gabriela, že?“

„My jsme se dlouho neviděly, soudružko Troníčková. Už dávno nejsem malá. Mezitím jsem vystudovala teorii umění a teďka pracuji jako odborný expert v Oblastní galerii. Taky už nejsem Drnovská, ale Hadová. Provdala jsem se v Praze, manžel pracuje na třetím oddělení...“

Dan nevěděl, co třetí oddělení znamená, čeho se vůbec týká, ale na přítomné soudruhy to zřejmě udělalo větší dojem, než Gábina odbornost. Stáli tam celí ztuhlí. Kdyby jím nezmítal zuřivý vztek, byl by se asi rozesmál.

„Tak jak se vám to líbí?“ mluvila Gábi dál, jako by nepozorovala efekt svých slov. „Dobré, že? Skutečně velkolepé dílo.“

„Právě jsem říkala...“

„Ano, já vím. Tady soudruh Černík z krajského výboru už také ocenil, že je to dílo realistické. A velmi monumentální, říkám to správně?“

Obrátila se přitom na Černíka, jako by Troníčkovou nepřerušila uprostřed věty.

„Ano, já... Je to působivé.“

„Jak vidíte, tady soudruh Černík z Krajského výboru to dílo ocenil. Vy jistě také, že.“

„Vadí nám trochu proporce...“ řekl nejistě Dlask a pohlédl na Troníčkovou, zda ocenila jeho podporu. Ta se však dívala do země a přes ten nadurděně umíněný výraz, který jí utkvěl v jinak bezvýrazné tváři, zřejmě kalkulovala, co si teď může dovolit.

„Myslíte stylizaci tvaru?“ udělala Gábi gesto. „Tu na freskách vidíme odedávna, už v antice s tím začali. A dá se to vidět v Paláci národů v moskevském Kremlu. Umělci počítají s tím, že lidé podél malby přecházejí a to má vliv, jak tvary vidí. Jen si to zkuste, projít podél malby zleva doprava.“

Dlask nezkusil nic takového. Měl zřejmě pocit, že ve věci loajality už dost vykonal a nechtěl riskovat přílišnou aktivitou. Napodobil tedy Troníčkovou a hleděl do země.

„Co myslíš ty, soudruhu,“ obrátila se Gábi na Černíka.

Ten na okamžik ztuhnul, zřejmě nebyl připraven na to, že dnes bude vyvolán. Pak, jako by v něm někdo stisknul knoflík, upřel své krásné oči do prázdna a začal řečnit.

„Já myslím, soudruzi, že v této době má umění své místo. Doba je složitá. Náročné úkoly, které zítřek staví před celou naši společnost...“

Dan, asi stejně jako ostatní, v té chvíli vypnul pozornost. Šedý proud žvástů, který se linul z Černíkových úst, postrádal jakýkoliv význam. Tak dokonale však kopíroval jiné projevy, že scéně před freskou dodal jakousi oficiální atmosféru. To dokonale utlumilo všechny vášně. Když Černík domluvil, málem mu zatleskali.

„Tak vidíte, jak nám to soudruh Černík dobře vysvětlil,“ Gábi s úsměvem blýskla po Danovi očima. „No, my už pojedeme, máme spoustu dalších úkolů.“

Výmluvně se přitom podívala na Dana, pak odspěchala za Černíkem, který se zřejměm úlevou zamířil k východu. Ostatní stáli jako opaření. První se vzpamatovala Troníčková.

„Chci vidět smlouvu,“ řekla rozhodně a vyrazila také ke dveřím.

Kulhánek s Dlaskem ji rozpačitě následovali, Dlask mu dokonce pokývnul s náznakem úsměvu. Dan byl najednou sám jenom se svým dílem, které právě o vlas uniklo zničení. Snad. Vzpomněl si s trpkostí, jak Tomáš říkal, že nástěnnou malbu nelze strčit někam na půdu. Vlastně to nebyla tak velká výhoda.

* * *

Podle Troníčkové byla původní smlouva neplatná, protože neměla tu správnou formu. Musí se napsat nová smlouva o dílo, ke které přesně vykáže každou hodinu práce. Jelikož na umělce sazba nebyla, spočítali to jako práci omítkáře. Tak se původní odměna smrškla na pouhých pětadvacet tisíc, s dietami a odlučným něco přes třicet. Materiál – pigmenty, štětce, mletý mramor na intonaco – mu zaplatí jen proti stvrzenkám. Úhradu za práci zedníka pana Ferdy a jeho syna, také ubytování a nájem lešení a reflektorů vyřídí Kulhánek, o to se starat nemusí... Po delší tahanici s Kulhánkem nakonec úhradu za materiál vzdal, vyzvedl si v pokladně peníze a šel se rozloučit.

Paní Drnovská vypadala překvapeně.

„Nejdete s Gabrielou? Já myslela, že je s vámi.“

„Gábi tam chvíli byla. Musím vám říct, že mě v poslední chvíli zachránila.“

Stručně jí vypověděl, jak to všechno proběhlo.

„Přivedla si na to velké zvíře z kraje. Docela mladý člověk, Černík se jmenuje.“

„Cože, Černík, ten krasavec? To je bývalý spolužák, dojížděl sem na střední školu z vesnice. Mám dojem, že s ním Gábi trochu chodila. Pak ovšem šla do Prahy na studie a on... Tak on se dal na politiku? Myslela jsem, že má zájem jenom o holky a motorky.“

Dan zase pocítil ten povědomý osten nesmyslné žárlivosti. Tedy s ním trochu chodila a teď s ním někde trochu... bůhvíco.

Šel si sbalit své věci, pak se zas u ní dole zastavil.

„Budete mi tu chybět, nějak moc jsem si už na vás zvykla.“

„Vy taky,“ řekl popravdě. „Připadá mi, jako bychom... já nevím, byli příbuzní.“

„No, jako zetě bych vás brala. Jenomže tak to není a bohužel asi nebude.“

Řekla to smutně. Myšlenka, že ji patrně vidí naposled, mu stahovala hrdlo. Nejraději by ji objal, ale netroufal si. Tak si jenom podali ruce a on šel.

Na stanici zjistil, že autobus do Prahy má jet asi za hodinu. Sedl si na lavičku vedle svého batohu a zahleděl se na skupinku starých stromů na náměstí před sebou. Za dobu, kterou tady strávil, ten neobvykle vlídný podzim skončil. Listy už opadaly a proti bledé modři

oblohy se rýsovala temně hnědá kresba holých větví. Sledoval očima, jak silné údy staletého dřeva postupně přecházejí do útlejších větviček, které až na samém obrysu koruny tvořily složitou a jemnou krajku.

„Dane, tak ty se tedy vracíš?“

S trhnutím vzhlednul. Gábi se na krok od něho opírala o sloup staničního přístřešku a ve tváři jí hrál obvyklý mnohoznačný úsměv.

„No, freska je hotová a tahanice skončily. Tak jedu zpátky.“

„Dobře to dopadlo?“

„Snad, ale jenom díky tobě a tomu soudruhovi, co´s ho přivedla. Troníčková předtím tvrdila, že se ta malba musí seškrábat, že je prý neslušná a ještě špatně nakreslená.“

Gábi se ušklíbla.

„Čekala jsem něco takového. Troníčková je známá kráva.“

„Musím ti poděkovat, že jsi zasáhla...A taky za to, že jsi mi v noci dala svou přízeň,“ hlas se mu proti jeho vůli zachvěl. „I když jen na chvíli. Teď ji má zřejmě zase někdo jiný.“

Gábi na něho chvíli hleděla, v tváři zase ten neurčitý úsměv.

„Tak jsi to přece chtěl, či ne? Jenom tak lehce, občas, nezávazně... Mimochodem, Černík mě teď veze autem do Prahy. Nechceš jet s námi? Ne? No, jak myslíš. Tak holt se zatím měj a pozdravuj Marii.“

Otočila se a odcházela. Zavolal na ni, když už byla na několik kroků od něho.

„Tenkrát, když jsi mi říkala, že bychom s naším manželstvím snad každý měli něco udělat, nebral jsem to vážně...“

„A teď?“

„Snad bych se k tomu odhodlal, kdybych měl jistotu, že taky ty...“

Zase se usmála, tentokrát ale trochu výsměšně.

„Chtěl bys nějakou smlouvu, třeba před notářem?“

„Stačil by slib.“

Viděl, jak z její tváře mizí úsměv. Na chvíli vypadala rozhněvaná, vlastně ošklivá.

„Rozved' se proto, že to chceš. Ne proto, že ti za to někdo něco slíbí.“

Otočila se a odběhla.

Seděl pak dlouho osaměle na lavičce. Srdce mu napřed prudce tlouklo hněvem, pak se postupně uklidnilo. Hleděl na ty větve před sebou, jak se postupně rozdvoují, asi tak jako možný život po každém, třeba docela nepatrném rozhodnutí. Cokoliv udělá, bude mít následky, které v té chvíli nedokáže odhadnout... Když přijel autobus, nastoupil do něho a dal se jím – tak jako vůbec celým životem – unášet k nejasné budoucnosti, na kterou měl, tak se mu aspoň zdálo, nepatrný vliv.

VIII

Vlídny podzim rychle zchřadl. Několik dní se domy zimomřivě choulily v chladných chomáčích husté mlhy a chodník oslzl protivnou vlhkostí – bylo to, jako by se pokryl chladným potem. Pak přišlo mírné oteplení a vzápětí, jako děsivý nájezd temných jezdců, mrazivý orkán nastolil ledový řád. Dan šplhal příkrými cestami parku, kluzkými lesklým škráloupem, který obalil všechno včetně stébel zvadlé trávy. Vichr ustal už před hodinou, po řadě slábnoucích zlovlných náporů. Průzračný vzduch byl křehký jako sklo; stromy v něm stály nehnutě, jako by v úleku z náhlého mrazivého sevření. Také Dan cítil zvláštní úzkost – ne z počasí, ale z rozhodnutí, které v něm postupně zrálo.

Věděl, že k rozvodu, kterým se ten poslední měsíc obíral, neexistuje rozumný důvod: Marie po jeho návratu z Hrádku byla sice zdrženlivá, ale ne nepřátelská; děti si po prvním ostychu zvykly zas na jeho přítomnost. Aby názorně zdůvodnil svou dlouhou absenci, Dan odevzdal Marii skoro všechno, co tam v Hrádku vydělal: zbylo mu sotva dost na nové plátno,

slepé rámy, barvy, které nutně potřeboval doplnit. I kdyby toužil po té věrolomné přichylnosti přátel z vinárny, prostě k nim nemohl: neměl na to. Byl tedy často doma, hrál si s Aničkou a zvolna rozrušoval obranné valy, které si Vojta vůči němu vybudoval. Rodina fungovala, nebyl důvod, proč by z ní měl uprchnout.

Jenomže tohle všechno jako by se dalo v spodním patře jeho života. Bylo však ještě jiné poschodí, kde v zvláštní symbióze s nejasnými představami příštích obrazů tkvěla nutkavá myšlenka na Gábi. Od oné chvíle na stanici autobusu před třemi týdny Gábi neviděl. O to víc ale proměnlivě žila v jeho představách, jednou jako by náhle prozářená jeho láskou, vzápětí pohaslá a pokroucená návaly jeho hněvu, který hraničil až s nenávisí. Rozved' se proto, že to chceš, ne proto, že ti za to někdo něco slíbí. Co tohle mělo znamenat? Rozum mu říkal, že se Gábi věřit nedá, že ať udělá cokoli, ona se bude dál chovat podle zvrátů svých nálad, bude si s ním pořád pohrávat, tak dlouho, dokud si to nechá líbit. A přitom jiný hlas ho tiše, vemlouvavě přemlouval, aby odložil všechnu nedůvěru: ona přece jen čeká, až on udělá ten krok, který jí dokáže, že to s ní myslí vážně. Copak mu její matka neřekla, že ona to tak nemyslí, že ve skutečnosti... Co bylo ve skutečnosti? To nevěděl.

Často přeslechl, když na něho Marie či děti promluvily a vzpamatoval se až udiveným tichem, v němž doznívala ozvěna otázky. Přistihl Marii, jak se na něho dívá, v očích náznak vážné úzkosti. Trvalo jí však řadu dní, než promluvila.

„Dane, ty máš nějaké starosti?“

„Cože?... Ne. Proč se ptáš?“

„Jsi pořád jako někde v dálce.“

„Myslím na obrazy, které se chystám namalovat.“

„Tak maluj, co ti brání? S tím, co jsi vydělal, teď delší dobu vydržíme.“

Dan mlčky přikývl. Že myslel na své obrazy, nebyla lež. Ale ty myšlenky se nerozlišitelně proplétaly s Gábi. Tady ve Vršovicích jí byl nablízku; jakmile začne pravidelně jezdit do Hlubočep a často tam zůstat přes noc, nejspíš ji neuvidí celé měsíce. Tak váhal jako plavec u bazénu – skočit či neskočit.

Nakonec přece jen vyrazil „do města“, pod záminkou nákupu barev. Teď stoupal po cestě, se slabou úzkostí: za chvíli přijde rovinka, pak dvě tři uličky a pak už dům, ve kterém Gábi bydlí. Pravděpodobnost, že ji právě nyní potká, byla úplně mizivá. Říkal si, že se chová jako kluk, který zevluje u domu své milované, neschopen odvážit se nějakého kontaktu. Měl by jí prostě zavolat – jenomže co jí řekne? Že se k rozvodu zatím neodhodlal, že ale přesto po ní touží? Asi by se mu vysmála...

Prošel s pocitem jakéhosi sevření dobře mu známou Americkou ulicí. Když vyšel na náměstí, skoro si oddechl. Rozhlédl se po vhodné tramvaji, kterou by dojel někam blízko k Platýzu, a najednou ji uviděl. Stála na zastávce s jinou mladou ženou. Znal se s ní trochu z nakladatelství, kam občas nosil různé drobné práce. Štěpánka, vzpomněl si, snad Podolská. Hezká a milá žena, dokonce velmi hezká, takovým zvláštním křehkým způsobem. Tomáš se o ni trochu zajímal, jako ostatně o každou pohlednou dívku ve své blízkosti... Dan zaváhal a náhle viděl, že se Gábi podívala jeho směrem. Něco Štěpánce řekla – zřejmě žertovného, protože se tomu obě zasmály. Co je na něm asi k smíchu? S divným pocitem k nim přistoupil.

„Dane, kde se tu bereš? Tohle je moje kamarádka Štěpánka...“

„My už se známe od vidění. Pan Korda k nám do Olympu často něco nosí.“

„Neříkej. To abych si dala pozor. Ona totiž,“ obrátila se k Danovi, „Štěpánka drží místní rekord v lámání mužských srdcí.“

„Gábi, prosím tě neblbni,“ zamračila se Štěpánka. „Nesmíte jí věřit ani slovo... Gábi mi právě vyprávěla tu neuvěřitelnou historku, jak vás nechali měsíc malovat nějakou fresku...“

„Dva měsíce.“

„Dokonce... To byla ale práce. Jak to snášel Tomáš Zůna?“

„Tomáš?“

„No, byl tam přece s vámi, ne?“

„Chystal se, ale něco mu do toho přišlo. Vůbec tam za mnou nepřišel.“

Na okamžik ztuhla, hezkou tvář až trochu zhlouplou nedostatkem výrazu.

„Aha... Tady mi jede tramvaj, musím utíkat.“

Dan za ní překvapeně hleděl, pak se otočil ke Gábi. Měla ve tváři uštěpačný úsměv.

„Co se jí stalo?“

„Jenom takový malý podraz. Tomáš jí zřejmě namluvil, že byl s tebou v Hrádku.“

„Ona s ním něco má?“

„To ví snad každý kromě tebe. A copak ty? Kde´s byl celou tu dobu?“

Měla přitom ten známý výraz, současně koketní i nezávazný, který jako by předem zlehčil cokoli, co ze sebe vypraví.

„Já... Gábi, já jsem přemýšlel...“

„Víš co, pojd' se mnou kousek. Nějak se do mne dala zima. Pověš mi cestou, co jsi vymyslel.“

Šel mlčky vedle ní, náhle neschopný promluvit. Kráčela rychle, její dům se s každým krokem blížil. Měl by jí něco významného říct, něco, co by s ní zatřásl... Viděl, že ho po očku pozoruje s pobaveným úsměvem.

„Musím s tebou mluvit, Gábi,“ vypravil, když už byli téměř u domu.

„Zatím jsi toho moc nenamluvil.“

„Tady to nejde... Pojd' někam, kde budeme sami.“

Zastavila se a pohlédla na něho s podivným výrazem.

„Nemám moc času, slíbila jsem, že budu na telefonu.“

„To nebude moc dlouho trvat... Jenom pojd' kousek odtud.“

Podívala se na něho se zájmem, pak s ním šla dál. Když vešli do parku, konečně promluvil.

„Gábi, celou tu dobu myslím jenom na tebe.“

„A vymyslel jsi co?“

Smála se mu? Náhle jako by uvnitř něho něco puklo. Vyvřela v něm zuřivost. Oběma rukama ji popadl za ramena a drsně jí zatřásl. Tváří jí kmitl náznak strachu a pak jakási zvědavost.

„Gábi, takhle to přece nejde dál. Musíme s tím něco udělat.“

„A co je to, s čím máme něco dělat?“

„Ty nevíš?“

„Jsem celá napjatá, že mi to řekneš.“

Kde vůbec brala právo, mluvit s ním tak blahosklonně, skoro jako s dítětem? Znovu s ní zatřásl.

„Jsi studená jako psi čumák. A ironicky povýšená. Kdo myslíš, že vůbec jsi?“

Zdalo se, že chce něco říct, ale pak jen sevřela rty. To ho ještě víc rozzuřilo.

„Veliká dáma, že. Víš jak se říká těm, kteří někoho vyhecují k lásce a pak se baví jeho utrpením? Pokud v sobě nemáš nic jiného, než tu pitomou kokotérii, měla sis k tomu vybrat jiného.“

Na chvíli vypadala, že ta slova nestrpí. Pak se jí suverénní výraz náhle zlomil, oči jí zvlhly slzami. Svezla se na lavičku, pokrytou jinovatkou, a stáhla Dana k sobě.

„Tak ty si myslíš, že jsem studená? To je to, co si o mně myslíš?“

Dřív, nežli mohl odpovědět, přitáhla si jeho hlavu k sobě a přísála se na jeho rty. Nejdřív se bránil, ale pak se podvolil. Jako by klouzal po svahu...

Náhle se odtrhla.

„Zmrzneme tady... Pojd', já musím rychle do tepla.“

Viděl, že se celá třese. Vyskočil a pomohl jí vstát. Skoro běželi až k jejímu domu. Když zůstal stát u jeho vrat, vzala ho za ruku a vtáhla dovnitř. Ne protestoval... U dveří zápasila

chvíli se zámek, pak ho zas postrčila do předsíně, skoro násilím. Krátce se rozhlédl, ale to už se mu pověsila kolem krku. Začal jí rozepínat kabát, ale hned se mu zas vytrhla.

„Teď ještě ne. Jsem studená, máš pravdu. Ne pořád, ale teď. Jsem zmrzlá na kost, nejspíš stejně jako ty. Pojd' dál...“

Šel za ní do pokoje a rozepínal přitom kabát.

„Zatím se nesvlékej, moc nám tu netopí. Kouknu se do kuchyně, mám tam schovanou láhev brandy. Snad ji Had ještě nenašel.“

Sedl si v kabátě na divan, který vypadal dost sešle, a s úžasem se rozhlížel. Co viděl, bylo zcela odlišné od toho, co si představoval. Žádný přepych, jaký by se očekával v bytě člověka, který má blízko k moci. A vůbec ne zjemnělý vkus, který by odpovídal kunsthistoričce co paní domu: nevlídně poloprázdný pokoj, odřený nábytek, na stěnách dva tři obrazy – Rabas a Sedláček, to viděl hned, ale ze samého spodku jejich produkce. Na jednom byly v rohu za rám vetknuty nějaké pohlednice. Obraz skutečně za moc nestál, ale tohle? Jak to jen Gábi mohla dovolit? Cím déle se tu rozhlížel a viděl přitom skvrny na koberci, zřetelnou vrstvu prachu na nábytku, špinavé okno, z něhož bylo sotva vidět ven, tím více na něho padala deprese: to nebyl byt, spíš ubytovna, kam se lidé chodí vyspat.

„Je skoro prázdná, Had ji zřejmě našel. Divím se jenom, že ji nedopil.“

Dan sebou trhl, když docela blízko zazněl Gábín hlas. Přihlížel chladně, jak s typickým sardonickým úsměvem nese na podnosu poloprázdnou láhev gruzínského koňaku se dvěma odlišnými skleničkami.

„Nemám dvě stejné, Had všechno rozbije. Ale to nevádí... nebo si myslíš, že to vadí?“

Zavrtěl hlavou a přijal sklenku, kterou mu Gábi naplnila skoro po okraj. Všiml si, že je trochu upatlaná, ale hned odvrátil oči. Rychle do sebe nalil její obsah a rozkašlal se.

„Nespěchej tolik, vidíš, že jsme skoro na dně...“

Dolila jim oběma a položila prázdnou láhev na zem. Potom se usmála.

„Pomalou roztávám. Uvidíš, ukážu ti, že nejsem studená.“

Pohlédl na ni s obavou. I když ji stále miloval, jak se skoro v panice ujišťoval, necítil v téhle chvíli žádnou touhu. Přesto ji objal, když se k němu přiblížila, a zatím co se líbali, začal jí rozepínat napřed kabát, pak i blůzu. Dělal to skoro mechanicky a teprve, když jeho dlaně dolehly na její nahou kůži, pocítil záchvěv vzrušení. Gábi vyjekla a odtáhla se.

„Máš ruce jako led... Musíš si je napřed nějak zahřát.“

Poslušně schoval obě ruce v podpaždí, zatímco ona se zas k němu přivinula a dál ho líbala. Cítil, jak její ruce vklouzly k němu pod kabát, pak pod svetr a pod košili... Prudce ji objal a potom rukou, neobratnou vzrušením, jí sáhl na stehno. Znovu se vytrhla a vyskočila.

„Ještě ne!“

„Proč ne?“

„Nebud' tak netrpělivý.“

Zdalo se mu, že jí zelené oči vzplály zvláštním svitem.

„Gábi, ty zase začínáš...“

„Začínám co?“

„Ty svoje hry. Člověka dovádí až k zuřivosti.“

„Ty zuříš? Snad mě budeš bít?“

Na chvíli se mu zdálo, že si o to říká. Snad ji to vzrušuje... Pomalu vstal, zmatený z toho, co od něho očekává. Pak shodil kabát, svetr, košili a vztáhl po ní ruce. Příkrčila se, v tváři pořád ten výsměšný výraz.

„Ty mě chceš znásilnit?“

„Gábi, nech téhle komedie.“

Udělal pohyb směrem k ní a v té chvíli i ona vyrazila. Zda chtěla doopravdy utéct, to se nikdy nedozvěděl. Hmátl naslepo pravou rukou, zachytil ji za kabát a přitáhl vší silou k sobě.

S hrubými výrazy, které drtil mezi zuby, z ní strhl napřed kabát, pak i blůzu. Nějaký knoflík přitom povolil: zahlédl koutkem oka, jak se po koberci koulí někam do stínu.

„Ty násilníku...“

Zdálo se, že ho nenávidí a že se jí to přitom líbí. V uších mu šuměl nával krve. Byl stále zuřivější z toho, že ho řídí jako Golema. Snad proto neuslyšel šramot klíče v zámku a strnul teprve, když se z předsíně ozval hlas.

„Gábino, ty jsi doma?“

„Ježíši, to je muž...“

Střelhbitě se sehnula a podala mu jeho svršky.

„Jdi rychle tady sem...“

„Snad bych se s ním měl seznámit.“

„Neblbni, on tě zabije. Nosí u sebe pistoli a je příšerně žárlivý...“

Nechal se vystrčit na lodžii, kde kdysi Had, týraný žárlivostí, prý pozoroval jejich milkování. Mráz venku se zakousl do jeho nahé kůže. Lapaje po dechu oblékl honem košili, svetr i kabát. Zimnice jím přesto lomcovala, možná spíš vnitřní, nervová. Snažil se rozeznat, co se tam uvnitř děje a také jak ten zatracený Had skutečně vypadá, ale Gábi stála těsně u okna, patrně schválně zakrývala výhled.

V té chvíli slyšel hlasy z ulice a ohlédl se, zda ho někdo vidí. Dva muži se tam hádali, zdálo se, že snad dojde k rvačce. Po chvíli pochopil, že je to jen banální spor o promáčklý blatník... Chvíli se na ty muže díval a přemýšlel, co udělá. Vzrušení z něho opadlo, tím také chuť ke konfrontaci. Zbyl jenom slabý dojem ošklivosti, kterým stále více prostupoval pocit zimy. Celý se chvěl, dokonce mírně jektal zuby.

Když se podíval zpátky, Gábi už u okna nebyla. Ve stínu pokoje zahlédl nějaké prudké pohyby, připadalo mu to jako zápas. Vzal za kliku, ale hned strnul a s odporem se odvrátil. Bylo mu na zvracení. Překonal popud prostě vstoupit a kopnout do těch těl, zmítajících se na koberci v čemsi, co nebylo tak nepodobné zápasu. Odstoupil od okna. Do lodžie vedly ještě jiné dveře. Trochu omámený šokem klidně dveře otevřel, prošel ložnicí s rozházeným ložním prádlem a předsíní až na chodbu. Nesnažil se o nenápadnost, snad by přece jen uvítal konfrontaci. Ale nic se nestalo, jen z pokoje sem zazníval Gábin hlas, podivně změněný. Nepromlouval jistě k němu.

Zabouchl dveře za sebou a sešel na ulici. Tam se už nezadržitelně roztrásl.

* * *

Ta scéna, kterou prožil v jejím bytě, se mu později vybavovala v trýznivé živosti. Snažil se na ni zapomenout, nějak ji vymazat či zrušit, ale vracela se v nových poryvech, tak jako bolí zanícený zub. Ty vzpomínky ho ale pronásledovaly až mnohem později. V té chvíli dům za sebou přestal vnímat. Viděl jen prázdnou ulici, utkvělou v bílém světle. Nejistě vykročil. Náhle měl zvláštní pocit, že to všechno přítomné už někdy prožil, až do nejmenších detailů: tady ta nakloněná popelnice, napůl zmačkané noviny na kraji chodníku, divný tvar klobouku na hlavě ženy, kterou právě míjel. Dokonce věděl, co se stane za okamžik: teď vyjde stará paní s bílým psíkem z domu, teď někdo za ní z okna něco zavolá... Kdy jenom tohle všechno viděl? Zdálo se mu, že možná ve snu – a jak ho tohle napadlo, běžely v jeho představách dávno už zapomenuté, tísnivě známé snové obrazy: výjevy divně povědomých míst v jakýchsi sépiových barvách, scéna za scénou jako v zrychleném filmu...

Najednou slyšel naléhavé řinčení. Viděl, že stojí na kolejích, skoro na dotek před nárazníkem tramvaje. Řidič s odulou tváří ztuhlou leknutím na něho něco vykřikoval. Dan plně nechápal, o co tu jde; jen cítil, že se zpotil, trochu se tomu podivil. Doklopýtal na chodník a hned ho napadlo, že to se přece také opakuje: šel předtím na náměstí na tramvaj,

uviděl Gábi se Štěpánkou... Celý se sevřel úzkostí, že celý děj teď začne znovu a bude vířit stále dokola...

Seděl v nějaké kavárně, před sebou kouřící sklenici grogu. Nevěděl, jak tam došel, nepamatoval si, že by si něco objednal. Na tom však nezáleželo, hlavně že nápoj hřál a postupně ho navracel do reálného světa. Hleděl ven z okna kavárny, na lidi, kteří ho tam na chodníku míjeli. Většinou spěchali, ve tvářích podmračené nebo otrávené výrazy. Každý z nich asi měl nějaký cíl, který byl pro tu chvíli důležitý. Danovi za sklem ale tenhle mlčenlivý shon připomněl ryby v akváriu. Pocítil lehký odpor k tomu hemžení a náhle se mu zdálo, že teď chápe grotesknost, kterou maloval Breughel a ještě více Bosch. To všechno, co se venku dělo, bylo jen mechanické mravenčení. Svět ztratil smysl, zbyl z něho jen stroj, který tu setrvačně dobíhá...

Odvrátil oči. Co má dělat? Domů k rodině se v tomhle stavu vrátit nemůže, musel být sám s tím ponížením, které právě prožil. Byl jím nějak do hloubky pošpiněn, cítil odpor i vůči sobě samému, tím ale víc k ostatním lidem. Musel být sám, nějak se vnitřně očistit, pokud to vůbec jde. Uměl to jenom malbou... Ze zkušenosti věděl, že to lehké nebude: skutečná tvorba žádá nadhled, stav jakéhosi milostného povznesení – alespoň zpočátku, než obraz začne žít a žádat sám své dotvoření. První obraz určitě zkazí, s tím musel počítat. Ty další ale... Dopil zbytek vychladlého nápoje a vstal. Jen taktak nezapomněl vzít si kabát, zaplatit...

* * *

Mráz stále sílil, až se zdálo, že svým stiskem všechno rozláme. Dan vybíhal z domku, aby se alespoň trochu zahřál pohybem: ve sklepě měl už málo uhlí, musel je šetřit na večer, aby na noc alespoň trochu zavlažil. Nechtěl tu zmrznout: obrazy, které po zuřivém vnitřním zápasu nakonec rozmaloval, měly daleko větší důležitost, než všechno jeho malé trápení.

Vyběhl do kopce, až na sám vrchol mezi řídké keře hloží. Z dálky mu připadaly jako zešedlá čupřina nad čelem, rozrytým vráskami. Krajina tu měla drsnou, velmi mužnou tvář, jako by nahrubo tesanou velkým dlátem. Když dorazil na její temeno, v průduškách stovky drobných nožů mrazivého vzduchu, dohlédl slzícíma očima až dolů k Vltavě. Odsud se zdála zcela nehybná jako stříbřitě lesklá atlasová stuha. Nad ní se zdvíhala stráž Podolí, zrnitá střechami porůznu rozhozených vilek, a ještě nad tím, jako hradby nějakého opevnění, šedivě bílé bloky paneláků. Dál za tím, to už neviděl, se rozkládalo město, v houstnoucích řadách nekonečných domů, v nichž statisíce lidí žily vzájemně podobné a přesto nezaměnitelné osudy. Někde tam v údolí, za čarou obzoru, byla Marie s dětmi... a kousek dál, na dalším vršku, stál kdysi moderní, teď zanedbaný dům, v němž žila Gábi... Uvědomil si to zcela věcně: mráz nedovolil jakékoliv emoce.

Seběhl zase zpět a postavil se před stojan. Na plátně před ním byla také krajina, jenomže jiná – krajina zrodu nebo zániku, v tom nebyl velký rozdíl: jedno s druhým se překrývalo v koloběhu změn. Byla to archaická krajina, v níž ještě nedošlo k jasnému odlišení nebe od země, zářivých božstev ve výšinách od démonických sil v přízračných hlubinách. Zkřehlými prsty sáhl po štětci, aby dokončil modelaci tvarů v popředí, a zarazil se. Olej v nádobce se vzpíral téct, táhl se jako rosol. Dan netušil, že je v domku taková zima. Teď ale viděl, že mu od úst stoupá bílá pára. Prsty mu zkřehly tak, že jimi sotva hýbal. Musel tu aspoň trošku zavlažit. Popadl kbelík a běžel do sklepa, kde skromná kupka uhlí určovala počet dní, po které mohl ještě v domku přežít...

Trvalo skoro hodinu, než se vzduch kolem ohřál natolik, aby se dalo pokračovat. Přistoupil k plátnu a pak chvíli vyčkával, aby dal malbě čas vyslat k němu vábivý signál. Ne všemu, co si obraz žádal, se smělo vyhovět; ale ne všechno se mu také dalo vnutit. Tvorba je v jádře sice dřina, ale nad tím není nepodobná milostnému aktu: musí být také prolínáním opanování a poddajného splynutí.

Takové ideální splynutí poznal jen v náznaku a ještě skoro ve snu. S Marií si kdysi dobře rozuměli a s obou stran tu byla snaha uspokojit toho druhého; bylo to ale jako s obrazem, který byl namalován celý správně, ale něco mu chybělo – ta božská jiskra, jak se kdysi říkalo. Těch několik náhodných dobrodružství, „odskoků“, jak tomu říkal, přineslo sice vzrušení, ale ne uspokojení... Nu ovšem, byla tady Gábi, po které toužil tolik měsíců. Jediné milování, které s ní kdy zažil, bylo jako hudba – v které však po nádherné, konejšivé melodii najednou zazní uši drásající disonance, jako by hudebník náhle zešlel...

Gábi? Ne, už se na ni nehněval ani jí nepohrdal. Snad opravdu myslela všechno jinak, než se zdálo. Třeba ty její plotky s Černíkem tam v Hrádku měly jenom zajistit, aby se zachránila freska. Třeba zrovna tak svedla v bytě svého muže k drsné souloži jen proto, aby jeho zachránila před žárlivou zuřivostí. Třeba. Ale zároveň, tím si byl skoro jist, v tom bylo něco jiného: jakási potřeba ho zasáhnout, udeřit do tváře obludným zvratem svého chování. Nevěděl, proč to dělá, a teď už vzdal všechnu snahu ji pochopit. Prostě to byla jednou provždy minulost. Bylo mu z toho smutno. Jako by mu někdo umřel.

IX

Mrazy už povolily, ale Danova situace se tím nevyřešila. Ve sklepě ze skromné zásoby uhlí zůstal jenom černý prach. Smetl jej na malou kupku proutěným koštětem, které našel v rohu mezi pavučinami. Když mour pak opatrně přikládá do ohně, kamna jen prskala, plaménky vyskakovaly a zase zanikaly. V domku se rozprostřel protivný vlhký chlad, jen o pár stupňů mírnější, než venku. Dan nevěděl, co dělat. I kdyby všechny peníze, které mu zbývaly, chtěl utratit jen za topivo, nebylo by to nic platné: uhlí v prodejnách prostě nebylo. Rozmarem přírody prý led na skládkách spojil uhlí do kamenných monolitů a přes nynější mírné oteplení ještě neroztál. Nastala kalamita, školy vyhlásily uhelné prázdniny a nemocnice omezily provoz. Dan často myslel na svoji vzdálenou rodinu. Měl by se vrátit, Vojta měl prázdniny a taky Anička nemohla do mateřské školky. Jenomže nějak odsud nemohl. Tři obrazy čekaly na dokončení, to už byl silný důvod. Nebyl však hlavní.

Cosí se v něm jako by vzpřičilo. Říkal si, že se chová nerozumně, hloupě. Každý normální člověk by se dávno vrátil k dětem a ke své manželce, k níž neměl jiné výhrady, než že ji doopravdy nemiluje. Byl tohle důvod? Jediná láska, kterou prožil, byla chiméra; dostala tolik ran, že z ní zbyla jen trochu směšná, trochu odpudivá troska. Přesto se jaksi nedokázal smířit s návratem do normálního života.

Vícekrát s přemáháním volal domů z telefonní budky, která tu osaměle stála blízko viaduktu. Snad proto, že byla tak stranou od většiny domů, kupodivu ještě fungovala. Chtěl mluvit s dětmi, dostal vždy jen Marii. S každým tím rozhovorem byla odměřenější. Naposled řekla s neobvyklou tvrdostí, ať se už jednou provždy rozhodne: buď se hned vrátí domů nebo ať u té Gabriely zůstane. Dan jí to podezření nevyvracel. S jakýmsi trpkým ulehčením zavěsil. Byl teď už doopravdy sám. Vlastně to nějak chtěl, tu mezní samotu, i když nevěděl, jak ji dokáže přežít.

* * *

Nedlouho nato před domek přijelo auto: jedna z těch dávno odepsaných škodovek, které většinou taktak pojízdne vroubily skoro všechny ulice. Z auta vystoupil Tomáš a za ním Štěpánka.

„Slyšel jsem, Kordo, že si hraješ na Robinsona. Vousy už vidím máš, jenom to oblečení... Měl bys mít oblek z kůží.“

„Žádná zvíř se tady nevyskytuje,“ usmál se Dan chabě. „Až na toulavé psy a ti by spíš z kůže uměli stáhnout mne, než naopak.“

„Vypadáš sešle, to je fakt. Nepozveš nás dál?“

„Jen pojdte, ale je tam zima, větší než tady venku na slunci.“

„Míval jsi přece kamna. Víš, takový železný válec, nahoře má rouru a dole...“

Vysvětlil mu, jak je na tom s topivem, v poslední době také s jídlem. Hrdost mu bránila, aby šel žebrot o peníze k Marii, o tom však nemluvil.

„Ty jsi, Kordo, jak známo blázen. K čemu máš kamarády? Uhlí už zase je, moudrá Strana se o to postarala: přikázala, aby sluníčko zasvítilo a uhlí roztálo. Fuj, tady je opravdu zima...“

S náhlou erupcí energie rozhodl, že ihned dojede pro elektrický radiátor, má přece dva, ten starší nepoužívá – a pár balíčků briket, uhlím teď topí jen důchodci. A něco k snědku, tady by i myš zřejmě umřela hladu.

„Ty mu Štěpánko zatím dělej společnost. Kdyby ti omdlel, zkus ho oživit. Jenom prosím tě s mírou, Korda je pověstný svůdník – nebo aspoň byl, dokud se nestal poustevníkem.“

„Vždyť tady zmrznu.“

„Mám s sebou láhev baleného tepla, tak si jí pomozte. Jenom mi něco nechte, tohohle džina ještě neznám a chtěl bych s ním navázat důvěrnější vztah.“

Podal Štěpánce láhev ginu, Korda by ji prý určitě upustil.

Když Tomáš odjel, nabídl jí mlčky židli. I když pro něho jejich návštěva prakticky znamenala záchranu, nebyl z ní nijak nadšený: ta černá díra samoty, do níž se propadal, měla jakousi fascinující přitažlivost. S pohledem upřeným k zemi našel dvě skleničky, otevřel láhev, nalil nápoj čirý jako voda.

„Vy nejste rád, že jsme vás navštívili?“

„Člověk si odvykne... Ale Tomáš je starý přítel...“

„A já, když k němu patřím? Mohla bych být... třeba mladá přítelkyně? Pokud to nerozzlobí Gábi.“

Na chvíli na ni pohlédl, pak zase sklopil oči. Nic o nich zřejmě neví. Neměl nejmenší chuť jí něco vysvětlovat.

„Mladá přítelkyně, proč ne? Tak se snad na to napijeme.“

„Já musím opatrně, jsem hned opilá. Ale když je tu taková zima...“

Tomáš se dlouho nevracel. Jak potom vysvětlil, to zatracené auto zase stávkovalo jako mezek, pak hledal klíče od sklepa, prostě řada příhod, které vypadaly věrohodně. Dan, vyhladovělý a nějak ubitý, nutil svou vratkou mysl, rozkývanou alkoholem, k jakémusi rozhovoru. Štěpánka právě zase udělala poznámku o Gábi, zřejmě chtěla ukojit svou zvědavost. To už si tykali, když se vzájemně pasovali na „mladé přátele“.

„Jak to, že právě vy jste kamarádky,“ snažil se odvrátit od sebe pozornost. „Připadáte mi dost různé.“

„No jistě, Gábi byla vždycky suverén...“

Chvíli se na ni díval. Viděl ji v lehké mlze. Dost se mu líbila, nejenom vzhledem. Ale byl to jen povrchní dojem, jako když se člověk letmo podívá na obraz. Sklopil zas oči.

„Chodily jsme spolu do školy,“ řekla, když už chvíli mlčeli.

„Cože, ty jsi taky z Hrádku?“

„Ne přímo, z jedné vesničky kousek odtud. Jmenuje se Míšenka. Není to legrační?... Do Hrádku jsem chodila na střední školu, do stejné třídy s Gábi. Ona hned ve všem udávala tón, chtěla být pořád první. Její táta, toho jste... toho jsi asi neznal...“

Musel se usmát tomu zaškobrtnutí.

„Ne. Znáám jen paní Drnovskou.“

„No prostě tenkrát ve třídě to napřed vypadalo, že se budeme nenávidět. Ve všem jsme soutěžily, hnali nás do toho učitelé, holky, ale hlavně kluci... Jenomže já nerada závodím, tak jsem se radši skamarádila.“

„A teď?“

„Občas se scházíme. Už ne tak často, vdala se a taky ráda chodí do vináren, mezi umělce. Na to já nejsem. Snadno se opiju a pak moc mluvím, jako teď.“

Díval se na ni. Nepřipadala mu opilá. Vlastně dost sympatická a ovšem hezká. Dobře se k Tomášovi hodila. Jenom si asi byli trochu příliš podobní svou nestálostí, pokud se klepy o ní zakládaly na pravdě.

„A jak to Tomáš snáší, když s ním nikam nechodíš?“

„Měl by ses zeptat, jak to snáším já. Někdy se neobjeví celé dny, ani nedá žádnou zprávu. Má rád svou volnost.“

„Tobě to nevadí?“

„Já to respektuju. Tomáš je umělec, má jiné potřeby. Člověk to musí respektovat.“

Zdalo se, že jí tohle slovo učarovalo. Dana naopak dráždilo, snad proto, že měl špatné svědomí pro svoje vlastní chování.

„Jaképak jiné potřeby? Umělec je jako každý, až na pár věcí, které patří k řemeslu. Jinak se potřebuje občas najíst, taky napít, to především... Taky se potřebuje občas pomilovat. Zbytek je hlavně dřina.“

Zimní slunce teď právě zapadalo. Úzký snop paprsků, který sem padl oknem, vytvořil kolem Štěpánčiny hlavy zlatou svatozář. Na chvíli na ni hleděl málem okouzleně. Pak sklopil oči. Tohle děvče nebylo pro něho.

Udělala jedno ze svých melodických gest.

„Ale tu volnost potřebuješ, nebo ne? Když máš tvořit...“

„Štěpánko, radím ti, nech tyhle iluze. My malíři jsme pěkná cháska. Ne proto, že jsme umělci, ale... Já nevím, snad nás rozmazlilo, že nám leccos prochází.“

„Tomáš je jiný,“ řekla s přesvědčením.

„Tomáš? Je to můj kamarád, vždycky pomůže, když je mi nejhůř. Je mnohem lepší člověk, než o sobě předstírá...“

„Ale?“

„Je hrozně nestálý.“

„Nestálý? Jak to myslíš.“

Pomalou dostával jakýsi divný vztek.

„No, jakpak asi. Hledá změnu, pořád. Nové je lepší prostě proto, že to ještě nezná.“

„To ale umělci...“

„Už zase? Já tu nemluvím o malování, i když taky tam...“

Podívala se na něho skoro nepřátelsky.

„Ty mi chceš asi říct, že často střídal ženské. To by se dalo říct i o mně, tedy u mne samozřejmě o mužích. Jenomže to nemusí být nestálost. Člověk chce prostě něco doopravdy. Asi jsem měla zatím smůlu. A Tomáš nejspíš taky, podle toho, co jsem slyšela.“

„Smůlu? Nikdy mi nepřipadal, že by přitom trpěl.“

Proč tohle vlastně říkal? Štěpánka vypadala sice křehce, ale to byl nejspíš jenom dojem.

„Já vlastně nevím,“ zabručel. „Člověk si něco myslí, ale do druhých moc nevidí.“

„Ty vždycky něco naznačíš a pak se stáhneš. To se mi nelíbí.“

Už by toho rozhovoru nejraději nechal, bylo mu z něho nepříjemně. Ale nevěděl, jak se z něho vykroutit, aniž by zanechal daleko horší dojem, než měl vlastně na mysli.

„No, vypadá to tak, já vím. Podívej, Tomáš je ten poslední, koho bych pomlouval. Je to můj kamarád, ale skoro ve všem úplně jiný. Když mě něco chytne, je to na léta. Někdy se za to nenávidím, ale nemůžu se toho pustit. Tomáš je opak, aspoň se tak zdá. Jako by musel sáhnout po všem, co se kolem něho zaleskne. Sotva to drží, už ho to zas pálí...“

„Chceš říct, že se mu nedá věřit?“

„To ne, jenom jako by mu hodinky šly jinak – kde já mám celé hodiny, má vteřinovou ručičku. Věřím mu jistě, že s ho zaujala. Dokonce nejspíš myslí, že se zamiloval.“

„Ale? Tak to už řekni!“

„Vsadím se, že ani s tebou nevydrží. Možná pár měsíců, nejvýš tak rok.“

Divil se sám sobě, proč je tak zlý. Co říkal, sice myslel spíše vážně, ale mohl si to nechat pro sebe. Zahleděla se na něho s divokým výrazem, jako by hledala, kam ho má bodnout.

„Tak ty se vsadíš.“

„Štěpánko, promiň, to mi jen tak ujelo.“

„Nevykrucuj se.“

Donutila ho k sázce o láhev červeného vína. Na tu snad bude mít, když prohraje. V té chvíli Tomáš vstoupil. Ani si nevšimli, že dorazil.

„No, vidím, že jste s džinem pohnuli, skoro jste ho vypustili z láhve. Kordo, pojď mi pomoci, pokud se ještě dokážeš udržet na nohou.“

Dan vstal a hned se opřel o stůl, aby zabránil ujíždění podlahy.

„Právě jsme si na tebe vsadili,“ řekl s námahou.

„Neříkej to!“ vyhrkla Štěpánka.

Tomáš se podíval s údivem z jednoho na druhého. Pak pokrčil rameny.

„Na mne si může vsadit každý. Lepší je ale na pořadí. Nemůžu zaručit, že vždycky vyhraju.“

Dan za ním vyšel k autu. Venku s údivem vzhlédl k obloze. Po dlouhých týdnech nízké oblačnosti se najednou vyjasnilo. Byla už skoro noc, obloha byla téměř černá. Nad domkem na západní straně temnou modří prostupoval smaragdový svit a zvolna přecházel do lazuritu, který na samém obzoru uťala rudá linka. A na tom pozadí se chvěla první jasná hvězda, která jako by mu chtěla něco říct...

„Na co to koukáš?“

„Podívej na ty barvy. Přemyslím, jak by se to dalo namalovat.“

„To přece nejde, taky se o to dávno nikdo nesnaží. Pojď mi radši pomoci.“

Dan za ním šel, ale od auta přece jenom ještě jednou vzhlédl k nebi. V té nesmírnosti, s níž se obloha s poslední slabou září klenula nad nimi, bylo něco až uhrančivého. Náhle si připadal malý a směšný se vším tím svým trápením. Když viděl, že na něho Tomáš překvapeně hledí, chopil se bližší rukojeti břemene. Byl to úhledný balík briket. Vznešenost výšek vesmíru člověka nezavazuje potřeby nějakou dobu přežít tady dole na zemi.

* * *

Dan měl čím topit v kamnech, navíc měl elektrický radiátor, který mu Tomáš půjčil – prý na dobu, kterou ho bude potřebovat. Tomáš byl prostě kamarád. Jen kolem jeho obrazů přecházel mlčky, jako by je neviděl nebo se jich nějak styděl. Ale tak to bylo už od školních let, člověk to málem ani nevnímal.

S příznačnou ironií příroda předvedla jeden z těch svých prudkých zvrátů: navzdory kalendáři venku hrálo slunce, dokonce vyrašily první květy. Někteří ptáci, zmatení tou změnou počasí, zkoušeli první roztoužené trylky. Byl ale leden a bylo bez pochyby, že za tuhle krátkou euforii příroda tvrdě zaplatí.

Ať tak či onak, Dan ve svém domku topil. Stěny tak prochlady a nasáklly protivným vlhkem, že sotva stačil tlustý svetr, aby se netřásl zimou. Moc na to ale nemyslel: tři obrazy, každý poněkud jiný, ale přesto svázané jedinou myšlenkou, se blížily ke svému dokončení. Aby se nezdržoval příkládáním do kamen, zapínal radiátor – jenomže jak to udělal a pak rozsvítil reflektory, vypadly pojistky. S klením tedy zase zatopil v kamnech, při svíčke spravil pojistku měděným drátkem a vrátil se zpět ke stojanu. To všechno vlastně byly maličkosti. Van Gogh maloval v noci tak, že si na klobouk přilepil věnec hořících svíček. Všichni ho měli za blázna. A co jeho samého?

Nemohl nevidět, jak osamělý zápas tady vede. V jádře však na tom tolik nezáleželo. Měl sice chvíle, kdy s divokým zoufalstvím toužil po trošce uznání. Když ale maloval, šlo jenom o věc samu. Co ta věc byla, sotva uměl říct. Záhada bytí. Tyčila se všude kolem něho, nad ním a také v něm. Byla tak nesmírná, až ho z ní mrazilo, a současně tak křehká, že se nešetrným dotekem zhroutila do banality. Proč vlastně záhada? Věci kolem prostě byly... jenomže jak byly, jak vznikaly? Zkoušel se vžívat do procesu toho vzniku. Nasadil štětec, jemně přitlačil: už vznikal zárodek příštího tvaru – něco se rodilo, v nějakém okamžiku to už tady bylo. Nebo snad nebylo, byla to pořád jenom jeho představa?

Nu ano, trochu pil. Tomáš mu půjčil peníze, rozdělil tedy sumu na dva díly: jeden na jídlo a na barvy, prostě na praktické věci, a druhý na víno. Neopíjel se – to by nemohl malovat. Pil právě jenom tolik, aby mírnou závratí lehkého opojení vyšplhal až na špičku, kde se mu samy zjevovaly čarovné souvislosti tvarů, barev, světla – toho především, protože světlo bylo všude: tam, kde magicky rozžihalo hrany předmětů, i tam, kde se jen stulilo za okraj stínu a fosforeskovalo odtud tajemnými náznaky... Ale pak na víno zapomněl: obraz byl skoro hotov, žádal teď několik chirurgicky přesných akcentů.

Dokončil tři obrazy skoro v horečce. Postál před nimi možná hodinu. Bylo tam to, co chtěl, nebo snad to, co chtělo jeho. Pak se dovedl do vedlejší místnosti. Poslepu zapnul radiátor, čímž zas vyhodil pojistky, protože z únavy zapomněl vedle vypnout reflektory. Nevšiml si toho, tma v domku nebyla černější než ta, která padla na jeho vědomí. Zhroutil se na lůžko a okamžitě spal.

Nezmrznul jenom proto, že hřejivý jižní vítr, který se pořád ještě hnal vltavským údolím, dosud neustoupil arktickému chladu, pochmurně naměstnanému někde ve Skandinávii. Bylo by se tak mnoho stalo? Lidé jsou přece smrtelní, jejich díla je přežívají – alespoň některá, protože většinu z nich odplaví tichý tok času, podobně jako vědomí a těla jejich tvůrců. Podle některých na tom vlastně tolik nezáleží, protože důležitý je sám vznik.

Zatímco spal, v jakési mdlobě z vyčerpání, na malém záhonu hned za domkem, o kterém ani nevěděl, vyrazila skupinka nádherně vybarvených krokusů. I v téhle události bylo něco magického, i když člověku připadá, že se to děje jaksi samo. Už za dva dny se přihnal nový orkán ze severu a zničil vše, co se tak překotně hlásilo k životu.

* * *

Dan pocítil stesk po dětech a vlastně taky po Marii. Po delším váhání nakonec zavolal. Nic mu výslovně nebránilo, aby prostě přijel – nebylo to zas tak daleko, málem tam dohlédl přes malý vršek Pankráce. Bránila mu jenom vzpomínka na Mariina slova a cosi jako stud. Třásl se zimou v telefonní budce a napjatě poslouchal monotónní signál. Pak to konečně někdo zvedl.

„Máma tu není.“

„To jsi ty, Aničko? Tady je táta. Vy jste doma sami?“

„Máma šla pro doktora. Když jenom telefonuje, tak doktor nepřijde. Vojtovi něco je.“

Pak se spojení přerušilo. Dan zaváhal, zda má zavolat znovu, ale neměl další minci. Rozběhl se zpátky k domku, sebral pár věcí, které potřeboval, a hnal se ke stanici autobusu. Měl jakési nedobré tušení. Skoro vždy, když na rodinu načas zapomněl – ať už to bylo kvůli tvorbě nebo pro nějaké dobrodružství – se něco doma stalo. Jako by ho sledoval nějaký bdělý pohled shůry a vždy už chystal trest, jakmile načas protrhl síť svých otcovských povinností.

Autobus byl promrzlý, tramvaje samozřejmě také – ty navíc každou chvíli stály pro některou z těch nesčíslných poruch, které ve městě vyvolala každá změna počasí. Dan si chvílemi spílal, že zvolil právě tuhle ze dvou možných tras, chvílemi upadal do otupělé resignace. Lidé rozráželi dveře tramvaje a vydali se dále po svých. Ulicí proudil dav jako při

nějaké spontánní demonstraci; jenomže policie, jindy vždycky bdělá, nebyla nikde k vidění: ti strážci pořádku se nejspíš krčili někde u kamen v teple.

Dan vyhlédl ze dveří vozu, které zůstaly pootevřené a vpouštěly dovnitř chlad. Před sebou viděl nedohlednou řadu tramvajů. Pro něho vystupovat smysl nemělo: díky nějaké zvrhlé vynalézavosti dopravních podniků byl v této chvíli dále od domova, než kdyby byl šel rovnou pěšky.

Schoulil se znovu na sedátku, které mezitím vychladlo, a ponořil se do chmurných myšlenek. Choval se vlastně hrozně, hlavně tím, jak svou rodinu zanedbával. Nebyla žádná omluva, která by obstála před věčným zrakem. Byl umělec, byly tu požadavky tvorby? Vždyť sám nedávno vykládal Štěpánce, že malířství je prostě řemeslo, které je možné zcela spořádaně vykonávat, asi tak, jako by člověk chodil někam do dílny... Co ho to čas od času popadlo, nebyl snad doopravdy šílený? Věděl, že ani na to se nemůže vymlouvat: žádné hlasy ho neponoukaly, žádné bizarní představy se nedraly do jeho vědomí. To jediné, co ho snad dělilo od normálních, spořádaných lidí, byla ta nikdy neutuchající žízeň, ta hlodající potřeba nějak ztvárnit to, co v něm žádalo vyjádření. Jenomže nikdy vlastně přesně nevěděl, co ta věc je. Třeba tu žízeň měli všichni, třeba by všichni chtěli křičet, že tu jsou, nevědí proč, ale vědí, že už brzo zase nebudou... Byl prostě sobec? Skutečná Marie to nikdy neřekla, ale ten její obraz, který nosil v sobě, mu to vyčítal neustále.

Najednou vyskočil a hned zas padl zpátky na sedadlo: tramvaj se hnula. Lidé, kteří proudili podél kolejí, se drali dovnitř a zas ven, když vůz po několika metrech znovu strnul v nehybnosti. Nakonec, po zmatecích, nadávkách a křiku dětí, hledajících rodiče, se tramvaj zase dala do pohybu.

* * *

Marie otevřela – nějak nemohl najít své klíče – a s tváří skoro bez výrazu ustoupila, aby mohl projít.

„Je tady doktor. Vojta má vysokou horečku.“

Vrhl se do ložnice. Lékař, obtloustlý muž s tváří ochablou únavou či lhostejností právě vstával od lůžka.

„Má prostě chřipku. Dávejte mu acylpyrin, pokud nějaký máte. V lékárnách došel. A hodně čaje s citronem či s pomerančem.“

Dan s obavou pohlédl na Vojtu, jehož oči se zdály ještě větší, než obvykle. V obvykle bledé tváři měl skvrny jasně červeného ruměnce.

„Dýchá jak lokomotiva, jenomže mnohem rychleji.“

„To je tou horečkou.“

„Já tomu nevěřím. Víím, jak vypadá, když má běžnou chřipku. Tohle je něco vážného. Měl byste mu napsat antibiotikum.“

Doktor na něho pohlédl, od dávno nečištěných bot až po zarostlou tvář.

„Pane, lékař jsem tady já.“

„A já jsem otec. Mám větší odpovědnost.“

„Pochopte, k čemu antibiotika... Na viry nezabírají a jenom ničí střevní flóru.“

„Co když má zápal plic?“

„Už jsem vám řekl, že má chřipku.“

Dan konečně dostal pořádný vztek, až dosud tlumený pocit provinění.

„Jak že se jmenujete? Chci vidět nějaký váš průkaz, abych věděl, na koho si stěžovat.“

Místo odpovědi lékař Vojtu jedním pohybem posadil, vytáhl stetoskop a zaposlouchal se. Z Vojtova chování Dan pochopil, že to předtím neudělal, nejspíš se nechtěl nakazit.

„Něco se nám tam ozývá... No, napíšu vám oxymyoin, ten má široké spektrum. Snad se vám podaří ho sehnat, nejspíš na Tyláku, tam je lékárna pro cizince.“

Napsal recept a šel. Na Dana přitom ani nepohlédl.

Příštích několik hodin sháněl lék. Buď nebyl, nebo bylo zavřeno, prý pro nemoc. Dan vůbec netušil, že je ve městě takhle vážná situace. Nakonec antibiotikum dostal v nemocniční lékárně, dost nedaleko od domova.

Lék bylo třeba dávat každé čtyři hodiny. Dan prohlásil, že na to dohlédne – Marie ať si odpočine. Dívala se na něho udiveně.

„Co se tak koukáš? Nejsem taková kreatura, jak si asi myslíš.“

„Kreatura znamená stvoření a to jsme všichni,“ usmála se. „Dívám se na tebe, protože vypadáš jinak. Máš vousy, jsi pohublý, změnil ses.“

„Hodně jsem pracoval.“

Jen se na něho stranou podívala, ale nic neřekla.

Ustlali Aniče s Marií v kuchyni a Dan usedl u Vojtova lůžka. První pilulku už do něho vpravil, teď musel čekat čtyři hodiny – tak dlouho to prý trvá, než lék pronikne do krve a rozšíří se do celého těla. To ještě není vyhráno: musí se udržovat hladina dalších tak osm hodin, zatím co zuří boj. Člověk nic neviděl, jen někde v hloubi těla částičky nepředstavitelně malé v náhodných srážkách bojují hru o život.

Díval se na Vojtu, na svého syna. Měl oči otevřené a přitom nějak zastřené, asi vidinami z horečky. Vzpomněl si, jak se Vojta kdysi narodil, jaký to byl tehdy zvláště vítězný pocit. Mám syna! Vlastně to úplně nechápal, spíš cítil. Co mu v té chvíli probíhalo žilami, byl nejspíš radostný křik života, který si našel pokračování... Úplně si jeho zrození uvědomil až tak za tři roky, do té doby to byl takový věčně mírně churavějící tvoreček, který byl úplně spokojený jen v náručí mámy. Ale v ten den – pamatoval si to jasně – Vojta najednou vběhl do kuchyně, kde Dan právě na něčem pracoval. Těžko říct, co se tenkrát stalo: Vojta se zastavil a rozhlédl se kolem sebe, v očích jakési udivené prozření. Dan by byl přísahal, že právě v onom okamžiku si chlapec najednou jasně uvědomil svět a sebe – právě sebe – v něm. Byl to asi největší objev, jaký člověk za svůj život udělá: objev, v kterém se mísí pocit vítězství i strachu... Sám u sebe si tehle objev nepamatoval, měl ale vzpomínku, jak se později znovu vracel v různých podobách: jak jednou seděl před matčiným zrcadlem a pokoušel se pochopit, jak to, že je to on, co vlastně myslí tím, když říká já; a jindy ho zase přepadla myšlenka na to, že jednou zemře, hrozně se tehdy bál. Pak na to zase skoro zapomněl, prostě si zvykl.

Dříve, než uplynuly čtyři hodiny, chlapci se viditelně přitížilo. Jeho tvář žhnula, křehké tělo se pošubávalo, jako by v obraně před vidinami, plozenými horečkou. Dech se mu ještě zrychlil a měl takový divně drsný, sípavý zvuk. Dan v panice zauvažoval, zda nemá dát to antibiotikum dřív, ale věděl od lékárníka, že to nemá cenu. Nakonec vyskočil, šel do koupelny a vrátil se s namočeným ručníkem. Začal jím otírat chlapcovu žhnoucí tvář, pak tenkou šíjí, křehká ramena a hrud'. Chlapec jen cosi zamumlal, nebylo rozumět. Dan ale s hrůzou cítil, jak je ručník horký. Je možné, že tím chlapci ublížil? Měl pocit, že to není možné. Šel tedy znovu do koupelny, dělal to zas a zas, až se najednou chlapec zklidnil. Zdálo se mu, že nedýchá. Vzal ho do třesoucích se rukou a přitiskl jej k sobě. Poprvé v životě oslovil bytost, v kterou nikdy nevěřil, na rozdíl od Marie – nebo ještě spíš němě křičel kamsi do prostoru, že by raději zemřel sám, jen aby jeho chlapec zůstal naživu. Vzpomněl si na tu chvíli často později a byl si jist, že v tom nebyla žádná komedie: v té chvíli jaksí pochopil, patrně poprvé, že jeho život není cennější, než kterýkoliv jiný – a zvláště ne, než život jeho dítěte. Pak zazněl budík a Dan vpravil mezi chlapcovy rozpukané rty další pilulku antibiotika.

Když se nad nimi objevila Marie, která vedle stejně nespala, Dan jen zavrtěl hlavou a naznačil jí němým gestem, aby si šla lehnout.

* * *

Ráno už bylo zřejmé, že chlapec krizi asi překonal. Zato – jako by jeho noční nabídku jakási instance přijala vážně – v Danových žilách krev proudila nějak líněji. Přičítal to únavě po probdělé noci a vypětí, které ho předtím stálo dokončení obrazů. Když také jím začala lomcovat zimnice, bylo už jasné, že se nakazil. Zmítal se tři dny ve vysokých horečkách.

Když byl už schopen kloudné myšlenky, sledoval kalným zrakem Marii, jak se pohybuje po pokoji. Cítil k ní vděčnost: věděl, že se o něho v nemoci starala, dokonce si nejasně vybavoval, jak se nad ním v horečce skláněla jako nevýslovně sladká bytost.

„Marie, děkuju. Byla jsi na mne hodná,“ vypravil vyprahlými ústy.

Obrátila se a pohlédla na něho chladně.

„To jsem přece nebyla já.“

„Jak to? Copak tu byl někdo jiný?“

„Byl. Ve tvých představách. Oslovoval's mě Gábi.“

Chvilí na ni s úlekem zíral, pak odvrátil oči.

„Měl jsem horečku. Asi jsem prostě blábolil.“

„Ne, Dane, ty jsi neblábolil. Víím, že jsi nebyl zcela při smyslech, ale mluvil jsi souvisle. Říkal jsi mi... tedy říkal's to jí, protože ji jsi zřejmě viděl... že ji miluješ přese všechno, co ti udělala.“

Říkala to monotónním hlasem, jako by četla z knihy. Přitom jí ale zvlhly oči.

„Ještě jsi říkal, znělo to tak divně – bylo v tom takové zoufalé smíření – že tě to ničí, ale že to asi nikdy neskončí.“

Sotva to dokázala doříct, hlas jí selhal. Dan pevně zavřel oči.

„Marie, věř mi, skončilo to. Vlastně nic skoro nebylo, protože to...“

Nedopověděl. Nechtěl ani jí ani sebe zraňovat podrobnostmi. Marie jenom smutně zavrtěla hlavou.

„Myslím, že se tu pokoušíš jen něco namluvit – mně a možná taky sobě. Trvá to měsíce, možná už rok. Vždycky, když řekneš, že to skončilo, jen mě to zabolí. Já znám ty ženské triky. Hraje si s tebou jako kočka s myší.“

„Ale vždyť ti říkám, že se nic... skoro nic nedělo.“

Pohlédla krátce na něho, pak zas sklopila oči. Když zase promluvila, měla klidný, ale trochu příliš věcný hlas.

„Chceš říct, že jsi s ní nespál? Nebo jenom jednou, dvakrát? Copak na tomhle nejvíc záleží? Vždyť nejsme žádné opičky, kterým jde jenom o rozmnožování. Já nejsem žárlivá, aspoň ne nějak nerozumně, vždyť to dobře víš. Dovedu pochopit, když muž podlehne pudu... muži jsou prostě jiní, jsou tak zřejmě stvoření.“

„Tak oč ti jde? Že jsem blábolil ze spaní nějaké jméno...“

Marie vyskočila ze židle a vypadalo to, že chce odejít z kuchyně. Pak se však zastavila a vrátila se zase zpátky.

„Ba ne, Danieli. Znáím tě už dobře a vidím věci, které možná sám před sebou zastíráš. Ty jsi tou ženou posedlý. Pokud s ní nespíš, je to možná jenom horší.“

Na chvíli zase zmlkla, jako by hledala sílu. Díval se na ni s úzkostí, co ještě řekne. Tohle byla najednou jiná Marie. Ta, kterou znal, bývala mateřská a vždycky ochotná mu pomoci. Najednou cítil s nelibostí, že tu před ní leží, bezbranný už svou polohou.

„Nechce se mi to říkat, ale musím: já ti už prostě věřit nemůžu. Nemyslím, že bys lhal, když říkáš běžné věci, jako kam jdeš nebo co jsi dělal. Jde o ten pocit, že když na mne sáhneš, obejměš mě, pohlédneš mi do očí... cítím, že to vlastně nejsem já, ke komu se to obracíš, ale někdo za mnou... Víš, co to je, cítit se jenom jako slupka pro nějakou představu?“

Poslouchal ji se zavřenýma očima. Už dávno takhle dlouho nemluvila. Muselo se to v ní městnat, až to přeteklo. Nejhorší bylo, že co říkala, byla snad pravda. Ačkoliv Gábi stokrát zavrhnul, ačkoliv na ni nemyslel – a pokud, tedy často s odporem či nenávisť – zahníždila se někde v něm jako nějaký virus, který se vždy vynořil, když to nejméně čekal.

„Tak co chceš dělat? Chceš se rozvést?“

„Rozvést... snad ne. Děti tě potřebují a já taky. Jenomže takového, jaký jsi byl předtím. Neříkám, že to bylo ideální, býval jsi náladový, často vzteklý, ale vždycky jsme tě poznali.“

„Teď ne? Jestli chceš, oholím ty vousy...“

„Danieli, nešašuj. O vousy nejde, docela ti sluší... Víš, jak mi připadáš? Jako ten kosmonaut v tom filmu, jak se do něho nastěhoval zárodek nějaké příšery. Vypadáš, chováš se, jako by všechno bylo jako dřív. Ale člověk ti vidí na očích, že v tobě bydlí někdo jiný.“

„Tak co mám dělat? Mám se zase odstěhovat?“

„Já nevím. Možná by to bylo nejlepší, i když tě děti budou postrádat...“

Dan v náhlém popudu odhodil deku a spustil nohy na zem. Všechno se s ním zatočilo.

„Počkej, Dane, neblázni. Myslela jsem, až se docela uzdravíš.“

„Uzdravím z čeho?“

„No z té chřipky přece. Ale pak... já prostě takhle dál už nemůžu. Pokud ti došly peníze, můžu ti něco dát – to, co jsi v Hrádku vydělal, ještě na delší dobu vystačí, alespoň když se uskrovníme. Dostanu něco za knížku, prý se docela dobře prodává. Nemáme zrovna nouzi.“

Zase si lehl, vděčný za to, že teď nikam nemusí. Vzápětí nato pocítil nemůžnou lítost, nejraději by... ne, slzy přece nepřipustí, i kdyby jen z tělesné slabosti.

„Ale co se vyřeší, když odejdu? Pokud se ve mně něco uhnízdlilo, jak říkáš, myslíš si, že to přejde, když s tím budu sám?“

„Musíš zkusit nějak se s tím vyrovnat. Nikdo to za tebe neudělá. Já s žádnou ženskou v tobě zápasit nebudu, to je mi odporné a jenom bych tě v téhle divné touze utvrdila.“

Chvilí chodila sem tam po místnosti a přerovnávala předměty, jak jí zrovna přišly pod ruku. Pak se najednou obrátila a pohlédla mu – poprvé za celé odpoledne – zplna do tváře.

„Víš co si myslím? Možná že o tu ženskou, o tu Gabrielu, ani tolik nejde. Třeba si touhle pošetilostí jen zakrýváš... nějakou jinou posedlost.“

„Posedlost? Jediná posedlost, kterou snad odjakživa mám, je malovat... Ale ne jenom mazat barvy na plátno, tak aby se to líbilo. Chci malovat... aby to mělo smysl.“

„To bych docela chápala – máš talent, ten se vždycky snaží prosadit. Známe to všichni, co se pokoušíme o nějakou tvorbu...“

„Tak o čem vlastně mluvíš?“

„O tom, že asi nejde jenom o to malování. To, jak se trápíš, jako by šlo přímo o život... Možná za tím je něco ještě hlubšího. Je to jako ta zatracená Gabriela...“

Zarazila se, zřejmě vylekaná slovem, které nepatřilo do jejího slovníku. Chvilí bylo v kuchyni ticho, jen budík na kredenci hlasitě a jak se zdálo neochotně odměřoval kapky času.

„Myslím si, Danieli, že jsi něco jako... já to neřeknu, ty by ses mi jenom smál... Myslím, že toužíš po něčem, co asi nikdy nedosáhneš...“

„Chceš říct, že ze mne nikdy nebude skutečný malíř?“

„Ale ne, co to říkáš, prosím tě. Vždyť ty malíř už dávno jsi, možná nejlepší z naší generace... Mluvím o tom, že malování nebo milování mi u tebe připadá, jako by ses zoufale pral o něco, co tu prostě není, nebo ti to nepřísluší... Připadáš mi jako Faust, nechtěla jsem to předtím říct. Neškleb se, já to myslím vážně.“

„Co myslíš, že to je... po čem se pídím?“

„To přece já nemůžu vědět. Zkus na to přijít sám, nebo se na někoho obrať – kdybych ti poradila kněze, budeš zas vyvádět... Tak třeba navštiv psychiatra, co já vím.“

Napůl se vztyčil v poduškách, i když se třásl slabostí.

„Myslíš si, že jsem blázen?“

„To jistě ne. Ale mám dojem, že při vši skromnosti v praktických věcech chceš nějak víc, než na co lidi mají nárok.“

„A proto mě tu nechceš?“

„Proto určitě ne. Možná, že všichni toužíme po něčem takovém, ale radši na to nemyslíme.“

„Pak nechápu...“

Marie povzdechla a udělala zase několik zbytečných kroků sem tam po kuchyni. Když zase promluvila, nepozdvihla oči od země.

„Já bych to všechno nějak unesla. Co ale nesnesu, je fantom nějaké docela obyčejné, povrchní a nejspíš taky neupřímné ženské, který se staví mezi nás. Kdyby tě aspoň doopravdy milovala, snad bych to snesla. Ale ona si jenom tak hraje, s tebou a tím i se mnou a s celou naší rodinou. Ty sis místo ní vysnil ušlechtilou bytost a nyješ po ní. Zbav se té představy a já se potom třeba roztrhám, abych ti pomohla unést to tvoje navštívení.“

Ten den už nepromluvili. Marie tiše něco kutila, odbíhala vedle k Vojtovi, povídala si s Aničkou. Teprve večer, když se už šlo všeobecně spát, přistoupila znovu k jeho lůžku. Sklonila se a pohládila ho po tváři.

„Nezlob se, Danieli. Mám tě pořád ještě ráda. Ale v tom, co se teď v tobě děje, ti nijak pomoci nemůžu.“

Hleděl pak dlouho do tmy, neschopen jediné souvislé myšlenky.

* * *

Otálel ještě dva dny na lůžku, pod záminkou, že mu pořád není dobře. I když to vlastně byla pravda, ve skutečnosti se pokoušel oddálit to rozhodnutí. Měl pocit, že pokud teď odejde, bude to možná navždy.

Pak se najednou ozval telefon.

„Volá tě nějaká Rozehnalová, prý je z Oblastní galerie.“

S údivem poslouchal, že s ním chce mluvit sám veliký Chán.

„Kropáček? Co ten mi může chtít? Tak mi ho přepojte.“

„Ale ne telefonem,“ zasmála se. „Žádá vás, abyste sem přišel. Chce koupit obraz, tedy pro naši galerii.“

„To je od něho jistě záslužné. Ale co já s tím?“

„Copak vy své obrazy neprodáváte?“

Okamžik skoro vyděšeně hleděl na stěnu nad telefonem. Nebyl si jist, že dobře slyší.

„Cože? Chce koupit obraz ode mne?“

„No právě. To vás to tak překvapilo?“

„Myslel jsem... Kdopak mu to poradil?“

„Chánovi? Copak ten si od někoho nechá radit?“

S úžasem ujednal tu schůzku nazítří.

* * *

Kropáček ho ani nenechal moc dlouho čekat. Když Dan vstoupil do jeho pracovny, vkusně vyzdobené obrazy, nabídl mu Chán jedno z kožených křesel. Sám si však nesedl. Přecházel po pracovně sem a tam, jako by stěží přemáhal nervozitu. Dan se zatím rozhlížel. Po stěnách visela výhradně starší díla, proti nimž nikdo nemohl nic namítat.

„Pozval jste mne...“

„Ano, chtěl jsem si s vámi trochu promluvit.“

„Já myslel... Doktorka Rozehnalová mi naznačila, že jde o koupi obrazu.“

„Jistě. Ale chápete...“

Dan nechápal. Jaképak dlouhé řeči, obraz buď koupí nebo nekoupí. Nebylo, o čem tady přemýšlet: peníze, které v Hrádku vydělal, vystačí ještě na pár měsíců. Pak zas hrozila bída.

„Koupit obraz pro galerii,“ řekl Chán důležitě, „to není jenom tak. Musím takovou koupit umět obhájit. A tedy vědět trochu víc o autorovi, o jeho tvůrčím programu.“

Chán se moc nezměnil, jen trochu přibral a kdysi prostříbřené vlasy měl teď šedivé. Dávno ho neviděl, naposled asi ještě za studií, když jim přednášel dějiny umění. Nějak se tehdy nepohodli, už si nevzpomínal, proč. Nejspíš ho tenhle důležitý mužik dráždil. Kropáček byl kdysi teoretikem a mluvčím jedné velmi avantgardní skupiny. Jako většina bouřliváků, i on prošel nenápadným vývojem přes „progresivního“ profesora Akademie až po důstojnou figuru ředitele Oblastní galerie. V kritických dobách „normalizace“ velice zkrotnul. Nikdy se sice otevřeně nepodbízel režimu, ale také neriskoval srážku s ním. Bylo takových víc – třeba Mařák. Ten ale aspoň chodil mezi ně a občas vyslovil nějaký názor.

„Vypadáte jinak, než jak si vás pamatuju z Akademie,“ řekl Chán nespokojeně.

Dan překvapeně vzhlédl. Chán si ho tedy pamatoval? Musel ho zřejmě tehdy něčím silně podráždit.

„Býval jste nadaný, ale arogantní student. Ještě si pořád myslíte, že malovat lesk v oku je pitomost, když cítíme vibrace atomů a vesmír je už skoro na dosah?“

„Tohle jsem říkal? No, byl jsem o dost mladší...“

„Tak už se k tomu neznáte?“

„Lesk v oku nemaluju, taky nedělám portréty... Nejspíš jsem chtěl tehdy říct, že máme vyjadřovat dobu, ne jenom opakovat vyzkoušené postupy.“

„A řídíte se tím?“

„Viděl jste něco z toho, co jsem zatím udělal?“

Chán sebou trhnul, jako by ho něco bodlo. Přistoupil k oknu a zahleděl se ven.

„Moc nevystavujete,“ řekl stroze.

„Není to moje vina. Nedáte mi příležitost.“

Chán se otočil, ale jen na chvíli.

„Já jenom řídím tuhle sbírku,“ řekl do skla. „Na ostatní nemám žádný vliv. Ale zatím jste mi neodpověděl.“

„Jestli vyjadřuju dobu? No, nemaluju traktoristy nebo hutníky...“

„Nechte toho,“ zavrčel Chán znechuceně. „To přece máme dávno za sebou. Myslím skutečnou tvorbu. Do kterého z proudů jste se zařadil?“

„Proudy mě nezajímají. Většinou jsou to povrchnosti.“

„Cože? Nikdy jste nevynikal pokorou. Povrchnosti... Tak jaké poselství má geniální Korda?“

„Neříkám, že jsem geniální. A asi nemám bůhvíjaké poselství. Prostě to zkusím.“

Chán se s nezvyklou hbitostí odlepil od okna a doběhl až k Danovi.

„Co je to za řeči? Jste z Akademie už dobrých deset let. To pořád jenom něco zkoušíte?“ Pocítil zvláštní nechuť. Co tomu člověku má povídat?

„No je taková doba...“

„Doba,“ rozhodil Chán ruce. „Každý se na ni vymlouvá.“

„Tahle je mrtvá,“ řekl Dan zatvrzele. „Nebo vybrakovaná. Myslím i kumšt. Copak to nevidíte? Všechno se opakuje. Ideje, nápady i formy, všechno se už zkusilo...“

„Snad nechcete říct, že je tohle konec umění?“

Rekl to napůl pobouřeně, napůl zděšeně. Dan pokrčil rameny.

„Jak to mám vědět... Třeba jsme jenom na přechodu k něčemu, co ještě nemůžeme tušit. Třeba se to dá ještě zachránit. Ale k tomu musíme až na dno, tam, kde všechno vzniká...“

„Co se dá najít na dně, prosím vás.“

„Právě to vznikání.“

Chán ho poslouchal pozorně. Teď náhle změnil výraz.

„Moc jsem se od vás nedozvěděl.“

Znělo to, jako u zkoušky.

„Neumím o tom mluvit. A kromě toho, mluvením se mnoho nespraví.“

Chán na něho chvíli divoce hleděl, jako by chtěl vybuchnout. Pak náhle zvadnul a unaveně klesnul do křesla.

„No, snad od vás alespoň něco uvidím. Přejdeme k věci. Získal jsem finance na nákup děl nadějných mladých umělců. Není to nějaká závratná suma, ale zase ne tak málo... Mám v úmyslu koupit za slušnou cenu jeden z vašich obrazů.“

Tak konečně. Měl by to rychle vyřídit a hlavně neprovokovat, aby si to Chán nakonec ještě nerozmyslel. Jenomže rozhovor ho nějak zvláště podráždil. Neměl nejmenší chuť Chánovi umožnit, aby si myslel, že mu dělá milost.

„Uvidí ten obraz potom někdo?“

„Vždycky vystavujeme své přírůstky.“

„Tak na dva týdny. Pak je strčíte do depozitáře.“

Chán podrážděně vzhlédl, pak rozhodil ruce.

„A co mám dělat? Skoro všechny síně nutně potřebují rekonstrukci. Stropy už léta hrozí zřícením. V podzemních prostorách zas prosakuje voda. Od války se s tím ani nehnulo. Jediná možnost, jak příslušná místa přimět něco dělat, je to prostě zavřít. Když to neudělám a něco hrozného se stane, zavřou mne.“

Dan se jen ušklíbnul. Byl přesvědčen, že jsou to jenom výmluvy. Když byly sbírky zavřené, Chán nemusel vystavit prominenty režimu ani čelit tiché kritice za vynechání těch, co byli na indexu.

„No dobře. Kdy a kam mám obraz donést.“

Starý pán se zatvářil důležitě.

„To není zas tak jednoduché. Obraz musí schválit komise a té jej podle pravidel předkládá garant – zpravidla někdo z naší galerie – který jej taky od autora vybere. Ve vašem případě jsem do té funkce určil kolegyni Hadovou.“

Dan sebou trhnul.

„Proč právě ji?“

„Vy se mě ptáte? Vždyť se za vás přimlouvala. Jen se s ní pěkně domluvte, nejlépe hned. Věc totiž spěchá, peníze mám utratit do konce měsíce.“

Když se Dan ohromeně zvedl a odcházel z Chánovy pracovny, říkal si, že by se měl prostě sebrat a jet zas zpátky do Hlubočep. Najednou se mu nechtělo nic prodávat. To, že za dveřmi na chvíli zaváhal a pak šel chodbou špatným směrem, že přitom potkal Gábi, z jakýchsi rozpaků ji pozdravil, jako by se nic nebylo stalo, že potom s ní šel do její pracovny a pod ironickými pohledy kolegyně Rozehnalové tam čekal, než Gábi vyřídí to nejnnutnější a obleče se, aby s ním dojela do atelieru vybrat obraz pro komisi... to všechno jistě byla zčásti náhoda. To, co se stalo potom, by člověk možná označil za zákonitě. Náhoda – zákonitost. Jaksi bývá vedle sebe obojí.

X

Později si říkal, že už počátek té jejich cesty do Hlubočep byl neblahý. Nečekanost jejich setkání, příhoda v jejím bytu, kterou nedokázal pohřbit ve své paměti, docela čerstvá vzpomínka na Mariina vážná slova... byla to celá řada příčin, nejdůležitější ale nejspíš byla v Gábině chování.

„Máme spolu něco rozdělaného.“

Řekla to polohlasem, sotva z budovy galerie vyšli na ulici, a doprovodila to zcela jednoznačným pohledem a úsměvem. V Danovi hrklo.

„Copak my nejedeme vybrat obraz?“

Vzala to jako vtip a zasmála se.

„No, jedeme, tak se to aspoň řekne Chánovi. Ale na to mě nepotřebuješ. Já prostě budu garantovat to, co vybereš. Jsou jiné věci, nač mě potřebuješ, nebo ne?“

Dan neodpověděl a ignoroval její pohled. Nechápal tuhle její náladu. Zdálo se mu, že scéna v jejím bytě u ní vyvolala pocit opačný, než v něm. Sbližuje lidi společné ponížení? Dan by byl řekl, že spíš naopak. Musel však připustit, že netuší, jak Gábi vlastně myslí. Všechno, jak se mu zdálo, u ní bylo možné.

Šli spolu k tramvaji. Proplétali se hustými davy lidí, stále se vzájemně ztráceli a zase nacházeli. Kde se jen bralo tolik lidí? Trhl sebou, když ucítil na levé ruce krátký stisk. Gábi, kterou už v davu skoro ztratil, byla zase vedle něho.

„Co's dělal celou dobu, že ses ani neozval?“

Zas sebou málem škubnul. Bylo možné, že Gábi doopravdy zapoměla, co se stalo naposled? Nebo jí to prostě připadalo normální?

„Hodně jsem maloval, byl jsem skoro pořád v Hlubočepích. Není tam telefon...“

Uvědomil si, že se jako by omlouvá, a měl na sebe zlost.

„Pak jsem jel domů. Tam jsem zjistil, že je Vojta nemocný. Měl chřipku a k tomu asi zápal plic. Tak jsem ho ošetřoval a přitom jsem se nakazil. Měl jsem dost dlouho horečky...“

„Říkala jsem si, že jsi nějak přepadlý,“ řekla lehce. „K tomu ty vousy. Doufám, že ti ta chřipka nepodlomila mužství.“

Tenhle tak nepokrytě lascivní tón jí byl tak nepodobný, že zauvažoval, zda není opilá.

„Jak to, že si vzpomněl zrovna na mne, myslím Chán?“ zeptal se.

Podrážděně pokrčila rameny.

„Někoho nahoře najednou napadlo, že je načase podchytit pár mladších umělců. Mám dojem, že ti disidenti zase něco napsali, tentokrát o kultuře. Já sama jsem to nečetla, šušká se ale o tom. A zrovna se to nehodí...“

Skupinka chodců, která se prodírala druhým směrem, je na okamžik oddělila, takže konec její věty neslyšel. Dřív, než se stačil přeptat, uslyšel, že pořád povídá, aniž by dbala na to, zda ji slyší.

„...tak shora hodili Chánovi nějaké peníze, prý ať podpoří mladé umění. Byl z toho celý vyšinutý, jak vyhovět a přitom nezpůsobit malér.“

„Takže se radil s tebou?“ zeptal se ironicky.

„Pár věcí nakoupil, od lidí, o kterých on věděl. Vždyť víš, že na výstavy radši nechodí, aby nemusel říct nějaký názor. Zbyly mu ještě peníze, tak se přišel poradit.“

Dan pocítil docela ostré bodnutí. Ty řeči předtím, které naznačovaly, že Chán přece jen vskrytu sleduje Danovu dráhu, tvorbu „génia“, od něhož čeká velké věci, byla zas jenom komedie. Sám by na Dana zřejmě ani nevzdechl.

„Jak to, že pořád sedíš tady? Copak tě nevykázal do depozitáře? Jsi na svém místě, teď se dokonce s tebou radí...“

Vzhlédla, jako by nechápala, o čem mluví. Pak se tak napůl, trochu pohrdavě usmála.

„Ta stará záležitost, to se vyřešilo. Karel jen zvednul telefon.“

„Karel?“

„No Had, můj manžel. Chán přišel za mnou, umíš si to představit? Že prý to bylo jenom nedorozumění. Nechtěl mě přeřadit, jen navrhoval – chápeš, Chán a navrhoval! – exkursi do depozitáře, abych si udělala lepší obraz.“

„A šla jsi tam?“

„Proč ne, byl to docela prima výlet. Mají tam spoustu krásných věcí. Kordu ovšem ne.“

Mezitím konečně přijela tramvaj, na kterou čekali. Jako vždy přetékala lidmi, dostat se dovnitř znamenalo tlačení. Na čas ji ztratil z očí, jenom doufal, že je někde ve voze. Když ji konečně zahlédl, byla o pořádný kus dál a jenom kývla, aby se k ní prodral. Zkusil to, ale bezúspěšně: lidi byli tak namačkaní, že ani neměli kam uhnout, i kdyby byli chtěli. Naznačil jí to grimasou. Nespokojeně se zamračila a odvrátila hlavu.

Zahleděl se tedy ven, na rozkývaný obraz ubíhajících domů. Byli už na Smíchově. Špinavé, oprýskané fasády nevládných budov mu připadaly jako obraz deprese. Vzpomněl si na rozhovor s Chánem a znovu to v něm zahlodalo. Být poslední i mezi zavrženými, takový chudák, na něhož si vzpomenou, když je už jiný nenapadne! A zas to byla Gábi...

Náhle si uvědomil, že dojeli na stanici, kde museli přestoupit. Zakýval na Gábi a začal se drát k východu. Mlčky došli až na stanici autobusu.

„Proč ses mě stranil v tramvaji? To ses bál, že nás někdo spolu uvidí?“

„Vždyť tam nebyl kousíček místa. Nedalo se k tobě dostat.“

„Já myslím, že jsi to moc nezkoušel.“

Hleděla zamračeně kamsi mimo jeho hlavu, s jakýmsi neobvykle tvrdým výrazem. Kontrast s tím otevřeným sváděním byl neuvěřitelný.

„Podívej, tady je náš autobus.“

Malý dav, který čekal na zastávce, se vrhl k jedinému vchodu: zadní dveře zřejmě byly porouchané, ty přední řidič neotevřel. Lidé na schůdcích zápasili, jako by šlo o život. Dan přesto ukořistil dvě sedadla a mával na Gábi, aby si šla k němu sednout. Pohrdavě odvrátila hlavu. Uvolnil tedy místo dvěma starším ženám, které místo díky něco popuzeně zamumlaly, a protlačil se k ní.

„Nechápu, proč tak hloupě trucuješ. Pojedeme víc než dvacet minut, mohli jsme si povídat. To sice jde i vestoje...“

„Nemám teď stejně náladu. Tohle je hrozné cestování... Proč vlastně nemáš auto?“

„Auto, já? Copak jsem Had?“

„Proč tohle říkáš?“ vybuchla podrážděně.

„Protože nemám jeho postavení, tedy ani plat. Mám sotva na jídlo a trochu barev.“

„Každý normální člověk auto má.“

Cítil nezvyklou únavu a také podráždění. Když na další stanici vystoupila jedna dvojice, která před pěti minutami divoce zápasila o sedadla, svezl se ochable na jedno z volných míst. Ani se nepodíval, zda si Gábi sedla také. Bylo mu nějak mdlo, klížily se mu oči. Pak si najednou uvědomil, že právě vstal z lůžka, po týdnu těžké nemoci. Zřejmě v něm zbytky chřipky ještě háraly.

Když vystoupili z autobusu, řekl jí, že teď už to bude blízko, jenom se musí trochu pěšky do kopce.

„Co tě to napadlo, zřídit si atelier takhle daleko!“

„Nic jsem si nezřizoval. Strýc tu měl domek. Byl bezdětný, tak mi ho odkázal.“

„Měl jsi ho vyměnit za něco v Praze.“

„To by ho musel někdo chtít. A pak, tohle je taky Praha.“

Zastavila se a se starostí prohlížela napřed jeden, pak i druhý podpatek.

„Skutečně? Taková díra, zničím si tu boty.“

„Je to jenom pár kroků. Hned za tím viaduktem je asfaltka.“

Snad nikdy mu ta cesta nepřišla tak dlouhá. Ne proto, že by se už třásl nedočkavostí, spíš se té chvíle nějak bál. Jako nějaký panic, říkal si. Vždyť tolik měsíců po Gábi toužil a jenom proto, že to naposled tak hnusně dopadlo...

Konečně došli k domku.

„Bože, ty tady máš zimu,“ otrásla se.

„Nebyl jsem tady aspoň deset dní.“

Zatopil v kamnech a ještě zapnul radiátor.

„Za chvíli bude teplo, uvidíš. Blbé jen je, že při tom radiátoru nemůžu taky zapnout reflektory, hned začnou hořet pojistky. Nebude vidět na obrazy.“

„Tak se budeme muset bavit jinak,“ řekla s náhlým úsměvem.

Nechápal tuhle její náladu. Vždycky ho nějak překvapila chováním, ale tohle ještě nikdy nezažil. Taková otevřená lascivnost by ho snad mohla vzrušovat u cizí přitažlivé ženy, zvláště

když byl trochu opilý. Jenomže Gábi miloval, pokud jím zrovna nezmítala trpkost nebo nenávisť. S ní tohle nějak nešlo.

Viděl, že odložila kabát na židli a s jistým zaváháním usedla na jeho lůžko. Není moc čisté, pomyslel si zahanbeně.

„Mám tady někde čisté povlečení...“

„To bude taky strašně studené. Radši pojď ke mně, než mi bude zima.“

„Já ještě přiložím...“

Protahoval ten úkon, jak to jenom šlo, ale prohrábnout oheň a přidat dvě brikety moc dlouho netrvá. Když se obrátil, viděl, jak se rychle svléká a nahá skáče do postele. Se zavýsknutím na sebe přitáhla peřinu.

„Pojď rychle, je to jako led.“

„Gábi, já asi...“

Hleděla na něho uzounkou škvírou pod peřinou, kterou si přetáhla přes hlavu, jako nějaké zvířátko. Pak vystrčila hlavu a škádlivost jí rychle vyprchala z tváře.

„Co je to zase za fóry? Pořád jsi chtěl a teď, když máme příležitost, mě snad nechceš?“

„Ty víš, že to tak není...“

Cítil, jak se v něm něco vzpříčilo, bylo to jako hradba. Řekl si, že ji musí překonat i za cenu, že se tím jednou provždy všechno zkazí. Snad měla pravdu Marie, nejlepší bude brát to prostě jako sex. Rychle se svlékl a vklouzl také pod peřinu. Ucítil její nahé tělo a projelo jím ostré vzrušení – jenomže jenom jeho myslí, která jako by se oddělila od těla. To bude dobré, domlouval té panice, která se v něm rychle rozlévala. Tělo mě ještě nikdy nezradilo, chce to jen chvíli počkat... Položil dlaně na její žádoucí ňadra. Vykvikla a odtáhla se.

„Jsi strašně ledový!“

„To přejde, jenom co se zahřeju.“

Něco mu to tísnivě připomnělo a náhle zas měl onen divný pocit, že tohle všechno už tu někdy bylo, i když ta situace byla zcela nová. S panikou už zcela zřetelnou pozoroval jaksi zdálky, že jeho tělo nereaguje: ležel tu vedle ní jako studený panák, schlíplý tam, kam směřovala jeho úzkostlivá pozornost.

„Co je, děje se něco?“

Znělo to netrpělivě a zlostně.

„Ne, já jenom... asi potřebuju trochu času.“

A trochu něhy, napadlo ho, trochu lásky nebo aspoň iluze...

Náhle se na něho vrhla a začala se o něho třít celým tělem. Byla v tom agresivní divokost, která si chtěla zřejmě vynutit, co nešlo samovolně. A Dan, který byl vnitřně rozdvojený, se tím snad roztrojil, jak zase jinou částí vnímal tohle milostné násilí jako něco, co samo o sobě bylo docela zajímavé, vzrušující... Jeho tělo však tenhle nárok, stupňovaný k zuřivosti, lhostejně odmítlo.

Vzepřela se nad ním na rukou a oči jí planuly hněvem.

„Proč mi to děláš?“

„Gábi, promiň... Já nevím, co to se mnou je.“

Vymrštila se z lůžka a začala se rychle oblékat. Hleděl na ni s jakýmsi vyděšeným studem. Bylo mu hrozně.

„Když nechceš, tak s to mohl říct. Nemusela jsem se vláčet tuhle dálku.“

„Ale tak to přece není, copak nechápeš? Vždyť dobře víš, jak moc tě miluju... Že tělo selže, to se může stát. Jindy to třeba bude jiné...“

„Jindy? Tohle už nechci riskovat.“

Byla už skoro oblečená. Vyskočil z lůžka, nezvykle stydlivý pro tu svou schlíplou nahotu a snažil se ji zadržet.

„Gábi, prosím tě, neblbni. Tohle se mi stalo poprvé... asi jsem ještě vyčerpaný po té nemoci, nebo mě zaskočila tahle náhlost. Já jsem o tobě celou dobu snil a představoval si... Jenomže potřebuji čas a trochu něhy, ne jenom holý sex...“

Vytrhla se mu a zapjala si blůzku, natáhla svetr a sáhla po kabátu.

„Já vím, ty jsi přes ty city,“ řekla jedovatě. „Jenomže já si je nemůžu dovolit. Mám všeho i tak nad hlavu...“

Vzlykla a hned se přemohla. Vrhla se k ní.

„Gábi, prosím tě...“

Rozzuřeně ho odstrčila.

„Nech mě! Teď mě příšerně bolí hlava, snad se mi rozskočí... Musím hned na vzduch a vůbec pryč z té díry.“

„Počkej, aspoň tě doprovodím...“

„Já chci být sama!“

Skoro to vykřikla. Dopnula kabát, obula se a několika kroky byla ze dveří. Zabouchly za ní a ten zvuk jako by dal poslední ránu jeho sebevědomí. Svezl se na postel a zavřel oči...

* * *

Příštích několik dní se marně snažil přikrýt tu bolestně trapnou vzpomínku různými činnostmi. Stavil se doma, vzal si nejnnutnější věci a s velkým sebezapřením požádal Marii o nějaké peníze. Trval na tom, že je to jenom půjčka.

„Jakápak půjčka, jsme přece pořád rodina. Navíc jsi je sám vydělal...“

„A dal ti je na domácnost a děti. Já je určitě vrátím a ještě přidám.“

Řekl jí, že Oblastní galerie hodlá koupit jeho obraz. Marii přeběhlo po tváři světlo, pak zase pohaslo.

„Tak tě konečně uznali? Myslela jsem, že na tebe navždy uvalili kletbu.“

„Já nevím, v nich se člověk nevyzná... Musím ten obraz vybrat. A taky koupit lišty, plátno, prostě věci. Chystám se zase malovat... tedy pokračovat.“

„Víš, Dane, já jsem o nás přemýšlela. To, co jsem řekla o tom, že bys měl alespoň načas odejít, to byla hloupost. Ty přece nejsi žádný prorok, abys odcházel někam do samoty. Na poušti ďábel nejméně pokouší.“

„Ďábel? O čem to zase mluvíš.“

„Ta tvoje posedlost. Ta Gabriela...“

Celý se vnitřně stáhl při tom jméně. Kdyby jen věděla, pomyslel si. Ale nedokázal o svém ponížení promluvit.

„Myslím si teď, že bychom tomu měli čelit spolu – já s tebou, taky děti...“

„Ty jsi jim o tom něco říkala?“

„To by mě ani nenapadlo. Nemyslím, že bychom o tom měli mluvit, ani mezi sebou. Měli bychom se pokoušet nějak normálně spolu žít, prostě to nějak přežít, jako chřipku...“

Chvilí se díval do země a potom řekl, že si zase nerozumí. On přece neodchází někam do pouště, ale do Hlubočep, aby tam vybral obraz a další namaloval...

„Ty jsi tak zatvrzelý... Asi mi nechceš odpustit, že jsem tě posílala pryč. No, uvaž sám. Já po tom všem se už bez tebe obejdu. Ale co děti? Těch ti není líto?“

„Vždyť to není na konec světa, ani navždy...“

Náhle se její mírností provalil hněv.

„Tak si tedy už jdi! Vypadni odsud, když bez ní nemůžeš ani na chvilku být. Stejně nás jenom trápíš... Ale nevracej se sem naříkat, když tě zase uštkne paní Hadová. Já o té ženské nechci nikdy slyšet ani slovo.“

Proč jí proboha neřekl, že s Gábi je už definitivně konec, že se patrně nedokáže na ni ani podívat, natož se pokoušet o obnovení vztahu? Zase se v něm něco jako by vzpříčilo.

Mlčky jen sebral věci, vzal pár bankovek, které Marie položila na stůl, a šel. Byl plný hněvu – vůči Marii, celému světu, hlavně vůči sobě. A setrvačnost citění a jednání ho hnala pryč.

* * *

V příštích dnech vybíral ten obraz – a byl si vědom, že to přehání. Co na tom záleží, stejně jej Chán pak strčí do depozitáře... Pokud byl ale přesvědčen, že jeho práce má svůj absolutní rozměr (i když tu víru nedovedl vysvětlit), a pokud je to taky rozhovor se vším tím hodnotným, co udělali jiní, pak to, co nabídne, musí být dobré. Na druhé straně neměl chuť, dát dobrovolně pohřbít ve skladu to nejlepší, co stvořil.

Chodil hodiny podle řádky obrazů a vybíral. Po celou dobu ale dobře věděl, který obraz zvolí. Byl to přece jen jeden z nejlepších. Na jeho poměry nebyl tak příliš velký. Byla to vlastně svého druhu krajina, v které se snažil vyjádřit růst stromů, keřů, travin, prostě tu energii draní se vzhůru přes všechny překážky. Obraz tlumeně, ale čistě zářil barvami, hlavně v něm byla esence té zvláštní zeleně, v kontrastu k terči jakéhosi slunce, který v pozadí rudě žhnul.

Ano, tenhle obraz jim nabídne. Než to však udělá, chce s ním ještě nějakou dobu být, jako chce člověk pobýt s dítětem, které se chystá poslat do světa... Proseděl před ním hodiny, pak přes něj přehodil kus plátna. Bylo to jako hledět dlouho do zrcadla: obraz se začal pitvořit.

* * *

Takhle uplynul týden, deset dní. Dan obraz vrátil do přístěnku a zas jej vytáhl. Mezitím sesazoval slepé rámy, přitloukal plátno, vypínal je a šepsoval. Pak si však řekl, že už musí jednat: Chán něco říkal o tom, že peníze musí brzy utratit. Bylo by hloupé, zmařit příležitost váháním. Mohl by prostě obraz zabalit do kusu plátna a osobně jej odvézt k Chánovi. Musí však napřed mluvit s Gábi, ačkoliv se mu do toho moc nechtělo: pitomá procedura, kterou si Chán – patrně zase z alibismu – vymyslel, v tomto případě předpokládala, že obraz vybere a bude obhajovat ona.

S těžkým srdcem šel tedy telefonovat. Co následovalo, mu způsobilo zase pocit někdy dříve prožitého: napřed to nikdo nebral, pak se ohlásila Rozehnalová a stroze odvětila, že tam kolegyně není. Když ale naléhal, zdráhavě odpověděla, že je doktorka Hadová už delší dobu nemocná. Jak dlouho? Neví jistě... nu zdá se, že ulehla druhý den, co u nich Korda byl. Řekla to zvláštním tónem, jako by byl za to odpovědný. Ano, číslo na ni domů má, ale kolegyně žádala, aby je nikomu cizímu nesdělovala... Nakonec nějak zlomil její odpor – řekla mu je a rychle zavěsila, jako by tím chtěla zamést svoji vinu.

V Danovi hrklo: neměl u sebe tužku a jeho paměť byla mizerná. Pamatoval si je? Zkoušel je vytočit a vybavit si přitom způsob, jak to říkala. Odpověděl mu vyzváněcí tón, číslo alespoň existovalo. Nikdo však zřejmě nebyl doma. Už chtěl sluchátko zavěsit, když to náhle někdo zdvihnul.

„Had.“

Dan sebou škubnul při tom štěknutí. Pak požádal uměle klidným hlasem, zda by mohl mluvit s doktorkou Hadovou.

„Kdo volá?“

„Malíř Korda.“

Náhle ho napadlo, že Had možná ví, o koho jde.

„Jde o záležitost galerie, nějaký posudek,“ dodal rychle.

„Je nemocná, to nevíte?“

„Vím, tedy řekli mi to... Nemůže k telefonu?“

„Není tu.“

„Právě jste říkal, že je nemocná.“

„Je v nemocnici.“

„Proboha, něco vážného?“

„Proč vás to zajímá.“

Hlas byl tak studený a podezřivý, že Dan až trochu oddálil sluchátko od ucha.

„Na jejím posudku závisí nějaká akce... tedy koupě obrazu. Kdyby to vypadalo na nějakou delší dobu...“

Nedopověděl, snad si to blbec domyslí. Had ale nepromluvil. Prostě čekal.

„Pak bych musel požádat někoho jiného. Máte nějakou představu, kdy se vrátí domů?“

„Nemám.“

A zavěsil.

Tlouklo mu srdce ještě, když se loudal zpátky k domku.

* * *

Dan neklidně přecházel sem a tam. Už několik dní se pokoušel začít nový obraz, ale nijak se to nedařilo: myšlenky se mu stále rozbíhaly do všech směrů, z nichž nakonec zůstával jediný: co je s Gábi. Volat k ní domů smysl nemělo, ostatně číslo zapomněl, když mluvil s Hadem. Měl by snad obvolávat nemocnice? Nevěděl, v které je. I kdyby ji vypátral, nic by mu jistě neřekli. Tak už si odpověděl několikrát, ale nebylo to mnoho platné. Měl divné tušení, jako by za její tajemnou nemoc nesl odpovědnost.

Náhle ho napadlo, že v galerii přece musí vědět aspoň něco o tom, co jí je – jak těžká je to nemoc, jak dlouho bude nemocná. Volat tam asi nemělo moc smyslu, ta protivná Rozehnalová ho jenom odbude. V náhlém popudu vyndal obraz zase z přístěnku, zabalil jej do kusu plátna a vydal se na dlouhou pout'.

Jak tušil, cesta byla dobrodružná. Autobus, ten by ještě ušel, alespoň zpočátku. V tramvaji to bylo podobné, jen trochu horší – ale jak se blížili k Andělu, houstl zas nával až do tiché rvačky. Když viděl, že u stěny nedokáže vlastním tělem chránit obraz před náporům cestujících, kousek po kousku jej vytahoval, až jej dostal nad hlavu. Nějaký menší muž, který se živil zřejmě jenom česnekem a jehož mu nával přitiskl na prsa, zvědavě pokukoval vzhůru a dýchal přitom pootevřenými ústy, Danovi přímo do tváře.

„To máte zrcadlo?“

Dan jen zavrtěl hlavou a tajil dech.

„Žena chce zrcadlo. Nechápu k čemu, v jejím věku.“

Dan nevěděl, co na to říci. Přál si jenom, aby ten muž nemluvil.

„Do koupelny, přes celou stěnu. Někde to viděla... Nevíte, kde se dají sehnat?“

Dan zas zavrtěl hlavou. Ruce mu mrtvěly a v hlavě cítil předzvěst mdloby.

„Možná v Tuzexu,“ odpověděl si muž. „Jenomže to chce bony.“

Viděl, že se už blíží ke kýžené stanici, ale na mostě tramvaj předpověditelně zastavila. V té nehybnosti, která mohla trvat libovolně dlouho, se Danovi dělalo špatně. Kus dál se lidé hádali a někde v hloubi vozu začalo vřeštět nějaké malé dítě.

„Mít bony,“ pokračoval nevzrušeně muž, „člověk může mít, nač si vzpomene. Mají tam černé obkládačky z Jugoslávie, italské pračky, prostě všechno. Ale chce to bony.“

Muž si zasněně povzdechl a Dan odvrátil hlavu.

Konečně dojezili a Dan se tlačil k východu. Na schůdcích málem upadl, ale nakonec se dostal bez úrazu ven. S úlevou spustil obraz zase dolů a nabral do plic dech. Nákladní auto zastavilo metr od něho a vypouštělo oblaka černého dýmu. Rozkašlal se a přeběhl z ostrůvku na chodník.

Když bez ohlášení vtrhl do jeho pracovny, Chán zdvihl podrážděně hlavu.

„Omlouvám se, ale vaše sekretářka...“

„Je nemocná.“
„Nesu ten obraz.“
Chán se zatvářil vyjeveně. Bylo možné, že zapomněl?
„No, řekl jste, aby doktorka Hadová se mnou nějaký vybrala. To se stalo a...“
„Ale to už je nejmíň tři týdny!“
„Dva. Čekal jsem, že ještě přijde, abychom domluvili odvoz, ale je prý nemocná. Tak jsem ten obraz přivezl. Chcete ho ukázat?“
Shýbl se a začal uvolňovat motouz.
„Počkejte! Tohle je na komisi a předkládá to garant.“
„No dobře, ale věc, jak jste mi říkal minule, dost spěchá. Já nevím, co jí je, ale Gábi... doktorka Hadová je v nemocnici. Takže budete muset určit jiného.“
Chán zřejmě stačil překonat své překvapení, ale v tváři stále měl ten divný, nějak rozpačitý výraz.
„To asi nepůjde.“
„Nechápu, proč. To je vás tu tak málo?“
„Doktorka Hadová je v tomhle nezastupitelná. Ona vás navrhla a stála za tím...“
„To vás musela tolik přesvědčovat?“
Chán zdvihl oči, které dosud upíral do stolu. Zřetelně hledal slova. Bylo tak těžké připustit, že Korda stojí za něco?
„Říkám jen, že vás ona navrhla. Asi by se zlobila, kdybych to předal jinému...“
„Říkal jste, že to spěchá. Tak jenom proto, abychom ji nerozzlobili, celou věc zmeškáme?“
„Ona může takovou věc obhájit. Nevím, zda víte, její manžel...“
„To musíte mít strýčka na Ústředním výboru, abyste ode mne směli koupit obraz? Proboha, proč?“
Chán zase chvíli hleděl před sebe, jako by přemýšlel, zda mu smí sdělit strašnou zprávu.
„Vy máte zřejmě více talentů. Jeden z nich je, dělat si vlivné nepřátele.“
„Já? Nikam nechodím, nepíšu žádné manifesty, jenom maluju. A moje obrazy nemají nic společného s politikou. Dokonce skoro nevystavuju a pokud, tedy dost daleko od Prahy.“
Chán pokýval způsobem, který jako by naznačoval, že to jsou jen nepodstatné detaily.
„Já nevím,“ řekl pak. „Někoho mocného jste něčím musel naštvat. Mně to je líto, ale pochopte, že tu mám velkou odpovědnost. Když zavřou tuhle galerii, bude to škoda pro všechny.“
„Zavřít Oblastní galerii kvůli jedinému obrazu? Netušil jsem, že jsem tak významný.“
„Jsou lidé, kteří jenom čekají na sebemenší záminku. Kolik už časopisů skončilo pro jeden odstavec v nějakém článku!“
„To bylo před pěti či šesti lety.“
„Tak je to pořád. Vám se to mluví, vy si klidně žijete...“
Danovi stoupla horká vlna do hlavy.
„Chcete říct klidně chcípám hlady, protože skoro každý v téhle zemi slyší trávu růst.“
Po chvíli dalšího slovního šermování Chán váhavě souhlasil, že u něho může obraz nechat; ne, ať ho zatím nechá zabalený. Goyova Nahá Maja by na španělském dvoře nebyla víc brizantní, než Danova imaginární krajina.

* * *

Když celý rozklepaný hněvem byl konečně zase na chodbě, uvědomil si, že nedocílil toho, proč sem přišel – zjistit, co je vlastně s Gábi. Ačkoliv tušil, že ho ta návštěva taky nepotěší, zašel k Rozehnalové. Vzhledla s tím trochu ironickým úsměvem, který jako by naznačoval, že už všechno ví... co všechno, to Dan netušil.

„Doktorka Hadová tu není. Přece víte, že je nemocná.“

„Taky jsem za ní nepřišel.“

„Skutečně? Tak co mi nesete.“

„Vám nic. Chánovi jsem přinesl obraz.“

„Obraz?“ nadzdvihla obočí.

„Vy nevíte? Vždyt' jste mi kvůli tomu volala.“

„No ano, ale od té doby... Copak vám neřekl, že zatím našel jiné řešení?“

Dan na ni jenom hleděl. Měl pocit, že to říká s gustem.

„Jiné řešení?“

„Já samozřejmě jistě nevím...“

Rekla to tak, že by ji nejraději nakopnul. Byl by rád věděl, proč je taková. Nebyla vlastně nijak ošklivá, měla docela dobře tvarované rysy tváře i postavy. Přesto jako by byla nějak vybledlá či konzervovaná, snad pro ten neosobní chlad.

„O žádném jiném řešení nic neříkal. Obraz si vzal,“ řekl s umělým klidem.

„Tím ovšem vzniká zvláštní situace.“

Rekla to mnohoznačně. Znamená to, že Kropáček zatím přijal jiné obrazy? Vší silou zvládl vztek, který mu tepal ve spáncích.

„Jistě si nějak poradí.“

„A proč jste tedy přišel za mnou?“

„Chtěl jsem se jenom zeptat, jestli nevíte, co vlastně je s Gábi... s doktorkou Hadovou.“

„Na to se ptáte mne? Jste přece její přítel.“

Pohlédl na ni studeně. Po chvíli mlčení konečně promluvila.

„Gábi měla tu hroznou chřipku. A dostala z ní zánět plic. Dost silný, musela do nemocnice. Tam ji z toho poměrně rychle vytáhli, ale jak se sluší na takový palác zdraví, chytila tam něco horšího – nějakou zvláštní bakterii nebo plíseň, už si nevzpomínám.“

Říkala to s viditelným potěšením.

„Tak je v té nemocnici pořád?“

„Má prý jít domů v úterý, pokud ji zatím ještě něčím nenakazí. Tak to alespoň říkala.“

Dan přešlápl.

„To jiné řešení, myslím ještě s tím obrazem... Znamená to, že Chán koupil něco jiného? Ptám se jen proto, že v tom případě bych si ten obraz zase vzal. Dost si ho cením.“

„Já nevím. Něco vyjednával, ale... to víte, se mnou se on neradí.“

Poděkoval jí a šel. Na schodech z galerie ho najednou napadlo, že i když naposled s Gábi zoufale selhal jako muž, přece jen do ní asi zasel sémě – sice neblahé, ale o to nezapomenutelnější: byl to skoro určitě on, kdo ji nakazil chřipkou.

* * *

Vydržel to do středy, pak se k ní vypravil. Bylo by asi lépe napřed zavolat, ale to zatracené číslo! Prostě je zapomněl. Když se komíhal stísněný v nacpaném autobusu, přemítal, jak tahle cesta dopadne. Doma třeba může být Had. A co? Tak se s ním aspoň seznámí. Ne, že by po tom příliš toužil, stačil ten dojem z telefonu. Ale aspoň ho uvidí. Zbaví se tím té posedlosti, která ho občas přepadala: potřeby představit si, jak Had vlastně vypadá...

Když zazvonil u dveří, dlouho se nic nedělo. Přijal to s úlevou. Pak se však někde v hloubi bytu ozvaly nějaké zvuky a dveře se najednou otevřely. Stála tam Gábi, tolik změněná, že málem zapochyboval, že to je doopravdy ona.

„To jsi ty? Co tě to napadlo sem chodit!“

Teď viděl, že se vlastně tolik nezměnila – byla jen pobledlá a pohublá, tvář měla nenalíčenou a vlasy, které nosila v bohatém uzlu na temeni, jí splývaly až k ramenům. Tvář jí to dělalo užší a delší.

„Chtěl jsem jen vědět, jak se ti vede.“
„Byla jsem v nemocnici, o tom víš?“
Přikývl. Vedla ho dál.
„Nesmíš tu zůstat dlouho, Karel se sem může vrátit.“
„Copak on není v úřadě?“
„No, jel tam. Ale říkal, že se na mne přijde podívat. To pro něho není veliký problém.“
Jako pro statisíce dalších, pomyslel si. Krátce se rozhlédl po obývacím pokoji. Vypadal nějak ještě nepořádnější, než předtím.
„Byl bych tě navštívil v nemocnici, ale nevěděl jsem, v které jsi. Had jenom říkal, že tě odvezli, nic víc.“
„Co, ty jsi mluvil s ním?“
Znělo to nějak vyděšeně.
„Jen telefonem, ani to nebyl rozhovor. Chtěl vědět, proč se zajímám, tak jsem mu řekl, že jde o tu akvizici obrazu. Ve skutečnosti...“
„Aha, obraz. Jak to s tím vypadá?“
Znělo to lhostejně.
„Odvezl jsem ho v pátek Chánovi. Vypadá to, že zbytečně. Rozehnalová naznačila, že mezitím nakoupil od jiných lidí.“
„Cože? Ten pacholek, vždyť mi to slíbil!“
Na chvíli vypadala skoro, jak ji znal: oči jí zableskly a tvář dostala ten známý výraz.
„Gábi, ono na tom zase tak nezáleží. Peníze sice docházejí, ale já si nějak pomůžu.“
„Ale o to nejde! Tenhle projekt jsem prosadila já a on to slíbil. Využít mojí nemoci je podlost, to si nemůže dovolit. Však já si na to posvítím...“
Nedořekla a zesláble se posadila na lůžko. Dan jenom polkl. O něho či jeho tvorbu tady zřejmě vůbec neběží, jenom o její hrdost, které se Chán svojí klíčkou nešetrně dotknul. Násilím překonal tu trpkost. Sklonil se k ní a položil jí ruku na rameno.
„Gábi, jak ti skutečně je? Nepotřebuješ něco? Já ti rád pro cokoliv doběhnu.“
Pohnula ramenem.
„Karel to všechno zařídí. A nezačíněj s tímhle, nemám náladu.“
Provinile stáhl ruku zpátky. Myslela si, že chce začít milostné hry? To by ho ani ve snu nenapadlo – Gábi v něm svojí zbědovaností vyvolala nával bolestného citu, tělesná touha však v něm nebyla.
„Radši už jdi. Já se do týdne vrátím do práce, tak zavolej. Ale ne sem! Jak jsi prosím tě vůbec zjistil číslo?“
„Už nevím,“ zalhal. „V každém případě jsem ho už zas zapomněl.“
„Tak běž. Mám dojem, že slyším kroky na schodech...“
Proč byla tak vyděšená? Neměl čas o tom přemýšlet. Poslechl její naléhání a vyšel bez pozdravu na chodbu. Po schodech proti němu namáhavě vystupoval stařec s holí. Na každém třetím schodě zastavoval a opřen o zábradlí sípavě oddychoval. To jistě nebyl Had.

* * *

Když jí za týden volal do práce, sdělila mu, že samozřejmě všechno zařídila. Chán skutečně mezitím slíbil dvěma prostředním malířům, že od nich koupí menší práce, ale to mu rázně zatrhla. Ti dva ho asi budou pomlouvat a nenávidět, ale jeho obraz prosadila. Cena za něj je patnáct tisíc, víc prostě nezbylo. Půl roku života, pomyslel Dan; nebo půl roku nouze, pokud část dá Marii, jak musel.

Sejít se s ním? Snad později, je teďka pořád strašně unavená. Prostě normální rekonvalescence. Cítil, že také on něco takového potřebuje.

XI

Výstavu přírůstků Chán uspořádal s velkým zpožděním. Jistě si k tomu našel nějaký nezvratný důvod, ve skutečnosti asi jen kličkoval: ti nahoře na něho zřejmě naléhali, aby nějak zveřejnil výsledek akce, ti dole městnali svou trpkost. Peníze přirozeně nestačily, aby uspokojil všechny. Tím vyvolal pocity křivdy u těch, které nevybral.

Dan tu výstavu nedokázal ignorovat, ale rád tam nešel. Zvláštní protivný pocit, který mu ještě před vstupem pokazil náladu, se už při prvních krocích od vchodu doslova zhmotnil. Napřed se zdálo, že tam jeho obraz nikde není. Stále rychleji procházel jednou místností za druhou, až zcela v poslední, úplně zastrčené kóji u zadního východu, tam visel, skoro sám. To umístění vypadalo jako políček. Nejraději by byl rovnou odešel, ale pak se přece jenom vrátil. Zahleděl se na obraz, který teď už nebyl jeho, aby se s ním rozloučil. Světlo tu nebylo rozhodně nejlepší, přesto však obraz zářil...

Alespoň trochu uklidněn se vrátil na začátek a procházel výstavou krok za krokem. Většina toho, co tu viděl, dýchalo odvozenou průměrností. Byly doby, kdy na výstavy chodil s dychtivostí. Změnil se on, nebo to, co se na nich dalo vidět? Otočil se k východu. Náhle mu někdo vstoupil do cesty. Byla jich celá skupina, uprostřed Adéla a Šárka, dvě bývalé spolužačky a společnice z Makarské.

„Kordo, chtěla bych vědět, odkdy ses dal k nim,“ zeptala se Šárka výhruzně.

„K nim? Koho myslíš?“

„Nevykládej,“ vložila se Adéla. „Však ty dobře víš.“

„To má být happening, nebo vám Kafka leze na mozek? K nikomu jsem se nedal, pokud vím. Jestli mě někdo někde podepsal, tak je to podvod.“

Rozladění z toho, co tu viděl, zlost na to, jak ho Chán umístil až na konec, to všechno přispělo k Danově vzteku. Sevřel pěsti a vyrazil. Obě v poslední chvíli uskočily.

„Když nedokážeš obraz prodat sám, tak to aspoň nekaž jiným,“ křikla za ním Adéla.

Zarazil se a výhruzně k ní přistoupil.

„Co jsi to řekla?“

„Chceš se prát se ženskou? Tak pojď.“

„Adélo, ty jsi opilá jak slíva.“

„A co? V tomhle pitomém světě...“

Šárka, která se za ni předtím schovala, teď vyskočila jako rozružený foxteriér. Bylo zřejmé, že taky pila.

„Chán od nás koupil obrazy... tedy slíbil koupit, pacholek. Pak nám je vrátil celej podělanej, že prej musí koupit Kordu. Ten má totiž protekci.“

„Zbláznila ses? Kdopak pořád vystavuje, vy či já? Komu berou obrazy do Díla? Vy si docela dobře žijete, já chcípám hlady. Kde bereš drzost tohle říct? Já a protekci...“

Snažil se ovládnout chvění po celém těle.

„Tak jak nám vysvětlíš...“

„Nemám co vysvětlovat. Já jsem se nevnucoval, ani mi to nenapadlo. Chán mi sám zavolał, tedy volala Rozehnalová. Tak jsem mu něco donesl, víc nevím. Běžte se podívat, jak s mým obrazem naložil. Je vzadu, skoro u záchodů...“

Odstrčil Šárku stranou a vyrazil ze dveří.

Když se hnál ulicí, nejraději by se s někým popral. Nejlepší obraz, který namaloval... Co ho to vlastně napadlo? Nejen, že ho pak strčí někam hluboko do depozitáře, nejen že ho tu pověsili do kouta, ještě se bude povídat, že někdo zatlačil, aby jej od něho laskavě koupili!...

Náhle se zarazil. Vzpomněl si, jak mu Gábi v telefonu říkala, že Chán už něco slíbil dvěma jiným malířům a ona mu to prostě zatrhla. Myslel si, že se jen vytahuje...

* * *

Co ho to napadlo, jít v té náladě za Gábi? Byl by jí nejraději vynadal. Jenomže seděla tam Rozehnalová, nemohl otevřeně mluvit. Zeptal se, zda by Gábi neměla tak půl hodinky času, musí s ní něco projednat. Gábi několik vteřin váhala, pak mlčky vstala a oblékla si kabát... Seděli potom v Makarské, nikam jinam jít nechtěla. V tu hodinu tu bylo liduprázdno, tím tíživější bylo její mlčení. Většina vzteku už ho přešla, teď cítil jen jakousi beznadějnou touhu se jí přiblížit.

„Proč jsi to dělala s tím obrazem,“ řekl rozmrzele. „Ty, kterým tvůj šéf něco slíbil a pak je zase odmítnul, jsou moje spolužačky z ročníku.“

„No a co?“

„Právě mě napadly, že prý mám protekci.“

Jenom tak zvláště trhla rameny.

Snažil se mluvit o výstavě. Hleděla zachmuřeně před sebe, se zvláště vyprázdněným pohledem. Chvilími pochyboval, zda ho vůbec poslouchá. Zkoušel rozhovor načít z různých stran. Ona jen seděla a dívala se před sebe.

„Tváříš se, jako bych tě těmi řečmi obtěžoval,“ promluvil po chvíli mlčení.

Zvedla na chvíli oči, pak je zase sklopila a pokrčila rameny.

„Proč se tak chováš?“ zeptal se podrážděně. „Nevím, že bych ti nějak ublížil.“

„Co pořád máš?“

„Tváříš se otráveně.“

„Tváním se, jak se cítím.“

Pohlédl na ni, pak zas do stolu. Měl zase pocit jako moucha, která marně tluče o sklo.

„Když se už se mnou nechceš vídat, tak to prosím tě řekni. Tohle není žádný vztah.“

„Nemám na tyhle řeči náladu.“

Cítil, jak se v něm zdvíhá hněv. Zlobil se na ni, ale také na sebe. Proč se proboha dožaduje její přízně, když se přece tolikrát rozhodl, že ji už nechce vidět? Přesto nějak nemohl přestat.

„Náladu? Myslíš, že vztah je věc nálady? Jednou to je a jindy není, podle toho, jak se zrovna vyspíš?“

Neodpověděla. Hleděla prostě před sebe, jako by čekala, kdy s tímhle přestane a začne říkat něco zábavného.

„Že to posledně nevyšlo, to přece neznamená...“

„Prosím tě, nech toho.“

„Myslíš si, že jenom pro tebe to byla blbá zkušenost?“

„Nechci se o tom bavit.“

„Vždyť nemusíš. Chci jenom vědět, jestli kvůli tomu... mezi námi všechno skončilo.“

„Co všechno?“

„Ty se ptáš? Vypadalo to, že ke mně něco cítíš. Nebo se mi to jen zdálo?“

Zas jenom mlčky otáčela nedopitou sklenkou.

„Nemohla bys mi laskavě odpovědět?“

„Ty si chceš na mně něco vynutit. Ale to nejde.“

„Chceš tím říct...“

„Nechci nic rozebírat. Patlání se ve vztazích úplně nenávidím.“

„Jaképak patlání. Chci jenom jasné slovo...“

„Copak je něco jasného? Já už ty řeči nechci poslouchat... A musím si teď něco zařídit.“

Bez dalších slov se zvedla, prostě odešla. Bez pozdravu, jako by tam ani nebyl. Zůstal sedět, napřed jen překvapený, pak stále víc otřesený. Byl tohle rozchod? Asi byl. Zřejmě jí ani nestál za to, aby mu to pověděla.

XII

Čekal. Na co? Že za ním přijede sem do jeho domku, který pro ni znamenal tak leda nepříjemnou vzpomínku? Zavolat mu sem nemohla, nebyl tu telefon. Napsat mu? Neznala asi adresu, i kdyby bylo v jejím stylu namáhat se s psaním. Čekal patrně zbytečně, ale přece jenom pořád trochu čekal...

Snažil se malovat, ale nějak nenacházel dostatečný vnitřní klid. Snad poprvé na něho z plochy plátna dýchla úzkost. Tři metry čtvereční jsou malá rozloha, když půjde o místnost, ale jako území pro malbu se mohou zdát až nekonečné: jako by se člověk zmenšil do rozměrů hrotu štětce a odtud se rozhlížel po kraji, který má ovládnout. Bývaly chvíle, kdy se mu nápady jenom hrnuly, tvary mu téměř samy vyrůstaly pod rukama, barvy se samy vyžadovaly a celý prostor obrazu samovolně krystalizoval do pevného tvaru. Ty ale byly v minulosti. Jako by ten úraz, který s Gábi zažil kdesi hluboko, to selhání jeho mužné plodnosti, oťásl také jeho tvůrčí silou... S nechutí odhazoval štětce. Než tak se pachtit, to už radši zapomenout, že byl někdy malířem.

Nemyslel po celou tu dobu na rodinu, kterou napůl opustil? Byla mu pořád někde vzadu přítomná tak jako barva, kterou na obraze téměř nevnímáme, protože tvoří ten základní tón, na jehož pozadí se všechny další barvy definují. Jenomže hleděl v duchu na Marii s dětmi jako přes příkop. Měl v živé paměti ten náhlý hněv, s kterým ho Marie naposled vyprovázela: říkala, aby za ní nechodil, až ho ta Gabriela zase uštkne... Stalo se to? Kdepak, Gábi už asi nestál ani za to kousnutí.

Přesto se dlouho odhodlával k návštěvě. Nakonec peníze, které konečně dostal za obraz z Oblastní galerie, mu posloužily jako záminka. Když odemykal byt, překvapilo ho ticho. No ano, bylo dopoledne, Vojta byl ještě ve škole, Anička zřejmě ve školce. Otevřel dveře do kuchyně a uviděl Marii skloněnou nad nějakým malým obrazem, který si rozložila na stole. Od dveří viděl, že je na něm náboženský výjev. Figury měly dobrou výtvarnost, ale zlatá záře na pozadí teplé modři ho dráždila. Neměl rád levné efekty.

„Ty ses teď zaměřila na duchovní malbu?“

„Snad, ještě nevím... zatím to tak zkouším. Tobě to jistě nevoní.“

Poprvé zdvihla hlavu a pohleděla na něho. Cizota, kterou viděl v její tváři, ho nepříjemně zasáhla.

„Zdá se to divné, v tomhle století.“

„Jsou věci, pro které čas nerozhoduje. Nečekám, že to pochopíš.“

Dan jenom trochu trhnul hlavou. Nepřišel proto, aby se s ní hádal.

„Přinesl jsem ti peníze, které jsem dostal za obraz.“

„Skutečně? To jsi hodný.“

Rekla to lhostejně, jako by šlo o maličkost, o které ani není třeba mluvit.

„Z Oblastní galerie. Patnáct tisíc.“

„To se docela hodí, moc nám toho už nezbyvá.“

Zatepalo mu ve spáncích. Vyhrkl tu celou sumu dřív, než si to stačil rozmyslet, snad aby jí tou výší ohromil. Vzala to věcně, jako by šlo o pár stovek.

„Velký dojem to na tebe neudělalo...“

„Dojem? No, peníze jsou samozřejmě zapotřebí. Ale... není to střed světa.“

„Říkal jsem snad něco takového?“

Opatrně položila štětec vedle obrazu a znovu se na něho zahleděla.

„Ne, neříkal.“

„Tak proč se takhle chováš?“

„Řekla jsem přece, že jsi hodný.“

„Jako by s tím přišel někdo cizí... Děkuji zdvořile, nechte to tamhle na kredenci.“

Vstala a přistoupila ke sporáku. Přerovnála tam dva hrnce, natočila vodu do konvice a zapálila plyn. Byla přítom k němu zády.

„Divíš se? Vždyť ty cizí jsi,“ řekla do stěny před sebou. „Úplně ses nám odcizil, je to horší, než kdybys umřel. Když pomyslím, že je to všechno kvůli nějaké zlé ženské, která ani většinu času neví, jestli tě skutečně chce...“

„Marie...“

„Nic mi neříkej. I já jsem to konečně pochopila... Jsem vděčná za všechno, co pro nás... tedy pro děti uděláš, ale už se nechci trápit. Prostě ti dávám svobodu a sobě taky.“

„Chceš se snad rozvést?“

„Na to ses ptal už posledně. Doufáš, že budu chtít? Ne, Danieli, já se rozvést nechci, pokud mi to nevnutíš. Děti mají mít tátu, aspoň na papíře. Ale já sama... už tě nepotřebuju.“

Trhl sebou, jako by mu dala těmi slovy políček. Byl by rád řekl, že se prostě mylí, že s Gábi všechno skončilo. Ale to všechno už tu bylo, slyšela to příliš často... Mlčky vytáhl z kapsy peníze a položil je na stůl. Otevřel ústa, pak je zase zavřel. Otočil se a šel.

* * *

K tomu pocitu vyhnance, který ho přepadl hned na ulici, jistě přispělo také to, že v náhlém afektu u Marie nechal všechny peníze, které mu dali za obraz. Z čeho teď bude žít? Měl ještě trochu z toho, co si předtím vzal od Marie, ale to stačilo tak sotva na měsíc. Být sám a ještě bez peněz...

Stavil se v Olympu a naštěstí tam získal zakázku na grafickou úpravu nové knihy, ale zatím žádnou zálohu – prý až odvede první porci. Odešel tedy jen se svazkem listů pod paží. Jako už tolikrát, vybavil se mu Tomáš. Jeho atelier byl celkem nedaleko. Dan prošel soutěskou Železných vrat a vystoupil po úzkých schodech podél zdi na pavlač domu. Znovu ho napadlo, že úspěch se zakládá na hromadě maličností. Mít atelier v centru města a ještě v takovém malebném prostředí k tomu určitě patřilo.

Trvalo dlouho, než mu Tomáš přišel otevřít.

„Á, velký Korda, čemu vděčím za tak vzácnou návštěvu?“

„Jdu nejspíš nevhod. Asi maluješ.“

„To zrovna ne...“

„Tak tady máš nějakou ženskou.“

„Představ si, nemám. Jde to se mnou s kopce.“

Ustoupil, aby Dan mohl vejít.

Tomášův atelier Danovi vždy připomínal ordinaci zubaře: vepředu čekárna, s divanem a stolkem zavaleným časopisy, v pozadí vlastní dílna se spoustou tajemných přístrojů. Od doby, kdy se Tomáš vrhl na superrealistickou malbu, přibyla ještě sametová záclona, kterou používal, když na plátně exponoval obrazy.

Tentokrát byl stolek vepředu prázdný až na tři zvláštní oblé kameny.

„K čemu to máš, to maluješ?“

„Ale kdepak, Kordo. S tímhle medituji. Dáš si se mnou docela malou skleničku?“

Dan vděčně přijal sklenku bourbonu. Pak vzal do ruky jeden z oblých kamenů.

„Co jsi to říkal o tom meditování?“

Tomáš mu vzal kámen z ruky.

„Tohle je druh jógy, cvičení vnitřní rovnováhy. A nejsou to obyčejné šutry, ale magické kameny. Políbila je svatá Ganga, tedy líbala je statisíce let, až z nich olíbala všechny ostré hrany.“

Pohlédl na přítele překvapeně.

„Tomáši, ty jsi pil.“

„Piju až teďka s tebou. Předtím jsem meditoval.“

„Jak to, že nejsi u Štěpánky? Myslel jsem, že spolu žijete.“

„No, většinou teď u ní bývám. Jenomže přes den ona chodí do práce a já sem do atelieru. Obvykle malovat, ale teď zrovna... Prostě mi nic nejde.“

Vypili spolu ještě dvě tři skleničky. Postupně začali být mírně opilí. Najednou Tomáš vyskočil a začal Danovi vnucovat kameny.

„Vezmi si je ty. Pro mne ta jóga není, já se neumím správně soustředit.“

„Co tě to napadlo? Vždyť víš, že já na tyhle věci nejsem.“

„To si jen myslíš. Copak máš vnitřní rovnováhu?“

„Teď zrovna nemám žádnou... teďka mám v sobě spoustu alkoholu.“

Ještě se chvíli dohadovali, pak spolu dorazili láhev... Říkali přitom něco důležitého, ale co, na to si Dan nějak už nevzpomínal. Vlastně už nevěděl, jak těch pár hodin uběhlo, ani jak potom od Tomáše odešel, jak sedl na tramvaj, projel šedým Smíchovem a pak přesedl na autobus... Když prošel pod oblouky viaduktu a začal stoupat do kopce, ucítil zvláštní tíhu v kapse. Sáhl tam a s překvapením nahmátl tři oblé kameny.

Modrá a zlatá
(Štěpánka)

I

Ty kameny asi skutečně měly zvláštní moc. Dan je nejprve někam založil a pak je po pár týdnech zase našel. Protože malování zase nějak nešlo, zkoušel je napřed jenom tak, pak stále úporněji postavit do toho magického tvaru, který jim byl vlastní podle Tomáše. Jednoho dne pak přišla Štěpánka a hravě provedla to, oč se bezvysledně snažil. To bylo jako znamení. Ten zbytek dne a hlavně noc, která pak přišla, také byly jako magické. Byl to snad předěl v jeho životě? Dan v to věřil i nevěřil.

Přesto se jeho život změnil, skutečně. Přes slabou úzkost obou, že se kouzlo náhle bez příčiny rozplyne, bylo jim spolu dobře – nejen na lůžku, když nacházeli stále nová drobná tajemství svých těl nebo když si potom povídali dlouhé hodiny, ale i ráno, přes den, kdykoliv. Občas Dan vzhlédl třeba od knihy či od bloku, kam si črtal výtvarné nápady, a náhle pocítil radostný úlek: byla tu skutečně, nebyl to sen či produkt jeho fantazie. Často zachytil pohled jejich rozšířených očí – i v něm byl údiv, který se rychle překlopil do radostného poznání.

„Ty jeden Dane!“

Nebylo to vždycky jen jejich pohlaví, které je táhlo k sobě: často jen prostě leželi těsně přimknuti k sobě, jako obklopeni zlatou září.

„Dane, Dane, Dane...“ říkala tiše, jako by to bylo zaklínadlo.

Některé věci objevíme, když už tady nejsou – zdánlivě či skutečně. Dan se Štěpánkou dodatečně rozpoznali osamělost, která je léta svírala a z níž je vykoupila jejich láska. Byla to jenom iluze? Takhle se neptali. Dan cítil náladu té doby barevně: pohasla zvláštní zeleň marné touhy, která v doplňku s červení zabarvovala dobu Gábi; místo ní objevil hlubokou modř klidu – a nad ní zlatou září Štěpánky.

Uplynul měsíc, pak i druhý. Jejich přátelé a známí se o nich nějak dozvěděli, ačkoliv oba instinktivně tajili své štěstí před světem. Tajně se těšili na rozuzlení toho nezvyklého souznění, protože Dan byl přece člověk, s kterým nelze žít, a Štěpánka byla pověstně přelétavá. Postupně ale neochotně připouštěli, že se asi mýlili.

„Prostě už nevěděli kudy kam,“ pronesla Gábi v Makarské. „Nikdo jiný je nechtěl.“

Mařák i Tomáš Zůna horlivě přikyvovali. Štěstí těch dvou jako by bylo zradou: každý věděl o nemožnosti trvalých a opravdových vztahů, o neschopnosti vzájemně si rozumět. Psaly se o tom knihy, promítaly filmy, aspoň ty klubové... Lidi se přece stále rozcházeli; zdálo se, že téměř z povinnosti k době.

Zatímco jiné zajímalo jen, zda spolu vydrží, museli oni vyřešit praktické problémy. Protože ona nechtěla trvale bydlet v jeho umouněném domku, přestěhoval se on k ní. Na jeho velké obrazy v tom jejím vinohradském bytečku nebylo místo, domek byl tedy zatím – a pak navždy – znovu uznán jako atelier. Štěpánka ale nezhálela. S podobnou lehkostí, s jakou na sebe poskládala kameny, proměnila malý byt spolu s jakousi poděděnou chatou na dva byty, ty zase na jeden, docela slušně rozměrný. To vše se dělo jenom na papíře a navzdory všem tehdy platným předpisům. Dan se toho všeho nezúčastnil. Měl jiný úkol: konečně se rozvést.

„Je to skutečně zapotřebí?“

„Jak to myslíš,“ upřela na něho vyděšené oči. „Copak si nejsme jeden druhým jistí?“

„Právě, že jsme. Co na tom změní rozvod.“

„Chceš snad pěstovat bigamii? Chceme se vzít, či ne?“

Tohle ho nějak nenapadlo. Vztah se Štěpánkou mu připadal tak zázračný, že jaksi vytlačil ostatní požadavky světa. Stvrdit jej obřadem se zdálo nadbytečné, skoro škodlivé. Řeč o rozvodu jako by natrhla subtilní závěsy, jimiž jim jejich štěstí zakrývalo drsné skutečnosti. Tam venku ve světě měl rodinu. Ne jenom Marii: byly tu hlavně děti, Vojta a Anička. V poslední době na ně téměř nemyslel. Ne, že by byl tak necitelný: patřily do jiného světa, než byl ten, který právě obýval.

Náhle v něm zahlodala vina. Měl by se vrátit? Praly se o něho dvě síly, obě silné, vzájemně neslučitelné: na jedné straně rodina, o níž se sice málo staral, ale s níž ho přesto vázalo nějaké pouto; na druhé straně touha udržet ten nový vztah, který se mu zdál zázračný. Věděl, že v očích těch, kteří nic takového nepoznali, to druhé byla sotva povinnost, spíš okouzlená chtivost, druh přechodného bláznovství. Pro něho ne. Co se Štěpánkou prožívali, jako by nebylo jen jejich věcí: nějak to přispívalo k smyslu světa. A tak den ze dne rozhodnutí odkládal. Pak jednou večer, když se vrátil z atelieru, našel Štěpánku v slzách.

„Proboha, co se stalo?“

„Nic,“ pokoušela se potlačit vzlyky.

„Jak to, že nic. Vždyť pláčeš.“

„Nepláču.“

„Štěpánko, vždyť to vidím. Co se stalo.“

„Právě že nic,“ řekla roztřeseně. „Řekl jsi, že se rozvedeš. A nic se neděje.“

Na chvíli jeho láska zhasla. Cítil se vláčen směrem, který nechtěl.

„Myslím, že jsem nic takového neříkal.“

„Takže se nerozvedeš, my se nevezmeme, je to jen taková chvilková romance.“

Znělo to monotónně, ale vysoko. Náhle se jí nalomil hlas. Svezla se na židli a složila hlavu na zkřížené paže. Když se jí pokusil utěšit, jen trhla rameny a vzlykala dál.

„Štěpánko,“ zachraptěl. „Já tě chci napořád a vždycky. Když myslíš, že se musím rozvést, tak to udělám.“

Pomaloučku k němu zdvihla uslzené oči.

„Protože chceš, ne proto, že tě o tom žádám?“

Tohle mu bylo povědomé, ale hned vzpomínku potlačil.

„Protože chci.“

Musím to chtít, říkal si ještě tišeji, takže ho Štěpánka nemohla slyšet: musím to chtít, jsem přece svobodný a neudělám nic v rozporu s vlastní vůlí... Tedy se svobodně rozhodl chtít něco, co původně vlastně nechtěl.

* * *

A tak s těžkým srdcem jednoho dne zazvonil u těch známých dveří svého někdejšího bytu. Měl od nich ještě stále klíč, ale připadalo mu nemožné tam po tak dlouhé době jen tak vpadnout.

Dveře se otevřely a v nich stála Marie. Vypadala unaveně, zanedbaně. Tělo jí halil hábit myší barvy a z vlasů visela nějaká spona jako smutný pomník někdejšího účesu. Když uviděla Dana, vystřídal se v její bledé tváři úlek, zákmit radosti, pak uzavřená rezervovanost.

„To jsi ty? Přišel ses podívat?“

Otočila se a šla před ním do kuchyně. S těžkým srdcem rozpoznával podrobnosti, které mu bývaly tak samozřejmé, že je už téměř nevnímal. V kuchyni byly obě děti – Anička na podlaze s nějakými obrázky, Vojta u stolu s knížkou, kterou si opřel o nesklizené nádobí. Vzhledly k němu trochu vylekaně, jen Aničce na umouněné tváři kmitl náznak úsměvu. Dan se na ně zadíval mlčky, neschopen říct něco rozumného.

„Tak si přece sedni,“ vybídla ho Marie, tak trochu ochraptěle. „Chceš trochu čaje?“

Rozhlížel se po nějaké volné židli, všude byly poházeny kusy oblečení.

„Všechno to čeká na nějakou správkou.“

Chvatně mu jednu židli uvolnila. Dan si sedl a chvíli hleděl němě na děti. Pak náhle vstal, přistoupil k Aničce a přiklekl k ní na podlahu. Zdvihl ruku, aby ji pohladil po světlé hlavě, ale zůstal v půli toho pohybu. Nepřišel se sem přece mazlit.

Marie z jeho chování patrně vycítila, že tam nepřišel jen tak.

„Děti už musí do postele,“ řekla tiše. „Pak si promluvíme.“

Zatím co Marie vedle rozestýlala a současně dohlížela na večerní mytí, Dan se neklidně procházel po kuchyni. Viděl, že se Marie zase vrátila ke svým postavičkám, jaké dělala, když kdysi spolu začínali žít. Nejen je kreslila, ale i modelovala z moduritu, který se teplem dal vytvrdit. Pekla je v troubě a tím také všechny buchty a koláče, které jinak uměla znamenitě, měly jakousi zvláštní trpkou příchut'. Sochařské buchty, říkával jim tehdy jeho přítel Tomáš. Ty její figurky mívaly něco do sebe. Teď ale s ustrnutím viděl, že co produkuje, jsou téměř výhradně postavy svatých v jakési přibližné barokní stylizaci a že ty hotovější září pozlátkem.

„Děti jdou spát,“ ozvalo se za ním.

Prudce se otočil. Stáli tam všichni tři ve dveřích, děti v sepraných, příliš malých pyžamech, Marie mezi nimi, paže ochranně kolem jejich ramenou. Vypravil téměř bez hlesu cosi na způsob dobré noci. Odpověděli mu také jenom zaševlením rtů. Vojta se na něho upřeně díval a Danovi se zdálo, že vidí v jeho světlých očích cosi jako odsouzení. Náhle si strašně přál, aby už odešli. Když už se dveře zavíraly, Anička náhle promluvila jasným hláskem.

„Tati, ty už s námi nebudeš?“

Horečně přemýšlel, co na to říct, ale Marie už zavřela dveře. Slyšel její tlumený hlas, jak dětem něco mírně vysvětluje. Obrátil se k tomu hlasu zády. Znal ji, věděl že právě říká něco, co není snad přímo lež, ale ani nahá pravda: něco, čemu žádný z nich úplně nevěří, ale co jim pomůže překonat tuhle chvíli. Za chvíli znovu uslyšel zvuk dveří.

„Vidím, že se díváš na mou výrobu.“

„Řekla's to ty...“

„Musím se nějak žít.“

„Ale svaté s pozlátkem? To můžeš rovnou dělat trpaslíky.“

„Třeba na ně taky dojde. Na komisi mi z volné tvorby nevzali ani kousek. Mám dojem, že jen proto, že jsem Kordová. Tak co mám dělat? Anička potřebuje kabát, Vojta nové boty. Musíme něco jít.“

„Já vím, že jsem už nějakou dobu nic neposlal...“

„Nic ti přece nevyčítám,“ mírně ho přerušila. „Vím, jak to chodí. Přišel's mi něco říct?“

Pohlédl krátce na ni, pak zas do země. Přes všechnu její nepořádnost, přes měkkost, s kterou porušovala čistotu umění, cítil k ní cosi jako něžnou úctu. Nechtěl jí ubližovat. Ale protože to nebyla láska, co k ní cítil, a protože se potom musel vrátit k Štěpánce, vzchopil se k tomu, co jí musel říct.

„Říkám to nerad, ale musíme se rozvést.“

„Proč,“ pohlédla na něho s bolestným překvapením. „Copak nemáš úplnou volnost?“

Mlčky přikývl. Marně se snažil najít, co by řekl přesvědčivého.

„Já na to taky myslela. Ale říkala jsem si, proč zavírat dveře a brát dětem naději. Cožpak ta Gabriela nepochopí...“

„Ta s tím nemá nic společného. Už dávno jsem ji neviděl.“

„Tak kdo?“ rozevřela oči v údivu.

„Musí být někdo?“

„Přece tě znám,“ řekla unaveně. „Co pro tebe znamená obřad? Děláš si stejně to, co chceš. Takže za tím musí být ženská, která se chce vdát. Když ne Gabriela, tedy kdo?“

„Štěpánka Podolská. Žijeme spolu a chceme se vzít.“

Hleděla na něho okamžik překvapeně, jako by přemýšlela, kdo to je.

„Štěpánka?“

Znělo to nevěřícně. Přikývl s očima upřenými k zemi. Čarovná jistota, která jako by prozářila celý svět, když byl s Štěpánkou o samotě, jako by tady pohasla. Cítil se skoro jako kluk, který dospělým vykládá o nějaké své fantazii.

„A ty opravdu myslíš, že to vydrží?“ zeptala se Marie.

Udělal jenom němé gesto.

Seděli chvíli mlčky.

„Gábi, Štěpánka, jenom někam utéct. Copak ty nemáš ani špetku svědomí?“ vybuchla s náhlou zuřivostí. „Jsi jako nezvedené dítě.“

Hleděl na ni s údivem. Copak to nebyla ona, kdo ho vystrčil ze dveří, kdo říkal, že už s ním žít nechce? A nebyla to Marie – jediná v celém světě – která i při té největší trpkosti měla vždy pro něho jakési pochopení? Takový výbuch od ní nečekal. Ona zřejmě také ne. Schoulila se do sebe, pak náhle vstala a otočila se ke stěně.

„V ničem ti nebráním,“ řekla unaveně. „Snad budeš alespoň tak šťastný, jak ti to dovolí tvá povaha. Jenom ty děti... nemohl bys sem občas zajít? Hrozně tě potřebují.“

Kdyby necítil plachost před velkými slovy, řekl by nejspíš, že by ji rád miloval, jak si to zaslouží, ale že lásku si člověk nemůže nařídít. Ve skutečnosti jen němě přikývl.

Zdržela ho ještě ve dveřích. Měl dojem, že ho chce na rozloučenou políbit, a celý ztuhlý jí nastavil čelo. Zdvihla jen ruku a načrtla mu na ně prstem křížek. Pak zavřela dveře. Šel těžce po schodech a ten pomyslý znak mu téměř doslova žhnul na čele jako čerstvě vypálené znamení.

II

Jazyk je chudý: má totéž unavené slovo pro tu temnou posedlost, kterou v něm vyvolala Gábi, i pro to lehké, světlem prozářené opojení, kterým ho z ní snad vyléčila Štěpánka. Snad? Bylo by hezké říct, že nepochybně. Dan o tom neměl mnoho času přemýšlet: nahnula se mu spousta práce. Obratnost, kterou osvědčila při výměnách bytu, Štěpánka proměnila v malý zázrak, když šlo o prosazení jeho talentu. Neměla sice pro malířství zvláštní citlivost, sílu jeho nadání však cítila i ona – teď mnohem víc, když její vnímavost tak prohloubila láska. Ano, skutečně: přes pošklebky a chmurné předpovědi, které si jejich známí vyměňovali za jejich zády, Dan se Štěpánkou se upřímně milovali ještě za měsíc a za půl roku. Rozvod proběhl hladce: soud děti bez průtahů svěřil Marii a Danovi vyměřil únosné alimenty. Krátce nato se Dan se Štěpánkou vzali. K tomu skromnému obřadu ovšem potřebovali svědky. Štěpánka prosadila kuriosní nápad vybrat si Gábi a Tomáše. No ano, bývali to jejich dobří přátelé. Také jim asi nejvíc ublížili; i to je forma blízkosti.

„Chápal bych ještě, pozvat Tomáše,“ vrčel Dan. „Je to prevít, ale přese všechno je to kamarád. Ale Gábi? Po tom všem, co jsme si s ní oba užili...“

„Co sis s ní užil ty,“ řekla Štěpánka a pohladila ho po jeho zamračeném čele. „Mně jenom připravila jeden šok a za ten jí musím být vděčná. Zbavila mě tím Tomáše a vlastně způsobila, že jsem našla tebe.“

Dan na ni hleděl s údivem. Čekal by, že to bude právě ona, která se vůči Gábi nejvíc zatvrdí. Žárlivost mužů bývá prudká, ale vyzuří se zápasem. Žárlivost žen, pokud měl možnost poznat, šla snad až za hrob a pokračovala by do dalších životů, pokud by bylo něco takového. Byla Štěpánka v tomhle jiná? Rozhodně se nějak změnila. Lehounký názvuk tragiky, který se dříve chvěl na samém dně jejího půvabu, jako by zcela vymizel. Vypadala, že je šťastná a konečně zbavená veškerých pochybností.

„Taky vám dvěma jenom prospěje, když se usmíříte. A když nám půjde za svědka, bude to něco jako stvrzenka na rozchod s minulostí.“

Dan si pro sebe pomyslel, že Gábi asi žádný obřad nezabrání v čemkoliv, co si případně vezme do hlavy. Ale protože nevěděl, koho by místo Gábi navrhnul, a protože Štěpánka té věci přisuzovala zvláštní symbolickou váhu, nakonec neochotně souhlasil.

Brali se v Nuslích, jenom tam měli dost brzo volný termín a Štěpánka spěchala, jako by se bála, že si to zas rozmyslí. Když scházeli po trochu trapném obřadu ulicí dolů na náměstí, měl divně povědomý pocit. Skoro určitě tu ještě nikdy nebyl, leda snad někdy v dětství, ale o tom nevěděl. Přesto mu všechno – úzké, prudce se svažující uličky, sevřené mezi zdmi

omšelých domů, osleplá okna, celý ten prostor, nahnědlý jako na staré fotografii – připadalo známé. Pátral v duchu mezi proslulými obrazy, ale už předem věděl, že to není správná stopa.

Zdalo se mu už někdy o tom, co se tady dělo? Nebo teď snil, zatím co šlapal s kopce vedle Štěpánky? Bylo mu divně: dotek její dlaně byl nějak nový, hlasy Gábi a Tomáše, kteří špičkovali na úkor obřadu, vyskakovaly jako z mlhy... Měl pocit, že nejen ta scenerie, ale všechno, co se v této chvíli dělo, už někdy přesně takto zažil: teď zakopne o uvolněnou kostku dlažby, teď Tomáš udělá jeden z těch dvojsmyslných vtipů, Gábi se zasměje hlubokým prsním altem. Vlastně to doslova dopředu nevěděl, ale když to přišlo, měl intenzivní dojem známosti. Byl to tísnivý pocit.

„Nač myslíš, Dane?“ zeptala se vedle něho Štěpánka.

„Mám pocit, že jsem tady někdy byl. Nejspíš to bylo ve snu.“

„To musela být pěkná noční můra,“ ozvala se Gábi.

Gábi. Dan jako by si teprve teď uvědomil její přítomnost. Viděl ji vlastně poprvé po mnoha měsících. Většinou na ni nemyslel, byl plně zaměstnaný Štěpánkou a v jiném smyslu svojí prací. Dneska s ní mluvil, podal jí ruku, dokonce riskoval pohled do jejích velkých zelených očí. Fantom Gábi, který v něm proti jeho vůli stále přebýval, se náhle prolul se skutečnou bytostí. Ta Gábi, kterou tu měl před sebou, byla najednou nějak menší, obyčejnější a méně významná, než ta, která v něm předtím přebývala. A přesto jako by v něm zatrnul nějaký skrytý nerv, jehož se něco nešetrně dotklo. Dávno se ještě zřejmě s Gábi nevyrovnal a teď tu vlastně poprvé šel vedle ní v jakémsi předstíraném kamarádství. Nebyl to asi dobrý nápad, chtít sprovodit se světa minulost tím, že ji překryjí umělým přátelstvím...

Jenomže Štěpánka to takto chtěla a při nevalném obědě, který jim místní restaurace-vinárna byla s to nabídnout, v tom tvrdohlavě pokračovala.

„Vy dva byste se měli taky vzít,“ řekla lehce nad druhou sklenicí vína.

„Které dva myslíš?“ zeptal se Tomáš ironicky.

„No tebe s Gábi. Chodíte přece spolu, nebo už zas ne?“

„Moc toho nenachodíme...“

„Jsou tady jisté překážky,“ vložila se Gábi dřív, než mohl pokračovat.

Štěpánka zpozorněla. Vzhledla zvědavě, snad trochu vyplašeně.

„Ty ještě pořád nejsi rozvedená?“

„Had nechce.“

„Ale to přece nezávisí jenom na něm.“

„Má možnosti mě přinutit,“ řekla Gábi tiše.

Dan na ni překvapeně pohlédl, poprvé od začátku oběda. Nechtělo se mu věřit, že se Gábi bojí, ale její tón i výraz na to vypadal.

Neměl čas o tom přemýšlet. Oběd pak brzy skončil, za chvíli Gábi prohlásila, že má nutnou schůzku, Tomáš šel s ní. Zůstali se Štěpánkou v zaprášeném lokále, který se vybledlými závěsy a panely z napodobeného dřeva jenom tak chabě, napůl snažil budit dojem přepychu. Držel ji za ruku a hleděl na sloup světla, které sem proudilo z nepořádně zastřené okna; částečky prachu rozžíhané sluncem se svým jiskřivým tancem posmívaly umělému večeru, předstíranému tady zřejmě pro komfort zdejších movitých opilců. Moc jich tu v Nuslích zřejmě nebylo nebo nebyla ta správná doba: byli v lokále sami, jenom kousek od nich, u barového pultu se tiše dohadoval starší číšník v trochu ušpiněném bílém kabátku s nějakým hostem. Mluvili nesrozumitelným jazykem, buď maďarsky nebo snad romsky. Dan měl zas ten nutkavý pocit známého, někdy už viděného.

„Tak jsme to odbyli,“ řekl rychle, aby to kouzlo zrušil, ale už předem téměř věděl, že to řekne, i co na to Štěpánka odpoví.

„Nechtěli jsme to přece odbýt.“

„Tak jsem to nemyslel. A co budeme dělat teď?“

„Teď uděláme tlustou čáru za vším ohavným a budeme šťastně žít až do smrti.“

Znělo to jako parodie. Pohlédl na ni ze strany a viděl, že to myslí vážně. Raději nic neřekl a místo toho zvedl její ruku s desky stolu a něžně ji políbil.

* * *

V příštích týdnech se zdálo, že Štěpánka myslela ten nový život hodně prakticky. Dan měl najednou spoustu zakázek na obaly gramofonových desek, obálky časopisů, drobné ilustrace. Byly to práce celkem výnosné, takže Dan mohl kromě alimentů občas přinést Marii a dětem nějaké přilepšení. Nu ano, chodil tam, tak trochu na zapřenou, i když se mu v tom Štěpánka nijak nesnažila zabránit. Občas, v náhlé potřebě pravdy, o své návštěvě promluvil: líčil, jak děti prospívají, jaké se u nich projevují povahové rysy, co dělá Marie. Štěpánka poslouchala s jakýmsi vyprázdněným výrazem.

Žili si celkem dobře, jen Dan měl často pocit, jako by se onen dojem divně známého, už někdy viděného, který ho znovu přepadl po jejich svatbě, usídlil natrvalo v jeho životě. Štěpánka také viděla, že nad tou výdělečnou prací jaksi matní, nějak se vytrácí. Jednou se zadívala na poslední návrh, který právě tvořil pro nějakou desku.

„Mám pocit, že jsi něco takového dělal,“ řekla nejistě.

„Vid’,“ odpověděl lhostejně, aniž by vzhlédl. „Mám taky dojem.“

„To myslíš nevádí, že je to skoro stejné?“

„Oni nic originálního nechtějí. Všechno se stejně pořád opakuje.“

To jí tak trochu otřásl. Pokud má pocit, že se věci opakují v jeho práci, jak dlouho potrvá, než něco podobného spatří v jejich životě?

„Nechtěl bys zase malovat?“

Sotva to vyslovila, měla pocit, že si s něčím nebezpečným zahrává.

„Malovat? Nikdo o moje obrazy jak se zdá nestojí.“

„Protože tě to baví.“

„Baví? Myslíš, že malovat je zábava?“

Rekl to skoro hněvivě. Přesto si všimla, že se jeho oči nějak rozjasnily. A tak ho jednou naložila do malého fiatu, na nějž se už také zmožili, a odvezla ho do jeho domku za městem.

Seděla potom v místnosti, kde kdysi malý zázrak s kameny vedl k divu jejich lásky, a Dan před ní nosil jedno velké plátno za druhým. Byly to scenerie neznámého a přesto tísnivě povědomého světa, v němž oko tápavě uhadovalo tvary. V jedné sérii tu z chaosu vystupovaly fantastické stroje, které se zřejmě samy tvořily, v jiné uhadovala jakési bytosti, vylamující se ze skal nebo rodící se ze světla. Tím vším šel jakýsi van stvoření. Štěpánka na to hleděla a cítila s jakousi tichou úzkostí, že je to něco silnějšího, než cokoliv, co Danovi ten jejich prostý život může poskytnout. A s instinktivní jasnozřivostí hned také věděla, že nemá smysl stavět se takové síle do cesty. Jediná možnost byla se s ní spojit.

„Ty musíš malovat,“ řekla s tichou rozhodností. „A tyhle věci musí do světa.“

„Vždyť mi je nevystaví ani v té poslední galerii. Krumlov byl výjimka. Trošku moc se o něm mluvilo. Teď už si na mne dají pozor.“

„Myslím do světa! Do toho skutečného.“

Dan jen pokrčil rameny. Copak nevěděla, jakou tlustou zdí Husákův režim oddělil tu jejich malou zemi od světa? Už vůbec možnost vyjet někam za hranice byla milost, kterou uděloval víceméně jenom prominentům. Proniknout na Západ se svými obrazy, to byla výsada, které se těšili jen nemnozí – většinou ti, kteří už byli dostatečně známí a nedopustili se ničeho, čím by si vysloužili zlobu mocných. Korda k nim jistě nepatřil. Co by proti té posupné síle režimu mohla zmocit Štěpánka, která s ním neměla víc společného, než že s miliony dalších žila pod tou jeho betonovou pokličkou?

* * *

Jenomže v téhle věci Štěpánku přece jen trochu podcenil. Protože byla realističtější, už dávno pochopila, že hlavním rysem režimu nebo alespoň jeho sloužících byla jen špatně zakrývaná chtivost. A tak zatímco Dan zas několikrát týdně dojížděl do toho svého nevzhledného domku za městem, Štěpánka pátrala. Nakonec jí pomohla náhoda: objevil se Paul Bresson, člověk s širokým spektrem aktivit v oblasti výtvarného umění. Přijel dohodnout vydání překladu monografie o moderním umění, jejíž vydání bylo povoleno skoro zázrakem. Referentka, s kterou měl původně jednat, byla nemocná; nikdo z těch, kteří by ji měli nahradit, neuměl francouzsky. Štěpánka tedy zaskočila.

Předběžná jednání se celkem rychle odbyla, byl by však hřích být v Praze a nic z ní nevidět. Možnost shlédnout proslulé památky půvabném doprovodu byla neodolatelná. Absolvovali spolu všechno, co se v Praze dalo vidět, s dlouhými přestávkami v pražských kavárnách a restauracích. Bresson byl okouzlen, Štěpánka zaujatá: jak se postupně ukázalo, Bresson nejenom zprostředkoval vydávání krásných knih; také obchodoval s obrazy a měl velice cenné kontakty na galeristy v rodné Francii i jinde ve světě. Postupně přišla řeč na české umění. Chtěl by pan Bresson vidět něco skutečného, ne jen tu režimem schválenou břečku, která se za umění jen vydává? Zajisté chtěl. Bresson byl člověk zvědavý. Především to byl muž, jehož nepřilíh přitažlivý zevnějšek byl v nepoměru k jeho citlivosti ke krásě, nejenom k té, kterou měl možnost obdivovat na plátně. Po dvou dnech okouzlených toulek pražskými památkami byl velmi ochoten se vypravit za zneužitým místním talentem, pokud se přitom mohl ještě půl dne koupat v záři Štěpánčiných očí.

V legračním rozporu jak s národností tak i s profesí, Paul byl člověk málem obřích rozměrů. To, že ho Štěpánka nejenom přiměla, aby se do její zdobněliny auta vůbec pokusil nastoupit, ale skutečně ho do ní také natěsnila, rozšířilo repertoár jejích kouzel. Když se jej před Danovým domkem podařilo z auta zase vytáhnout a vrátit téměř do původní podoby, byl Dan poněkud zaražen jeho překypující tělesností.

„Monsieur Korda,“ zahřměl na něho Bresson. „Slyšel jsem o vás, ale nevěděl jsem, kde vás hledat. Nikdo, jak se zdá, o vás neví, nebo nechce říct.“

Tohle všechno mu Štěpánka musela překládat (a neprozradit přitom, že většinu z toho předtím Bressonovi vnukla), zatímco si Bresson rozměrným kapesníkem otíral svou velkou upocenou tvář. Dan chvíli zaraženě mlčel.

„Chcete vidět nějaké obrazy?“ zeptal se pak zdrženlivě.

„Jestli chci? Toužím, nemůžu se dočkat!“

Dan ho vedl dál. Neměl z návštěvy zvláštní radost, právě maloval a špatně snášel vyrušení. Co to vlastně bylo za člověka, kde ho Štěpánka splášla? Hádal by spíš na Američana a obchodníka dobyt看em, zvlášť když uslyšel jeho burácivý smích, což se dalo každou chvíli. Povrchní dojem ale mýlil. Paul sice na to nevypadal, obrazům však zřejmě rozuměl. Když Dan začal nosit plátna a stavět je před něho, obhroublé sedláctví jako by z něho spadlo. V jeho tváři se objevilo cosi jako úlek, který pak vystřídal výraz jakési oduševnělé něhy. Bylo to k nevíře: ten člověk přitom zkrásněl.

Seděl před plátny aspoň hodinu, úplně beze slova. Štěpánka chtěla začít něco říkat, snad aby něco vysvětlila nebo aspoň přerušila mlčení, ale on jen mírně zdvihl dlaň a hleděl upřeně na jeden z výjevů, úplně pohlcený jeho magií.

„Je to skutečně neobyčejné,“ vypravil pak tiše. „Nevím, co řeknou kritikové, ale mnou to pohnulo.“

Pak vstal, zatřepal hlavou a začal myslet jako obchodník. Jakkoliv pozoruhodné, ty obrazy jsou téměř neprodejné: dost zvláštní, při vši krásě nějak děsivé a hlavně příliš velké. No ano, uznává, monumentalita patří k jejich účinku. Jenomže budme praktičtí. Kdopak dnes má rozměrný byt? Vědí vůbec mladí přátelé, k jak nadoblačným výšinám šplhá nájemné v dnešní Paříži? Jediná možnost, jak taková obrovitá plátna udat, je najít nějakého boháče.

„Já vlastně netoužím moc prodávat,“ řekl Dan. „Vždyť jsem to sotva namaloval, tak bych s tím chtěl nějakou dobu žít. Rád bych to ale vystavil, aby to někdo viděl.“

„To bohužel nejde, kvůli vašim úřadům. Alespoň já to nedokážu zařídit. Když vaše obrazy úřady pustí do Francie, chtějí z toho něco mít. Jediná možnost je prodejní výstava. A to je ovšem sázka do loterie...“

Přesto byl připraven vzít na sebe určitá rizika. Příští minuty blýskal fotoaparátem a pak se začal loučit. Štěpánka přičinlivě vyskočila a otevřela dvířka fiatu. Paul se s hrůzou zadíval na prostor, v kterém se měl směstnat, pak se do něho poslušně nasoukal. Brzo se ozve, slíbil zevnitř téměř bez dechu.

Dlouho se ale neozýval. Pak jednoho večera, když byl Dan výjimečně doma sám, Paul zavolal. Mluvili jazyky, o kterých každý z nich optimisticky předpokládal, že je to angličtina. Dojem z té rozmluvy byl zdrcující.

„Jenom se nešikovně vymlouvá,“ řekl Dan Štěpánce, když přišla domů.

„Co přesně říkal?“

„Já vlastně nevím, pořádně jsem nerozuměl. Něco o podmínkách, které je těžké splnit.“

„To je divné. Zdálo se, že se mu dá věřit.“

„Je to obchodník.“

Druhý den znovu zavolal, vzala to Štěpánka se svou hbitou francouzštinou. Ukázalo se, že šlo o nedorozumění: Bresson už chystá výstavu. Bohužel české úřady trvají na záruce, že aspoň třetina obrazů se venku prodá a stát si z jejich ceny uhryzne svůj tučný díl. Paul tedy celou dobu sháněl mecenáše, který by se předem zavázal koupit aspoň dvě plátna. Podle fotografií! Teď se to podařilo, šest velkých obrazů smí vycestovat. Poslední slova Štěpánka už téměř neslyšela, pištěla při nich nadšením.

III

Letní Provence nabízí krajinu, kterou je nutno milovat, byť by z ní člověk třeba šlel. Seděli na jakési mezi kousek od Arles, kam na půl dne unikli z debat kolem výstavy. Bílými stébly uschlé trávy před nimi povíval lehký větřík. Na temně rudý květ velkého bodláku usedl sametově modrý motýl. Ze svahu, na němž seděli, vykukovaly zprahlé kštice vřesu, kterými jako pleše starců prosvítaly bílé kameny. Vzduch se chvěl horkou písni cikád a voněl mateřídouškou a pelyňkem. Vpovzdálí se neuvěřitelně modrá pole levandule střídala s bizarními tvary bílých obydlí s čapkami rumělkových střech a stříbřitými korunami rapsodicky pokroucených oliv. Do toho všeho z průzračného nebe bušilo slunce kanonádou světla, až se jim z toho tajil dech a zatmívalo před očima.

„To bys měl namalovat,“ vyhrkla Štěpánka.

Dan, nezvykle mírný po svém čerstvém úspěchu, se jenom usmál.

„To teď už nejde. Mohl to ještě Kubín, ale jen taktak.“

„Ale proč vlastně? Proč se v jedné době něco smí malovat a v jiné ne?“

„Ne smí, ale může. Má to cenu jenom, když to člověk objeví. Když je na to úplně sám, s celým tím rizikem, že je to všechno špatně a že to třeba nemá žádný smysl.“

Podívala se na něho ze strany.

„Copak to musí vždycky být taková rvačka?“

„No, asi musí,“ řekl s povzdechem. „Jinak se člověk jenom veze. Pojd' se něčeho napít.“

Vstal a oprášil si kalhoty.

* * *

Arles původně bylo pro oba tak trochu zklamání, nehledě na ten zvláštní zvuk, který to místo mělo pro malíře díky Van Goghovi a Gauginovi. Bresson je ale rychle přesvědčil.

„Paříž v létě nemá smysl,“ chrtil do telefonu. „Prchá odsud každý, na kom záleží. A víte, kolik je tu galerií? Běží tu týdně stovky výstav, kterých si žádný nevšimne.“

Nu co, byla to pořád Francie. S výstavou ale byly neuvěřitelné starosti. Jen obrazy potřebovaly dlouhou řadu různých povolení, úřední odhad, celní schválení. Národní galerie se dlouho rozmýšlela, zda souhlasit, že Kordova díla – která tu doma nesměla být vystavena, natož v galerii Díla prodána – nepatří k nezczizitelným kulturním statkům. Zdálo se nemožné, že by to mohli stihnout.

Pokud si mysleli, že po vývozu obrazů se jejich cesta do Francie rozumí už jaksí sama sebou, byli naivní. Neznali pojmy jako „devizový příslib“ nebo „cestovní doložka“. Známi je ujišťovali, že je už pozdě o ně žádat. Stejně je nedostanou, pokud nemají velice dobré známosti.

„Je to jako v Kafkově Zámku,“ povzdechl Dan.

„Zámek byl nepodplatitelný, i když ani to tak jistě nevíme.“

Byla to tehdy jejich první hádka. Dan nechtěl o nějakém podplácení ani slyšet. Kam by se dostali, kdyby začali s takovými praktikami?

„Vždyť už jsme začali, copak jsi slepý?“ rozčílila se Štěpánka. „Klidně jsi přistoupil na sprostou loupež, když ti předem berou skoro půlku z ceny obrazů. To není podplácení?“

„To si bere stát.“

„A stát je kdo? Vždyť jsou to pořád stejní lidi.“

Tenkrát se nedohodli. Dan zarytě mlčel a smířoval se s myšlenkou, že nebude na vlastní vernisáži. Štěpánka zatím tiše jednala. Jednoho dne, bylo to sotva týden před kritickým datem, mlčky položila na stůl jejich pasy. Z každého vykukoval bílý lístek.

„Třeba mnou opovrhuj,“ řekla vzdorovitě.

„Co to je?“

„Co myslíš? Ty kouzelné výjezdní doložky.“

Pohlédl na ni zuřivě.

„Tak ty s někoho podplatila?“

„Ne. Našla jsem někoho, kdo nám pomohl zcela nezištně,“ usmála se.

„Nezištně? To slovo jsem už dávno neslyšel. Je to asi archaismus.“

„Tohle je velký přítel umění,“ řekla s pohledem z okna.

„Nezištný přítel?“

„No jistě... Ale neodmítne dar.“

„Ty jsi ale potvůrka,“ zasmál se Dan a přitáhl ji k sobě.

Druhého dne přivezla jakéhosi Koubka do Hlubočep.

„Estébák?“ zeptal se Dan s odporem, když ho na to připravovala.

„Ale kdepak. Ředitel hotelové školy nebo něco takového.“

Koubek byl jeden z lidí, kteří si uměli tiše vybudovat cestičky až k samým zdrojům moci. Ceniny, kterými je dláždili, se zdály nicotné pro ty, kterých se netýkaly: přijetí nezdárného syna na školu, akademický titul nebo aspoň maturita bez zbytečných otázek pro toho, kdo se uměl sotva podepsat. Tohle všechno Dan nevěděl a tak se jenom tiše divil, jak ten Koubek ve své hotelové škole dokázal kromě lívanců usmažit i jejich povolení k cestě.

Byl to muž celý nějak hladký a nenápadný tak, že by se snadno přehlédnul. Když ho zavedli do atelieru a ukázali zbylá plátna, zůstal zaraženě stát.

„To je tedy... skutečně ohromující,“ řekl váhavě.

„Ty větší by se do běžného bytu nevešly,“ přispěchala Štěpánka. „Ale je tady pár menších a... obvyklejších.“

Začala mu je předvádět a nakonec vytáhla z kouta ještě jeden, z něhož musela napřed setřít prach. Dan s hrůzou po letech uviděl svědectví jedné ze svých velkých krizí: Obraz

s jizvou. Bylo to něco příšerného. Tenkrát tu zřejmě řádl jako pomínutý: ne jedna, ale stovky jizev brázdily ty strupy vrstevnaté malby, jako by zmučené divokými zásahy a krvácející brutální červení, kterou patrně tlačil přímo z tuby. Měl ten obraz už dávno zničit, protože nic jiného se s ním dělat nedalo.

Chtěl něco říct, ale ucítil na své ruce stisk. Štěpánka mlčky ukázala očima na Koubka. Bylo zřejmé, že se mu ten obraz líbí.

„Tohle je vzácný obraz z období, které je bohužel už celé rozprodané,“ řekla a šlápla přitom Danovi na nohu.

„Je skutečně nádherný,“ řekl Koubek. „Ale nechtěl bych vás připravovat...“

„Když bude u vás, tak to nevádí,“ usmála se. „Snad nám ho někdy půjčíte na výstavu.“

Že obraz není v rámu, to Koubkovi nevádí, naopak: má výborného rámaře, který mu podle jeho vkusu zarámoval celou sbírku. Na obraze však chybí podpis, konstatoval nešťastně.

„Skutečně? Jak se to jen mohlo stát... No, manžel to hned napraví,“ řekla a udělala na Dana příšernou grimasu.

Pokrčil rameny, vzal rychleschnoucí barvu a namastil do rohu velký podpis. Zdálo se, že to Koubka nadchlo ještě víc, než obraz sám. Bylo to podivné: oficiálně byl Korda něco jako strašidlo, o němž se ani nesmí mluvit. A tenhle Koubek je spokojený, že mu právě stvrdil autorství obrazu, který hodlá zařadit do své sbírky. Neobával se, že bude mít potíže? Patrně ne: Koubkům se potíže vyhýbaly, ty byly vyhrazeny pro Kordy.

* * *

Tak tedy nakonec nasedli do vlaku a víc než za den dorazili do Arles. Bresson na ně už čekal na nádraží a sevřel je v medvědíh objetí.

„Úžasné, fantastické, že jste přijeli,“ burácel. „Musíte se mnou hned do galerie. Myslím, že vám to vezme dech.“

Nacpal je do svého citroenu a vyrazil. Pak vykládal, gestikuloval a míjel přitom o vlas jiná vozidla. Konečně dorazili na náměstí. Poněkud oťfesení vystoupili na chodník a šli za ním do galerie.

„Tady, prosím,“ řekl Paul nezvykle ztišeným hlasem.

Dan vzhlédl a měl pocit, jako by mu srdce na okamžik vynechalo. Až dosud vždycky viděl své obrazy jenom zblízka nebo stísněné v nevhodném prostoru. Co se však tady před ním otevřelo, byl téměř malý chrám s krásně bílými stěnami a spoustou čistého bílého světla. A v tomto prostoru, který už sám působil zvláštní vznešeností, plavala jeho plátna. Dan věděl, co v nich je, přece je sám stvořil – a přece na okamžik cítil cosi jako úlek.

„Bože, to je nádhera,“ řekla vedle něho Štěpánka a stiskla mu ruku.

Byla to ta nejlepší chvíle z celého cirkusu, který pak nastal. Vlastně tu byla ještě jedna, když je Paul vzal potom na oběd. Po cestě, která trvala tak dlouho, měli ukrutný hlad. Jídlo bylo znamenité a víno – bože, tohle víno!

„Všechno je zařízeno,“ křičel Paul nad další sklenkou a utíral si tvář. „Budou tu místní celebrity, mecenáši, tisk doufám až z Paříže a spousta dalších lidí. A co se týče prodeje, to bude myslím ještě lepší, než se zdálo,“ ukončil tajemně.

Pak se směli stáhnout do hotelu, aby se připravili na večer. Kdyby byl Dan tušil, co ho pak čeká, byl by patrně prchnul zpátky na nádraží. Když nyní scházeli do malé vesničky, která snad nějak patřila k předměstí Arles, zdálo se mu to všechno k smíchu. Zdrojem těch různých trapností byla především jeho chabá znalost francouzštiny. Naštěstí mezi hosty neustále kroužili ochotní číšníci, nabízející sklenky sektu. Zas jiní prázdné sklenky rychle odnášeli, což ztěžovalo registraci, kolik člověk vypil. Dan brzy došel k závěru, že počítat je k ničemu – prostě těch sklenek bylo mnoho.

V té chvíli se k nim prodral Paul a oznámil, že přijel Baumont, jejich mecenáš. Skutečně, neřekl „pan Baumont“: také by sotva někdo ohlašoval „pana Napoleona“. Baumont, jak věděli už od Bressona, pocházel z malých poměrů, ale vypracoval se různými nejasnými obchody a nyní ovládal výrobu sušenek snad v polovině Francie. Na rozdíl od ostatních, kteří přišli v různých variacích lesklé nebo matné černi, Baumont měl na sobě oblek v barvě té nejsvětější bílé kávy, stříbrnou košili a zlatou vázanku.

„To jsou barvy těch sušenek, co vyrábí,“ zaujatě řekl Dan. „Dokonce i ten staniol...“

„Dane, prosím tě, neblbni,“ řekla Štěpánka rychle a udělala na něho tvář Medusy.

Pak se rychle otočila a věnovala sladký úsměv Baumontovi, který k nim přicházel špalírem hostí. Po způsobu panovníků se v nabobově dlouhé tváři nehnul ani sval. Byl živým obrazem hrdého aristokrata. Mlčky podal znavenou ruku napřed Štěpánce, pak Danovi. Neslyšně řekl, že ho těší.

„Zeptej se ho, jestli náhodou nemá zácpu. Nevypadá vůbec dobře. Jestli se pořád cpe těmi svými sušenkami...“

„Jestli nepřestaneš, tak to přeložím,“ přerušila ho Štěpánka, aniž by její úsměv zakolísal. „On od tebe nic nekoupí a ty pak budeš muset doma v base odpracovat ušlý zisk.“

Pak se obrátila k Baumontovi a delší dobu švitořila francouzsky. Patrně nemluvila o zácpě a o sušenkách, protože po žlutavé tváři velikána přeběhl náznak úsměvu. Dokonce tiše promluvil, což ve všech kolem, visících na jeho fialových rtech, vyvolalo nadšení.

„Pan Baumont navrhuje, abychom s ním po vernisáži zajeli na jeho zámek,“ přeložila Štěpánka, „a prohlédli si místo, kam chce zakoupená plátna umístit.“

K tomu potom skutečně došlo, předtím však museli vydržet seznámení s řadou místních celebrit, které se Bressonovi podařilo přilákat. Pak Paul přivedl zlatý hřeb večera: televizní hvězdu, která bůhvíproč trvala na pseudonymu Boubou. S odborně rozčuchanou kšticí krátkých vlasů, kulatou tváří s pihami a plochým tělem v jakémsi blýskavém pyžamu vypadala jako drzý uličník.

„Já nerozumím umění,“ řekla s odzbrojující přímostí. „Ale tohle žeru.“

Dříve než Dan stačil něco odpovědět, začaly všude kolem blýskat fotoaparáty a vrčet televizní kamery. Trvalo to jenom chvíli, pak se hvězda rozloučila svým uličnickým úsměvem a odkvapila, sledována dobrou polovinou hostí.

„Tohle je výborné,“ liboval si Bresson, „zítra budete ve zprávách a ve všech novinách.“

„Bude tam Boubou,“ namítla Štěpánka. „A v rohu za její hlavou možná kus obrazu.“

„Samozřejmě,“ řekl potěšeně. „Ale to je začátek.“

Působil už v té chvíli dost zničeně, vypadal jako by ho někdo polil: vlasy zmáčené, límeček celý zborcený, tvář plná stružek potu, které se ani nepokoušel otřít. Zářil však nadšením.

„Dneska na sebe člověk musí upozornit. Vůbec nejlepší je velký skandál...“

„To by se dalo zařídit,“ zaujal se Dan.

„Noviny budou muset napsat, že tu Boubou byla,“ nevšimal si ho Paul. „To vyvolá pozornost, lidi kolem kultury se hnou a seriosní zprávy budou následovat.“

Nemýlil se: už druhého dne odpoledne museli v galerii čelit otázkám, které na ně chrlili první novináři z Paříže. Ale ještě předtím, na konci vernisáže, je naložili do veliké černé limuzíny a vezli na Baumontův zámek. To označení rozhodně nebylo přehnané: za dlouhým stromořadím platanů se otevřelo široké nádvoří a nad ním, majestátní proti večerní obloze, se tyčily kulaté věže zámku.

„Ten zámek patřil rodu Saint Denis,“ vykládal náhle oživlý Baumont zasvěceně. „Ostudně zchudli v tomhle století, stálo mě miliony zámek opravit.“

Při zmínce o zchudnutí se ve tváři většiny přítomných objevil pohoršený výraz. Ten vystřídalo ohromení, když vstoupili do velké haly zámku.

„Tohle je jistě Matisse,“ vyhrkl Dan, který najednou vystřízlivěl. „A tamhle Renoir.“

A tak to pokračovalo. Danovi zřejmě lichotilo, že jeho obrazy budou v takové vybrané společnosti. Ale pak zesmutněl, když mu Štěpánka sdělila, že kromě služebnictva Baumont žije v zámku sám, jen se svou sbírkou.

„Úplně sám?“ vyděsil se.

„No úplně sám přece ne,“ usmál se Baumont. „Žijte tu se mnou přítel Ajax.“

Ajax byl afgánský chrt s tváří orientálního filosofa. Ve shodě se svým zevnějškem byl zřejmě povznesen nad marnost lidských cílů včetně umění.

„Ajax nemiluje společnost,“ prozradil Baumont, když se pes s vznešeným odporem odvrátil od Štěpánky, která se s ním pokoušela skamarádit. „Má vynikající rodokmen a city aristokrata.“

Vtipkovali spolu na to téma, když je později limuzína vezla zpátky do hotelu. Danova veselost však byla trochu nucená.

„Řekni mi, jaký to má smysl,“ bručel rozmrzele. „Ten chlap nakoupí takovou spoustu umění a zavře se s ním ve svém zámku. Nikdo ty obrazy nevidí.“

„Třeba svou sbírku odkáže nějaké galerii, až umře.“

„Doufám, že už to bude brzy. Neměl jsem mu radit, aby se tak necpal sušenkami.“

„Můžeš být klidný, to jsem nepřeložila.“

Pohlédl na ni upřeně.

„Dá se ti vůbec věřit?“ procedil tónem gangstera z jednoho filmu.

„Částečně,“ zachichotala se Štěpánka.

Vrhl se na ni a šofér, který je předtím koutkem oka sledoval ve zpětném zrcátku, vychovaně upřel oči na silnici před sebou. Byl zřejmě na takové výjevy zvyklý.

Cirkus pokračoval ještě dva dny, pak toho měli dost a vyžádali si přestávku. Ne, auto nepotřebují, tím méně šoféra. Nasedli nazdařbůh do nějakého autobusu a nechali se vyvézt do kraje...

* * *

Našli hospůdku, do níž se sestupovalo po příkrých schodech podél hrubě obílené zdi. Hostinský jako vždy nabízel calvados, ale dali si bílé víno chlazené ledem. Pomalu upíjeli z nápoje, jehož chlad při prvním doušku vystřelil až do temene, a tiše si říkali drobné bezvýznamné věty.

Za malou chvíli k vedlejšímu stolku usedl nějaký městscky vyhlízející muž a skoro bezprostředně nato se k nim obrátil.

„Nejste vy pan Korda, ten malíř, co má dole ve městě výstavu?“ obrátil se na Dana francouzsky. Dan nezávazně přikývl a prohlížel si obrýlenou tvář s rozměrnou pleší.

„Chci o tom napsat komentář do jedněch novin a rád bych vám položil pár otázek,“ pokračoval ten člověk. „Můžu si přisednout?“

Nevyčkal dovolení a přisedl si k jejich stolku. Štěpánka viděla, jak Danovy rysy tuhnou.

„Jaké noviny,“ zeptal se Dan tiše.

„No,“ neznámý nepatrně zaváhal. „Lettres Francaises?“

Rekl to téměř jako otázku, jako by si tím nebyl docela jist.

„Ten člověk není Francouz,“ řekla Štěpánka česky. „Slyšíš ten přízvuk?“

Neznámý na ni podrážděně pohlédl.

„No tak jsem Čech,“ řekl česky. „Žiju tu dlouhá léta, ale přízvuk člověk neztratí.“

„Tak proč si před námi hraje na Francouze?“

„Lidi od nás se většinou bojí mluvit s emigranty. Aby doma neměli potíže. Tak můžu se vás zeptat, tedy česky?“

Chvilíčku vyčkával a když Dan nic neříkal, nenuceně pokračoval.

„Mne zaujalo, jak jsou figury na vašich obrazech – jsou to přece figury, že, i když tak úplně nevypadají – tedy jak jsou spoutané zemí, nebo jindy zas jako by se měnily ve stroje, na takové automaty. Připadá mi to jako vyjádření nesvobody v naší zemi. Vidím to správně?“

„Jak to vidíte, je vaše věc.“

„Ale rád bych věděl, zda jste to tak myslel.“

„Mně přece nejde o takové povrchnosti,“ zabručel Dan.

„Takové povrchnosti mě vyhnaly ze země! Copak vás ty poměry doma neštvou?“

To už znělo docela podrážděně. Štěpánka se napjatě dívala na Dana.

„Neříkám, že se mi poměry doma líbí,“ řekl Dan. „Zrovna já nemám na růžích ustláno. Ale nemaluju politické agitky. Jde mi o něco hlubšího.“

„A to je?“

„Kdybych o tom chtěl povídat, tak bych to nemaloval.“

„Chápu, nechcete se kompromitovat.“

„Poslyšte...“

Štěpánka mu rychle položila ruku na jeho pěst, která se užuž svírala.

„Podívejte,“ řekla rychle, „Paul Bresson napsal o těch obrazech pěkný esej, který je otištěný v katalogu.“

„Ten jsem samozřejmě četl. Je ale tak všeobecný a mlhavý...“

„Korda s tím textem souhlasí, připadá mu výstižný,“ řekla už vestoje a táhla Dana, aby se k ní přidal. „Nic dalšího z něj stejně nedostanete. A my už teď musíme jít.“

Vyšli z hospůdky, provázeni jeho udiveným pohledem. Už na schodech si Štěpánka vzpomněla, že zapomněli zaplatit. Vrátila se a viděla, jak si ten člověk něco píše do notesu.

„Ještě že jsi mu nic neřekl,“ sdělila venku Danovi. „Určitě je to estébácký agent nebo něco takového.“

„Estébák nebo emigrant... Každý by člověka rád nějak využil pro svoje cíle. Kumšt je to poslední, o co jim jde. Měl jsem mu dát do nosu.“

„Jo, to tak. Určitě má pistoli.“

„Jasně. A granáty,“ plácnul ji po zadečku a rozběhl se strmou uličkou.

„Ty rošťáku...“

„Minomet pod stolem,“ smál se daleko před ní.

Pak už se jenom honili úzkou uličkou, příkře se svažující mezi bílými zdmi. Starci a stařeny, posedávající ve stínu vchodů svých domků, se na ně zvědavě dívali a bezděčně se usmívali. Turisti...mladí....

IV

O Danově francouzském úspěchu se ovšem ani nezmínily žádné české noviny. Štěpánka ukázala výstřižky recenzí, které výstavu chválily hned v několika francouzských listech, těm nemnoha přátelům, kteří jim ještě zbyli. Většinou bez velkého zájmu pokývali a ptali se, zda něco prodali.

„Co se to s lidmi stalo,“ divila se. „Snad je zajímají jenom peníze.“

Návrat domů byl pro oba jako studená sprcha. Začalo to už na hranicích, kde vtrhla do vlaku četa zachmuřených vojáků a policistů, ozbrojených po zuby. Pak ovšem přišli ještě celníci. Obrátili jim zavazadla naruby, prohlédli kupé včetně popelníku, pak neochotně odešli. Po hodinové přestávce se vlak váhavě rozjel.

„Jak je to všechno šedivé a zanedbané,“ povzdechla Štěpánka.

Dan jenom pokývnul. Po barvitě francouzské scenerii a úpravných německých vesničkách skutečně jejich vlast nepůsobila vlídně. Budovy, které míjeli, měly většinou nějak

umouněně vyčerpaný vzhled. Vyrudlé transparenty s pitomými hesly na napůl oloupané omítce svým trapným optimismem působily jako špatný vtip.

„Měli jsme asi poslechnout, co nám Paul radil,“ šeptla Štěpánka.

„To říkáš teď. Vzpomeň si, co s říkala včera.“

„Já netušila, jaký to bude šok.“

Paul Bresson nadhodil, že by se třeba nemuseli vracet. Honorář za obrazy by jim pomohl do začátku a úspěch výstavy, kdyby se správně využil, by Danovi zajistil dobrý start. Paul samozřejmě neskrýval, že úspěch je věc vrtkavá, život jde nahoru a dolů jak na horské dráze, nicméně on v Danův talent rozhodně věří. I kdyby ve Francii neprorazil (jen v Paříži je deset tisíc malířů, kteří zápasí o pozornost kritiky), je tu přece Amerika, celý svět! Uživit se v něm člověk s Danovými schopnostmi určitě dokáže – tak proč se vracet do té dusné malé země, kde člověka tím víc ho tlačí k zemi, čím je schopnější?

Prožili čtyři dny v zuřivých debatách. Pak si řekli, že to už tak nejde dál: budou si prostě užívat a rozhodnou to těsně před odjezdem. Tři dny se toulali tou neuvěřitelnou Provincí, vybaveni jenom bagetami s kusem sýra – a ovšem lahvemi místního červeného vína. Poslední večer seděli hodinu mlčky v hotelovém pokoji.

„Tak řekni něco,“ žádala.

„A co mám říct.“

„Někdo to musí rozhodnout.“

„Tak dobře... Zůstaneme.“

„Chceš říct, že...“

„Zítra půjdeme na úřad, buď tady, nebo dojedeme do Paříže – a požádáme o azyl.“

„To ale znamená, že už třeba nikdy...“

„Nikdy snad ne. Může to ale trvat deset, dvacet let.“

„Tak dlouho?“

„Řekla jsi přece, abych to já rozhodl.“

Náhle se dala do pláče.

„Dane, já nemůžu. Nezlob se prosím tě...“

Chvilí na ni bezmocně hleděl, pak ji vzal do náruče. Chvilí ji něžně kolébal a pak, když se pořád nemohla uklidnit, jí začal vyprávět jako malému dítěti.

„To byla jednou jedna malá Štěpánka,“ říkal jí tiše. „A ta si vyjela do velikého světa. Líbilo se jí tam a tak se jí nechtělo domů. Ale když přišel velký Dan a řekl jí, zůstaneš tady napořád, hrozně se vylekala, že by už nemohla zpátky k mamince...“

„A tak velkého Dana poprosila,“ zakňourala vysokým hláskem.

„A velký Dan se slitoval, protože to byla jeho oblíbená Štěpánka.“

„Jak oblíbená,“ zakuňkala sotva slyšitelně.

„Ze všech Štěpánek nejoblíbenější.“

Postupně se uklidnila, jen chvílemi potáhla nosem.

„Já vím, že jsem příšerný srab. A nejspíš už na hranicích budu litovat... Ale já prostě nemůžu. Myslíš, že bys mi mohl odpustit?“

„Vždyť jsem to řekl jenom tak. Mám tam dvě děti.“

Tak tedy jeli a podle svého očekávání už na hranicích litovali – ale ne zase tolik, aby byli skutečně zoufalí. Člověka někdy vyděsí, když vidí zvenčí to, v čem celý život žil. Ale protože to byl právě celý dosavadní život, rychle se zas přizpůsobí.

* * *

Nikdo Dana neoslavoval za jeho zahraniční úspěch. Zato ze sekretariátu Výtvarného svazu přišla pozvánka na „tvůrčí pohovor“. Kromě kulhavého sekretáře Hnídka, který v životě nic nevytvořil a jehož role ve Svazu byla dost záhadná, a momentálního

místopředsedy Macury, který bohužel občas něco namaloval, tam byl nějaký další člověk zarytého výrazu. Na stole ležely rozložené jakési francouzské noviny, jejichž název nebylo vidět. Dan zahlédl svou fotografii před jedním ze svých obrazů a pod tím drobný titulek.

„Jak nám tohle vysvětlíš?“ ukázal Macura štítivě k rozevřené stránce novin.

„Nevím co.“

„Píšou tu o tvé výstavě.“

„To jsem si domyslel.“

„A vůbec ti to nevadí?“

„Co by mi mělo vadit? Kritiky byly celkem pochvalné.“

„Pěkná pochvala,“ zasmál se Hnídek a trhl ramenem. Pak kývl na Macuru. Bůhví, kdo mezi nimi měl fakticky vyšší postavení. Macura zvednul ze stolu nějaký papír, psaný strojem. Byl to překlad části textu, jak se ukázalo.

„Český malíř-disident... už tohle,“ vzhlédl od textu. Pak namáhavě pokračoval: „Dan Korda ve své tvorbě vyjadřuje odpor k politickému režimu, který v jeho zemi potlačuje svobodu a degraduje lidi na jakési automaty, poslušné cizí vůle...A tak dále. Co na to říkáš?“

„Novináři napíšou ledacos. Já sám jsem nic takového neříkal.“

„Takže s tím nesouhlasíš?“

„Už jsem mu přece říkal, že to jsou povrchnosti.“

Hnídek na něj pozorně pohlédl.

„Říkal, komu? A kdy?“

„Ale nějaký poděs s tím na mne přišel v jedné hospodě. Poslal jsem ho s tím do háje.“

„Máš na to svědky?“

„K čemu bych potřeboval svědky? Copak jde o vraždu?“

„Jenom to nepodceňuj. Pokud s tím nesouhlasíš, tak nám musíš napsat prohlášení,“ řekl Hnídek tichým hlasem. „Veřejný protest proti zneužití tvé výstavy.“

Dan nevěřil svým uším. Připadalo mu to absurdní.

„A oni to s omluvou uveřejní? Budou mít ze mě leda legraci.“

„Ne tam. Tady, ve všech ústředních novinách.“

Teď už si připadal jako v nějaké frašce. Rozhlédl se po všech třech, ale nikdo z nich se neusmíval. Zvlášť onen chlápek z vnitra nebo odkud na něj upíral těžký, hrozivý pohled.

„Jaký to má mít smysl? Tady se francouzské noviny nedostanou, nikdo ten článek nečetl. A nikdo nepochopí, proti čemu protestuju.“

„Záleží na tom, jak to zformuluješ,“ řekl Macura. „To je jen na tobě.“

„Musel bych si ten článek přečíst. Můžu si ty noviny půjčit domů?“

Hnídek i Macura se podívali na tichého společníka. Ten jenom mlčky zavrtěl hlavou.

„Ne, to nejde,“ řekl Hnídek. „Je to nebezpečný materiál.“

„Tak jak se k tomu mám vyjádřit?“

„No, nemusíš to vymýšlet. Stačí podepsat, co jsme připravili,“ řekl Macura a podal mu nějaký papír.

Dan s úžasem četl, že nejen nesouhlasí se zlovolným zneužitím své výstavy k útokům proti vlastní zemi, ale navíc prohlašuje, že nikde jinde by neměl takové podmínky ke svobodné tvorbě a že děkuje Svazu a dalším orgánům za všechno, co mu poskytli.

„Nechápu, co to tady píšete. Co vy jste mi kdy poskytli? Léta jsem neměl výstavu, ne že by nebyl zájem, ale nedostanu povolení. Žádný obraz mi ani nevezmete do komise. Pokud jde o vás, klidně můžu umřít hlady.“

„Měl jsi výstavu v zahraničí,“ řekl významně Macura. „Dokonce ve Francii. Prodal jsi čtyři obrazy, to bude pěkný balík peněz, ne?“

„Vy jste pro to nehnuli prstem. A co se týče balíku, z ceny mi strhávají skoro polovinu ještě před zdaněním. Zůstane mi sotva čtvrtina.“

„Pořád ještě pěkná sumička, ne?“ zašklebil se Hnídek.

„Sotva na náklady a na přežití, než ty čtyři obrazy zas nahradím. Když mi to závidíte, tak proč taky nevystavujete venku? Tady pan Hnídek nemá co, ale co vy pane Macura?“

„Nechme toho,“ řekl Macura otráveně. „Podepíšeš nebo ne?“

Dan se na něho podíval, pak si znovu přečetl text. Překvapení se v něm rychle proměnilo do temného vzteku. Po chvíli přemýšlení, jaké gesto by se nejvíc hodilo, papír pomalu a přetrhl vpůli. Pak jej upustil na zem, beze slova se otočil a vyšel ven.

Na ulici byl svěží chladný vzduch. Chvillemi drobně mrholilo a v přestávkách se mezi domy prohnal mokrý vítr.

V

Po scéně na ústředí Svazu nastaly Danovi dost krušné časy. Zakázky na drobnější práce se vytrácely jedna po druhé; ani Štěpánka se svými kouzly proti tomu nic nezmohla. Nikdo jim nikdy neřekl, že by snad měli zakázáno cokoliv od Dana přijmout – jen právě neměli nic vhodného, jak říkali s upřímným výrazem, za kterým se dal tušit skrytý strach.

Ten stále ještě slušný zlomek výtěžku z prodaných obrazů, který zbyl po různých odvodech a dávkách, jim uložili na devizové konto, z kterého nešlo čerpat podle libosti. Převod na domácí měnu byl směšně nevýhodný. Vklad sice bylo možno měnit na bony; ty platily v zvláštních luxusních obchodech, nazvaných surrealisticky Tuzex, prý podle údajného tuzemského exportu. Výhodně se tam daly nakupovat vlastně jenom různé druhy alkoholu nebo některé kulinářské speciality. Měli tam ovšem také oděvy a hračky, dokonce stavebniny, nábytek a auta, nehledě na další elegantní zbytečnosti, po kterých mnozí lidé prahli, ale které člověku nepomohly v běžném životě. Prodávat bony za koruny bylo trestné. Ačkoliv byli terčem tajné závisti, byli Dan se Štěpánkou vlastně chudí.

„Není to k zbláznění?“ rozčilovala se Štěpánka. „Jsmo na tom hůř, než předtím.“

„Jak se to vezme. Dáš si gin anebo whisky?“

„Tak na prst ginu, hodně toniku.“

Tonik, to bylo také něco *tuzexového*, až do té doby by je nenapadlo pít vodu s chininem.

„Aspoň nedostaneme malárii,“ liboval si Dan.

„Ani nevíš, jak mě to uklidňuje.“

Dařilo se jim zvládat situaci s humorem. Ať už svět kolem vyváděl jak chtěl, oni přece měli jeden druhého a čerstvé vzpomínky na bezstarostné dny tam v Provinci, které si občas vyprávěli, když spočívali v těsném objetí.

Vzpomínky na Francii ale nebyly jen zářivé. Danovi bylo líto obrazů, které tam prodal, stýskal si po nich jako po nějakých zavlčených dětech.

„Když si představím tu mumii, jak před nimi chroupá ty keksy...“

„Já myslím, Dane, že on ty sušenky nejí.“

„Tak jimi krmí tu svou bestii.“

„No dovol, jak to o něm mluvíš? Má rodokmen, že by mu kdejaký král mohl závidět.“

„Nevím jak králové, ale ten čokl mi připadal pěkně otrávenej. Když si představím, jak brejli mezi těmi chlupy na můj obraz...“

„Baumont?“

„Ne, pes. Baumont si nejspíš pořád čte v šekový knížce.“

„Co pořád proti němu máš? Přece fakticky umožnil tu výstavu.“

„Výstava byla šaškárna, lidi se zajímali víc o toho fracka z televize než o kumšt. A Baumont si obrazy zavře v tom svém zatraceným zámku, kde na ně potom čumí jenom jeho pes – pokud ten ještě vůbec žije. Naposled vypadal, že umře nudou.“

„Tak proč ty obrazy nenamaluješ znovu, když tě tak štve, že je už nemáš?“

„Copak to jde?“

„Ty si je nepamatuješ?“

„Mám je vpálený tady,“ udeřil se doprostřed čela. „Vždyť jsem na nich dřel celý měsíc.“

„Tak v čem je problém?“

Dan jenom vrčel. Nakonec podlehl naléhání a pokusil se jeden z obrazů vytvořit znovu. To vedlo k jejich první velké krizi. Dan uprostřed zoufalého úsilí o vzkříšení původní nálady najednou dostal neovladatelný vztek. Shodou okolností se tam Štěpánka v té chvíli právě objevila. Dan, vzteklý z neúspěchu, z vyrušení i z vlastní nespravedlnosti, ji obvinil, že kvůli ní tu jenom maří čas. Štěpánka také nebyla v nejlepší náladě. Byla to jedna z chvílí, kdy se lidé chovají tak trochu jako loutky, kterým za nitky tahá kdosi jiný, možná nějaký idiot.

„Děláš to kvůli mně? Já myslela, že kvůli sobě. Já přece věčně nenaříkám nad ztrátou těch obrazů.“

„Ty jsi mě k tomu přemlouvala. Já jsem říkal, že to nepůjde.“

„A nejde to?“

„Podívej na tu břechku. Tohle sis představovala?“

Byl by měl asi potíže říct, zda si spíš přeje její souhlas nebo pochvalu. Štěpánka, v hloubi duše vyděšená jeho vztekem, s hraně ledovým klidem předstoupila před obraz.

„Ten obraz visel přímo proti vchodu, jako bych ho viděla. Já v tom nevidím žádný rozdíl. Pokud se ti teď nelíbí, není to moje vina.“

Bezděky se jí podařilo říct to nejhorší, co mohla. Dan, trochu opilý a vzteklý, že se mu nedaří nasadit akcent, jak by chtěl, po ní hodil s nadávkou štětec. Prosvištěl kolem její hlavy a narazil na stěnu, do velké kresby, která tam visela už dva roky. Byl to shodou okolností Štěpánčin portrét – jediná realistická podobizna, kterou Dan po skončení školy vytvořil. Štětec jí udělal doprostřed čela rudou skvrnu a pak spadl na zem. Kapička barvy jako stružka krve zvolna stékala s nakresleného čela podél nosu, přes jemně vykrojené rty a nakonec se zastavila na bradě. Oba na to fascinovaně hleděli, jako by ta kresba byla živá a barva byla opravdová krev. Byl to jen okamžik. Pak se Dan vymrštil s hadrem a lahví terpentýnu, aby barvu setřel.

„Nech toho,“ vykřikla. „Tohle už nejde smazat, vždyť to dobře víš.“

Byla to pravda technicky i symbolicky. Hleděla na kresbu jako by do zrcadla a bezděčně si sáhla na čelo.

„Je to jako v Dorianu Grayovi... jenže ten se nějak takhle zabil sám.“

Pak pomalu, pořád ještě ztuhla jako loutka, vyšla ven ke svému autu.

Štěpánka odjela a Dan zůstal sám v domku přes noc. Dlouho hleděl na zničenou kresbu s podobným zoufalstvím, jako by se skutečně dopustil zločinu. Měl pocit, že skutečně zabil – ne samozřejmě Štěpánku, ale jejich první, nedotčenou fázi lásky. Sen o tom, že se lidé mohou bez ustání milovat, aniž by se občas, třeba jenom na chvíličku nenáviděli, se rozplynul. Byla to jeho vina? Tu noc už nemaloval, nespál, ale pil.

* * *

Incident se časem urovnal, ale Danova nálada se příliš nezlepšila. Měl po úspěchu náhle paradoxní pocit, že nic neumí, že už v životě nenamaluje nic kloudného: to, co ve Francii vystavil, se jaksi uzavřelo. Když se pokoušel na to navázat, měl pocit, že se jenom opakuje – když hledal něco nového, nic nebylo dost závažné. Bylo mu z toho hrozně. Štěpánka se mu pokoušela pomoci.

„Proč se pořád snažíš kutat jenom v temných hlubinách? Nemůžeš jednou namalovat něco šťastného?“

„Musím dělat to, co mě nějak vyjadřuje. Jinak to nemá smysl.“

„Copak ty nejsi vůbec šťastný? Nejsi se mnou rád?“

„Ty víš, že jsem.“

„Jistě tě trápí, že nemáš dost uznání. Nejsme teď zrovna bohatí...“

„Tohle všechno jsou jen maličkosti.“

„Právě. Máme přece jeden druhého, máme se rádi...“

„To jistě. Ale víš, tady jde o něco hlubšího.“

„Chceš říct, že tohle naše štěstí je jen povrchní?“

Skoro se dala do pláče.

„Štěpánko, prosím tě. Tak jsem to přece nemyslel.“

„A jak tedy? Já ti vůbec nerozumím.“

Dan vzdychl a prošel párkrát po pokoji.

„Když já to nějak nedovedu říct. Podívej, ty jsi nikdy nerodila...“

„Nemáme děti, to ti vadí? Já za to přece nemůžu, že mi při operaci poškodili dělohu. Vzali mi tenkrát ledvinu, mám jenom jednu. Stačí pitomá infekce a budeš mě mít s krku.“

„Proboha, děvče. Proč jsi mi to nikdy neřekla?“

„Že nemůžu mít děti? To by sis mě nebyl vzal?“

„Štěpánko, nemluv nesmysly. A neplač, prosím tě. Já přece děti mám a víš, že nejsem zrovna dobrý otec...“

Bylo to mezi nimi náhle jako začarované: až donedávna si vzájemně rozuměli na půl slova, někdy jenom pohledem či pocitem. Teď cokoliv jen vyslovili, jako by měnilo svůj význam cestou k uchu toho druhého.

„Tak proč jsi říkal, že je naše štěstí povrchní?“

Překvapeně vzhlédl. Na chvíli zapomněl, o čem to vlastně mluvili.

„Tak jsem to přece nemyslel. Chtěl jsem jen říct, že když opravdu něco namaluju, musí to být zevnitř, víš, jako kus mého těla...“

Zastavil se a hleděl z okna. Venku na spoře osvětlené ulici sem tam přejelo osamělé auto, tu a tam přešel chodec. Asi by nechápal, o čem to tady koktá.

„Co když to malování prostě přestalo mít smysl? Toho se bojím. A tak se snažím... já nevím, sáhnout až k těm kořenům. A třeba ty kořeny vyrvat, abych je dostal na světlo.“

„Nemyslíš, že to může být nebezpečné? Že bys se mohl nějak poničit?“

„Nevím. Mám pocit, že jen v tom je ještě záchrana. Pro mě je to jako život. Já hrozně potřebuju, aby život smysl měl.“

„To snad chce každý, ne?“

„Snad. Ale většinou na tom moc netrvá. Nějak se zabaví anebo vydělává prachy.“

„Každý snad ne.“

Chvíli zamyšleně uhlazovala ubrus na stole, potom najednou vzhlédla.

„Nesměj se, ale já myslím, že smysl je už v tom, že člověk prostě je,“ řekla tiše, jako by to zkoušela. „Že žije, pokud možná ve zdraví a dlouho. Když to jde, tak k tomu patří i děti a ještě někdo, koho máš opravdu rád. A pro někoho možná práce... i když nevím, nesmí to být dřina. Ty myslíš, že je něco víc? Že člověk má nějaký úkol?“

Dan místo odpovědi jen pokrčil rameny. Ulice venku byla pustá, lampy rozlévaly stále stejně žluté louže světla. Na nedalekém vchodu do metra nějaká lesklá ploška, která se komíhala závany větru od řeky, co chvíli zachytila žlutý paprsek a vyslala jej k němu. Bylo to jako signály v nějakém tajném kódu.

„Mám pořád trochu dojem, že nějaký úkol mám,“ řekl před sebe. „Netuším od koho a taky nevím jistě, jestli si to nenamlouvám. Nějak to souvisí s tím malováním. Tomáš by asi řekl, že jsem blázen nebo náfuca, když si to myslím.“

Nějakou dobu hleděl před sebe.

„Jenomže já na to moc hrdý nejsem... protože ten úkol skoro neplním.“

Řekl to tiše, s divnou úzkostí. Štěpánka tahle slova neslyšela.

Toho dne o tom víc už nemluvili. Štěpánka měla ráno brzy vstávat, šla tedy spát. Dan seděl dlouho. Už nepil, jenom hleděl před sebe.

* * *

Po několika dnech se k rozhovoru vrátila.

„Podívej, říkal jsi, že v obraze musí být něco z tebe. Já tomu sice nerozumím, ale myslím si, že jsi to přece taky ty, když jsi prostě šťastný. Ne počkej,“ zarazila ho. „Nech mě prosím tě domluvit. Pamatuji si tě v té Provenci, tam jsi doslova zářil. A kolem tebe zářil svět. Ptala jsem se tehdy, proč bys nechtěl něco takového namalovat. Říkal jsi...“

„Že už to maloval Kubín.“

„No právě. Maloval prostě tak, jak to on prožíval. Proč bys nezkusil vyjádřit to, co pro tebe Provence byla?“

Nechal se chytit. Po delším váhání nakonec vytvořil nevelký obraz. Ne, nebyla to krajinka, rozhodně ne v obvyklém smyslu. Nějak v tom ale bylo všechno to, co je na tom kraji těšilo: barvy a vůně, síla slunce, třeštní cikád a ten vítr, čechrající stébla trávy, sežehlé doběla. Na to, že jej vytvořil vprostřed tvůrčí krize, to byl obraz nezvykle projasněný. Ještě napůl mokrý jej přinesl domů a podal beze slova Štěpánce. Ta nad ním zajásala a hned ho pověsila v hale, kde většinou spolu sedávali navečer.

„To je můj obraz,“ řekla. „Že je to můj obraz?“

Překvapeně se na ni díval.

„Beze mne bys ho nenamaloval,“ usmívala se. „Takže na něm mám podíl.“

Pokrčil rameny. Proč ne, dalo se to tak říct. Chvilí se díval na svůj – její – obraz na stěně. Takhle uprostřed stěny nevypadal špatně. Šel k likérce a nalil si pořádnou dávku whisky. Alkohol byl to jediné, čeho teď měli dostatek.

* * *

Nastěhovaly se k nim tiché večery. Skoro nemluvili, oba unavení – Štěpánka sháněním nějakých zakázek, které se snažila stihnout po práci, Dan zápasy v atelieru. V jejich mlčení však byla nevyřčená shoda.

Naštěstí Dan začínal nacházet cestu z tvůrčí pasti, kterou si sám nachystal. Únik mu ukázala drobná nehoda. Zase mu praskla tuba okru v ruce a to vedlo k obrazu. Podobně kdysi vznikl Obraz s jizvou. Teď barva nevytryskla na plátno, ale jemu do dlaně. Z vnitřního popudu, kterému dobře nerozuměl, začal vyhrézlou barvu z dlaně otírat o čerstvě napjaté, panenské plátno. Říkal si přitom, že musí být šílený, když takhle ničí nedotčenou plochu, která pro něho dosud byla téměř posvátná. Přesto v tom neustal a ani nerozsvítil reflektory: měl pocit intimního doteku, něčeho teplejšího, než je chladný pohled. Stopy barvy, sotva viditelné v přítmí, ho docela zaujaly. Aniž by o tom kloudně přemýšlel, přidal si trochu okru i na druhou dlaň a začal plátno rukama pojednávat bez jakéhokoliv plánu, jenom citem. Když okr vypotřeboval, použil podobně další barvy. Když poodstoupil, měl před sebou abstraktní obraz. Takový Tomáš by jej prohlásil za hotový a s dobrým svědomím pak asi prodal. Dan chvíli postál a pak rozsvítil: ne reflektory, ale lampu ve vedlejší místnosti, aby bylo jenom trochu světla. Pak se upřeně zahleděl na plátno. Postupně se mu z barevných skvrn a stínů začaly vynořovat povědomé tvary. S očima upřenýma na ně sáhl po štětci a začal prohlubovat jejich určitost. Teď viděl, co tam spontánně chce být. Postupně začal vytahovat tvary z nebytí...

Tak začalo zas jedno jeho nové období. Přicházel domů utahaný, ale klidný. Nevěděl sice pořád, oč mu jde, ale cítil, že je na stopě – něčeho, co je možná závažné.

Byli teď zvláště osamělí, odkázaní víceméně jenom na sebe. Danův úspěch a domácí zavržení, které paradoxně způsobil, kolem nich vytvořily neviditelný magický kruh. Kdo to

jen kdysi říkal, o tom kruhu... Dan si už málem vzpomněl, pak ale jeho mysl nahmatala nebezpečné území a odskočila jinam.

Probíjeli se večerem každý svým způsobem: Štěpánka skloněná nad psacím strojem, na kterém smolila nějaký překlad, Dan se sklenicí whisky, s očima upřenými na obrazy ve své představitosti. Když jednou večer najednou zařinčel zvonek u dveří, vzhledli oba skoro vyděšeně. Jako obvykle se první vzpamatovala Štěpánka. Otevřela dveře a ztuhla překvapením.

„To jsi ty?“ vypravila skoro zděšeně.

Pak neochotně ustoupila, aby Marie mohla vejít.

Příchod Marie byl porušením nikdy nevyřčených, ale přísných pravidel. Štěpánka nebránila Danovým návštěvám v jeho někdejších domově, dokonce se pokusila spřátelit i s jeho dětmi. Ale jako ona nikdy nevstoupila na Mariino teritorium, nechtěla ani ji zde ve svém bytě.

„Moc se omlouvám, že sem tak vpadám...“

Zůstala stát u dveří a z promoklého opotřebovaného kabátu jí na zem kapala voda.

„Pojď dál,“ řekla Štěpánka nevlídně. „Dej mi ten kabát, crčí z něho voda.“

„Ne, já musím hned zpátky, děti jsou doma samy. Chci jenom něco Danovi říct.“

„Mohla jsi zavolat.“

„Ne, nemohla. Děti by mě slyšely.“

Náhle se dala do pláče. To bylo u ní něco tak nezvyklého, že se k ní oba vrhli a společně ji vedli ke stolu. Tam vsedě, mezi vzlyky, vypověděla svou starost. Vojta, jak všichni věděli, měl několik za sebou jdoucích angín, z kterých se ještě vyvinul infekční zánět kloubů. To všechno kvůli neschopnému lékaři, který nepředepsal včas antibiotikum. Jak se však ukázalo, zánět z kloubů přešel do srdečního svalu a způsobil tam těžké poškození. To se Marie dozvěděla na klinice, kam Vojtu už ve vážném stavu odvezli. I když jí ho po týdnu vrátili domů, dali jí najevo, že je to jenom prozatím.

„On umře,“ plakala Marie. „Jediná naděje je operace srdce, ale je prý strašně riskantní. Jediný, kdo si na to troufne, je docent Plíhal. Ale ten má program plný na půl roku dopředu.“

Dan, hlasem ochraptělým emocí, navrhl docenta „přemluvit“. Kulaté sumě, k tomu ještě v tuzexových bonech, málokdo odolal. Marie zavrtěla hlavou.

„Peníze nevezme, má jich sám dost. A je to nebezpečné. Ale vzal by obraz.“

„Obraz? Nějakou starožitnost?“

„Ne, tvůj obraz. Poradila mi to sestra z jeho oddělení.“

„Můj obraz?“ podíval se na ni užasle.

„Copak ty nevíš, jak jsi známý?“

Ne, to Dan nevěděl. Nemohl tušit, jako to zřejmě také netušili služebníci režimu, že snaha vymazat umělce z povědomí jen povzbuzuje zájem o něho, alespoň v těch šťastnějších případech. Rozhodil bezmocně rukama: nemá nic vhodného, v domku má jenom velká plátna, většinou ještě nedokončená a těžko představitelná v nějakém bytě.

Marie se rozhlédla usazenými očima a pak ukázala na obraz z Provence.

„A co tohle? To by se mu jistě líbilo.“

Dan, ještě stále otřesený zprávou o Vojtovi, mlčky vstal a sundal obraz ze zdi.

„Ty poslyš, to je...“ hlesla Štěpánka.

„Co?“ podíval se na ni cize.

Sklopila oči a jenom stáhla koutky. Pak pohledem, v kterém se leskly slzy, pozorovala, jak obraz dává Marii. Vojty jí bylo líto a cítila, že pro Dana krize měla ještě jiný, závažnější význam. Ale ten obraz pro ni byl jakýmsi symbolem obnovy jejich vztahu, cesty z bludiště, v kterém se načas ocitli.

„Odvezu tě,“ řekl Dan Marii.

„Ale ty jsi pil,“ namítla Štěpánka.

Dan jenom mávl rukou. Asi by měla nabídnout, že ji odveze sama, ale v té chvíli k ní cítila tak silnou nenávist, že by s ní nevydržela v těsném prostoru auta.

Čekala dlouho na Dana, zmítaná chumlem nejrůznějších obav. Když klíč konečně zašramotil v zámku, změnila se už její úzkost v zlost.

„Kde’s byl tak dlouho? Já už jsem tady skoro zešílela strachy.“

„No kde, vždyť víš. Musel jsem vidět Vojtu.“

Svlékal promočené sako.

„Jak to, že jsi tak mokrý?“

„Nebylo kde zaparkovat. Lije jako z konve.“

Pozorovala, jak samozřejmě sahá po láhvi. Náhle jí to gesto bylo až k nesnesení protivné a snad tím přetekla míra jejího sebeovládání.

„Proč jsi jí musel dát právě tenhle obraz?“

Pohlédl na ni nechápavě.

„Právě ten? Nechápu, co chceš říct.“

„To byl můj obraz! Cožpak jsi mi ho nedal?“

„To teď začneme rozlišovat, co je mé a co je tvoje?“

Však ty dobře víš, o čem je řeč, řekla si pro sebe. Neupřímnost, kterou vycítila z jeho slov, jí zasadila další ránu.

„Tak náš. Mne ses ale nezeptal.“

Jen na ni nepřátelsky pohlédl. Pak si nalil pořádnou dávku whisky. Chtěla něco namítnout, ale ovládla se. Nechtěla, aby se z té situace dostal výbuchem vzteku.

„Já ti ho namaluju znovu,“ řekl za chvíli.

„Vždyť víš, že nejsi schopen dělat něco dvakrát... Řekni mi radši, jakou důvěru může mít člověk k lékaři, který pomůže jenom za úplatek.“

Dan jen pokrčil rameny.

„To víš, je jenom jeden a moc lidí od něj něco chce.“

Měla pocit, že to řekl nejen o něm, ale také o sobě.

Vzpamatovávala se z toho incidentu dlouho. Dělo se to spíš v ní, než mezi nimi: Dan, zaujatý problémy a navíc starostí o Vojtu, jako by nic nepozoroval. Pro ni však ty dvě události – zranění portrétu, který Dan s láskou nakreslil hned na počátku jejich vztahu, a pak ztráta obrazu, s kterým si spojovala jejich štěstí – znamenaly jistý předěl. Konečně dospěla, nebo snad dospěl jejich vztah: už si nemohli namlouvat, že problémy jsou jen někde kolem, že jejich vztah chrání nějaké kouzlo. Vstoupili do světa, který se stále zmítá rozpornými vlivy. Nic v něm nebylo napořád a být v něm spolu teď už znamenalo pořád k sobě hledat cestu.

Tohle si říkala, jenomže v hloubi tomu nevěřila. Pro její povahu byly jenom dvě alternativy: buď všechno, nebo nic. I když to věděla, raději na to nemyslela: to nic by sotva dokázala unést.

VI

Co Dan Štěpánce nikdy slovy nesdělil, byl slabý, ale stálý dotek viny, který v něm Vojta vyvolával. I když Marii s dětmi občas navštěvoval, i když obě děti – se Štěpánkou nebo bez ní – občas bral na výlet, nikdy nedokázal zcela proniknout tou slupkou tiché cizoty, která Vojtu jako by obalovala.

Navrhl třeba, že jim koupí zmrzlinu. Anička zapištěla radostí, Vojta jenom pokrčil rameny a tvářil se neutrálně. To bylo přede dvěma nebo třemi měsíci. Vzal je do zoologické zahrady, takový podnik nikdy dříve neselhával, i když byl únavný a končil někdy pláčem.

„Copak Vojto, něco ti je?“

„Ne, nic mi není.“

„Ty nechceš zmrzlinu? Míval’s ji rád.“

„Zmrzlinu? Nikdy.“

„Tak co bys chtěl.“

„Nic.“

Jeho pohled mu říkal, že se nedá nijak uplatit. Pak sklopil oči. Necítil se asi na nějakou konfrontaci, nebyl však ani přístupný jakémukoliv sblížení. Já si tě nechci koupit, byl by mu Dan rád řekl, kdyby se tohle vůbec dalo vyslovit; chci ti jenom udělat radost, prostě tě mám rád. Jenomže Vojta na to nepřistoupil. Také se vždycky vyhnul rozhovoru, který by mezi nimi aspoň v náznaku vyčistil vzduch. Jen jednou, právě tehdy v zoo, vlastně začal sám.

„Na co se to tu díváš,“ zeptal se Dan a pokusil se obejmout ho kolem ramen.

Vojta poněkud poodstoupil, takže mu to gesto znemožnil.

„Tady se říká, že když ptáci utvoří pár, tak už ho nikdy nezruší.“

„Ano, tak je to u některých druhů.“

„Když jeden zahyne, umře brzo i druhý.“

„No, říká se to, ale někdy jsou to asi jenom povídačky. Podívej Vojto, v přírodě člověk najde všechno možné. Jsou druhy, co opustí mláďata hned, jak se vylíhnou, jiné zas žijí v rodinách.“

„Jako lvi.“

„No třeba. Ale to jsou lvice s mláďaty. Samci většinou odcházejí. A víš, že mláďata dost často žerou? Co bys tomu asi řekl, kdybych najednou po tobě skočil...“

Předstíral, že se chystá na Vojtu se vrhnout a zakousnout se mu do šije. Vojta se příkrčil, ale neusmál se, i když Anička vedle něho hravě pištěla. Dan jenom s námahou přemohl rozmrzelost.

S Aničkou to bylo jiné: i když občas poplakávala, když se s ní loučil, byla zase příště plná hravé přítulnosti, tak trochu jako milé štěně. Snad to bylo věkem, snad i povahou. Vojta byl ve svých deseti letech živá výčitka...

* * *

Dojem té výčitky se ještě prohloubil na pozadí bílého polštáře v nemocnici, když ho přišel navštívit před operací. Ačkoliv byla vedle něho Marie, zdálo se, že Vojtovy temné oči spočívají jenom na něm.

„Bude to zase dobré, uvidíš,“ říkal mu hlasem, který mu samému připadal neupřímný.

Vojta se jenom díval.

„Nebude tě to bolet, budeš spát.“

Vojta nepatrně přikývl.

„Pak se postupně uzdravíš a pojedeme spolu na pořádný výlet, co říkáš.“

Vojta nic neříkal, jenom se díval pohledem, který jako by předem odhaloval všechny klamné sliby. Chvíli na sebe mlčky hleděli, pak Dan vstal se slovy, že na něho bude myslet. S hlavou odvrácenou vyklopýtal na chodbu. Cítil se zcela vyčerpaný. Nikdy by nebyl věřil, že malý chlapec, k tomu zjevně pasivní, může na člověka působit takovou silou.

Z nemocnice jel rovnou do svého domku za městem. Věděl sice, že toho mnoho nenamaluje, ale kdyby místo toho odjel domů, nespíš by se nakonec pohádal se Štěpánkou. Když přicházel k domku po cestě od stanice autobusu, s překvapením tam uviděl stát nějaké šedé auto. Zběžně na ně pohlédl, pak došel ke dveřím a začal odemykat. V té chvíli z auta vystoupil postarší nenápadný muž v semišovém saku s řídkými vlasy a nápadně bledou tváří.

„Doktor Kulhavý,“ představil se. „Mám k vám velikou prosbu.“

„Ano? Jakou.“

Instinktivně se hned nastražil. Nevěděl vlastně proč, ale ten člověk se mu nějak nelíbil. Muž se opatrně rozhlédl.

„Nemohli bychom zajít radši dovnitř?“

Dan ho dost neochotně pustil dál. Co jen ten člověk, který se tu s divnou nedůvěrou rozhlížel, mohl od něho chtít? Na sběratele umění nevypadal, ostatně kdyby si chtěl koupit obraz, takové tajnosti by určitě nedělal.

„Pane Kordo, máte děti?“

„No mám. Proč se mě na to ptáte?“

„Protože pak mě možná lépe pochopíte. Mám totiž dceru, jedinou a krásnou, i když byste tomu při pohledu na mne nejspíš nevěřil.“

Dan na něho užasle pohlédl. Nechápal, proč mu Kulhavý tohle říká.

„Mohu se posadit? Děkuji. Podívejte, mám tu její podobenko.“

Strčil mu před oči už značně opotřebovanou fotografii, na níž se usmívala hezká dívka. Danovi někoho vzdáleně připomínala, ale to se stávalo dost často. Nejspíš ji nikdy nepotkal.

„Ano, hezké děvče.“

„Tahle má krásná dcera umírá. Má rakovinu, v terminálním stádiu.“

Říkal to jaksi toporně, jako velmi špatný herec, který čte svou roli poprvé. Dan se hned zastyděl za tyhle myšlenky; lidé, kteří mají veliký žal, se asi vždycky chovají tak trochu nepřírozně.

„To je mi líto...“

„Lékaři prý jí nedokážou pomoci. Naši lékaři,“ řekl Kulhavý s opovržením. „Existuje přitom lék, právě ho vyvinuli někde na Západě.“

„To není poprvé, co tohle říkají. Pokud vím, nikdy...“

„Tohle je něco nového. Devadesátiprocentní účinnost. Chápete, jakou mi to dalo naději? Ne občas úspěch, devadesát procent!“

Říkal to zamračeně, oči pevně zavřené a pokyvoval přitom hlavou. Bylo znát, že tomu chce věřit, že prostě nepřipouští žádné pochyby.

„Ten lék lze koupit. Ne za koruny, samozřejmě. Znáám cestu, ale nemám valuty. Něco jsem sehnal... ale pořád to není dost.“

„V tom vám bohužel nepomůžu, je mi skutečně líto. Já žádnou cizí měnu nemám.“

„Ale máte, promiňte. Prodal jste přece venku obrazy.“

„Snad nemyslíte... Jak o tom vůbec víte?“

„Váš přítel Tomáš Zůna mi to prozradil. Nezlobte se proto na něj, nemyslel to jistě nějak zle. Obrátil jsem se totiž napřed na něho.“

„Tomáš? Copak ten o tom ví?“ zamračil se Dan. „Pokud si představujete, že jsem nějaký boháč, tak se rozhlédněte. Těch pár franků, co jsem vydělal, mám na vázaném vkladu.“

Kulhavý se krátce rozhlédl a snad mu trochu šublo kolem úst. Potom zas upřel na Dana své naléhavé oči.

„Ale máte přece tuzexové bony. To vyjde nastejno, alespoň u lidí, kteří jsou schopni tohle zprostředkovat. Mohl byste mi jich alespoň tisíc odprodat. Chápete, já neprosím o nějaké milodary. Dám vám za ně...“

„Prodávat bony je trestné, pokud o tom nevíte.“

„Teoreticky. Ve skutečnosti se stíhá jenom překupnictví.“

Kulhavý sáhl do kapsy a podával mu bílou kartičku.

„Já jsem právník. Víím, co je trestné a co ne. Mně můžete věřit.“

Dan si nedůvěřivě a s nejasným podezřením prohlížel navštívenku. JUDr. Jan Kulhavý, advokát a poradce ve věcech občanských a trestních. Dobrá, tak advokát. Stejně se mu ten člověk nějak nelíbil, i když by neuměl říct, proč.

„Víte,“ řekl váhavě. „Já s vámi cítím a rád bych pomohl. Ale mám na krku zrovna dost svých problémů a v téhle situaci riskovat...“

Kulhavý se náhle sesul na židli a složil hlavu do dlaní. Záda pod semišem se mu zaškubala, ozval se vzlyk.

„Já už nevím kudy kam. Má dcera umírá, jde o týdny. Vy jste byl má poslední naděje.“

Nakonec Dan povolil, spíš aby se ho zbavil. Bony tu s sebou nemá, ale když si přijde večer k němu domů, prodá mu tisíc bonů za obvyklou cenu. Když ten muž s dojatými díky odjel, seděl Dan dlouho a jenom hleděl před sebe. Byla to divná historie. Neslyšel nikdy, že by se nějaké léky daly kupovat i přes Tuzex. Ale mnohé cesty v této zemi byly křivolaké a často neuvěřitelné pro toho, kdo se v nich nevyznal.

Když večer o té věci doma vyprávěl, ztuhly Štěpánce velké oči úlekem.

„Jenom aby to nebyla nějaká bouda!“

„Jakápak bouda... Ten chlapík se mi nelíbil, ale i tyhle lidi někdy postihuje neštěstí. Já si spíš myslím, že se honí zbytečně. Jestli mu dcera doopravdy umírá, tak asi žádný lék zázračně nepomůže.“

Náhle si vzpomněl na Vojtu, kterého čekala ta operace. Ten naštěstí neumře, získali přece výborného specialistu. Vzal obraz, pacholek. Jistě by dobře léčil i bez něho, když je takový vyhlášený odborník, ale takhle snad bude mít ještě větší snahu.

Zanedlouho Kulhavý skutečně přišel, s mnohými díky vyměnil jedny bankovky za druhé a rozloučil se. To, co předtím očekávali s nejasnou úzkostí, se uskutečnilo úplně hladce, za dvě tři minuty.

* * *

Tu noc Dan mnoho nespál. Na Kulhavého skoro nemyslel, hlavou mu pořád probíhala Vojtova operace. Nic v té věci nemohl dělat. Snad by měl jít hned ráno do nemocnice a čekat tam na výsledek. Marie ale říkala, že prý to lékaři nemají rádi. Prý by tam jenom překáželi. Je možno zavolat, později navštívit pacienta, až bude mít dost síly k návštěvám...

Vstal za svítání, jako by měl před sebou nějaký spěšný úkol. Jenomže jediné, co mu v té věci vyhradili, bylo čekání. Bezcílně prochodil snad celé kilometry po bytě. Pak sebou trhnul, když ho v šeru oslovila Štěpánka.

„Co tu prosím tě děláš? Je ti něco?“

„Nemůžu spát.“

„To kvůli té operaci?“

„No kvůli čemu asi!“

Řekl to příkřeji, než chtěl, a viděl, jak se celá stáhla do sebe.

„Myslíš si, že něčemu pomůžeš, když tady místo spaní budeš chodit po bytě?“

Znělo to na Štěpánku trochu jedovatě. V posledních dnech jejich vztah trochu ochladl, i když se přímo nehádali. Místo po „jejím“ obrazu, který dal Marii, zůstalo symbolicky prázdné. Dan se tam často podíval, ta mezera ho dráždila jako narušení rovnováhy prostoru, ale pověsit na prázdné místo něco jiného se jaksí neodhodlal – ostatně neměl ani co, všechny obrazy v jeho atelieru byly mnohem větší. To jediné, co by rozměrem vyhovovalo, byl Štěpánčin portrét – a ten byl provždy poznamenaný onou skvrnou, připomínající krev. Podivná symbolika. Ta kresba ještě pořád visela na stěně v atelieru, Štěpánka si to tehdy kladla jako podmínku pro jejich usmíření.

Bylo jen dobře, že si v této chvíli na to vzpomněl, jinak by vybuchl.

„Pojď si zas lehnout,“ poprosila.

Nakonec poslechl. Stulený v jejím náručí ještě usnul.

* * *

Zeptat se telefonem bylo možno nejdříve po čtvrté hodině. Dal přednost Marii, sám pak zavolá jí. Vypravil se hned ráno do atelieru. Nebyl tam telefon, aspoň ho to nebude svádet. Marii k večeru zavolá buď z automatu nebo se vrátí domů.

Stoupal proti větru po silnici ke svému domku. Bylo mu zvláště, neobvykle těžko; nebyl to jenom strach či úzkost z toho, co se v nemocnici mělo odehrát: bylo to cosi jako mračné tušení nebo první náznaky těžké nemoci. Bezděčně přitom vzhlédl k obloze. V poryvech podzimního větru se tam hnaly útržky hrozivě temných mraků. V celém tom povětří bylo něco až neurvale zlovlného.

Měl snad nějakou předtuchu? Ale co se vlastně mohlo stát? Vojtova operace byla vážná, ale měl ji provést jeden z předních odborníků. I on sice připustil riziko, ale spíš později, při rekonvalescenci... Rozložil si už barvy, s úmyslem, že se navzdory té vnitřní tísní pokusí malovat, když před domkem zas zastavilo auto. Jestli je to zas ten Kulhavý, prostě ho vyhodí: každý má vlastní starosti. Ale nebyl to Kulhavý. Z auta vystoupili dva neznámí muži v šedivých oblecích a rázně zaklepali na dveře.

„Kriminální policie,“ řekl větší, rozložitý člověk s červenou tváří a ukázal mu průkaz. „Jste pan Daniel Korda?“

Dan mlčky přisvědčil.

„Půjdete s námi.“

„Já? Můžu se zeptat proč?“

Rudoch jenom zavrtěl hlavou.

„Přece mě nemůžete jen tak bezdůvodně sebrat.“

„Všechno se dozvíte. My plníme jen rozkaz.“

Když sjížděli autem k Vltavě, zkusil to znovu. Ale odpovědělo mu jen flegmatické mlčení. Dorazili k budově v Bartolomějské. Tam oba policisté vystoupili a vedli ho dovnitř, do výtahu a pak dlouhou chodbou. Nakonec si v jedné místnosti směl sednout na tvrdou židli před stolem, pokrytým nějakými spisy.

Starý policista s šedým knírem pod nosem dlouho a soustředěně listoval v nějakých papírech, jako by byl sám. Ticho houstlo a zdálo se, že něčím páchne. Pak ten muž zdvihl hlavu a mlčky se na Dana zadíval. Oči, ověšené spleť vrásek, měly docela chytrý, skeptický výraz.

„Jméno a příjmení?“

„Daniel Korda. Mohl bych...“

„Povolání?“

„Malíř a grafik. Rád bych věděl...“

„Napíšeme svobodné. Místo a datum narození?“

Když si ověřil Danovu totožnost, stiskl nějaký knoflík. Dveře do vedlejší místnosti se otevřely a z nich s dalším mužem – zřejmě také policistou – vyšel Kulhavý. Dan jenom polkl. V ústech mu náhle vyschlo.

„Znáte toho pána?“ zeptal se ho knírač.

„Představil se mi jako doktor Kulhavý.“

„Ale, on už je doktor? Vida, to povýšil. Sledujeme ho dost dlouho, ale nevím, že by něco studoval. Když jsme ho včera skřípli, měl u sebe docela pěkný balík bonů. Prý od vás.“

„Ano, přišel za mnou, že je prý potřebuje na lék pro nemocnou dceru.“

„Pro dceru?“ zasmál se knírač srdečně. „Kdyby ten měl dceru, dávno by ji prodal někam do harému, vidíte pane Kulhavý... Ale pět tisíc bonů na lék? Nepřipadá vám to divné?“

„Jak to pět? Prodal jsem mu tisíc, tolik chtěl. Já netuším, kolik lék může stát...“

Kulhavý celou dobu stál s hlavou svěšenou a jeho oči jenom jezdily sem a tam jako u nějakého němého tvora, který hledá, kudy uniknout. Pak ho odvedli. Následovaly nekonečné hodiny výslechu, kdy Dan stále znovu musel opakovat totéž: jak k devizám přišel, kdy se seznámil s Kulhavým, kolik poukázek mu prodal a proč. Nakonec knírač pokýval hlavou.

„Budeme si to muset ověřit,“ řekl těžce. „Zatím si vás tu necháme.“

Danovi se znovu rozbušilo srdce.

„Ale proč? Vždyť sám vidíte, že nejsem žádný zločinec. Bony mám legálně a prodal jsem je jenom jednou, v domnění, že je ten člověk zoufale potřebuje.“

Policista si pročísl knír. Vypadal rozpačitě.

„Jsou v tom nesrovnalosti. Kulhavý – tedy řekněme, že se tak skutečně jmenuje – vypovídá něco jiného. A naše vláda považuje obchod s bony za nebezpečný zločin.“

Tak proč ten Tuzex nezruší, pomyslel si Dan. Ale věděl, že o tom se nemá smysl s policistou dohadovat.

„Můžu si zavolat?“

Knírač zavrtěl hlavou.

„Bohužel.“

„Ale já nutně potřebuji...“

„Říkám, bohužel,“ přerušil ho knírač. „Zadrženým není povolen žádný styk s veřejností. Kvůli vyšetřování a možnému ovlivnění svědků.“

„Ale má žena netuší, kde jsem. Bude mít starosti. A syn měl dneska těžkou operaci. Musím nutně vědět, jak to dopadlo.“

„Je mi opravdu líto, ale mám své rozkazy.“

Když Dana odváděli, oslovil ho knírač ještě jednou.

„Na to, že Kulhavý od vás má bony, jsme dostali typ. Netušíte, od koho?“

Dan jen vytřeštil oči. Pak mu strážný položil ruku na paži a odvedl ho do cely.

* * *

Šel sedět. Kolikrát jen slyšel tohle zvláštní slovní spojení, ale nic si přitom vlastně nemyslel. V jeho dětství *šel sedět* každou chvíli někdo – pro nějakou hloupou anekdotu, pro pokus o emigraci nebo kvůli jiným směšným zločinům. To se teď stávalo jen zřídka: pro politiku zavírali lidi skoro jenom z určitého okruhu, většinou kvůli nějakému písemnému prohlášení nebo za pokus zakázané texty rozmnožit a dostat mezi lidi. Jinak byl kriminál zas pro vrahy a zloděje, případně jiné drobné delikventy. Byla sice řada umělých zločinů – tak třeba právě obchod s bony – ale veksláci, kteří se jich dopouštěli, asi nebyli o moc lepší. Teď se Dan přidružil k takovým lidem. Z hlouposti spadl sem až na dno, mezi kriminálníky.

Naštěstí s nimi aspoň nemusel být v jedné cele: prý z důvodů vyšetřování ho drželi na samotce. Tam – po prvotním ohromení – občas zuřil, občas si hryzal prsty zoufalstvím: neví nic o Vojtově operaci, nemůže Štěpánce dát aspoň stručnou zprávu. Z té bezmoci kolísal mezi vnitřním běsněním a depresí. Nakonec upadl do tupé beznaděje. Když mu dozorce po hodinách přinesl večeři, vypil jen hnusnou kávu, oťrásl se odporem a jídlo odmítl. Dozorce jen pokrčil rameny.

Druhý den Dana předvedli zase před toho knírače.

„Tak nám dnes pane Kordo řekněte, kdy jste se poprvé setkal s tím Kulhavým – budeme pro jednoduchost užívat to jméno.“

„Vždyť jsem vám už včera řekl, že jsem ho viděl především poprvé. Přišel s tou dojemnou historkou o umírající dceři...“

Knírač se na něho dlouze zadíval, jako by zvažoval, jak dlouho ještě Dan vydrží opakovat tuhle smyšlenku.

„Ale jak to, že přišel právě za vámi? Až do Hlubočep, to je dost stranou. Když člověk bydlí takhle za Prahou...“

„Nebydlím tam, jen pracuji. Je to můj atelier... Někdy tam přespávám, když potřebuji něco dodělat.“

„Co na příklad.“

„Obraz přece. Jsem malíř, vždyť jsem vám to říkal.“

„To jste říkal, jistě,“ usmál se knírač zase vlídně. „Je to váš jediný zdroj příjmů?“

Danovi se zas hnala krev do hlavy. Co z něho chtějí udělat – pašeráka, obchodníka s bílým masem?

„Kdybych se živil jenom malováním, asi bych umřel hladu. Ne, někdy dělám grafické úpravy, hlavně pro bibliofilie. Taky návrhy obálek, výjimečně ilustrace...“

„A někdy menší obchod, že. Třeba s bony.“

Bezděčně sevřel pěsti.

„Žádné obchody s bony neprovozují!“

„Nekřičte, tím se tu nic nespraví. Byli jsme u toho, jak Kulhavý přišel právě na vás.“

„Jak to mám vědět? V životě jsem ho předtím neviděl. On tvrdil...“

Dan se zarazil. Kde vlastně vzal ten pacholek Tomášovo jméno? Je možné, že se s ním skutečně znal? Tomáš měl všelijaké známosti, taky byl vždycky při penězích...

„Ano?“

„Prý mu to poradil jeden můj přítel.“

„Váš přítel, zajímavé. Jeho jméno?“

Dan si najednou uvědomil, jak se ta záležitost samovolně rozrůstá. Když řekne Tomášovo jméno, začnou zas slídit kolem něho. Třeba na něco přijdou, začnou to spojovat... Ale hlavně by to bylo ubohé, Tomáše teď do toho zatahovat.

„K čemu by vám bylo jméno. Nemá s tím nic společného.“

„Takže toho přítele kryjete.“

„On žádné krytí nepotřebuje. Prostě nemá nejmenší smysl, abych jeho jméno říkal. Kulhavý nejspíš lhal, jako s tou dcerou.“

Vlídlost z Knírače postupně vyprchala. Byl sice ještě pořád korektní, ale jeho nehezkou, jako by dlouhým používáním opotřebovanou tvář začal prosvítat nepříjemně podezřívavý výraz.

„Kulhavý říká ledacos, něco z toho by mohla být i pravda. Na příklad vypověděl, že to nebylo poprvé. Prý s vámi dříve dělal dobré obchody.“

„Taková drzá lež! Ta hyena...“

„Ovládejte se. Říkám vám, křikem tu nic nedokážete.“

Dan měl najednou pocit, jako by se místnost – už předtím tísnivá svou neúpravou neosobností – najednou zmenšila. Pach nevětraného kouře levných cigaret, patrně potu a jiné špíny, byl náhle silnější.

„Co vám mám dokazovat? Vždyť je to celé absurdní. Kde bych ty bony vzal?“

„Kde jste vzal ty, které jste předevčírem Kulhavému prodal.“

„Už jsem to všechno říkal včera.“

„Tak to řekněte ještě jednou. Trochu to rozveďte.“

Chtějí mě chytit, řekl si. Myslí si doopravdy, že patří k těm obchodníkům s bony, které vídal postávat kolem Tuzexu na dohled od policisty uniformě? Prý na ně dělali občasné zátahy, ale jinak s nimi zřejmě dobře vycházeli.

„Mám malý účet v bance, výtěžek z prodeje čtyř obrazů ve Francii. Pokoušeli jsme se z toho, myslím já se ženou, nějakou dobu žít. Ani na to ta troška nestačí. Tohle si přece snadno ověříte, dobu a výši výběrů.“

V duchu si blahopřál, že ho to napadlo.

„To jistě uděláme, chvíli to ale potrvá.“

„Stačí zvednout telefon...“

„Taková věc má svůj postup. Na to jsou tady odborníci, je třeba zvláštní příkaz, prostě to není tak jednoduché.“

„Zřejmě je jednodušší nevinného prostě zatknout.“

Knírač pokrčil lhostejně rameny.

„Každý dělá jenom svou práci.“

„Jak dlouho mě tu chcete držet?“

„Dokud to nevyšetříme.“

Dan cítil, jak se ho proti jeho vůli zmocňuje panika. Chytili ho jako nějaké zvíře do prostinké pasti a on se teď jen zoufale otlouká o její stěny. Není z toho východisko, budou ho tu držet třeba rok... Silou vůle se vzchopil.

„Ale vždyť je to všechno nesmysl. Vy dobře víte, že vám nikam neuteču. Copak to u nás vůbec jde? Prosím vás, moje žena jistě šílí strachy. Můj syn...“

„Vy máte děti?“

„Z prvního manželství. Syn měl včera těžkou operaci srdce, potřebuji vědět, jak to dopadlo. Taky ho navštívím...“

Knírač vlídně pokýval hlavou.

„To je určitě vážné. Ale pochopte, my máme jisté postupy, které já musím dodržet.“

„Proboha, jaké postupy? Vždyť dobře víte, že jsem nevinný. Vy jenom předstíráte, že mě podezíráte. Nevím, o co vám jde, ale těch pitomých pár bonů je jenom záminka.“

Tvář před ním se zatáhla do komisního výrazu.

„Přestoupil jste zákonnou vyhlášku, zakazující obchod s devizami.“

„Jaký obchod? Naletěl jsem člověku, o kterém jste sám říkal, že je známý podvodník. Já jsem to o něm nevěděl, chtěl jsem mu prostě pomoci...“

„To může být polehčující okolnost, pokud to tak je. On říká něco jiného.“

„Jakou váhu může mít svědectví podvodníka?“

„To zváží soud. My zatím musíme dělat svou práci.“

Stiskl zas knoflík na stole a když se strážný objevil, netrpělivým gestem mu dal znamení, aby ho odvedl zpět do cely.

* * *

Těch příštích několik dní – Dan se prostě nedokázal dopočítat, kolik jich skutečně bylo – se tatáž procedura s malými obměnami opakovala. Dvakrát ji oživila konfrontace s Kulhavým, který pokaždé vypovídal něco jiného: jednou přiznal svůj podvod s umírající dcerou, podruhé ne; vždycky však tvrdil, že s ním Dan už dříve měl nějaké obchody, což zjevně nedávalo smysl. Knírač se asi dobře bavil jeho výmysly, vždycky se s velkým zájmem vyptával na podrobnosti a potom podvodníčka propouštěl s blahovolným úsměvem. Dan, vůči kterému teď dával najevo jakousi nepřátelskou korektnost, si všímal toho rozdílu: na lidi jako Kulhavý byli ti policisté zřejmě zvyklí, hráli si s nimi nekonečnou hru na četníky a zloděje, která měla svá pravidla a obcerstvující variace. On do téhle hry nezapadal, byl tu cizí. Tak jako jiní návštěvníci těchto prostor hájil svou nevinu, protestoval však jiným tónem: ne pokorně a s ochotou vyměnit dílčí přiznání za mírné zacházení, ale s pobouřením člověka, který má iluze o vlastní důstojnosti.

Druhý a třetí den prochodil po cele. Ale ten jednotvárný pohyb, který u šelem viděl často s dětmi v zoologické zahradě, byl zvláště únavný, takže jej brzy vzdal. Nakonec seděl nebo ležel na pryčně v hluboké depresi a když ho zavolali k výslechu, sotva se donutil postavit se na nohy.

Nakonec ho pustili, bez jediného slova omluvy či vysvětlení. Prostě mu knírač oznámil, že je teď volný. Uznali jeho nevinu? To bylo věcí jiných orgánů... Když vyšel z oné budovy v Bartolomějské ulici, v první chvíli nevěděl, kam jít, co dělat. Pak se spíš mechanicky vydal směrem k Perštýnu. Měl by snad jásat nad tím, že je zase volný po pěti či šesti dnech. Místo toho cítil zvláštní trýzeň, jako po těžké, neodčinitelné urážce. Mohou tohle člověku udělat: mohou ho pod nicotnou záminkou zavřít do klece, jako nějaké zvíře, které nemá – nebo se tak aspoň lidé domnívají – žádnou důstojnost. Nikdy se z toho nevyléčí, vždycky už bude vědět, že je tu taková možnost...

Pak si konečně uvědomil, že je zase mezi lidmi a že má jako oni ještě jiné starosti. Štěpánka, Vojta... Vyrazil k blízké zastávce, kde zrovna zastavila tramvaj.

VII

Dan upadl do mračné otupělosti. Nebo spíš do ní stále padal hlouběji: deprese, která se ho zmocňovala, neměla žádné dno...

Když ho konečně propustili z vazby, jako by ta noční můra pokračovala v poněkud jiné podobě. Nikdo ho příliš nevítal. Štěpánka jeho návrat přijala s podivnou letargií. Pasivně poslouchala jeho vyprávění, v nezvykle uzavřené tváři cizí výraz.

„Co se tak na mě díváš? Nezdáš se moc nadšená, že jsem se vrátil.“

„Dane, když já...“

„A ještě se tváříš, jako bys mi nevěřila.“

„Já nevím, co si myslet.“

Vytřeštil na ni oči.

„To se mi snad zdá. Napřed mě zatknou jako veksláka jen proto, že jsem naletěl nějaké lidské hyeně. Drží mě bezdůvodně řadu dní a když mě nakonec přece jen pustí, vlastní žena se tváří, že mi nevěří.“

„Když ono je to skutečně...“

„Úplně šílené? To si já taky myslím.“

Hleděla chvíli na něho úplně bez výrazu, pak se jí oči náhle naplnily slzami.

„Proč jsi mi aspoň nezavolał?“ rozkřikla se na něho. „Copak ty nechápeš, jak jsem tady šilela strachy?“

„Nedovolili mi to.“

„Jak to, nedovolili.“

„Byla jsi někdy zavřená? Myslíš, že je v celách telefon?“

„A to jsi nemohl někoho požádat?“

„Prosil jsem toho, kdo mě vyslychal, abych ti mohl zavolat. Prý je to zakázáno, kvůli vyšetřování. Blbec jeden. Pak mi nakonec slíbil, že ti dají zprávu.“

„Nikdo mi nevolal. Myslela jsem...“

Dala se do zoufaleho pláče. Chvíli se na ni rozhořčeně díval, pak si k ní sedl na divan a objal ji, ještě tak trochu ztuhlý z podivného přivítání. Přimkla se k němu a dala se kolébat a utěšovat jako malé dítě. Dan cítil, jak v něm povolují ztuhlé obrany a rozpouštějí se v té teplé důvěrnosti. Už zas to bude dobré, říkal si, byla to jenom noční můra...

Náhle se vytrhla a upřela na něho usazené oči.

„Chtěla jsem volat Marii, myslela jsem, že je něco s Vojtou...“

Proboha, Vojta, pořád na to myslel. Musí Marii zavolat.

„Neměla jsem na ni číslo, tak jsem hledala v tvých věcech a našla notýsek, ten modrý.“

„No co je s ním.“

„Máš tam spoustu různých ženských, nejen Marii. Je tam ta zatracená Gábi, ale taky nějaká Adéla a ještě Šárka...“

„No a? Co je na tom tak divného?“

„Co s nimi máš?“

Pohlédl na ni nevěřičně. Právě se vrátil z kriminálu, nad nimi se proháněly stíny nejrůznějších hrozeb – a on má vysvětlovat čísla v notesu? Přes hněv, který v něm na okamžik vzkypěl, se přinutil k vlídně věcnému tónu.

„Ale to jsou kolegyně, malířky, z mého ročníku na Akademii. Kdysi jsme si slibovali, že si vzájemně budeme dávat typy, kdyby se ukázala možnost nějakého kšeftu. Nikdy z toho nic nebylo.“

Štěpánka mu visela na rtech, jako by jí vysvětloval něco složitého. Pak svésila hlavu.

„Říkala's, že jsi chtěla volat Marii.“

„Divíš se tomu? Trávíš u ní spoustu času.“

„Ne u ní, s dětmi. Dozvěděla ses něco?“

„Nikdo to nebral. Já jsem to pak už nevydržela a zajela do Hlubočep. Domek byl nezamčený, tak jsem si myslěla, že jsi jen někam kousek odešel. Čekala jsem tam až do večera a pak... já prostě pořád věřila, že přijdeš.“

Zahleděla se na něho vyčítavě, jako by jí byl nevysvětlil, co se stalo.

„Když jsem nakonec chtěla odjet, byla už tma. A já jsem zjistila, že mi nesvítí přední světla. Tomu autu teď pořád něco je. Bála jsem se vyjet ve tmě, zůstala jsem tam sama celou noc... Já se tak bála, jednak o tebe, jednak těch zvuků venku...“

Znovu se dala do pláče. Dan na ni jen bezmocně hleděl a přitom přemítal, zda skutečně zapomněl zamknout. Pak už to nevydržel.

„Štěpánko, řekneme si všechno pak. Teďka musím zavolat Marii.“

„Já nevím, bojím se, že bude nepřátelská.“

„Marie? Ta snad...“

„Já jsem jí druhý den zas volala a tentokrát to zvedla...“

Přerývaně mu pak vypověděla, že s ní Marie mluvila odměřeně – ne, o Danovi prý nic neví, jenom se diví, že se tak málo zajímá o svého syna. Ano, operace byla úspěšná, ale to skutečné riziko na Vojtu teprve čeká. Dan z náznaků pochopil, že předráždění obou asi vyústilo do nějakých dost tvrdých slov.

„Říkala jsem si, že tam už nikdy volat nebudu. Ale ona potom sama zavolala, bylo to asi předevcírem, mně se to už plete. Byla úplně hysterická. Volá prý aspoň podesáté, tady to nikdo nebere. Jako bych za to mohla...“

„Řekla ti, proč tak šílí?“

Štěpánka chvíli mlčela, jako by si hovor nedovedla vybavit. Pak řekla, že se Vojtovi prý přitížilo a docent Plíhal přitom odjel na jakousi konferenci. Jeho asistent vypadá, že si s tím neví rady. Vojta chce vidět otce, možná je to důležité...

„Ona mě obvinila, že tě tady držím a nepustím tě k Vojtovi. Snažila jsem se říct, že nevím, kam jsi zmizel, a že jsem z toho sama šílená. Ona mi nevěřila, dovedeš to pochopit? Říkala... ani to snad nechtěj vědět.“

„Proboha...“

„No byla hnusná, ale zas si to tak neber. Mně na ní přece zas tak nezáleží.“

„Ale tady přece nejde o tebe!“

Zahlédl, jak ta její uplakaná, přesto stále hezká tvář ztuhla v jakémsi nevěřicně uraženém výrazu. Nemohl tu větu už vzít zpátky a neměl čas začít s obtížným vysvětlováním, že to tak nemyslel... Vrhel se k telefonu.

Trvalo věky, než to Marie vzala. Pak něco zamumlala, takže si nebyl jist, že je to ona.

„Marie? Tady je Dan... Dan Korda. Jsi to ty?“

V telefonu se rozhostilo mlčení až na divné kvílivé zvuky, jako by v tom pomyslném prostoru šílelo hejno rozdrážděných komárů.

„Marie? Jsi tam vůbec?“

„Jsem... jsem tady.“

„Já jsem se teprve teď dostal k telefonu, předtím jsem nemohl, pak ti to všechno vysvětlím. Teď se chci napřed zeptat, jak je Vojtovi.“

Zase mu odpovědělo to divné mlčení, tentokrát ještě delší.

„Marie! Já tě vůbec neslyším!“

„Vojta umřel.“

Řekla to tiše, až si napřed myslel, že co slyší, jsou jen zvuky vlastní fantazie. Ale pak pochopil, že tu strašnou věc řekla skutečně.

„Umřel? Jak to umřel... Vždyť se snad operace podařila!“

„Srdce mu selhalo... neuměli tomu zabránit.“

„Kdy se to stalo?“

„Včera.“

Zavěsila. Pod Danem se roztřáslы nohy, musel se posadit. Pomalu zdvihl oči k Štěpánce. Viděl, jak její oči ztuhly úlekem. Zakrývala si rukou ústa, snad aby zadržela výkřik. Jako by teprve z jejího výrazu pochopil skutečný rozsah katastrofy, zaryl si pěsti do očí.

* * *

Zavolal ji znovu později, když byl už schopen mluvit souvisleji. Marie lhostejně vyslechla překotnou výpověď o jeho zatčení. Podobně jako předtím se Štěpánkou, měl i nyní dojem, že mu Marie nevěří, nebo že ji ta věc nezajímá. Na dotazy, kterými se snažil dobrat pochopení tragédie, odpovídala jednoslabičně, dokud na ni Dan nezařval, že snad má jako otec právo něco vědět.

„No jistě, otec. Nebyl jsi tu, když jsme tě potřebovali.“

„Proboha, copak jste se všichni zbláznili? Říkal jsem ti, že mě zatkli! A ještě za to, že jsem chtěl pomoci zoufalému člověku. Jak jsem měl poznat, že je to jen hnusný podvodník!“

„Prosím tě, nekřič na mne. Mám toho víc, než můžu unést.“

„Tak mi konečně o té hrozné věci něco řekni.“

Chvilí zas mlčela, takže se obával, že zase zavěsila. Když se přece jen zase ozvala, mluvila mrtvým, monotónním hlasem.

„Došlo ke krizi, které se od počátku obávali. Nějak to snad souvisí s hojením, já jsem jim nerozuměla.“

„Ale ten Plíhal nebo jak se jmenuje...“

„Plíhal tu nebyl...“

„Jak to, že nebyl. Vzal obraz a pak se na to vykašlal?“

Věděl, že na tom teď už nezáleží – ať Vojta zemřel vinou lékaře či ne, život už mu žádné řeči nevrátí. To mu však říkal jeho rozum a ten byl v menšině.

„Tu operaci udělal, jak slíbil. Třetí den odjel. Když jsem s ním předtím mluvila, říkal, že operace samotná se podařila, teď mohou jenom přihlížet. Je to prý na přírodě...“

„Na přírodu se svede všechno. Jak to, že vůbec odjel?“

„Jel do Dánska, na nějakou konferenci.“

„No ovšem, do Dánska. To si nemohl nechat ujít.“

„Měl tam mít přednášku, aspoň to říkal. Ale ten jeho asistent...“

Plíhal, asistent, Dan... Zdálo se důležité najít někoho, kdo je tou tragédií vinen. Ten, ten či onen, někdo to musel být, aby se trýzeň mohla změnit v hněv.

* * *

Marie proti všemu rozumu zřejmě našla viníka nakonec v Danovi. Když se za dva dny setkali v krematoriu, přešla jeho pozdrav a když se pokoušel k ní přistoupit, ukázala mu záda. Nechtěl vyvolat scénu před zraky těch několika známých, zůstal tedy jen stát, jako by zmražený tou chladnou vertikálou mramorových stěn. Znovu a znovu jako by v něm vyskakoval náznak naděje, že je to všechno jen morbidní sen, ale věděl, že z téhle tísně není žádné probuzení.

Po pohřbu Marie jen bezútešně štkala. Sám jenom těžko ovládal své dojetí, přece šel k ní, aby s tím smutkem nebyla tak sama. Prudce se vytrhla, když ji chtěl obejmout. Pak mu najednou řekla, s očima upřenýma k zemi, že by snad bylo v jeho moci Vojtu zachránit – kdyby tam ovšem byl.

„Prosím tě, já? Vždyť nejsem lékař.“
„Vojta tě strašně potřeboval. Po operaci se ptal jenom po tobě. Když jsem mu řekla, že jsi někam zmizel, asi mi nevěřil. Když mě pustili k němu na pokoj, vždycky se díval přese mne, zda jsi tam také.“
„Marie, to je strašné. Ty ale teď už víš, co se mi stalo.“
„Vždycky jsi měl nějaké výmluvy...“
„Výmluvy? Vždyť jsem říkal, že mě zatkli. To je u tebe výmluva?“
Pohlédla krátce na něho, ale měl dojem, jako by ho neviděla.
„Mizel jsi často v minulosti... Vojtovi se po tobě hrozně stýskalo.“
„Vojtovi?... Myslím, že si to teď jenom namlouváš. Už celá léta se jen odvracel, když jsem se pokoušel nějak se k němu přiblížit.“
Umíněně zavrtěla hlavou.
„Tak se jen tvářil. Ve skutečnosti právě on na tobě visel. Myslím, že umřel steskem.“
„Ale Marie, neblázni. Sama jsi říkala, že se té krize báli sami doktoři. Já vím, že se mi dá dost věcí vytknout, ale vinu za jeho smrt...“
Pohlédla na něho, v obvykle mírných světle modrých očích náhle cosi tvrdého.
„Člověk neumře, dokud je v něm vůle žít. Kdybys tu byl, on by tu vůli měl.“
„Ale vždyť říkám...“
„Kdybys nás byl neopustil, nikdy by se tohle všechno nestalo.“
Otočila se a odcházela, hubená ramena shrbená žalem. Aničku, která po celou tu scénu ani nešpitla a jen se dívala, své dětské oči rozevřené úlekem, táhla za ruku za sebou.

* * *

Jakkoliv absurdní bylo to Mariino obvinění, nějak se v Danovi přece jen uhnízdl. Reagoval, jak mu bylo vlastní: stáhl se do sebe. A Štěpánka, zděšená jeho chováním, se stahovala také. Na to, aby se pokoušela proniknout tou hradbou náhlé cizoty, neměla v sobě dostatečnou jistotu. Dan odcházel na celý den do svého domku v Hlubočepech, občas se stávalo, že tam i spal. Napřed dost pil, brzo však zjistil, že se tím nic nevyřeší – jen ho to stahovalo do hlubší a hlubší deprese.

Vrhl se tedy do práce. Byly tu rozdělané obrazy, které napřed jen citem předznamenal svými doteky a pak v nich vytahoval tvary z mnohoznačných skvrn. Jenomže Vojtovy veliké vyčítavé oči, které mu často vyvstávaly v paměti, se draly do popředí jeho představivosti. Postupně začaly jeho obrazy ovládat: jednou doslova, jako motiv velikých, zásvětních očí, jindy jako dvě temné jámy či zející propasti. Výsledné scény byly děsivé pro toho, kdo rozuměl jejich vzniku, ale přitažlivě záhadné pro všechny ostatní. Později, v krátkém období Danovy slávy, sběratelé vyhledávali zvláště tyhle obrazy.

Tak prošly celé týdny, měsíce. Dan byl – nebo se cítil – sám, i když se večer vracel domů. Marie se překvapivě brzy po Vojtově smrti znovu vdala, snad aby nějak překonala strašnou samotu. Dan přijal tuhle zprávu – přinesla ji jednou Štěpánka – s jistým ulehčením, které mu však nepřineslo opravdovou úlevu. Dokonce cítil dotek jakéhosi podráždění. Nevěděl vlastně, proč. Marii přece nikdy doopravdy nemiloval, jen občas se mu zastesklo po její mírné chápavosti. To ovšem skončilo, když ho Marie nesmyslně obvinila z Vojtovy nemoci a smrti. Necítil k ní už nic, snad kromě mírné viny.

A přesto se vícekrát přistihl, že se pokouší představit si toho, kdo ho nahradí... Nahradí v čem? Snad v Mariině lůžku, ve kterém s chutí, i když bez nějaké zvláštní vášně kdysi počali dvě děti? V poklidných rozhovorech, které před lety někdy protahovali celé hodiny, zatím co každý z nich si něco dělal? V tom obdivu, v kterém ho kdysi koupala jako v nějaké vlahé lázni? To všechno přece bylo dávno v minulosti, překryto pozdějšími rozpory a trpkostí.

Kdo je, jak vypadá ten muž, kterého si Marie nakonec vybrala – ta otázka se stále znovu vtírala, jako by to mělo zvláštní význam. Nějaký Lukáš, řekla Štěpánka. Nu, Lukášů byly celé stránky v telefonním seznamu. Jméno jen povzbudilo jeho divnou zvědavost. Kdysi se s ještě větší posedlostí mučil otázkou, jaký je asi Gábin muž. Tenkrát došel tak daleko, že pozoroval lidi z domu, ve kterém Gábi bydlela. Nikdy se nedozvěděl ani, jak ten člověk vypadá. Pak se s ním jednou málem setkal... Vzpomínku na tu scénu si však zakázal.

Potlačit vzpomínku však nějak znamenalo vyvolat tím jiné. Dan se zas přistihoval při občasných myšlenkách na Gábi, kterou přece už dávno zavřel na tři zámky někde ve sklepení paměti. Bylo to tím, že ho před jedem posedlosti Gábi právě teď dost nechránila Štěpánka? Dan nevěděl. Ostatně nijak zvlášť své vnitřní stavy neanalyzoval: úporně maloval, pozornost upřenou k ohnisku dění, které se rodilo na hrotu jeho štětce na plátně. Příboj útržků jiných myšlenek, který se pěnil někde na okraji mysli, chvílemi vnímal, vzápětí zas zapomněl.

* * *

Pokud se Mariiným manželem dosud zabýval jen ve své fantazii, musel najednou čelit realitě. Po dlouhém mlčení Marie zase jednou večer zavolala. Z jejích slov vyplynulo, že ten její muž je Karel Lukáš, známý disident, s kterým se seznámila na schůzkách jakési náboženské obce. Ten svazek ji seznámil s řadou nových lidí a otevřel jí zcela nové obzory. Také ji však uvedl do světa, s kterým běžní občané jen zřídka měli zkušenost: světa, v němž perzekuce byla něčím běžným. Nepřímo ubližovat jistým lidem nebo jim aspoň ztěžovat život bylo nejen povoleno – byly tu orgány, které to přímo měly v programu. Teď se s nezvyklou urputností vrhly na Lukáše a jeho novou rodinu. Došlo to už tak daleko, že toho mají s mužem dost.

„Chystáme se emigrovat do Rakouska,“ řekla věcně.

„Proboha, o tom nemluv v telefonu. Když ne tebe, tak mne určitě odposlouchávají.“

„Kdo oni, STB? Vždyť jsou to právě oni, kdo nás k emigraci nutí. Při výsleších to Lukášovi otevřeně nabídli.“

„A on se poddal? Myslel jsem...“

„Víš, jak je za ta léta unavený? Je taky nemocný.“

To by se tedy neměl ženit, pomyslel si.

„Pasy a doložky už máme. Ty jako otec Aničky musíš dát souhlas, aby jela s námi.“

„Anička?“

„No jistě. Je to přece moje dítě.“

„To ale může znamenat, že ji už nikdy nevidím.“

Najednou ho to zasáhlo. Jedno dítě nedávno ztratil, teď má přijít o druhé.

„Nikdy, to asi ne. Ale možná dlouho.“

„No právě!“

„Teď jsi ji taky dlouho neviděl.“

To byla pravda. Musel si přiznat, že ji zacuchaný chumel vztahů mezi dospělými vysunul až někam na kraj jeho mysli. Teď se mu ale náhle vybavila s přívalem emoce. Chtějí ji odvézt! Chtějí mu ji jednou provždy vzít!

„Já s ní chci mluvit dřív, než něco podepíšu. Chci vědět, jestli ona sama chce.“

„Proboha, Danieli, je jí sedm. Vždyť ona nechápe, co emigrace znamená.“

„Když si to myslíš, jak jí to můžeš vnucovat? Co když ti to bude jednou vyčítat? Už přece chodí do školy, tam bude muset začít znovu. Bude se muset učit nový jazyk, třeba to pro ni bude těžké...“

Horečně sbíral argumenty. Skutečně nebyl dobrý otec, to sám přiznával. Často na děti skoro zapomínal pod tlakem vnitřních problémů. To ale neznamenalo, že by je neměl rád, že by mu na nich nezáleželo.

„Prosím tě, Danieli, pochop naši situaci. Prakticky nám znemožnili každý způsob obživy. Honoráře a příspěvky, které dostává Karel ze zahraničí, zabavují, jak to jenom jde. Teď, když jsme souhlasili s emigrací, budou jenom stupňovat nátlak... Ty nejspíš nechápeš, čeho jsou schopni. To, co jsi zažil s těmi bony, je jen malá ukázka...“

„Tak konečně jsi uvěřila, že jsem si to nevymyslel.“

V telefonu bylo ticho. Já ji už nezajímám, pomyslel si, leda kvůli tomu podpisu. Hned jak ho dostane, bude se snažit na mne zapomenout. Bylo mu z toho bídně.

„Podívej, Marie, já ji chci alespoň vidět. Slíbím ti, že ji nebudu nijak přemlouvat. Já jenom chci, aby chápala, co se děje. A aby si mě taky zapamatovala.“

Chvatně mu navrhla zítřejší dopoledne. Hned jak promluví s Aničkou, mohli by spolu zajít k notáři. Souhlasil, trochu omráčený z toho spěchu. Když zavěsila, byla linka chvíli mrtvá, pak po zvláštním kliknutí zase naskočil tón.

* * *

Návštěva nedopadla dobře, i když by sotva uměl říct, co od ní vlastně čekal. Lukáš byl přítomen, jak se konečně dalo čekat. Vypadal mnohem starší proti člověku, který se kdysi celkem často objevoval na veřejnosti, ne sice přímo v centru dění, ale dost na to, aby si člověk tu tvář zapamatoval. No ano, bylo to už víc než patnáct let od toho neuvěřitelného roku, který začal tak nadějně a tak brutálně skončil. Nikdo mezitím nemládl, ale ty zcela šedé vlasy a vráskami zbrázděná tvář byly přece jen předčasné. Co na něm proboha Marie vidí? Napřed na toho muže jenom krátce kývnul, pak mu neochotně stisknul nabízenou ruku. Lukáš byl hubený, vypadal nezdravě, ale měl suchý, pevný stisk.

Rozhlížel se po Aničce. Marie řekla, že hned přijde. Jen ještě předtím chtěli s Danem promluvit. Podrážděně se podíval s jednoho na druhého. Mluvit, o čem? Snad všechno bylo v telefonu řečeno?

„My jsme Aničce neřekli, že se sem nevrátíme,“ ozval se Lukáš váhavě.

„Cože, vy jste jí o tom neřekli?“

„Připadalo nám to kruté. Vždyť je to ještě dítě a tak nechápe, proč jsme se tak museli rozhodnout. Řekli jsme jenom, že to bude dlouhý výlet.“

Dan se na něho tvrdě podíval.

„Takže jste ji obelhali.“

„Není to přece přímo lež.“

„Ale ne pravda. Já myslel, že vy právě život v pravdě hlásáte.“

Lukáš sebou viditelně trhnul, ve tváři skoro uražený výraz.

„To se přece týká jenom těch, kteří jsou schopni převzít odpovědnost za své činy. Tedy taky chápat jejich motivy a důsledky.“

„Takových asi není moc i mezi dospělými,“ řekl Dan. „Vy žádné děti nemáte?“

„Mám... tedy měl jsem. Žijí už dlouho se svou matkou v zahraničí.“

„A vaše děti věděly, že odcházejí napořád?“

„Byly už velké.“

„Aha. Tak mi už tu Aničku ukažte! Myslíte si, že budu tropit scény?“

Marie, která po celou dobu stála v pozadí a mlčela, se sklopenou hlavou šla do vedlejšího pokoje a za okamžik za ruku přivedla Aničku. Děvčátko bylo neobvykle vážné, tvářilo se skoro vylekaně. Plaše se usmála, když uviděla Dana, pak sklopila oči k zemi. Dan před ní poklekl a vzal ji za obě malé a horké ruce.

„Aničko, ty už jistě víš, že maminka a tady strýček rozhodli...“

„To není strýček, ale Karel. Je to teď můj táta.“

„Tvůj táta, Aničko? A kdo jsem já?“

„Já vím,“ řekla netrpělivě. „Ty jsi můj táta od začátku. Ale on je teď.“

Hleděl do její dětské, prosté tváře a měl najednou zvláštní pocit, že to dítě stejně všechno ví – a pokud neví, tedy jenom proto, že to vědět nechce, protože by mu příliš mnoho pravdy překáželo v životě.

„Tedy oni se rozhodli, že s tebou pojedou na dlouhý výlet...“

„To není výlet, ale emigrace.“

Vyslovila to slovo pomalu a správně, jako by si je byla předtím dlouho opakovala. Dan vzhlédl k Marii a Lukášovi. Tvářili se vyjeveně. Zřejmě netušili, že je dítě při vzrušených rozhovorech poslouchá.

„Ty víš, co tohle slovo znamená?“

„Že se sem nevrátíme.“

„A že mě třeba nikdy neuvidíš?“

„To ne. My budeme v tom Rakousku, ale ty za námi můžeš přijet.“

Znělo to trochu, jako by ho utěšovala. Zmaten z té nečekané výměny rolí, Dan jenom pokývnul. Pak přitáhl Aničku k sobě, chvíli ji pevně podržel a pak se zvedl.

„Počkám na tebe před domem,“ řekl Marii a spěchal z bytu ven.

Akt u notáře sestával z dlouhého čekání a kratičkého výkonu. V čekárně, nacpané cizími lidmi, se nedalo vyměnit kloudné slovo. Scházeli potom mlčky po schodech. Venku na chodníku se nerozhodně zastavili.

„Tak jsem podepsal ortel.“

Nevěděl přesně, co tím myslí, ale jaksi to vyjadřovalo jeho pocity.

„Ortel? Dal jsi nám možnost začít nový život.“

„A zabít všechno, co nás ještě spojovalo.“

Bylo mu nějak bídně na duši. Kus života, který důkladně zpackal, jako by tu dokonával na špinavém chodníku. Marie na něho chvíli jen hleděla, potom jí náhle zvlhly oči.

„Danieli, prosím, promiň mi to. Já jinak nemůžu... Ale ublížit ti, to jsem nechtěla.“

Polkl, měl nějak vyschlé hrdlo.

„Já jsem ti v životě ublížil víc. Taky to nebylo schválně.“

Položila mu prst na ústa, pak sáhla trochu výš a naznačila mu na čele křížek.

„Ty jsi, Danieli, člověk Bohem obdařený. To není snadné pro tebe, ani pro lidi, které máš kolem sebe... Já jsem ti všechno odpustila. Budu se modlit, abys byl alespoň trochu šťastný.“

Otočila se a odpěchala. Hleděl za její nenápadnou, útlou postavou, jak se vzdaluje po prázdném chodníku. Hnědá na šedé, s bělavě žlutým pozadím: obraz jeho bezmoci. Co mohl dělat? Zbývalo jenom přihlížet, jak se mu vyprazdňuje jeho svět.

* * *

Maloval úporně, ale co chvíli vyvstávaly různé překážky. Teď zrovna v barvě. Indigo v tubě docházelo, koupit se nedalo. Jako by úbytě, kterými onemocněl celý jeho svět, postihly také výběr barev, nabízených v obchodě. V této zemi to celkem chápal – nebylo toho vůbec moc, co se tu dalo koupit. Ale i ve Francii, metropoli malířství, to nebylo o tolik lepší, jak si vzpomínal: zelený ultramarín, malachitová zeleň, dokonce neapolská žluť a další, prostě jemné odstíny, se skoro nedostaly. Prý je už nikdo nežádá.

„K čemu to potřebuješ?“ smál se Tomáš, který ho zas jednou navštívil. „Kohopak dneska zajímají tyhle titěrnosti! Obraz má dráždit. Útočit, ne hladit.“

„Copak se s tím nějak mazlím? Taky se rád tou malbou trošku pořežu.“

„Tak o co jde? Ostrých barev je v krámě dost.“

Tomáš bral jako vždy se stolu různé předměty, podržel je, roztržitě si je prohlédl a zas je dával zpátky. Dana to dráždilo. Nebyl sice žádný vzor pořádnosti, pracovní stůl měl pocákaný barvami a na něm štětce, lahve s olejem a terpentýnem a mezi nimi tuby barev ve zdánlivém

chaosu. Přesto však mohl sáhnout téměř poslepu a najít to, co potřeboval. Promluvil proto trochu prudčeji, než chtěl.

„Právě, že jenom ostrých. Divoši mají lepší vkus.“

Tomáš na něho krátce pohlédl.

„Nebo spíš menší prostředky... Když chceš, aby to mělo říz, tak proč se hmoždíš s lazurou?“

„Co udělám, musí jít hluboko. Musí to zabolet až někde uvnitř. To chce úplně přesnou špičku, chápeš?“

Tomáš v té chvíli odšrouboval závěr jedné z lahviček a čichal k ní.

„Vůbec nevím, o čem to mluvíš.“

„Aby to prostě jenom neřvalo, ale doopravdy působilo. Aby v tom taky něco bylo. Drastáky jenom tak, to pro mne nikdy nebylo.“

„Co Bosch? Toho jsi vždycky obdivoval, nebo ne?“

„No jistě. Bosch většinou maloval příšernosti. Ale jsou to krásné obrazy.“

Tomáš, který právě vzal z kelímku jeden štětec a přejížděl si jeho štětinami po tváři, se k němu obrátil. Vypadal doopravdy překvapeně.

„Prosím tě, krása! Bosch maloval tak, jak se tehdy žádalo... Je prostě jiná doba. Myslíš, že dneska někdo olizuje obraz lazurou?“

„Já nejsem nikdo?“

„Ty jsi byl vždycky výjimka. Musel's už z principu mít něco zvláštního. Vzpomínáš si, jak na škole Havlas jednou vypěnil? Všichni tu chápou, co se od nich chce, jenom náš genius, pan Korda, ten to zřejmě ví zas lépe...“

Napodobil někdejšího profesora s takovou věrností, že se Dan po mnoha týdnech zas jednou rozesmál. Pak ale zvažněl.

„Snažím se jenom přesně vyjádřit, co chci.“

„A to je co?“

„No, je to zvláštní... já ti vlastně nevím. Nesměj se, něco samozřejmě tuším. Někdy mám pocit, že jsem blízko, že to snad už mám. A pak se zdá, že zase ne...“

Tomáš ho poslouchal a pokyvoval hlavou, jako by mu vykládal o nějaké své trochu kuriosní nemoci. Pak položil špachtli, s kterou si právě pohrával.

„Ty jsi prostě složitý člověk, Dane. Co já dělám, k tomu mi stačí osm akrylových barev. Chce to nápad, pak už to jde rychle. Co namaluju, taky prodám. Většinou sice pod cenou, ale dá se za to žít.“

„A baví tě to?“

„Pokud to jde lehce. Kumšt je přece hlavně hra, ne bůhvíjaká řehole, jak se nám snažili namluvit na škole... Konečně život taky, alespoň pokud je co jíst a máš kde složit hlavu. Zbytek je taky jenom hra.“

Dan položil štětec. Měl Tomáše docela rád, ale v tom neklidu, který kolem sebe šířil, se nedalo dělat nic vážného.

„Já nevím, Tomáši. Mně se to nějak nezdá.“

„Když ty jsi, Dane, strašně vážný. Vždycky's měl k tomu sklon a teď je to čím dál tím horší. To se do téhle doby nehodí. Copak se v tomhle světě dá něco brát vážně? Měl bys se s námi občas trochu napít. Gábi to taky říkala.“

Dan vzhlédl. Gábi?

„Copak je s ní, už jsem ji dávno neviděl.“

„Rozvádí se, neslyšel jsi?“

„Gábi? Já myslel, že se bojí rozvodu. Říkala přece, jak je ten Had mocný. A taky, že ji nejspíš zabije.“

„O to se zřejmě pokusil,“ zašklebil se Tomáš. „Zlomil jí dvě žebra a ještě ruku. Naštěstí předtím stačila zavolat SNB. Odvezli ji pak do nemocnice a jeho na záchytku. Zřejmě tak mocný nebude... A hele, Štěpánka. To je mi zvláštní kresba.“

Když Tomáš odešel, Dan dlouho hleděl na portrét. Za dlouhé měsíce, co jej tu vídal, už málem uvěřil, že Štěpánku opravdu zranil. Pak vstal a dal se zas do malování. Když se do něho zcela ponořil, začaly se kdesi na okraji mysli potulovat různé představy. Gábi, zraněná manželkou. Gábi, která tu kdysi byla... Sevření vnitřností, které vzpomínka vyvolala, ho donutilo na chvíli odložit štětec. Proboha, co to je? Nestačí horory, které život přináší v přítomnosti, bude se ještě hrabat v bolestivých vzpomínkách? Zaťal zuby a sáhl štětcem na paletu. S údivem viděl, že omylem nabral zelenou.

* * *

Jednou u domku v Hlubočepích zase zastavilo auto a z něj k Danovu úžasu vykulhal Hnídek ze Svazu. Zdálo se, že kulhavci – ať skuteční nebo jen podle jména – byli ti jediní, které Dan ještě zajímal.

„Čeká tě soud,“ šel Hnídek přímo k věci.

„Soud? Co vy o tom víte?“

„Vím všechno podstatné. Svaz sleduje morální profil členů, to má ve stanovách.“

„Vždyť jsem nic neudělal. Kriminálka přece zastavila pátrání.“

Hnídek, který se po místnosti nepokrytě rozhlížel, se jenom ušklíbnul.

„To si myslíš ty. Ve skutečnosti všechno pokračuje. Kulhavý bude svědčit proti tobě.“

„Kdo by vůbec poslouchal takovou hyenu?“

Hnídek se bez vyzvání posadil na oprýskanou židli u okna.

„K čemu taková silná slova. On se jen snaží vykoupit z nějakých větších hříchů.“

„Jak vy to vlastně všechno víte?“

Náhle si vzpomněl na poznámku toho kníratého policisty, že jim někdo dal typ. Hnídek jeho otázku ignoroval.

„Tomu soudu by se dalo zabránit... Je tu to prohlášení.“

Dan se chvíli pokoušel rozpomenout, o čem vlastně mluví.

„To jsem přece roztrhal.“

„Existují kopie. Čekají na tvůj podpis.“

Hleděl na něho nevěřícně. Od scény na ústředí Svazu se toho tolik událo, že mu ta celá historie připadala jako v nějakém minulém životě.

„Jaký by to mělo smysl. Je to přece už dávno.“

„Tak dávno zase ne. A teď by se to hodilo. Disidenti zas zdvívají hlavu.“

Dan jenom mlčky uvažoval, jak ho dostat ze dveří.

„Dal jsem už jasně najevo, co si o tom vašem žvástu myslím.“

„Dobře si to rozmysli. Když podepíšeš, tak se dá zařídit, aby nebyl soud. Když ne, soud bude a dost nepříjemný, to mi věř. Prohlášení vyjde stejně. Nikdo neuvěří, žeš je nepodepsal.“

Dan vyskočil a chytil ho za jeho křivé rameno.

„Jestli odsud okamžitě nezmizíte...“ zavrčel.

Hnídek pomalu vstal a kulhal ke dveřím. V tváři měl úsměšek, který se snažil budít dojem sebevědomí.

„Jen klid, nejsem tu sám. Dva chlapci od nás jsou hned za domem. No, buď zdrav a přemýšlej.“

Když auto odjelo, Danovi ještě chvíli rychle tlouklo srdce. Měl jsem ho zmrzačit ještě o trochu víc, myslel si. Aspoň by potom bylo, zač mě soudit.

* * *

To prohlášení tiskem nikdy nevyšlo, ale soud se zanedlouho konal. Dan dostal pokutu za obchod s devízami. Vzhledem k obvinění to byl vlastně mírný trest, ale v jejich situaci byl až nesmyslně krutý. Pokuta zhltila většinu i tak už skrovných úspor. Nastaly časy opravdové nouze.

Krušné časy mohou být zdrojem krize, ale Dana se Štěpánkou paradoxně sblížily. Žili teď ze skrovného platu, který ona brala v nakladatelství, a z drobných výdělků za malé zakázky, které Danovi tajně sem tam někdo přihrál. Kvůli nim musel být většinu dne na telefonu, pracoval tedy doma. Často se setkávali. A onou zvláštní alchymii citů, která lidi od sebe zjevně bez příčiny vzdaluje a pak je zase po nějaké době přibližuje, nemohli náhle pochopit, co se to s nimi celé týdny dělo. Nějakou dobu zachovávali jakousi obřadnou zdvořilost, ale to chování jim připadalo brzy absurdní. Jednou večer, když se právě potkali v kuchyni, Štěpánce zacukalo v koutcích úst.

„Chtěla jsem se zeptat, jestli budeš... já nevím, možná ti mám vykat. Nebo snad onikat.“

„Rozhodně by to bylo zdvořilejší.“

„Dobře, tak... bude on večeřet?“

„Kdo on? Přiznej se, koho tady máš!“

Vrhl se na ni. Ta jejich doba ledová roztála rychle v pištění, smíchu, brzy také v slastných vzdeších. Když potom leželi, stuleni k sobě, promluvila s tváří zabořenou někde v jeho podpaždí.

„Řekni mi, proč jsi byl tak protivný?“

„Já? To musel být někdo jiný.“

„Že by? Vypadal jako ty – tedy skoro...“

„Já věděl, že tady někoho máš. Tak ven s tím, kde ho schováváš!“

„Slib, že mu neublížíš!“

Hráli si jako děti. Měl tedy pravdu Tomáš, že je život jenom hra? Pro tu chvíli by tomu byl rád uvěřil.

VIII

Časem jim trochu odlehlo. Našli se lidé, kteří Danovi – někteří otevřeně, jiní na zapřenou – poskytli sem tam nějakou grafickou práci. Peněz nebylo mnoho, dalo se však žít. Dokonce starý fiátek dostal zas napít benzinu a tak se Štěpánka už nemusela trmácet tramvají. A podle pravidla, že když už není nejhůř, přestává být člověk osamělý, začali se zase objevovat další přátelé. Taxíkem také přijel Paul Bresson – snad ještě větší, rozhodně hřmotnější a více upocený. Víc než kdy předtím připomínal obchodníka s dobyt看em. Dal si předvést Danova nová plátna a pak před nimi podle svého zvyku dlouho seděl beze slova.

„Pěkné, moc pěkné. Jde to – řekl bych – dost hluboko, člověku je z toho trochu zima. Ale to je v pořádku.“

Dan jenom uhadoval, co mu říká, ale většinu pochopil z výrazu jeho tváře.

„Rád bych vám z toho něco vystavil. A samozřejmě prodal. Nebylo by to nijak lehké...“

„Proč ne?“ ptala se Štěpánka. „Dan přece měl docela úspěch, četli jsme recenze.“

„Jenomže kdy to bylo? Předě dvěma roky. Dneska musí být každý pořad na očích, jinak na něho lidi rychle zapomenou. A kromě toho, u nás umění vzalo neuvěřitelný obrat. Nechtějte ani vědět, co se teďka vystavuje a taky prodává. Přesto bych to docela rád zkusil...“

„A co vám brání,“ hlesla Štěpánka.

Paul jako by se náhle seschnul.

„Neměl jsem zrovna úspěch v obchodě. Trochu to bylo nějakými zdravotními problémy, prostě jsem nebyl schopen dohlédnout na jisté transakce... A pak jsem taky vsadil na špatného koně, jak se říká.“

Vzhlédl k nim, jako by se divil, že ho ještě nezavrhli po tom přiznání.

„Taková riskantní akce, jako tady s Danem, to chce jistý kapitál. A ten já nemám. Přesto bych to zkusil, třeba bych ještě mohl pumpnout Baumonta nebo některého z jeho přátel... jenže to nejde bez souhlasu vašich úřadů. A vlivní lidé zde nechtějí jméno Korda ani slyšet.“

Nebylo těžké domyslet si, kdo jsou „vlivní lidé tady“. I zjištění režimu zřejmě měla své meze, pokud šlo o někoho, kdo se vzepřel.

„Někoho vám sem ale pošlu,“ řekl Paul najednou. „Tedy někoho upozorním. Možná to není přesně to, co bychom chtěli, ale bude to alespoň něco pro budoucnost.“

A odjel. Když o tom doma večer znovu mluvili, Dan mínil, že se Paul jen vymlouval, tak usilovně, až se z toho zpotil. Štěpánka se jen zasmála.

„To jsi říkal minule taky. A za tři měsíce tu byla výstava.“

„Tenkrát! Ale tentokrát...říkám to správně? Nemá to být totenkrát?“

Jenom se po něm podívala. Tenhle výraz znal. Pokusil se mluvit střízlivě.

„Tentokrát to byly výmluvy.“

„Uvidíme. Paul na to možná nevypadá, ale je to seriózní člověk.“

„Obchodník.“

„Seriózní,“ zdvihla prst.

Dan šel do koupelny a přitom prozpěvoval: „seriózní, seriózní“. Když za ním přišla zavřít dveře, namířil na ni zubní kartáček, z kterého odkapávala pěna:

„Mám rád seriózní lidi. Strašně si vážím seriózních lidí. Seriózních lupičů... a seriózních podvodníků...“

Vrhla se k němu, aby mu zacpala pusku.

„Ne poslechni,“ pokračoval hlasem přidušeným její dlaní, „někdo třeba podvádí jen tak, bez oddanosti věci. Nemůžeš se spolehnout, že tě opravdu podvede. Zatímco seriózní...“

„Ty jsi zase pil.“

„Trošku. Ale seriózně.“

Udělal na něho obličej Příšery z vesmíru a zavřela dveře.

* * *

Nedlouho potom šel po Staroměstském náměstí. Byl časný březen, ale slunce svítilo, jako by už doopravdy přicházelo jaro. Bloudil očima po tom jiskření, které podle pohybu mraků vyskakovalo jednou na střeších domů, jindy na věžích chrámů, někdy i na dlažbě. Byl to vlastně veselý pohled, ale Dan se bůhvíproč tak necítil. Snad jarní únava, říkal si, ale to ještě nevysvětlovalo jakési lehké podráždění, které v něm od rána kvasilo. Dodělal všechny drobné zakázky, žádná nová nebyla na obzoru. Měl tedy volné ruce, mohl malovat. Se zděšením však zjistil, že ho nenapadá, co: všechny nejasné představy, které běžely někde na pozadí při té trochu mechanické práci s písmenky, jako by se náhle vypařily. Nebyla to jeho první tvůrčí krize, ale tahle byla nejhorší.

V jakési panice si řekl, že navštíví zas jednou Tomáše. Ne že by právě od něho čekal nějakou inspiraci, ale jeho veselý, cynicky odtažitý přístup ke všemu snad mohl rozrušit tu šedou tíhu, která mu zase zalehla duši.

Tomáš nejen byl v atelieru, dokonce pracoval. To bylo špatné: míval nerad, když ho někdo viděl při práci. Snad chtěl, aby to vypadalo, že jeho obrazy vznikají samy nějakým zázrakem, nebo jen několika tahy štětce. Se špatně zakrývanou nevolí zval Dana dál.

„Nezlob se, musím tady něco dodělat. Ten akryl hrozně rychle schne. Zatím si něco nalij a koukni se, tamhle mám nějaké docela nové časopisy.“

Jedna ze záhad, které ho obestíraly, byla Tomášova schopnost získávat normálně nedostupné tiskoviny včetně luxusních, obřadně nablýskaných uměleckých časopisů. Od koho

si je půjčoval či kupoval, to nikdy neprozradil, ostatně stejně jako mnoho jiných triků svého úspěšného života.

Dan si nalil trochu whisky, jak to tu bylo zvykem. Svezl se do křesla u stolku, na němž bylo pár barevných časopisů. Byl by rád chvíli přihlížel, jak se pracuje s akrylem, měl rád tu řemeslnou stránku malování, ale Tomáš tohle nesnášel. Zalistoval blýskavými stránkami. Nechtěl věřit svým očím. Co tady viděl, vypadalo jako špatný vtíp: veliké plochy jako pocákané blátem, občas něco vzdáleně připomínající kresbu dítěte či spíše blbečka, kterému dali štětec, namočený do barvy. Na chvíli zadoufal, že je to katalog nějaké výstavy hendikepovaných dětí, ale leskle černá obálka slavnostně nesla velký rudý titul Art.

„Co to prosím tě je?“ zavolal na Tomáše. „Tady v tom Artu.“

„No co, současné umění,“ houkl Tomáš nepřítomně.

„Tohle? Vždyť je to hnus. V Paříži jsem tuhle hrůzu neviděl.“

„Špatně ses asi koukal. A pak, je to přece dva roky, ne? Svět se vyvíjí rychle, kamaráde. Té slavné moderně už odzvonilo a taky Paříž dávno není centrum kumštu. To bys musel jet do Londýna nebo do New Yorku...“

Tomáš se vynořil zpoza plátna a s charakteristickým úsměvem utíral dvě velké štětky, roztržené na koncích, do rozměrného hadru.

„Pověz mi, to v tom časopise... Ty to bereš vážně?“

„Jaképak vážně! To skončilo s modernou.“

Dan namátkou otevřel časopis a strčil rozevřené stránky Tomášovi před oči.

„Kde je tu něco nového? Tu dětskou kresbu přece dělal dávno Klee. Z něho se aspoň nedělalo špatně.“

„To mluvíš o tehdejších lidech? Copak ho nestrčili do blázince?“

„Ne, to byl někdo jiný.“

„Na tom nezáleží. Fakt je, že ho zpočátku lidi nechápali.“

„Chceš říct, že s tímhle je to taky tak? Že někdy v budoucnu to bude velké umění?“

„Copak já vím? Na to se zeptej Mařáka.“

Dan se nenamáhal s odpovědí. Znovu se s odporem zadíval na ty výtvary.

„Řekni mi upřímně, tobě se to líbí?“

„Odkdy se právě ty staráš o líbivost? Klee se zpočátku taky nelíbil. Říkali o něm, že si hraje jako dítě. Jako by to bylo špatně. Kumšt je prostě hra.“

Dan zavřel časopis a odsunul jej stranou.

„To říkáš pořád, hra. A co je potom podle tebe vážně?“

„Nic.“

„Tomáši, neblbni.“

„Copak's to ještě nepochopil? Všechno je koneckonců fraška s špatným koncem.“

Tomáš si nalil do skleničky trochu nápoje, zdvihl ji proti očím a zálibně se díval na světla, která se v ní rozsvěcovala a zas hasla. Pak mírně upil a s pozornou rozkoší sledoval ušlechtilé teplo, které mu protékalo hrdlem.

„Co rozhoduje,“ řekl pak trochu zastřeným hlasem, „je zážitek. Něco tě vzruší, něco ne. Většina života je nuda, ale občas přece jenom něco zasvítí. Něco ti chutná, jako tahle whisky, něco ne... To je tak všechno. Život se může tvářit jako bůhvíjaké drama, ale nakonec.. rozumíš, nakonec je to pitomá fraška.“

Dan se na něho chvíli díval zamračeně.

„Mně tohle připadá jako taková póza,“ řekl pak.

„No, je to jedna z možných rolí,“ pokrčil Tomáš rameny. „Ať se člověk tváří jako kněz či jako šašek, vždycky je to jenom jako, rozumíš?“

„Nejde snad o to, jak se člověk tváří...“

„Že ne? Všimni si lidí, aspoň lidí kolem kumštu. Jeden se věčně šklebí, druhý se zas tváří jako Mesiáš. Je to jenom maska, ale člověk jí časem sám uvěří. Proč ty se pořád mračíš, jako by ti někdo umřel? Já jsem zapomněl...“

Dan jenom mávl rukou.

* * *

Šel nyní po nerovné dlažbě náměstí a v duchu mu dozníval ten rozhovor. Tomáš byl opičák, nic neříkal vážně – nejméně tehdy, když se vážně tvářil. To o té masce se hodilo nejvíc na něho. Stále víc se mu vzdaloval. Zdálo se, že si vsadil na ten směr, jehož ukázky viděl Dan v tom časopise. O co těm lidem vlastně jde? S úzkostí začal ohledávat možnost, kterou mu ten zatracený Tomáš pořád vnucoval: že totiž o nic nejde, že všechno umělecké snažení, kterému tolik umělců obětovalo životy, končí jen nezávaznou hrou.

Dan se bezděčně zastavil a rozhlédl se kolem sebe. Lidé, kteří ho míjeli, měli ve tvářích lhostejný či otrávený výraz, někteří se tvářili uštvaně. Většina z nich sháněla různé drobnosti, které snad potřebovali nebo si mysleli že potřebují k životu. Co Dana tížilo, by v nich určitě vyvolalo úsměv – jenomže pro něho to skoro bylo věcí života. Bylo mu trochu, jako by se rozevřela propast prázdna a hrozila ho pohltit. Z čeho měl tvořit, pokud prostě o nic nejde? Ty chrámy, paláce a galerie všude tady kolem byly plné krásných uměleckých děl, většinou vytvořených v tvrdých zápasech, za cenu značných obětí, ale s vědomím jakéhosi smyslu. Je tohle všechno minulost? Je tahle doba skutečně tak prázdna, že nepobízí k ničemu kromě snad k odmítnutí závazků?

„Dane, ty už mě neznáš?“

Odtrhl oči od chodníku a vzhlédl skoro s leknutím.

„Gábi... kde se tu bereš?“

„To bych se měla ptát spíš já. Vždyť kousek odsud pracuji.“

Díval se na ni. Vypadala vždycky trochu jinak, než jak si ji pamatoval. Teď měla výraz nějak přísnější, i když ten její úsměv se jako vždy chvěl náznaky skrytých významů.

„Slyšel jsem, že se rozvádíš... Myslel jsem, že ses toho bála.“

„Však bylo proč. Had nechtěl, všelijak se bránil. Pak se alespoň pokoušel nás zničit, nejen mě, ale i Pavla, mámu. Ale to už skončilo.“

„Vzdal to?“

„Už nežije.“

Okamžik na ni zíral, skoro s otevřenou pusou.

„Cože? Co se mu stalo?“

„Já nevím. Infarkt, mrtvice... Byl asi zase opilý. Našel ho tramvaják v noci někde na konečné, seděl až vzadu v druhém voze. Řidič ho napřed neviděl, všiml si ho až když se vracel po přestávce... Byl tam snad víc než hodinu.“

Gábi se při těch slovech otřásla, těžko říct, jestli odporem či hrůzou. Pak se podívala na hodinky a řekla, že už musí běžet. Dana by ale ráda někdy viděla. Slíbil, že se za ní někdy v galerii zastaví. Šel mechanicky dál, podivně zasažen tou drsnou novinou. Napadlo ho, že už nikdy neuvidí jeho tvář... Snažil se představit si osamělost umírání v prázdné tramvaji. Cítil však jenom dotek zděšeného odporu.

Později se to všechno slilo do jednoho tvaru, jakéhosi samoznaku prázdnoty: ty reprodukce v časopise, Tomášův komentář, setkání s Gábi i ta zpráva o tom, jak její muž zemřel sám, někde na konečné stanici tramvaje. Byla to všechno různá chapadla jediné hydry, která jako by ho stahovala pod hladinu. Podivně sladkobolný tón, který v něm slabě zazněl při vzpomínce na Gábi, to bylo chapadlo, jež bylo nutno utnout jako první.

* * *

Dojem ohrožující prázdnoty zahrnala nečekaná událost. Jednoho dne se najednou objevil Mecenáš. Přišustil k jeho domku v mercedesu se šoférem, obklopen vůní bankovek a vlivu. K Danovu překvapení to byl zřejmě Čech. Hned za ním z auta vystoupil i Tomáš.

„Trošku víc nadšení, veliký Kordo,“ šklebil se Tomáš. „Vedu ti dobrého víla.“

„Víla?“

„No to je dobrá víla v mužské podobě. Buď k němu zdvořilý, nebudeš litovat.“

Uvnitř neznámý sdělil, že o Danovi ví od Paula Bressona, ale jeho díla také zná od svého přítele, průmyslníka Baumonta, který má čtyři jeho plátna. Ano, koupil napřed jenom dvě, ale potom věnoval dvě další místní galerii, to pan Korda nevěděl? Ta galerie se pak dostala do jakýchsi nesnází a tak obrazy od ní zase koupil.

„Takže jsou tam všechny čtyři, v krásné hale jeho zámku.“

„A kouká na ně jenom on a jeho pes.“

„To ne, mívá tam často hosty. Ale přejděme k věci.“

Věc byla ta, že od Dana chtěl kolekci řekněme šesti obrazů. Čím větší, tím jen lépe – jednak je to v duchu doby, ale hlavně monumentalita Kordovi zřejmě sedí. Obrazy koupí rovnou na místě, zaplatí způsobem, který se Danovi nejvíce hodí. Kolekci spolu s dalšími zdejšími díly vystaví napřed v Mnichově, pak v New Yorku, aby svět viděl, co se tady doma tvoří. A pak je uloží v jedné vile v New Jersey, než přijde doba, kdy se budou moci vystavit zde doma.

To všechno znělo do té míry neuvěřitelně, že Dan zase tušil zradu. Nicméně neodolal a postupně nanosil všech třiadvacet pláten, která v domku měl.

„Velice působivé,“ řekl Mecenáš věčně. „Já ale nejsem odborník. Chcete ta plátna vybrat sám?“

Dan se přidržel stolu. Ctížádost velela, aby vybral to nejlepší, ale kdo ví, zda něco z toho ještě někdy uvidí.

„Můžete si to rozmyslet. Pošlu sem lidi, právníka, aby dohlédl na smlouvy a platbu, a kunsthistorika – tak tomu tady myslím říkáte – aby to s vámi vybral.“

Dan polkl nasucho.

„Ještě jsme nemluvili o ceně.“

Mecenáš už vstal. Byl to vysoký muž, skoro o hlavu vyšší než Dan. Z celé té výše upřel na Dana své chladné, trochu ironické oči.

„To s vámi dohodnou mí lidé. Řekl bych, že budete spokojen.“

Tomáš se na Dana zašklebil a pak spěchal za vysokým mužem k autu. Když mercedes zas tiše odpředl, vzpomněl si Dan, že se vlastně nedozvěděl hostovo jméno. Jsou důležití lidé, kteří kolem sebe hází tituly. Pak důležitější, kterým stačí jen holé jméno. Ti ještě nad nimi už ani jméno neříkají, každý je přece zná. Byl by rád věděl, zda tomu tak bylo v tomto případě.

* * *

Brzy si začal myslet, že to byl jen důmyslný žertík. Dost nákladný: kolik asi jen muselo stát najmout ten luxusní mercedes. Ale Tomáš uměl různá kouzla a na zábavě jistě nešetřil. Jak se teď asi v Makarské jeho kumpáni prohýbají smíchy při představě, jak Dan ve svém domku čeká na „ty lidi“, které mu slíbil poslat Mecenáš! Za takový happening by se jistě nestyděl ani sám Janák...

Jenomže za dva týdny „lidé“ přijeli, tentokrát v trochu skromnějším, přesto však skvostném BMW. Vystoupil solidně vyhlížející muž, který se představil jako doktor Roden, a za ním – div se světe – Mařák. Pochyby, které by snad druhý vyvolal, korektní Roden v mžiku zase zlikvidoval. Mluvil kupodivu také česky, ale s podivným, zpěvavým přízvukem. Smlouvy o koupi byly česky i anglicky. Cena těch šesti obrazů, které pan autor s doktorem

Mařákem vybere, už byla uvedena. Kdyby snad autor nebyl spokojen, bylo by třeba jednat a smlouvy upravit. Dana ani na chvíli nenapadlo smlouvat. Cena mu brala dech: bylo to prostě mnohem víc, než za poslední léta tvrdé práce vydělal.

„Nechám vám tu kopii, abyste si ji mohl prostudovat.“

Dan jenom kývl, neschopen slova.

A odjel s tím, že se sem v sedm vrátí pro pana doktora. Dan se už zatím vzpamatoval natolik, že dokázal pohlédnout na Mařáka.

„Jak vy jste se k tomuhle dostal?“

„Nezdám se vám snad být dost dobrý?“

Znělo to na začátku sebevědomě, na konci však trochu nejistě.

„Já vás neposuzuji. Jenom jsem neměl dojem, že vás zajímám.“

Dozvěděl se, že snad původně měl přijet Dietrich Hartmann, známý odborník, ale ulehl s nějakou kolikou. Je to už takový starý a křehký pán. Takže Tomáš, který v celé věci hrál nejasnou roli, doporučil Mařáka. Komu? No přece Kubátovi, světovému bankéři, který tu před nedávnem byl. Dan o něm nikdy neslyšel? Vždyť je to pojem! Žije si venku legálně, většinou v Americe, má americké občanství, ale domy také v Německu a ve Francii. Velký mecenáš umění, který se náhle rozhodl, že udělá něco pro zdejší umění. Přijel do země s dlouhým seznamem, bůhví, kdo mu ta jména poradil. Zřejmě se ale vyzná, koupil jenom od některých a většinou po jednom obrazu.

„Neptejte se mě, proč mu úřady jdou tak na ruku,“ skončil Mařák udýchaně. „Budou v tom jistě prachy, jako obvykle.“

Dan jenom kývl a začal nosit obrazy. Mařák se napřed tvářil zdrženlivě, ale postupně se jeho výraz měnil až do trochu legračního úžasu.

„Počkejte, já to ani nedokážu vstřebat... Tohle a tohle... a ještě tohle, víte co to je?“

„Pokud mi chcete říct, že vám to něco připomíná...“

„To chci. Nemyslím nějakého malíře. Tohle jsou obrazy... jak bych to řekl? Něčeho základního, co snad člověk může vidět ve snu. Řekl bych jako v okamžiku stvoření...“

Dan se na něho podíval se zvědavostí. Ten Mařák zřejmě vůbec nebyl hloupý. Neřekl nic a nosil dál.

Bylo už blízko k sedmé, kdy konečně – úplně vyčerpaní tím zápasem – spolu vybrali těch šest obrazů. Až na dva, s kterými se prostě nedokázal rozloučit, to byly určitě ty nejlepší, které v novější době namaloval. Tomáš a nejspíš mnozí další z jeho kolegů by asi hleděli udat to nejhorší, kdyby měli tak volnou ruku. Pro Dana ale právě tahle důvěra představovala závazek. Skoro se za to nenáviděl, ale nemohl ji zklamat. Snažil se utěšit se představou, že ty obrazy alespoň někdo uvidí, než zase zapadnou v nějaké sbírce.

Seděli pak skoro mlčky u stolu, před sebou sklenky vína.

„Poslyšte, Dane. Můžu vám tak říkat, že. Vždyť už se vlastně známe dlouho... Jedno mi není jasné. Nevadí vám, že se ptám?“

Dan jenom mlčky naznačil, aby pokračoval.

„Vy jste úžasně jemný, přesný kolorista. Když se tak dívám na ty obrazy, jak tu jdou v čase za sebou – to víte, kunsthistorik, to je taková úchylka – tak vidím, že je tady období, kdy převládá ta vaše zvláštní zelená a kontrast s červenými tóny...“

„To trošku zjednodušujete.“

„Jistě, mluvím o hlavním napětí. Pak přijde zlom, náhle tu jsou ty krásné modře a proti nim v podstatě oranžová nebo zlatá. Má to svou logiku, nádherné napětí... Jenomže v nejnovějších plátnech jako by se objevovala čím dál tím více zase zeleň a tu a tam červené akcenty. Chcete snad řešit pověstný problém čtyř barev? Pokud ano...“

Než mohl dopovědět, ozval se venku klakson auta – tak libozvučný, že muselo jít o nějakou zahraniční značku. Roden se tedy vrátil, s německou přesností. Mařák poslušně vyskočil.

„Chtěl jsem jen říct,“ řekl už ve dveřích, „že tohle ještě nikdo nedokázal. Řeknete, že už Giorgione, ta jeho Venuše... Ale ten má druhý akord v pozadí. V jednom plánu je to myslím dost riskantní... Být malířem, tak bych se asi bál, že se to může zhroutit.“

Dan za ním překvapeně hleděl. Úplně nechápal, o čem to mluví... Pak se podíval na své nejnovější obrazy. Ano, něco s tou barevností dělal. Ne plně vědomě, vůbec ne podle plánu. Nějakou touhu vypnout barvy více směry, někam po samu mez, tu ovšem cítil. Teď viděl, že se mu tak trochu perou kontrasty. A co? Tvorba je přece experiment. Jak by se mohla vyhnout riziku.

IX

Mecenáš svým tajemným vlivem dosáhl vývozu obrazů, ale ne povolení, aby alespoň Dan směl vyjet za hranice na svou vlastní výstavu. Nejspíš se o to ani příliš nesnažil, byl to konečně realista. Různými cestami k nim přišly zprávy o ohlasech v Mnichově a pak zejména v New Yorku. Ačkoliv se Danův styl zřetelně vymykal novějším proudům v umění, shodli se kritici na zřejmé kvalitě. Mluvílo se o temných existenciálních obsazích, podaných vytříbenou technikou, hodnou renesančních mistrů. Úspěch byl lepší, než se čekalo.

Říkal to Mařák a hrdě předložil luxusní dvojjazyčný katalog, který byl zčásti jeho dílem. Dan prolistoval nablýskanou publikaci, bezděčně zkřivil tvář nad přibližností barev v reprodukcích obrazů, pak ji zas zavřel a odložil stranou.

„Nepřečtete si, co jsem tam o vás napsal?“ zeptal se Mařák trochu uraženě.

„Já se pak někdy podívám.“

„Přece jenom bych rád věděl, jak jsem vás tam vystihl.“

„To já vám asi nepovím. Já dělám obrazy. To povídání o nich...“

Pokrčil rameny. Štěpánka viděla, jak Mařák stále víc rudne.

„Nemyslíš, Dane, že lidi přece jen něco potřebují, aby obraz viděli?“

„No jistě, oči. Bez nich...“

„Dane, ty jsi zase pil!“

Mařák odešel rozladěný.

„Měl jsi být k němu vlídnější,“ řekla Štěpánka. „Teď tě určitě začne pomlouvat.“

Kupodivu nezačal – naopak, postaral se o to, aby těch několik katalogů, které se podařilo dostat přes hranice, široce kolovalo. Cynici mínili, že to dělá hlavně pro svůj text, který se hrdě skvěl v sousedství samotného Hartmanna, ale to snad bylo příliš nevlídné. V každém případě Danova proslulost i doma vzrostla, o jeho tvorbu projevíli zájem sběratelé. Mluvílo se dokonce o jakémisi „progresivním“ činovníku někde nahoře, který prý navrhl Danovi uspořádat velkou výstavu zde doma. Nic z toho ovšem nebylo.

Přesto se o něm vědělo, v okruhu trochu větším, než až dosud. Štěpánka – tiše, jenom pro sebe – říkala, že je slavný. Nu, sláva je vždy relativní, vztahuje se obvykle na omezený okruh lidí. A nechrání před zapomněním za pár let.

* * *

Dan se Štěpánkou teď konečně měli peníze. Ne tolik, jak známým šeptala závistivá fantazie, ale dost na to, aby mohli trochu popustit uzdu své fantazii.

„Já bych někam jela,“ řekla jednou Štěpánka, když trochu opadlo to vzrušení.

„Proč ne? Co takhle do Počernic nebo Zadní Třebáně?“

„Někam dál. Vždyť na to máme.“

„Ty přece víš, že o peníze tady nejde.“

Líně se protáhla a zasněně se zadívala do dáli.

„No právě. Já bych jela asi k moři. Takové Řecko, nebo aspoň Jugoslávie...“

Dan jenom mávl rukou.

Za dva tři dny začala večer pokašlávat.

„Tys něco chytla? V tomhle počasí?“

„To není prostě nachlazení. Tohle je chronické a musí se to léčit.“

„Aha. A samozřejmě u moře.“

„Správně. Nejlépe u Jadranu, jsou tam pro to zvláště vhodné podmínky.“

Naštěstí moudrý stát, jak vysvětlila, ve starosti o zdraví lidu zřídil kancelář, která léčebný pobyt zařídí. Žádné výjezdní povolení není zapotřebí, jen doporučení lékaře. Není to ovšem zdarma. Chudý člověk holt musí kašlat doma: v reálném socialismu se rovnost zatím odkládá. Dan celkem chápal, že Štěpánka každého snadno přesvědčí, že by byl neodpuštělný hřích, neléčit byt' i jenom vymyšlenou nemoc hezké ženy. Ale co on?

„Ty naopak musíš být zdravý, víš? Dokonce na to musíš přinést potvrzení. Pojedeš jako doprovodná osoba.“

Pokrčil rameny a poslušně šel k obvodnímu lékaři. Proseděl v čekárně půl dne, pak konečně předstoupil před otráveného muže s tváří šedou únavou a nudou.

„Kašlete?“ vyštěkl doktor.

„Trošku, občas.“

„Bolí vás v krku, ve slabinách, v zádech? Tak bolí nebo ne. Ukažte, řekněte A.“

Dan mu beze slova strčil blanket před oči.

„Balnea? Co máte, bronchitidu, astma, lupenku? Nebo klouby?“

„Mám být doprovod.“

„Cože? Tak proč to neřeknete hned? Jste zdrav, samozřejmě. Další!“

Jediným pohybem, který měl cvik jako u poštovního úředníka, vtělil do blanketu zároveň razítko i podpis a zřejmě Dana vymazal ze svého vědomí. Odcházel s lehce ošizeným pocitem. Necítil se nemocen, ale trochu pochybovat o tom by se slušelo.

* * *

Tak tedy jeli do Jugoslávie, přesněji Černé Hory. Když se na letišti vmísili do davu stejně vážně nemocných, čekal je malý šok: z fronty o několik metrů před nimi se na ně šklebil Tomáš a vzápětí se vedle něho objevila Gábi. Dan překonal jakýsi odpor a podal ruku oběma.

„Jakpak se Kordo těšíš na ty krásné Černohorky?“ hlaholil Tomáš.

Dan se kradmo podíval na Štěpánku.

„No, kdyby člověk věřil Čermákovi...“

„Nevěř. Určitě si tu holku vymyslel, nebo to byla Češka. Skutečné Černohorky mají místo nosu zoban a pod ním černý knír.“

„Od kdy se ty zajímáš o tváře?“ ušklíbla se Gábi.

„No, mám rád, když už zdálky poznám, že to není chlap.“

„K tomu účelu se nosí sukně. To ty přece dobře víš.“

Fronta se naštěstí pohnula.

Dan Gábi dlouho neviděl, Tomáše naposled, když doprovázel Mecenáše. To už taky bylo několik měsíců. Odvykl jejich špičkování, které na první pohled vypadalo jako nikdy nekončící hádka. Pohlédl stranou na Štěpánku.

„Kdo to je, ten Čermák,“ zeptala se stísněně.

„Byl. Jeden malíř, kdysi známý. Maloval krásnou Černohorku. Byla to brunetka, ale v něčem ti byla tak trochu podobná.“

Tvář se jí trochu uvolnila.

„Trochu? Jak moc trochu.“

„Trošičku. Tak krásná, jako ty, zdaleka nebyla.“

Dloubla ho loktem, ale už se zase usmívala.

V letadle seděly obě dvojice na patnáct řad od sebe. Tomáš se pokusil alespoň gesty vyslat na dálku nějaký svůj vtip, ale letuška ho přísně žádala, aby se připoutal. Byla dost půvabná, takže si nechal několikrát vysvětlit, jak se zachází s bezpečnostním pásem. Napřed byla na něho chladně vlídná, pak zaražená, skoro rozzlobená jeho nechápavostí. Nakonec odcházela se smíchem. Tomáš ji získal, jako každého.

Zdalo se, že se z nočního letiště už nikdy neodlepí, letadlo nekonečně rolovalo po pláni. Pak se stroj zastavil, motory zaburácely, celý trup letadla se zachvěl naměstnanou energií a náhle vzlétli dřív, než se na to stačili připravit. Drželi se pevně za ruce – oba letěli poprvé.

„Podívej,“ křikla vedle něho Štěpánka. „To mi připadá jako ve snu.“

Letěli ještě nad Prahou a město dole zářilo jako nějaký poklad z pohádky: šňůry zářících perel se sbíhaly do třpytivých diadémů, prokládaných rubíny a smaragdy. V té nádheře postupně poznávali známá místa – tady Pražský Hrad, hned vedle Mikuláš, girlandy světel na mostech... Světla však brzo zřídla a nakonec se za okénkem rozhostila tma.

Byl by rád zíral do té tmy, kde čas od času přece jen zakmitlo nějaké hnízdo světel, ale rituál občerstvení, nápojů a večere ho neustále rušil. Vlídna letuška jim přinášela další víno, zdánlivě nevinné v půvabných malých lahvičkách. Štěpánka ze všeho jen trochu upila a zbytek dala Danovi. Brzy se jí začaly klížit oči. Stulila se mu na rameno a chystala se usnout.

„Myslíš, že s nimi musíme být celou dobu?“ zavrnila ospale.

Oba věděli, o kom mluví. Bylo až zvláštní, jak je oba tísnila ta představa, že by vysněné tři týdny u moře měli trávit ve společnosti lidí, které přece počítali mezi přátele. Asi se jich tak trochu oba báli.

Zbytek cesty Dan strávil v zvláštním osamění, změkčeném teplotou Štěpánčinou tíží na svém rameni. Potom hlas v amplionu oznámil, že se blíží k Budvě. Vyhlédl znovu z okénka. Uviděl nedohlednou černou plochu, na níž se jako velmi jemný dezén chvěla záře měsíce. Blíže k nim byla ověncená zářivými korálky světel, místy houstnoucích do drobných jiskřivých ornamentů. Moře. Lehce, jako z daleké minulosti, v něm vzbudilo jakýsi neuchopitelný stesk.

* * *

Z Budvy je autobus zavezl na místo už po půlnoci. Hotel tvořila jedna větší budova s velikou recepcí a restaurací a kromě toho řada malých chat v sadu starých oliv. Měly kmeny věkem tak zduřené a pokroucené, že ve světle měsíce vypadaly jako vysloužilá strašidla. Štěpánka škemrala, že chce hned do postele. Nakonec ji přemluvil, aby přece jen zašli do restaurace, kde pro ně připravili lehkou večeři.

Restaurace byla poloprázdná, ale v rohu u stolu se čtyřmi židlemi oba přátelé seděli. Tomáš, který je okamžitě uviděl, na ně jen zamával a z otevřené láhve vína naléval do všech čtyř připravených pohárů.

„Tak povídejte, jak jste spolu vydrželi,“ řekl lehce, když už rozhovor vázl. „Nám to říct můžete, vždyť je to jako v rodině.“

„Vy jste to přece taky spolu vydrželi,“ namítla Štěpánka.

„My jsme taková společnost s ručením omezeným.“

Vypil tu láhev vína skoro sám a bylo znát, že je už lehce podnapilý. Dan i Štěpánka se bezděčně podívali na Gábi. Ta se jen ušklíbala.

„Ta ovšem má řadu dceřinných společností. Tuhle studentka umění, tamhle zas kyprá výčepní, aby to mělo trošku říz.“

Mluvila klidně, Dan si však všiml rysu kolem jejích úst. Znal jej z minulosti.

„Každý má talent na něco,“ dodala lehce. „Tomášovi malování tak moc nejde...“

„Gábi, prosím tě,“ pokusil se ji Dan přerušit.
„Nemyslím kvantitu. Nestačí nakupovat barvy,“ ušklíbla se. „Prostě nespoutanost génia. A stejně přistupuje k ženským. Celý svět jenom žasne nad tou šíří záběru.“
„Fakt je, že Gábi je daleko metodičtější,“ usmál se Tomáš trochu strnule.
„Nepůjdeme se radši vyspat?“ navrhla Štěpánka rychle.
„To jako kdo s kým?“
„Tomáši nech toho.“
Štěpánka vstala. Dan zaváhal, ale pak šel s ní. Ve dveřích se ohlédl. Tomáš s Gábi seděli a tiše hovořili. Byla to hádka nebo jenom poštekávání, kterým se bavili? V jejich úsměvech bylo něco útočného, skoro dravčího.

* * *

Na snídani šli s obavami. Štěpánka šeptla, že na jídlo nemá chuť. Obavy se však ukázaly zbytečné. Tomáš a Gábi přišli mnohem později, celí rozespálí a nezvykle mírní. Následující dny na pláži běžely uvolněně, jako by slunce a mořská voda spolu rozpustily každé napětí. Brzy se rozdělili: Tomáš a Štěpánka po prvním zrůžovění kůže se stále víc uchylovali do stínu, zatím co Dan a Gábi hnědli před očima a bezstarostně se vyhřívali na slunci. Gábi přitom prováděla zvláštní rituál: vždycky se jenom namočila na mělčině u břehu a hned se vracela zpět na svou osušku. Dan napřed myslel, že má ty své dny, které by také vysvětlily její počáteční nervozitu, pak usoudil, že se patrně bojí velkých medus nebo žraloků. Naléhal na ni, že skutečně není žádné nebezpečí – moře je klidné, žádné potvory až na ty neškodné a vlastně krásné namodralé terče v něm neplavou. Přece se nebude jako dítě pořád jen šplouchat u břehu! Když člověk vyplave na otevřenou hladinu, je to docela jiný pocit. Nakonec přiznala, že plavat neumí.

„Nepovídej. Vždyť jsi s mužem...“
„Jezdila k moři? Myslíš s Hadem. Byli jsme u moře jen jednou, v Bulharsku, pokud si pamatuješ tohle. Tam nikdo neplaval. Do moře nás vůbec nepustili, snad jiní taky neuměli plavat. Nebo se báli, aby se nic nestalo.“
„Co jste tam proboha dělali?“
„Bylo to takové luxusní vězení. Věčně vyjížděky na moře v bojovém člunu pobřežní strážě, koktejly u bazénu, večírky. Muži se vždycky opili...“
Vzpomněl si, jak se tehdy v Hlubočepích zmítal vztekem při představě, jak Gábi rozzářená běží po pláži, svobodná a jásavá, zatímco on byl uvězněný láskou nebo žárlivostí... Bylo to dávno, vlastně na tom nezáleželo.

„A Tomáš tě to ještě nenaučil? Vždyť plave jako ryba.“
„Tomáš? Ten by mě leda utopil.“
„To přeháníš.“
„Copak ho neznáš? Jednou mě v Brně na přehradě shodil s člunu do vody. V hloubce. Pak mě nemohl vytáhnout, málem jsem se utopila.“
„Proč to prosím tě udělal?“
Rozhodila ruce.
„Byl opilý. Snad mu to připadalo legrační.“
Dana napadlo, proč jsou tedy stále spolu, když se snášejí jen s přemáháním, ale raději se nezeptal.

„Já vím, nač myslíš. Je to mizera, ale má dobré stránky. A co jsem taky měla dělat? Ty ses na mě vykašlal. A já zůstala sama.“

„Nemyslíš, že sis minulost tak trochu upravila? Byla jsi přece vdaná a nechtěla ses rozvádět, ačkoliv mne jsi k tomu provokovala. A pak, spala jsi klidně s Tomášem...“

„To byl jen úlet, nic vážného. Musela jsem si dokázat, že jsem ještě vůbec ženská, po tom v těch zatracených Hlubočepech.“

Přesto, že ony chvíle, na něž narážela, prožil ve své fantazii aspoň tisíckrát, pocítil znovu osten studu. Bylo to absurdní, to dobře věděl. Byl rád, když na něho Štěpánka zavolala, zda si s ní půjde zaplavat.

„Ty bys mě plavat nenaučil?“ zeptala se Gábi vedle něho tiše.

„Můžu to zkusit,“ křikl přes rameno.

Pak se rozběhl za Štěpánkou do vody.

* * *

Na oběd museli, i když v tom vedru se to zdálo nesmyslné. Když se pak vlekli do kopečku směrem k pláži, Tomáš s jazykem ztěžklým mírnou opilostí protestoval, že bez cepínu a lana se na tuhle horu nedá vylézt.

„Copak ty víš o horách,“ utrousila Gábi. „I lanovka je pro tebe nadlidský výkon.“

„Ty myslíš ty sedačky na Růžový vrch? Můžu snad za to, že mají takovou pitomou konstrukci?“

„Byl jsi tak opilý, že s lezl na sedačku zadem.“

Sklidila jenom chabý úsměv. Vedro ztěžklo tak, že i smích byl vyčerpávající výkon.

„A co tvůj bratr,“ zeptal se Dan. „Ještě se škrábe po horách?“

„Pavel se nevrátil z Pamíru,“ řekla Gábi tiše.

„Chceš říct, že...“

„Prý se nevysvětlitelně ztratil. Bylo to někde na ledové pláni, nikde žádný prudký sráz. Pavel prý jenom zašel za takovou skálu, chtěl něco fotografovat. Když se ani za hodinu nevrátil, poslali za ním napřed jednoho, pak druhého... nakonec ho hledali všichni, prý celý den a ještě druhý. Pak přišlo špatné počasí, vítr a sníh, museli se vrátit na základnu. To je všechno, co zatím vím...“

„Třeba se skamarádil se sněžným mužem...“ začal Tomáš, ale hned přestal, když po něm Gábi šlehla pohledem.

„Někdo si vymyslel, že asi emigroval. Dokonce za mnou přišel nějaký idiot od STB. Ukázala jsem mu mapu a ptala se ho, kam by odtud mohl utéct. Ten blb jen koukal.“

Několik minut všichni zaraženě mlčeli. Záhada, z které čišela představa smrti ve sněhu a ledu velehor, byla v podivném protikladu s vedrem, jímž se zalykali.

Pak přešli přes hřeben a ovanul je mírný větřík. Hladina před nimi měla tu zvláštní modrozelenavou barvu prolínající se s indigem, kterou přes všechny triky malířství či fotografie snad ještě nikdo věrně nezachytil. V lehounkém vánku, který vždy hladil pobřeží, mazlivé vlnky dorážely na písek a s tichým sykotem jiskřivě bílé pěny se vracely zase zpět. Zátoku vroubila okrově žlutá skaliska, huňatá na vrcholech jasně zelenými piniemi a zlatě narudlými trsy vřesu. Za nimi do modrého nebe bodaly temné jehlice cypřišů. Zdálo se neuvěřitelné, že taková nádhera může být zcela lhostejná k tomu, co člověk cítí.

„Já pořád věřím, že se Pavel vrátí,“ řekla Gábi tiše. „Byla tam jenom pláň, mírné svahy, žádné průrvy. Asi šel pořád dál, on tohle dělá, když chce najít obzvlášť zajímavý záběr... Nejspíš tam zabloudil a sešel někam do údolí. Žijí tam různé národy, některé jen tak pro sebe, málem se o nich neví. Může to trvat měsíce, než přijde zpráva.“

Dan obdivoval její víru a současně pocítil i dotek soucitu. Snad právě proto jí později nabídl, že zkusí naučit ji plavat. Podívala se na něho trochu vylekaným pohledem. Pak váhavě vstala.

„Musíš být opatrný...“

Jen přikývl a zavolal na Štěpánku, že jde učit Gábi plavat. Byla pod slunečníkem zabraná do hovoru s Tomášem, jen nepřítomně přikývla. Dan pomyslel, co asi probírají důležitého, že to překonalo její stálou bdělost.

Učit Gábi plavat znamenalo se jí dotýkat. Nebyl tu žádný bazén, prkno, tyč – jen moře, jehož písečné dno mělo místy zrádné prohlubně. Musel ji pro jistotu obejmout, podpírat její pružné břicho nebo hrud', občas se dotknout jejích nohou. Bylo to zvláště, nebezpečně vzrušující. S pocitem jakéhosi provinění se ohlédl k Štěpánce. Viděl, že s Tomášem právě vstávají a kamsi odcházejí.

„Nepouštěj mě,“ křikla Gábi zalykavým hlasem.

Stačila chvílka nepozornosti a už lokala vodu. Leknul se a vyzdvihl ji nad vodu. Gábi se náhle nějak octla v jeho náručí, pevná ňadra zarytá do jeho hrudi. Znovu jím proběhlo to známé zamrazení. Rychle ji postavil zpět do vody.

„Docela ti to jde,“ řekl s umělým veselím.

„S tebou... S tebou by mi to šlo.“

Znovu se podíval ke slunečníku. Lehátka pod ním byla prázdná. Navrhl jí, aby to ještě zkusila, ale už se jim tak nevedlo. Příliš si uvědomoval tu dvojsmyslnost doteků. Gábi, která hned ucítila slábnoucí podporu, začala chaoticky plácet kolem sebe. Postavil ji zase na mělčinu.

„Problém je, že se bojíš.“

Nebo se bojím já, řekl si pro sebe, jenomže jiným způsobem.

„Když jsi mě držel doopravdy, tak to bylo jiné. Když cítím pevnou ruku...“

„Pořád tě přece držet nemůžu.“

Uvědomil si, že nejen doteky, ale i slova začínají být tak nějak dvojsmyslná.

„Je to jenom taková představa. Nic na tom není. Voda tě sama nese, když jí to dovolíš. Takhle si lehnu na hladinu...“

Chvíli na něho hleděla, jak jí to předvádí, pak se náhle na něho vrhla. Polykal vodu a zápasil o trochu dechu. Byla to hra? Napřed měl pocit, že ho strhla s sebou pod vodu jen proto, aby se na něho znovu celým svým tělem přisála. Na chvíli se jí poddal. Tělem mu roztékala sladká malátnost. Pak mu už skoro došel dech a jejich kočkování přešlo v absurdní, přesto však nebezpečný zápas. Vší silou se jí vzepřel. Nahmátl nohou dno, vytrhl se z jejího sevření a odstrčil ji.

„Co blázníš?“

Stála proti němu a těžce dýchala. Najednou vzlykla a celá zplihlá se škrábala na břeh.

„To jsi mě doopravdy chtěla utopit?“

„Chtěla jsem jenom, abys pochopil, jak já se cítím.“

Zavrtěl nevěřičně hlavou. Lehla si vedle něho do písku. Trochu se odtáhl. Nechápal ji, nerozuměl ale ani sobě.

„Ty jsi skutečně zvláštní ženská. Člověk by řekl, že nejlepší způsob, jak vyvolat tvou zášť, je být na tebe hodný.“

„Ty jsi mi nikdy nerozuměl.“

„To je fakt.“

Zdvihla se na lokti a pohlédla na něho, zřejmě překvapená tím rychlým souhlasem. Zmáčená vodou, s tváří pokroucenou zvláštním výrazem nevypadala nijak působivě – spíš hodná soucitu. Zase v něm vzplály protichůdné pocity. Trvalo to jenom chvíli. Pak se zas položila vedle něho naznak.

„Mám pořád pocit, že se topím,“ řekla do prostoru nad sebou.

„Ted'? Vždyť jsme na břehu.“

„Nemyslím ve vodě.“ Hlas se jí zachvěl. „Vůbec. Nevím, jak to říct.“

Chvíli nic neříkal. Připadalo mu to všechno trošku neuvěřitelné.

„Co tě znám, byla jsi vždycky suverénní.“

Gábi vydala táhlý zvuk, něco mezi povzdechem a zavytím.

„Suveréní! Myslíš, když nejsem jako pejsek, co hned přiběhne a hezky aportuje, aby dostal pohlázení?“

„Proč tohle říkáš?“

„Protože je to vždycky buď anebo. Buď ovládáš, nebo tě ovládají. Měla jsem kdysi přítele. Tomu jsem se úplně vydala. Zacházel se mnou jako se psem.“

„Třeba sis o to říkala.“

Neodpověděla. Krátce se na ni podíval.

„Bylo to asi dávno, ne? Měla jsi tehdy smůlu. Pak ses dost nesmyslně provdala. Ale to všechno máš už za sebou. Teď bys měla normálně žít.“

„Mám strach...“

„Strach, ty? Čeho se bojíš?“

„Zitřka.“

Rekla to skoro neslyšně. Nevěděl jistě, zda jí správně rozuměl. Nějakou dobu mlčeli.

„Ty žádnou úzkost asi neznáš,“ promluvila najednou. „Máš v sobě takovou jistotu.“

Nevěřil vlastním uším. Tohle si myslela? Právě o něm, který se jí nechal tak smýkat?

„Tohle si jenom namlouváš.“

„Stál sis tak vždycky na svém. V malování, v milování... Kolikrát jsem si říkala, že jsi jak balvan. Člověk do něho může bušit...“

„No, bušila jsi celkem dost.“

Náhle se v něm vzedmula všechna trpkost, kterou přece dávno pohřbil.

„Stejně jsem s tebou nehnula. Teď, když jsi ještě k tomu slavný...“

„Ale nepřeháněj.“

Zdvihla se zase nad něho a upřela na něho zelené oči. Jak oschla a uvolnila se, byla to zase známá Gábi.

„Nechtěl bys teď vyrazit do světa? Konečně máš úspěch, měl bys ho využít.“

Než mohl namítnout, že ho úřady přece nikam nepustí, vrátili se ti dva druzí a došli tentokrát až k nim. Prý se byli projít po ostrohu nad mořem. Štěpánka byla nějak zvláště zaražená, téměř nemluvila. Dana na chvíli napadlo, zda ona s Tomášem, jako on s Gábi...

Později toho dne, když byli spolu sami, Štěpánka tiše sdělila, že se Tomáš s Gábi chystají emigrovat. Ten zájezd pro ně byl jen způsob, jak se dostat ze země. Prožili tady s nimi týden jen aby nevzbudili pozornost. Teď ale Tomáš došel k názoru, že je už čas. Místo zpátky do Prahy poletí odsud do Vídně a tam požádají o azyl. Jugoslávci sice Čechy s náhradním stříbrným pasem jinam než domů přes hranice pouštět nemají, ale úředníci na letišti občas přivrou oči, v nejhorším případě za malý úplatek. Je prý to vlastně hračka.

„Tomáš mě přemlouval, abychom emigrovali s nimi.“

„Proč to neřekl mně? A ještě před odjezdem, v Praze? Mohli jsme se na to připravit.“

„Tohle se přece předem neříká, aby se někdo třeba někde nepodřekl. A přípravy se taky dělat nesmějí, aby to nebylo nápadné.“

„Kdy chtějí odjet?“

„Zítřa. Tomáš prý má s někým schůzku ve Vídni.“

Nastaly hodiny zoufalého rozhodování, tak jako kdysi ve Francii.

„Vídeň? Tam žije Anička,“ řekl Dan zamyšleně.

Útržky nových pocitů mu projížděly útroby. Anička z Vídně skoro nepsala, jenom tak dvě tři pohlednice s nic neříkajícími větami. Mají se dobře, vzpomínají. Nechyběl podpis Marie a Lukáše, prostě rodina... Na jednu adresu napsal několik delších dopisů. Smolil je celé večery, úzkostlivě volil slova... Na žádný z nich nepřišla odpověď. Nevěděl, zda vůbec dorazily do Rakouska, zda odtud všechna pošta dochází.

Když vzhlednul, postřehl, že Štěpánka se na něho dívá s úzkostlivým výrazem. Zmínka o dceři ji zneklidnila. Vždycky se bála jeho vazeb s první rodinou, nebyl tu asi žádný způsob, jak ji toho strachu zbavit.

„Jenomže Anička už na mne asi nemyslí,“ řekl rychle. „A její rodiče určitě o to nestojí, mít na krku dva další emigranty... Máme doma oba rozdělanou práci. A ty máš matku, o kterou se brzy budeš muset postarat. Ať si to Tomáš s Gábi zkusí, když se rozhodli. Co se nás týče, myslím, že bychom se měli vrátit.“

Štěpánka to přijala se zřetelným ulehčením.

Když své rozhodnutí o něco později s jistým pocitem zahanbení sdělili přátelům, hleděla Gábi na Dana upřeným pohledem, v kterém jako by byla tichá výčitka. Tomáš se jenom zašklebil.

„Čekal jsem to. Máte holt teďka trochu peněz a začínají chodit sběratelé...“

„Ale o to přece nejde, Tomáši. Nemám určitě víc, než ty jsi běžně měl a další prodeje... vždyť víš, co maluju. Už kvůli formátu těch kupců tak moc nebude. Žádný přepych nás určitě nečeká. Ale to víš, Štěpánka tam má matku...“

„Já taky,“ hlesla Gábi.

„To vím, vždyť jsem ji poznal. Jenomže paní Podolská je aspoň o deset let starší a to je velký rozdíl. Podívejte, my jsme o tom mluvili už kdysi ve Francii, taky jsme celou noc váhali, jestli se vrátit nebo ne. Je to jak někde u bazénu. Vy jste se rozhodli skočit, my prostě ne. Je mi upřímně líto, že se rozloučíme zřejmě nadlouho...“

Tomáš pokýval hlavou, z jeho tváře ale náhle zmizel úsměv.

„V tom případě mám jednu velkou prosbu.“

Má doma psa, vlastně ještě štěně. Čistokrevného ohaře, nádherné zvíře s dlouhou srstí rudo-kaštanové barvy, jmenuje se Alf. Nechal jej u otce. Původně chtěl, aby mu dělal v osamělém stáří společnost, ale ten jej přijal neochotně a jenom prozatím. Bojí se, že se o psa nedokáže postarat. Chtěl by je tedy požádat, aby se Alfa ujali, starý pan Zůna bude jistě souhlasit.

„Je to dobrý pes,“ řekl a v jeho tváři bylo nečekané dojetí. „Nebudete litovat.“

Dan se zachmuřil. Nijak zvlášť ke psům nelnul, ale v té chvíli nevěděl, jak odmítnout, a tak to slíbil.

„Děkuju za Alfa.“

Tomáš dokázal na tváři vykouzlit svůj starý škleb, i když měl v očích snad i slzy.

„Teď žádné dojetí, abychom nevzbudili podezření. Dopijeme tuhle láhev a pak hezky na kutě. Objímání, líbání a jiné pěkné věci si můžeme nechat v noci zdát. Mějte se hezky, kamarádi.“

Bylo to skoro nesnesitelné, ale museli poslechnout. Pomalu dopili poslední láhev vína a pak se rozešli jako každý z předešlých večerů.

* * *

Když ráno přišli na snídani, byly dvě zbývající židle u stolu prázdné a tak už zůstaly. Pohlédli mlčky jeden na druhého. Bylo možné, že Tomáše a Gábi v životě znovu neuvidí. Byl to podivně chladný pocit. Jako by se země o pár centimetrů propadla.

Stísněné pocity, s kterými toho dne šli na pláž, však brzy překryly docela nečekané starosti. Štěpánka s dětskou vášní milovala zmrzlinu. Hltavě snědla všechny čtyři porce, které jim jako vždy v poledne přinesli, a večer znovu. V noci se probudila s horečkou a průjmem, jehož frekvence budila napřed trapný smích, pak obavy. Druhý den se ukázalo, že příznaky měla i řada dalších hostů. Šlo zřejmě o infekci, zavlečenou zmrzlinou. Lékaři, který zájezd doprovázel, brzy došly léky. Byl přivolán nějaký místní mastičkář, údajně doktor, divný mužik porostlý hustými chlupy téměř všude kromě očí a nápadně masitých rtů. Štěpánka

vykřikla, když jí chtěl jedno ze svých chlupatých a neúměrně velkých uší přiložit na odhalenou hrud'.

„Co mi chce poslouchat? Mám průjem, ne zápal plic.“

Mužik nad ní jen smutně kroutil hlavou, jako by naznačoval, že už není naděje. Pak nastalo složité vyjednávání s českým lékařem. Nakonec vyšlo najevo, že chce Štěpánku poslat do nemocnice – nejraději rovnou do Titogradu.

„Nikam nepojedu,“ rozhodla Štěpánka. „Mám totéž, co ostatní, jenom jsem snědla víc té hnusné zmrzliny.“

Sotva to dořekla, vymrštila se z postele a běžela na záchod.

Vyjednávání skončilo kompromisem: Štěpánka tedy zatím zůstane, musí však brát antibiotikum a zůstat v posteli, dokud příznaky nezmizí. Lék je ovšem nutno zaplatit. Sesypali tedy zbytek dinárů. Jakžtakž to stačilo.

„Aspoň se přestaneme opíjet,“ prohlásila Štěpánka, jako by se zřekla obtížného návyku.

Příští den Dan oddaně trávil u jejího lůžka. Nic víc se pro ni dělat nedalo: jen pouhá zmínka o jídle, byť by to byl jen suchý rohlík, v ní probouzela vždycky tentýž reflex. S omluvou šel tedy sám na oběd. Jídelna byla poloprázdná, postižených zřejmě bylo víc. Když se vrátil, řekla mu rozhodně, že už ho tady do večera nechce vidět: jenom ji ruší ve spánku a když si představí, kolik je tady stojí každý den, je přímo povinnost, aby alespoň Dan šel k moři.

Dan neochotně poslechnul. Osamělost na pláži ho ale uvrhla do zvláštní deprese. Po dvou dnech znovu přemýšlel o Tomášovi s Gábi. Kde asi jsou? V nějakém uprchlickém táboře? Jak Tomáše znal, to asi ne. Tomáš se nikde neztratí. Ale co Gábi? Co její strach, který ji všude provází? Nejspíš to přeháněla, asi z ní mluvila úzkost před velkým rozhodnutím... Dávala ale jasně najevo, že s Tomášem jde vlastně z bezradnosti, že mnohem spíš by chtěla zůstat s ním. Zapudil tu myšlenku a rozběhl se do vody.

Ten den fíčel dost ostrý vítr těsně nad mořem a zdvíhal vysoké, nepravidelné vlny. Nějakou dobu s nimi zápasil, skoro vděčný za možnost nějak uplatnit svou sílu, pak se však vracel – trochu poražený – zpět. Těsně u kraje se vlny převracely a přejížděly jako mechanický válec břeh s hromovým rachotem. Měl pošetilý nápad dát se mořem vynést na mělčinu. Vlna ho náhle uchopila, vynesla jeho tělo do výše a pak jím mrštila o písčité dno. Napůl omráčený ležel naznak a hleděl bez dechu do nazelenalého proudu vody, který nad jeho očima běžel zpátky, jak vlna nabírala sílu k novému úderu. Ta zeleň, která připomněla oči Gábi, jako by měla odstín smrtelného nebezpečí. Vzápětí přišla další vlna, uchopila ho, zvedla ho do výše a mrštila jím znovu o písčité dno. Bez dechu vnímal jenom vodu, která se mu drala do úst a do nosu. Topím se, říkal si bezmocně. Pak se v něm probudila vůle žít. Vší silou, kterou dokázal soustředit v svém potlučeném těle, se donutil napřed si sednout, pak i vstát a udělat několik kroků. Hradba vody, která se přiřítla, ho porazila do písku, ale zaryl prsty do břehu, aby se nedal stáhnout zpátky. Když vyčerpaně vystoupil na malý schůdek, který tam pláž tvořila, olízly zpěněné jazyky další vlny, která právě s hromovým zvukem dopadla, se zlobným sykotem jen jeho kotníky.

Rozhlédl se. Na pět metrů od něho si malé děti stavěly hrad z písku, nějaký tlustý muž, patrně otec, se zíváním převracel stránky v barevném časopisu. O kus dál dvě starší ženy diskutovaly nad nějakým krémem. Až na ten rytmický hřmot vln tu všude panoval ospalý mír. Život, který je ohrožen jen nudou. A on... stačil nějaký větší kámen v písku, o nějž jím vlna mrštila, nebo jenom o chlup větší síla nárazu – a byl by zůstal pod vodou, pohazovaný sem tam jako figurína. Našli by ho bůhví kdy, možná už ožraného rybami a kraby...

Dovlekl se na písek a chvíli hleděl do modrého nebe. Jakýmsi efektem, možná vody, která mu zůstala v očích, viděl před sebou dvě tenké linky – modrou a zelenou, každou z nich ohraničenou svou doplňkovou barvou – jak se hravě proplétají v prostoru. Pak se najednou všechny smísily a vytvořily čern. Udělalo se mu zle. Za chvíli to přešlo...

* * *

Když za hodinu přišel zpátky do chaty, stála Štěpánka u okna a vyhlížela ven.

„Proč neležíš? To už se ti tak ulevilo?“

Jen položila prst na ústa a očima mu ukázala k oknu. Přistoupil k ní. Tak na tři kroky před nimi stála jedna z těch starých oliv s kmenem tak zjizveným a uzlovitým, že vypadala jako vysloužilé strašidlo. Už vícekrát si jeho neuvěřitelný tvar zaznamenal do skicáře. S údivem pohlédl teď na strom a pak na Štěpánku. Jen tiše zavrtěla hlavou a znovu ukázala pohledem na strom. Náhle to viděl: ze škvíry, které si předtím nikdy nevšiml, se protáhl nějaký kožíšek a jedno po druhém ze stromu vylézala malinkatá koťátka. Vypadalo to, jako by je strom rodil. Bylo jich celkem pět, všechna stejně strakatá, jen barvy měla různě rozloženy po těle. S milou neobratností všech mláďat slézala na zem, kde se objevila jejich máma. Kočka byla podobně, jenom skromněji zbarvená. Často ji vídali v jídelně, kde pod stoly hltavě požírá zbytky.

Kočka, zřejmě nasycená zbytky z kuchyně, se pod olivou natáhla a dala svým koťatům pít. Pak náhle vyskočila a naježila hřbet. Poslušna nějakého signálu, koťata se překotně hnala zpět na strom. Ve škvíře došlo k drobné zácpě, kterou matka zvládla několika pohlavky své tlapy. Pak skokem byla zase zpět, vzala jednoho opozdilce za kůžičku na šíji a v mžiku byla zase na stromě. Vteřinu nato ke stromu přiběhl velký pes. Útočně cenil zuby, z tlamy mu tekly sliny, ale přišel pozdě: koťata zmizela a jejich matka seděla na větvi, těsně mimo dosah jeho chrupu. Vražedné nepřátelství bylo téměř hmatatelné. Hladový pes zuřivě vrčel a pak najednou vyskočil a tlapou hrábnul téměř do skrýše. V té chvíli kočka vyrazila, sekla drápy psu do jeho čenichu a střelhbitě se stáhla zpátky. Pes uskočil a potom odběhl, vyjící bolestí.

Všechno se událo doslova za několik okamžiků. Chvíli ještě stáli u okna, úplně fascinováni tím výjevem.

„Já bych tak chtěla děťátko,“ řekla náhle Štěpánka.

Viděl, že má v očích slzy.

„Můžeme nějaké adoptovat.“

„Ne, to by bylo jiné. Chtěla bych dítě, kterému bych opravdu dala život a pak ho bránila tak statečně, jako ta kočka.“

Náhle se rozplakala. Přitáhl ji k sobě a tichým hlasem jí domlouval, že jsou na světě věci, které člověk prostě mít nemůže... V něm ale výjev vyvolal odlišné myšlenky. Život nezbytně předpokládá také smrt – napřed smrt jiných, nakonec i vlastní. Jistě to také věděla. Každý to přece ví, jenomže na to pořád nemyslí.

X

Získat si Alfovu přichylnost bylo nakonec snadnější, než by Dan čekal. Jeho pes respektoval, Štěpánku miloval a ona mu to oplácela stejně. Snad jí tak trochu nahrazoval dítě, které nemohla nikdy mít. Postupně se však z jejich vztahu se psem ztrácela veškerá zástupnost: Alf měl svou osobnost, kterou nebylo možno přehlédnout. Byli teď tři.

Alfova přítomnost a jeho nároky alespoň trochu zakrývaly ochlazení, které se zas načas vrátilo. Odkud se bralo? Jaký byl důvod k tomu mlčení, jímž oba trpěli? Každý z nich měl dojem, že je působí ten druhý. Nebylo těžké najít pro to doklady.

Dan musel nahradit šest obrazů a to ho přimělo zas revidovat tvorbu. Jako vždy to byl urputný zápas, v němž zpochybňoval skoro všechno ve světě i v sobě. Snažil se proniknout svou tvorbou někam, kde by získala hlubší smysl. Když maloval, zdálo se mu, že už to má. Když štětce odložil a zadíval se na plátno, zdálo se mu, že ulpěl zase na povrchu. Nebyl to všechno nesmysl, nechtěl od malby víc, než vůbec mohla dát? Vzpomněl si na Marii, jak mu

kdysi říkala, že možná nejde jenom o to malování, že asi žádá od života víc, než na co mají lidi právo. Na to, co to bylo, nikdy doopravdy nepřišel.

Tak se teď občas stávalo, že zůstal přes noc ve svém domku, nebo se vracel v strašné náladě. Štěpánka také dostala nejednu ránu. Její překlad Vianovy knihy těsně před vydáním strhal recenzent, který se nějak vnutil těsně předtím, než věc měla jít do tisku. Překlad, už připravený k sazbě, zatím stáhli. Štěpánka, roztrpčená nehoráznou kritikou, odcházela s Alfem na dlouhé hodiny někam do parku.

Jeden druhému nějak neuměli pomoci ani slovem, ani gestem prosté solidarity – a tak se každý z nich tak trochu uzavíral v sobě samém. Naštěstí netrpěli nouzí, peněz teď měli stále ještě dost. Ale snad právě pro tu nepřítomnost hmotných starostí se více projevovala ta jejich divná osamělost.

„Ty už mě vůbec nemáš rád?“ zeptala se ho jednou Štěpánka.

„Prosím tě, co to říkáš? To se spíš já mám chuť dost často omluvit, že vůbec dýchám.“

„Dýchání se ti omlouvá, ale ne exhalace alkoholu, o kouři nemluvě. Alf se z těch výparů už celý motá.“

„To jenom předstírá, aby si vyloudil nějaký mls.“

Skutečně, Alf až s neuvěřitelnou chytrostí dovedl využívat jejich nálad k získání neobvyklé pochoutky nebo alespoň k vyloučení projevů něhy. Jako by byl skutečně jejich dítětem, byl častým zdrojem jejich drobných svárů a současně i můstkem mezi nimi.

„Řekni támhleté paní, že ta doba zase přejde,“ říkal mu Dan, když prsty probíral jeho nádherný kožich pod šíjí. „Už jsme to tady měli vícekrát a vždycky jsme se z toho dostali.“

Alf se mu pozorně díval do očí. Pak se skutečně otočil a šel váhavě ke Štěpánce, jako by po cestě přemýšlel, jak to nejlépe formulovat.

* * *

Nečekaně přišel dopis od Gábi. Emigranti většinou nepsali přátelům doma, aby k nim nelákali pozornost státní policie. Gábi ovšem nepatřila k lidem s nějakými ohledy. Několika větami popsala těžké týdny v domově utečenců, pak vysvobození do cizoty svobodného, ale zcela lhostejného města. Najít práci se zdálo nemožné, žít z podpory však také. Nakonec Tomáš získal zaměstnání u nějaké umělecké agentury, zatímco Gábi se svým doktorátem přijala zatím místo hlídačky ve zdejším kunsthistorickém muzeu. Byla s obrazy často sama, mohla je znovu studovat. Nebylo to tak špatné, jen její kolegyně si s ní neochotně vyměňovaly kóje, když se chtěla posunout k jinému období. Byly zřejmě lhostejné k umění, zato však zvyklé na určitou židli, na místo u okna či blízkost toalety.

Byl to dopis docela vtipný, neprozrazující velké emoce. Spíš ze zámlk se ale dalo tušit, že jejich vztah s Tomášem za první týdny v emigraci prošel těžkou krizí.

„No ovšem, Gábi,“ řekla Štěpánka. „Byla někdy spokojená?“

„Divíš se jí? Chtěla bys trávit dny hlídáním v galerii?“

„Pořád lepší, než uklízet záchody. To taky prý někteří emigranti dělají.“

Časem však přišel ještě jiný dopis z Vídně, adresovaný jen jemu. Štěpánka jej Danovi podala jednoho večera nerozlepený. Zjevně se nezajímala o jeho obsah, ale Dan tušil, že ho při čtení po očku sleduje. Dopis byl téměř šokující tím, jak prozrazoval Gábino rozrušení. Hmotně se jí sice vedlo lépe, získala místo v kanceláři kurátora muzea. Horší to bylo s jejím duševním stavem. S Tomášem, který prý „bezpečně pluje ve zdejším moři nevkusu,“ se definitivně rozešli: neví už ani, zda je ještě vůbec ve Vídni. To byl jen krátký úvod, pak se Gábi zcela obrátila k Danovi. Nijak nemůže zapomenout na ty zářivé dny, které strávili spolu u moře. Tehdy najednou pochopila, že jejich vztah, potlačovaný tolik let, je pořád živý. Snad si Dan nenamlouvá, že je se Štěpánkou šťastný? Vždyť přece ví, že mu nemůže nikdy

rozumět a že ji skutečně nemiluje. Jediná opravdová láska, kterou prožil, byla k ní. Na tom nic nemění, že z ní před lety zbaběle dezertoval – stejně v něm pořád je.

Dan chvíli hleděl na dopis, pak jej pomalu, mlčky složil. Měl z něho tísnivý a smutný pocit, že Gábi při psaní nebyla zcela při smyslech.

„To bylo zase od Gábiny?“

„Vždyť přece poznáš její písmo.“

„Proč píše jenom tobě?“

„Nevím.“

Na chvíli zaváhal, zda by jí neměl dát ten dopis přečíst. Pak pochopil, že je to pitomost: Štěpánka jako mnohé jiné ženy muže pokládala za loutky, bezmocně vedené provázkem pudu za úklady jiných žen.

„Je nějak v krizi. Rozešli se s Tomášem.“

Hleděla vyděšeně na něho, jako by přes příkop, který se mezi nimi rozevíral.

„A teď chce zpátky tebe?“

Až sebou trhnul. Jak to poznala?

„To by šlo těžko. Je mezi námi důkladně střežená státní hranice.“

„Kdo ví, třeba se vrátí.“

„To by snad udělal jen blázen.“

„A nebo Gábi, uvidíš.“

Vstala, že jde vyvenčit Alfa. Překvapeně vzhlédl, takhle pozdě to býval úkol spíš pro něho. Ale s Alfem to snad bylo bezpečné. Po jejím odchodu si dopřál whisky, snad o trochu víc, než obvykle, a v mírně oblomeném stavu se rozhodl Gábině odpovědět. Co napsal, bylo vzdálené nejčistší pravdě. Bylo to dílo alkoholu, trochu i jeho tvůrčí krize a jakéhosi odcizení se Štěpánkou, hlavně však jeho pošetilé snahy Gábi nějak uklidnit. Psal, že na Gábi skutečně nikdy nezapomněl, že na ni často myslí a tam u moře se mu z jejich vztahu něco připomnělo. Že ale minulost se nedá vrátit, on teď žije se Štěpánkou a ona by se měla zase smířit s Tomášem, nebo si najít někoho, kdo by jí vyhovoval. Dopsal, dal dopis do obálky a po krátkém zaváhání ji nechal nezalepenou: raději si dopis ještě jednou přečte, až bude střízlivý.

Pak se šel vykoupat. Pod sprchou přemýšlel, zda to, co právě napsal, je úplná pravda. Co pravda je, se prý ptal Pilát a pak si šel umýt ruce; Dan, stojící pod sprchou, snad na takovou otázku měl také právo. Jenomže právo ještě pravdu nedává. Co cítil ke Gábi? Na první pohled téměř nic. A pod tím? Vrstvy trpkosti a také viny, i když nevěděl, proč. A ještě pod tím? Když nahlédl až tam, byl tam jakýsi náznak sladké bolesti, před kterým rychle ucouvl. Jsem jako cibule, pomyslel si. A brzo z toho zasmrádnu. Roztočil kohoutky, až ho paprsky vody zaštipaly na kůži.

Když vyšel z koupelny, vyrazil proti němu Alf. Dan tu byl vůdce smečky, Alf mu vzdal po svém hold.

„No tak, Alfe! No dobře, dobře. Celého jsi mě ušpinil, teď abych se šel znovu umýt.“

Byla to jenom chvíle. Když se z koupelny vrátil znovu, seděla Štěpánka v hale nezvykle vzpřímená a hleděla upřeně před sebe.

„Tak ty tu nyješ po Gábině. Teď už chápu, proč se tak divně chováš od té chvíle, co jsme se vrátili.“

„Prosím tě, co to povídáš.“

„No, píšeš to tu.“

„Kde tu,“ zeptal se s neblahým tušením.

„No tady, v tomhle roztouženém psaní.“

„Ty čteš mé dopisy?“

„Ležel tu nezalepený, patrně proto, abych si ho přečetla. Abych se dozvěděla, jak to s námi doopravdy je.“

Hlas se jí zlomil.

I když mu sprcha většinu alkoholu vyhnala z hlavy, byl přece jen maličko podnapilý. Tak těžce přemýšlel, co se to stalo. Nechal snad dopisy jenom tak ležet v hale? Byl by přísahal, že je zastrčil do knihovny. Asi to jenom chtěl udělat a zapomněl.

„Kdybych to chtěl, dal bych ti ho sám přečíst. Ale když už sis ho přečetla, tak sama vidíš, že tam není nic tak špatného.“

„Že na ni pořád myslíš, na tom ty nevidíš nic špatného?“

„Ne pořád. Napsal jsem snad často.“

„Jak často to je? Jednou denně, každou hodinu, nebo pokaždé, když se nadechneš?“

„Ale to se přece takhle říká, je to taková fráze. Gábi je osamělá, zdá se v krizi, tak jsem ji chtěl trochu potěšit.“

„To mi připadá jako utěšovat chřestýše. Co jste spolu měli v té Budvě?“

„Ale nic, proboha. Copak jsi nebyla prakticky pořád se mnou?“

„Někdy jsem spala, někdy jsem šla na záchod. Učil's ji plavat, třeba tě znásilnila pod hladinou. Co já vím, co taková Gábi stihne, když se do toho skutečně dá?“

Začali vtipkovat... Ale, jak oba cítili, něco se mezi nimi ještě více pokazilo.

* * *

Dopis Dan přepsal: ubral toho vzpomínání, přidal výzev ke smíření se skutečností. Na konci přidal prosbu, aby Gábi – pokud bude psát jen jemu – dopisy posílala do atelieru. Sotva dopis odnesl na poštu, začal si říkat, zda to bylo moudré. Jistě, bylo to dobré pro Štěpánčin klid. Méně dobré však bylo, že tím Gábi vlastně vyzval k pokračování, které – tím, že je skryjí před Štěpánkou – nabude temnějšího významu. Cítil v té chvíli lehkou závrať nejasné, maličko provinilé naděje? Snad na chvíli. Pak se zas vrátil k zápasu o novou malbu.

Uběhly týdny, než se Gábi znovu ozvala. V mezidobí si na ni vzpomněl vícekrát. Ne sice tak často, jak se Štěpánka obávala, a také ne s nyjící touhou, ale spíše s neklidem: nepřispěl nakonec svým tónem, který chtěl být rozumný, jen k prohloubení její krize? Vžít se do Gábi nějak neuměl: byla pro něho jako doplňková barva, kterou si cosi v něm jako by stále tiše žádalo, s níž ale smísit se vždy znamenalo jenom černo...

Po týdnech dopis došel, do Hlubočep. Nic v něm nenaznačovalo, že ten jeho rozpačitě nabádavý dopis dostala – snad jenom to, že se už nezmínila o jejich vztahu. Zato však měla prosbu. Matka ji neodpověděla na žádný z dopisů, Gábi si dělá starosti, zda není nějak vážně nemocná. Telefon matka nemá a volat jinam, třeba na Národní výbor, se Gábi bojí: jenom by upozornila na svou emigraci, o které v Hrádku možná ani nevědí, a tím by uškodila matce. Nemohl by Dan laskavě zajet do Hrádku a zjistit, co je s matkou? Není to snad taková velká prosba, vždyť mají auto a cesta tam zabere sotva hodinu.

Dan vzhlédl od dopisu. Skutečně, prosba to byla celkem malá – až na to, že o ní nemohl říct Štěpánce. Tedy to znamenalo lhát, poprvé v jejich soužití. Na chvíli zauvažoval, zda nemá předstírat, že tenhle dopis nedostal. A přitom věděl, že to neudělá: vyhovět Gábi žádala už prostá lidskost; navíc představa, že Hrádek navštíví a uvidí zas paní Drnovskou a její vilu, v něm vyvolala zvláštní vzrušení.

* * *

Když ujížděl silnicí směrem k Hrádku, byl zase takový ten mírný podzim, jako při jeho první návštěvě. Slunce se skvělo na kobaltově modré obloze a v jeho světle stromy u silnice zlatě plály. Struktury oranišť vroubily rudé ornamenty šípků. Kraj, rozevřený do daleka, jako by při každém pohledu vydal táhlý vzdech. V každém by asi vzbudil pocit tesklivého štěstí, ale Dan dosud trávil pachut' rozhovoru se Štěpánkou.

„Vezmu si zítra auto,“ řekl jí včera k večeru. „Pokud ho nutně nepotřebuješ.“

Měli teď zase fiata – takovou modrou krabičku, o něco větší, než byl předtím jejich červenavý brouček. Dan blahovlnně přenechával auto Štěpánce, alespoň většinou, ačkoliv ve skutečnosti je spíš potřeboval on pro cesty do Hlubočep. Řídil však spíše nerad, zatím co ona auto milovala. Neviděl žádný důvod, proč jí bránit v potěšení. Díky tomuto stavu věcí ale pokaždé, když si to auto bral, bylo to něco výjimečného a vzbudilo to její zvědavost.

„Ty někam jedeš?“

Bleskově přemýšlel. Když už je třeba lhát, mohl by tvrdit třeba, že si chce dovézt lišty nebo plátno na nové obrazy. Rozhodl se, že svou lež raději sníží na minimum.

„Chci zajet do Hrádku. Víš, dělal jsem tam kdysi fresku, možná si vzpomeneš. Chtěl bych se na ni podívat, třeba mi nějak pomůže dostat se z téhle krize.“

„Hrádek? Před týdnem jsme tam s Alfem byli, tedy za mámou v Míšence. Říkala jsem ti, jak Alf v autě zlobil? Mohl's jet s námi, aspoň bys ho umravnil. K tobě má respekt.“

„Před týdnem mě to nenapadlo.“

„Mohli bychom tam jet s tebou. A stavit se za mámou, aspoň by tě zase jednou viděla.“

Vzhlédl k té její projasněné tváři. Měla v ní trochu škodolibý úsměv, nebo si to jenom představoval?

„Proč ne. Ty nemusíš do zaměstnání?“

„Pro jednou to snad projde. Ačkoliv...“

„Ačkoliv co?“ zeptal se s nadějí.

„No, má být nová porada o tom mém Vianovi. Šéf si dal vypracovat nový posudek a tentokrát je kladný. Tak se teď budou radit, kterému dát větší váhu.“

„Tam bys asi neměla chybět.“

Rekl to příliš rozhodně? Vzhlédla k němu překvapeně, nebo se to jenom zdálo?

„Já sotva něco ovlivním...“

„Přímo ne. Ale je mnohem lehčí odmítnout toho, kdo není u toho.“

Nějakou dobu mlčeli, pak mluvili o jiných věcech. Náhle se k tomu vrátila.

„Ty bys tam asi nejradši jel sám, že je to tak?“

„Já? Pročpak si to myslíš?“

„Nebyl jsi nijak nadšený...“

„To se ti jenom zdálo.“

A na tom zůstalo. Přehrával si teď v hlavě ten rozhovor stále dokola. Vlastně tak příliš nelhal, na fresku se v každém případě rád zase podívá. Přesto celý ten rozhovor byl z jeho strany prolhaný. A právě jeho lži ta malá služba, kterou by pro Gábi jistě udělal kdokoliv jiný, nabyla podivného významu. Bylo mu z toho nějak bídně.

* * *

Vila se zdála omšelejší, zahrada pustší. Všechno jako by tu zestárlo. Bylo to možné, za šest nebo sedm let? Váhavě stiskl knoflík zvonku. Nikdo se dlouho neozýval. Zaklepal, znovu zvonil, vzal za kliku. Bylo zamčeno. Když tady bydlel, přes den se nezamykalo – prý kdyby děti přišly náhle domů. Paní Drnovská asi tenkrát věděla, že je to pošetilé. Přesto s nezvratnou vírou stále čekala.

Teď ale nečeká. Možná tu není, třeba doopravdy leží v nemocnici nebo dokonce... Dřív, než to domyslel, zaslechl uvnitř šramot. Nebo se mu to jenom zdálo? Ne, jsou to kroky nebo spíš šourání. Klíč se otočil v zámku a pak se dveře otevřely. Dan nevěřicně zíral: ta žena, která před ním stála, docela jistě byla paní Drnovská, jenomže mnohem starší, než by měla být: ty silné, krásné vlasy, které Gábi po ní zdědila, úplně zbělely a zplihly; hlava se nějak snížila blíž k nahrbeným ramenům – a tvář, která na něho zírala, patřila staré ženě. Chvilí na

něho nechápavě hleděla, ale pak postupně, jako by v jejích rysech někdo rozsvěcoval světlo, zachvěl se úsměv nejistého poznání.

„Ale to je...“

„Korda, ano. Už jsou to celá léta, co jsem u vás bydlel. Asi jsem trochu zestárl a mám teď vousy...“

Na chvíli se mu zdálo, že má chuť ho obejmout, a také jemu by to připadalo přirozené. Ale pak mu jen podala ruku a zavedla ho dál.

„Tak vidíte, nakonec jsem tu zůstala sama. Děti se poztrácely ve světě...“

Na chvíli vypadalo, že se dá do pláče, ale už asi vyplakala všechny slzy. Znaveně klesla na židli u kuchyňského stolu.

„Gábi mi psala z Rakouska, má starost, že jí neodpovídáte.“

„Cože? Tak Gábi žije!.. V Rakousku? Ach bože, aspoň ona.“

Chvíli hleděla před sebe a bez hlesu pohybovala rty, jako by trávila tu zprávu. Pak se k němu najednou obrátila.

„Jste si tím jistý? Viděl jste ji?“

„Je to už skoro rok, co jsem ji přímo viděl. Byli jsme spolu v Jugoslávii... tedy já se ženou a ona s Tomášem.“

„Tomášem Zúnou?“

Znělo to nevěřičně. Rychle jí vypověděl vše, co věděl o Gábi.

„Nikdy jsem nedostala žádnou zprávu. Jenom sem přišel divný člověk, měl uniformu SNB, ale nebyl odsud... To už je kolik měsíců. Že prý se Gábi nevrátila ze zájezdu a co já o tom vím. Řekla jsem po pravdě, že o ní nevím nic. Neřekla ani, že se chystá někam odjet.“

„To prý se neříká, když někdo hodlá emigrovat. Aby se někdo nepodřekl.“

„Nepřipadá vám to kruté? Dítě vám odjíždí, možná ho nikdy neuvidíte – a ani slovo na rozloučenou...“

Po chvíli mlčení nakonec paní vstala, se zřejmou obtíží, a šourala se ke sporáku.

„Jsem já to špatná hostitelka. Musím vám něco nabídnout. Alespoň kávu nebo čaj, máte určitě žízeň po takové cestě.“

„Jakápak cesta. Autem je to sotva hodinku.“

„Skutečně? Tak proč...“

Nedopověděla a Dan se mohl dohadovat, zda minila, proč k ní děti tak málo jezdily, nebo proč ji Dan už nikdy nenavštívil.

„Byl jste tu tehdy kolik měsíců... Býval jste večer unavený, moc jsme toho nenamluvili. Ale zvykla jsem si na vás. Pak jste najednou odjel a jako by se po vás slehla zem.“

„Víte, já...“

„Nemusíte mi nic vysvětlovat,“ otočila se od sporáku. „Neměl jste důvod... jenom, že to bylo zvláštní. Měla jsem pocit, jako byste nějak patřil k rodině. Často jsem na vás myslela.“

„Já na vás taky. Jenže Gábi...“

Bylo mu náhle hloupě. Všechno se s tou paní zdálo prosté a normální. Jak jí měl vysvětlit, že její dcera je úplně jiná?

„Vy jste měl přece Gábi rád.“

„A vy jste mě od toho zrazovala.“

„To proto, že jste měli oba závazky. Když se konečně rozvedla, čekala jsem...“

„To už jsem byl podruhé ženatý.“

„Našel jste jinou, lepší?“

„Našel jsem jinou.“

Náhle jí začal bez ladu a skladu vykládat, jak jeho vztah ke Gábi byl jen samé trápení, jak ho vlastně skutečně nechtěla...

„Ale to ne... Já myslím, že se mýlíte. Gábi je po otci, ten taky trápil každého, na kom mu záleželo, nejvíc právě ji. Pavla vlastně také, jenom jinak.“

„O Pavlovi... nemáte žádné zprávy?“

Jen mlčky zavrtěla hlavou. Do kuchyně najednou padlo dusné ticho.

„Řekněte, jak se tak může někdo ztratit... Napřed mí rodiče, pak muž, pak ještě obě děti, Pavel, Gábi...“

Chtěl namítnout, že to jsou různé druhy ztrácení, ale nevěděl, jak to říct.

„Gábi se našla. Vlastně se nikdy neztratila.“

„Cože? Ach ano, říkal jste... Tak proč mi nikdy aspoň nenapíše.“

„Ona vám prý psala, vícekrát. Asi se ty dopisy nějak ztrácejí.“

„Všechno se ztrácí. Dopisy i lidi...“

Hleděla přes něho jako by do prostoru prázdnoty, v které se poztrácelo vše, co pro ni v životě mělo nějakou cenu, a nakonec i skoro celý život sám...

* * *

Jet k budově obřadní síně autem se zdálo skoro nevhodné – ta malá výprava do minulosti si žádala jít pěšky. Jenomže co by všechno musel změnit, aby to doopravdy bylo jako tenkrát: chyběla únava z dvanácti hodin práce denně, chyběly naděje i zoufalství, obojí spojené s fantomem Gábi... To obojí se také poztrácelo nebo možná spíše kleslo někam ke dnu jeho paměti. Ostatně paní Drnovská ho tehdy nikdy nedoprovázela. Teď byla příliš zestárlá a pomalá; tak ji naložil do auta a jeli k Národnímu výboru, kde pro něho musela vypůjčit klíč.

Nákladná síň, o niž se vedly tiché boje a která strávila tolik Danovy energie, zůstala stranou zájmu jako trochu směšný pomník lidských úmyslů. Malicherné pŮtky o moc nad městem smetly postupně nejen pana Bambase, ale i hloupou Troníčkovou a ještě nějakého nástupce. Ti, kdo teď na úřadě kralovali, měli pro změnu na paměti tajnou instrukci, že mají opatrně vyjít touhám lidu vstříc. Tedy se pohřby vypravovaly zas z kostela, jak bylo přáním i té většiny, která sice v žádného Boha nevěřila, ale přesto s ním toužila uzavřít mír před krokem za práh poslední jistoty. Jiné použití se pro síň nenašlo: pořádat svatby, vítat nové občanky či oslavovat dlouhověké starce těsně vedle hřbitova se jaksí nehodilo. Že síň úplně nezchátrala a že od ní neodpojili proud, to bylo díky fresce. Čas od času sem zajel někdo z Prahy, dokonce občas cizinci, a chtěli vidět fresku moderního malíře...

Klíč v zámku přece jenom trochu skřípěl, ale podařilo se jím otočit. Paní Drnovská našla vypínače, zářivky zablikaly a jedna po druhé se rozsvítily. Dan s jistou úzkostí pohlédl na stěnu. Viděl proud propletených těl, která se vlevo rodila z jakéhosi krvavého uzlu a vpravo v stále nejasnějším vějíři se postupně vytrácela v mlze modravého prostoru. Barvám ta léta neuškodila: ten lehce sametový povrch, který uzralé fresky mívají, jen přispěl k jejich třpytu, nad nímž se v bílém světle zářivek chvěly fantomy virtuálních barev. Používal tehdy čisté pigmenty, které si navzdory lomení vápnem zachovaly většinu své svěžesti. Je to přece jen dobré, pomyslel si s úlevou.

Pak se podíval na paní Drnovskou. Hleděla směrem k pravé části výjevu a v očích se jí leskl náznak slz.

„Všichni se někam vytrácejí...“ řekla sotva slyšitelně.

Pohlédl tam, kam upírala oči, a mlčky přikývl. Ano, všichni se někam vytráceli, rychle či pomaleji mizeli.

XI

Ten závěr posledního roku soumravných osmdesátých let, který většinu příslušníků jejich národa naplnil napřed hněvem, pak euforií a později snad i jistými rozpaky, Dan se Štěpánkou málem propásli. Šedivý příkrov, který celá léta nenápadně dusil život země, jako

by zalehl i jejich soukromí. Nehádali se, nic si snad ani nezazlivali, jen jaksi neuměli najít správný tón, s nímž by ten druhý rezonoval. Občas jeden z nich zdvihl hlavu a zadíval se na druhého s nadějí, že kletba třeba pominula a všechno bude stejné, jako dřív. Jenomže ten druhý byl právě na odchodu nebo ospalý či něčím jiným zaujatý a tak slabá naděje zas pohasla.

Dan stále radikálně přehodnocoval svou tvorbu, jako by ve strachu ze svého úspěchu. Nějaký vliv tu mělo setkání s tou jeho šest let starou freskou, kterou s paní Drnovskou navštívil. Maloval tehdy oblouk života od zrození až k rozplynutí v nenávratnu. Když teď znovu o své dosavadní tvorbě přemýšlel, říkal si, že mu vlastně vždycky šlo o zachycení toho, co se děje mezi vznikáním a zanikáním. Hledal to v oné prazákladní krajině, jakou si představoval na počátku věků. Teď ale možná začal chápat, že to musí hledat prostě v sobě, v tom zajíknutí podivnosti, že tu člověk je, ačkoliv předtím nebyl a jednou zas nebude... To všechno cítil nějak němě. Když se to snažil říkat Štěpánce, zoufale koktal.

„No dobře, ale figury?“

„Proč ne? Figurou malování začínalo.“

„Skoro nikdo je nedělá a pokud, je to ohavnost, sám jsi to přece říkal.“

„Ohavnost vzniká z neumění nebo z provokace. Člověk to taky může nezvládnout... To holt je riziko.“

„Ale proč riskovat a zase všechno měnit? Konečně po letech máš úspěch...“

„Snažím se přijít na to, oč mi vlastně jde.“

„Copak to nevíš?“

„To asi doopravdy neví nikdo, v malbě ani v životě.“

Tím, co by někteří nazvali návratem, se vydával na nové cesty. Věděl, že nesmí opakovat staré vzory, i kdyby to byly ty nejlepší – a přitom právě figura už prošla všemi možnými způsoby stylizace. On ale nehledal nějaký nový samoznak pro lidské tělo, který jiní před ním snad přehlédli. Nešlo mu tolik o formu, ale spíš o člověka vůbec: byl by rád vyjádřil podstatu jeho údělu. Nešlo to jinak, potřeboval lidská těla, především tváře, ruce, všechno to, co mělo výraz. K tomu se musel pokusit obnovit svou kreslířskou dovednost: i když mu nešlo o podobu, potřeboval onu přesnost, to samozřejmé ovládnutí linie a instinktivní chápání logiky tvaru. Celé týdny kreslil jednu tvář – napřed jen Štěpánku, pak jiné lidi...

Jednou ho Štěpánka přistihla nad desítkami kreseb Gábi.

„Tak přece Gábi? Já jsem cítila, že s tebou něco je.“

„Štěpánko, nehloupni. Kreslím každého, koho aspoň trochu znám.“

Dokonce i když jí ukázal desky, v nichž měl portréty Tomáše, Paula Bressona a dalších přátel nebo známých, nezbavil ji zcela podezření. Teprve, když před ní rozložil variace, v nichž se pokoušel odhadnout, jak Gábi bude stárnout až do věku těsně nad hrobem, jak by se změnila, kdyby enormně ztloustla nebo zhubla na kost, krátce se zasmála a začala být zase přátelská. To ovšem nevěděla, že tímž transformacím na papíře podroboval sebe sama a také ji: že je tím tématem úplně posedlý.

Většinu času trávil v atelieru, zatím co Štěpánka celé večery pracovala na jakémsi textu, o němž mu nechtěla nic říct. Nevěděl, že se snaží psát, že hledá v tvorbě – pro něho tak samozřejmé, pro ni ale nové – jakýsi únik z deprese, která je oba zalehla. Proč vlastně? Zdánlivě měli všechno pro to, aby byli prostě šťastni – Dan měl konečně úspěch, nouze byla nadlouho zažehnána a pokud věděli, byli i zdraví. Jenomže sama nepřítomnost problémů nezaručí samozřejmé štěstí. Štěpánka měla pocit, že Dan uniká – že snad dokonce utíká do posedlosti tvorbou. A protože ho neuměla zadržet, hledala něco podobného.

Pro ni to ale byla krajina, v které se necítila doma. Malovat neuměla, chtěla tedy psát. Jenomže překládat či opravovat cizí slova a sama je tvořit z ničeho, v tom byl veliký rozdíl. Nakonec sáhla po tom, co se zdá být nejvíc nasnadě a co snad nejspíš mohlo zahnat samotu i úzkost z času, který jí teď začal nějak rychle unikat. Psala si deník. Jenomže když jej občas

četla po sobě, zhrozila se té prázdnoty a banality: její život, v prožitku celkem bohatý a pestrý, se smrskl na pár obyčejných faktů. Bála se, že tím bude směšná, proto své pokusy před Danem skrývala.

To tajnůstkářství byl jistě symptom jejich vzdálení, ale i jeho příčina. Co se to s nimi vlastně stalo? Pověstná únava pěti společných let? Nebo snad okolnost, že zatím co Dan v očích lidí stoupal, Štěpánka trochu mizela? Její překlad Viana nakonec přece jenom nevydali (zrušili edici pro nedostatek prostředků), jiný překlad svěřili jinému. A jako odraz ztroskotání její ctižádosti i její krása trochu pohasla. Celé hodiny – tak se jí aspoň zdálo – seděla před zrcadlem a snažila se krémy zahnat vrásky, které se množily o to víc, čím úporněji s nimi zápolila. Jako by v zlomyslné obraně vystavovala její tvář zbystřené pozornosti skoro denně nový defekt: tu váčky ráno pod očima, tu rýhu na krku nebo povislé tváře. Vypadám jako utahaný křeček, řekla si. Málem se rozplakala, ale nakonec se vzdorem pohodila hlavou. Všechno je vina zrcadla. Kývla na Alfa a vydali se hledat lepší.

* * *

Časné příznaky unavené pleti, první vyrvané zuby, ať je za ně sebelepší náhrada, stejně tak vlasy, které náhle potřebují péči – Štěpánka cítila, že tohle nejsou jenom hloupé maličkosti: jsou to příznaky stárnutí, osobní hodiny, které s nezvyklou hlasitostí začnou odtikávat čas. Ale jsou věci horší. Hned druhého dne se dozvěděla – soused jí to zavolal – že její matka málem uhořela, protože zapomněla něco na sporáku, zatím co dřímala. Vyděšená se vypravila do Míšenky, tam energicky zabalila matce nejnnutnější věci a odvezla ji do Prahy. Když se Dan vrátil večer z atelieru, seděla jeho tchýně u stolu.

„Vidím, že máme návštěvu.“

Vyšel paní Podolské vstříc s trochu nuceným úsměvem, ale Štěpánka ho vzala stranou.

„To není návštěva. Maminka s námi bude muset zůstat.“

Stručně mu vysvětlila situaci. Dan pohlédl na starou paní, kterou skoro neznal – Štěpánka za ní jezdila většinou sama, když on maloval. Teď seděla u stolu nad hrnkem zřejmě nedotčeného čaje a zmateně se usmívala. Pokročil k ní a podával jí ruku. Chvilku na něho hleděla, jako by nechápala, co se od ní chce, pak mu do nabídnuté dlaně dala kapesník, který předtím žmoulala v ruce. Překonal odpor, poklepal starou paní po rameni a vrátil se k Štěpánce v druhém rohu pokoje.

„To nevypadá dobře,“ řekl.

„Já nevím. Máma mívala takové stavy a pak se vždycky zase zvetila. Nechám ji pár dní odpočinout a když se nezlepší, vezmu ji k nějakému doktorovi.“

„Samozřejmě. To se nedá jinak řešit. Jenom mi není jasné, jak budeme spát.“

„Uklidila jsem pokojíček. Tam bylo krámů, to si nedovedeš představit.“

„No dobře, ale máme jen dvě postele.“

Zkoumavě pohlédla na divan v hale.

„Na tom se nedá spát?“

„Určitě dá, když si člověk odloží hlavu na židli a nohy přehodí přes opěradlo.“

Lehce se zasmála.

„Myslíš, že bys to mohl zkusit?“

Zkusil to. Pak se přestěhoval na koberec. Probral se časně ráno celý rozlámaný, s Alfem v objetí.

* * *

Při snídani stará paní sice seděla u stolu, ale nejedla, dokud jí Štěpánka nedala kus rohlíku do ruky a nepřiměla ji, aby jej vsunula do úst. Pak mechanicky žvýkala s pohledem upřeným do velké dálky, aniž by zřejmě polykala. Dan ji fascinovaně pozoroval – představovala stav, kam už si ve svých variacích kreseb netroufal. Potom odvrátil hlavu. V tom mechanickém chování špatně seřízeného robota bylo něco až děsivého.

Pak se Štěpánka zvedla, že se vypraví koupit nějakou postel pro matku. Dan protestoval, že to by snad lépe mohl on, ale odbyla ho, že by jistě koupil něco drahého a nepraktického. Měl silný pocit, že Štěpánka chce na chvíli uniknout, a docela ji chápal. Zřejmě v noci moc nespala, většinou poslouchala, jestli matka ještě dýchá... Měla svou matku ráda, i když ji celá léta navštěvovala jen zřídka. Teď ale jako by se mezi ni a matku vsunul fantom nemoci a možné smrti.

Když Dan se starou paní osaměl, několikrát na ni promluvil: ptal se jí, zda si nechce sednout na divan, nebo zas lehnout do postele. Ona na něho jenom hleděla, jako by nechápala, co jí říká. Po několika pokusech to vzdal. Uklidil se stolu, srovnal několik knih, které se pokácely v knihovně. Právě uvažoval, že si paní Podolskou nakreslí – byla svou nehybností vlastně ideální objekt – když paní náhle promluvila.

„Který ty jsi?“

„Já? Přece Dan. Jsem manžel vaší dcery, už si nevzpomínáte?“

„Dcery?“

Zřejmě ji to udivilo.

„No přece Štěpánky. Teď jen na chvíli odešla, koupit nějakou postel, víte?“

Přistihl se, že mluví příliš hlasitě, jako by chtěl proniknout její hluchotou. Jenomže překážka nebyla tolik v jejích uších.

„Štěpánka? To je moje dcera?“

„Už skoro čtyřicet let. Copak to doopravdy nevíte?“

„A kdo jsem já?“

„No přece její matka... Anežka Podolská.“

„Anežka... Podolská,“ říkala, jako by se to učila nazpaměť. „Podolského jsem si přece nevzala... byl cizák, ze Zálesí. Už starší člověk, dost ošklivý a slovo aby člověk z něho páčil.“

Nenápadně sáhnul po bloku a začal kreslit její tvář. Podezřívavě k němu otočila hlavu.

„Co to tam děláš?“

„Ale jen si tady trochu kreslím.“

„Já taky ráda kreslila, nejradši barvičkami. Táta je přinesl z trhu. Měly být na vánoce, ale já je našla. Já tenkrát dostala...“

Otřásala se bezhlesým smíchem, jako by vyprávěla povedenou příhodu. Pak náhle zvažněla.

„Anežka, říkáš? Ta měla ráda toho Čiháka... Krasavec k pohledání. Ten se k ní tuze měl a upletl jí dítě. Pak se najednou nějak vypařil. Chodila potom s outěžkem, tak ji Podolský dostal. Co taky měla dělat, nána pitomá?“

„O kom to mluvíte?“

„No přece o Anežce. Ty nemáš barvičky?“

„Mám, ale ne tady.“

Cítil jakousi únavu z toho divného rozhovoru, který se vždycky jako motýl dotknul reality a hned zas uletěl do fantastických výšin.

„Anežka Podolská jste vy, copak to nevíte?“

„Kdo říká, že to nevím? Když mám předstoupit před Pána, tak musím vědět jméno...“

„Předstoupit, co to povídáte... paní Podolská, slyšíte mě?“

V panice viděl, jak se její hlava svezla na stranu a oči, předtím ještě bdělé, ukazovaly jen bělmo. Na zemi pod ní se šířila louže moči. Vyskočil, vrhl se k ní, ale nevěděl co dělat.

Nakonec zdvihl telefon a vytočil číslo záchranné linky. Lhostejný hlas od něho přijal zprávu a slíbil, že se pomoc co nejdříve dostaví.

* * *

Do nemocnice na Františku chodili potom denně oba. Napřed, když ležela na intenzivní péči, pouštěli k lůžku jenom Štěpánku a to jen vždycky na chvilku. Lékaři říkali, že stará paní měla krevní výron do mozku, je prý až zázrak, že to vůbec přežila. Teď už je z nejhoršího venku, ale má ochrnutou celou pravou stranu a vůbec nemluví. Prognóza je prý ve hvězdách: může se zlepšit, zažili tu různé divy. Může v takovém stavu žít několik let. A také jedna další malá příhoda může způsobit katastrofu. Bude dobře, když se připraví na to nejhorší.

Štěpánka prudce odmítla takové myšlenky. Když dali matku na normální pokoj, proseděla u ní denně celé hodiny. A zázrak, jak se zdálo, skutečně nastával: pátého dne matka pohnula rty a vydala jakýsi divný zvuk. Nazítří říkala několik krátkých slov, jako by se znovu učila mluvit. A se slovy se pomalu a vratce vracelo i primitivní myšlení. Svou dceru sice považovala za kamarádku z dětství, Dan jí zas připomínal manžela. Dosáhli ale aspoň toho, že se s jakousi stydlivostí znala ke svému vlastnímu jménu.

„Teď zase žije jako člověk,“ řekla Štěpánka Danovi, když se ten večer utmácení vraceli z nemocnice. „Alespoň ví, kdo je.“

Ale věděla to doopravdy? Neodmítala své jméno, když je před ní řekli, ba dokonce je neobratně vyslovila. Byla si tedy sama sebe vědoma? Dan o tom pochyboval. Pohled paní Podolské mu připadal podivně prázdný, rozhodně méně chápavý, než když se díval Alfovi do očí a vysvětloval mu, že dovnitř nesmí a musí čekat venku jako moudrý pes. Nic ale neřekl. Štěpánka bojovala o matčino znovuvzkříšení, jako by i jí šlo o život. A zdálo se, že její pevná vůle slaví úspěchy: další den matka rozumně promluvila.

„Štěpánko, jsi to ty?“

Vyslovila to téměř zřetelně, byť pomalu a s velkým úsilím. Její dcera zavýskla radostí a objala ji.

„Tak vidíš, mámo, že´s to dokázala.“

„Dokázala?“

„No, vrátila ses mezi nás.“

„Netěš se, děvče. Já jsem tu jenom na návštěvě.“

„Prosím tě, co to říkáš. Vždyť rozumíš a mluvíš. Dokonce pravou rukou jsi už pohnula.“ Matka jen zavřela oči. Úsilí, s kterým předtím promluvila, ji vyčerpalo.

„Kdepak je Dan?“ zeptala se sotva slyšitelně.

„Je venku s Alfem. On sem nesmí a bojíme se, že tam venku nevydrží.“

„Tak pojd' sem blíž alespoň ty...“

Štěpánka se nad ni naklonila a matka ji objala svou levou rukou kolem krku a na chvíli ji k sobě přitiskla. Byla v tom pohybu až nečekaná síla...

Druhý den Štěpánka s obvyklými zásobami ovoce, které sháněla celé hodiny a které matka potom pravidelně nechávala zkazit, spěchala bílou chodbou. Když přišla na pokoj, bylo matčino lůžko prázdné. Od paní na vedlejší posteli se dozvěděla, že její matka v noci zemřela.

* * *

Všechny ty záležitosti kolem kremace a pozůstalosti musel vyřídit Dan: Štěpánka jenom seděla a hleděla někam do velké dálky. Nebyl to asi jenom žal, co ji uvedlo do tohoto stavu. Cítila se nějak podvedena, jako by se jí smrt vysmála: vždyť vydala skoro všechnu svou

energii, aby matku přivedla zase zpátky k životu – a zdálo se, že zvítězila. A smrt si přitom jenom počkala, až bude sama s matkou ve tmě...

Pak si najednou vzpomněla, jak ji matka tak zvláště objala, jako by ji nechtěla pustit.

„Myslíš si, že věděla, že v noci zemře?“

„Já nevím,“ řekl smutně Dan. „Říká se, že lidi mají nějaké tušení.“

„My taky jednou umřeme.“

Neznělo to jako otázka, spíš jako konstatování. Dan jenom kývnul – nebylo, co by na to mohl říct.

* * *

Díky tomu všemu si málem nevšimli, že se kolem dějí důležité věci. Síla těch událostí ale příliš naplňovala atmosféru a ovládala zájmy všech, s nimiž se stýkali. Nakonec Dan se Štěpánkou také stáli ruku v ruce na náměstí, bezděčně spojení se všemi těmi lidmi kolem, natěsnanými tak, že téměř tvořili jednoho obrovského tvora. I jich se zmocnila ta mocná vlna naděje, která přes toliké trpké zkušenosti ovládla jejich věčný rozum. I oni, jinak přesvědčení individualisté, se s chutí přidali k onomu přátelskému davu, který se zrychlovaným skandováním nějakého hesla vždy znovu vybičoval až k jakémusi hlasovému orgasmu. A také spolu s ostatními s úžasem pozorovali, jak se ten režim, který dosud ovládal tak silně jejich životy, jen tlakem toho křiku bezmocně sesouvá.

Bylo to doopravdy tak? Zahnali pouhým křikem hydro režimu, která zem ovládala po čtyřicet let? Nu, zdálo se to, i když lidé také říkali, že mocný soused, který měl v zemi své vojáky, nejenom nezasáhl, ale snad tu krizi vyprovokoval. Jiní zas mluvili o hroučícím se hospodářství, zas jiní o té nebo jiné okolnosti. Někteří jistě našli v starých knihách proroctví, že se tak stane, jiní zas přísahali na příhodné postavení planet nebo hvězd. Věci se dějí z tisícových příčin současně. Obvykle vidíme tak jednu nebo dvě...

Měli v té době spolu s ostatními pocit, že najednou omládlí – všechno, o čem už ani nesnili, se náhle zdálo možné. Sytili se tou nadějí, když ruku v ruce procházeli promrzlými parky. Ani ji nijak nekonkretizovali do určitých cílů: stačil ten pocit, jako by byl někdo odklopil dusivý poklop z jejich světa a vpustil dovnitř čerstvý vzduch.

* * *

S většinou národa i oni příští měsíce a skoro celý rok prožili v nevěřícím nadšení. Co bylo včera jenom snem, se teď stávalo téměř samozřejmou realitou: byl nový prezident, tak lidsky normální a blízký, až z toho člověk cítil málem rozpaky; pak volby, z kterých vzešla tentokrát už doopravdy nová vláda; pak dokonce začali odcházet ze země cizí vojáci. Země se dala novým směrem, vedená hnutím, které vzešlo z vůle většiny. Dan se Štěpánkou tomu aspoň věřili a byli překvapeni, když se po roce hnutí začalo zas drolit. Chápal to těžko hlavně Dan, který ty události pozoroval zpozodálí, zatímco Štěpánka nosila denně nové protichůdné zprávy.

„Měl bys se taky nějak zapojit,“ nabádala ho.

„Já? Vždyť jsem přece malíř.“

„No právě. Lidi by o tobě měli vědět.“

„Měli by vědět o mých obrazech.“

Nu ano, oba jaksi čekali, že teď, když padly nesmyslné překážky a zábrany, přijde to dlouho odkládané domácí uznání – ne jenom proslulost v nevelkém kroužku zasvěcených, ale něco většího. Sláva? Před tím slovem by byl Dan asi ucouvl. Spíš volný prostor, v kterém by jeho obrazy promluvily k mnoha divákům. V prvních vzrušených měsících na tyto věci nebyl

čas, teď to však už muselo přijít. Dan uvažoval o veliké výstavě – řekněme v Mánesu či v Jízdárně. S úzkostí počítal, kolik obrazů zbylo. Deset velikých pláten bylo v cizině, přibližně dvojnásobek někde doma mezi sběrateli... Bylo mu jasné, že už nesmí otálet.

Tak se jejich životy zase rozdvajily. Dan se hned ráno vypravoval do atelieru, Štěpánka kamsi na nekonečné schůze čehosi, co nazývala DOSem. Teprve časem vysvětlila Danovi, že jde o Demokratickou občanskou smlouvu, jednu z nesčetných malých stran, které teď rostly jako houby po dešti.

Dan její frenetickou aktivitu pozoroval s jistou starostí. Jakkpak dlouho to bylo, co tu jenom seděla, zcela zlomená žalem? Teď byla plná energie a jakéhosi umělého veselí. Málem by věřil, že začala brát nějaké drogy.

„To bereš s sebou na celý den Alfa?“ divil se.

„Potřebujeme ho do počtu. Musí nás být aspoň pět, abychom byli strana.“

„A jak ho jmenujete na seznamu členů?“

„No přece Alf. Tedy P. Alf, aby to nebylo tak krátké. P znamená pes, ale to nikdo neví.“

Ve skutečnosti jich bylo mnohem víc, než pět, i když přece jen o dost méně, než v některých větších stranách.

Jednoho dne přijela velmi pyšná.

„Zvolili mě Prozatímní výkonnou jednatelkou.“

„Proč prozatímní?“

„Protože v DOSu nemůže být nic definitivní. Všechno je v tvůrčím kvasu, víš?“

„A náš Alf má taky nějakou funkci?“

„Samozřejmě. Je Strážcem znaku.“

„Co máte ve znaku?“

„To zrovna teď je nejasné. On tam totiž každou chvíli někdo něco přimaluje a tak už je tam toho tolik, že se v tom ani sám Alf nevyzná.“

Štěpánka si z DOSu dělala legraci, ale současně jím úplně žila. Byla to doba úsvitu, kdy jedni v politice viděli jakési osudové poslání, jiní osvěžující hru. Pro Dana nebylo jedno ani druhé. Maloval rozměrná plátna plná zástupů, v kterých se titíž lidé objevovali v různém věku, od svěžího mládí až po pokročilé stáří, které se pak prolínalo s kameny a stromy. Cítil, že tady ze sebe vydává to nejlepší. Byl by rád věřil, že to lidé ocení.

* * *

Zdalo se na chvíli, že mu nová doba přinese to uznání, které mu starý režim upíral. Velké galerie ovšem zatím ovládali titíž lidé – a pokud ti spěchali napravovat staré hříchy, vzali to z gruntu: zvali k výstavám cizí umělce, s výhodou emigranty. Nikdo z nich si na Dana Kordu nevzpomněl – a on neměl nejmenší chuť, domáhat se jejich pozornosti.

Z desítek nových galerií, které na Starém Městě vznikaly ještě rychleji než nové politické strany, však hned dvě projevíly zájem uspořádat jeho výstavu. Jedna z nich zkrachovala dřív, než k tomu došlo – na jejím místě se vzápětí objevilo zlatnictví. Druhá byla tak maličká, že se tam vešlo jenom pár Danových obrazů. Výstava proběhla, tisk ji ani nezaznamenal. Ostatně co byl vlastně tisk? I noviny teď vznikaly a zase zanikaly, měnily formát, jedny přes druhé křičely o událostech, na které za dva dny už nikdo ani nevzpomněl. Dana ta lehkomyšlnost, s kterou ho přehlédli, dost těžce hnětla.

„To je tou dobou,“ těšil ho Mařák. „Lidé teď mají jiné starosti.“

Mařák mu výstavu zahájil, tentokrát nezapomněl. Býval teď častým hostem v atelieru a z jeho otázek byl cítit vážný zájem. Jednoho dne přišel s nápadem vydat o Kordovi monografii, k níž by on napsal text.

„Monografii? Ty se snad píšou o mrtvých.“

„Ale kdepak. Dnes jde život rychle. Kdo nemá monografii, jako by tu ani nebyl.“

Nakladatelství, ve kterém nominálně stále pracovala Štěpánka, projevilo o knihu jen vlažný zájem. No ano, vydávali monografie. Dnes ovšem taková věc znamenala značné náklady – už jenom papír, který bůhvíproč bylo potřebí dovézt, ačkoliv donedávna právě ve výrobě této komodity země byla málem velmocí. Pak reprodukční technika: dneska, když byla okna otevřena do světa, by se jim každý vysmál za ten nepřesný, barevně chabý tisk, který ještě před dvěma lety zcela vystačil... Vypadalo to, že se jen vymlouvají.

„Nemohla bys jim alespoň trochu domluvit?“

Žádat Štěpánku o pomoc ho stálo hodně přemáhání. Neměla mu ji sama nabídnout? Dřív přece vždycky dělala, co mohla. Teď jenom roztržitě zdvihla hlavu od jakýchsi lejster.

„Cože? Aha, s tou knihou o tobě. No víš, když já tam skoro nejsem...“

„Ty už tam nepracuješ?“

„No, uvažuje se, že bych teď v DOSu měla plný úvazek.“

„Ale znáš tam lidi...“

„No, znám... Zkusím pro tu věc něco vymyslet.“

A sklonila zas hlavu do papírů.

* * *

Jenomže nic buď nevymyslela, nebo dokonce zapomněla. Dana by ani nenapadlo, nějak jí to připomínat – ale potichu se zlobil. Jak život kolem nich stále víc kypěl možnostmi a nápady, Dan jako by zůstával pod hladinou a stále víc se propadal; Štěpánka zatím freneticky žila. Už spolu málem ani nemluvili: když přišel domů, jenom zdvihla hlavu roztržitě od papírů.

„Řekl bys, že je člověk přirozeně svobodný, nebo že má na svobodu právo?“

„Co na tom záleží? Vždyť jsou to stejně jenom slova.“

Poprvé po celých dnech na něho pozorně pohlédla.

„Slova. To ti připadá málo? Slova tu povalila režim.“

„To si jen namlouváte.“

„Co se ti stalo?“

„Nic. Jenom mám pocit, že vy všichni pořád jenom mluvíte a život zatím zatáčí úplně jiným směrem. Zkus zase jednou ty nakoupit něco k jídlu. Na kilometr odtud jsou jen herny nebo bary. Taky pomalu nevím, čím mám malovat. Tři obchody už zrušili, jsou tam teď zlatnictví nebo tam prodávají český křišťál. V tom čtvrtém nemají ani kus plátna, štěte se hodí leda na vodovky...“

„Všechno se zase usadí. Bude to brzo, uvidíš.“

„Vbrzku. Tatík Novotný říkal vbrzku. Lidi se zajímali, kde to Brzko je.“

Jenom se usmála a tiše ševalila rty, s očima upřenýma do papíru.

* * *

Nakonec Mařák jednou přivedl mladičkou elegantní ženu s úzkým klenutým nosem a velikýma temnýma očima. Až na to oblečení působila jako dvorní dáma ze Škrétova obrazu, ale představil ji jako nakladatelku Vranovskou. Prý vydá monografii, o které snili. Dan si pro sebe pomyslel, že tahle osůbka, která mu trochu připomínala krásného tropického ptáka, moc jako nakladatelka nevyhlíží, nákladná ale jistě je. Nahlas však řekl, že se přece jedná s Olympem.

„Ti o to zájem nemají. Už jsem to s nimi vyjednala.“

„A vaše nakladatelství? Kde to vlastně sídlí?“

„Tady,“ poklepala na elegantní aktovku, kterou nedala z ruky. „Kamenná nakladatelství, to jsou takoví mastodonti. Brzo zaniknou. Moderní podnikání, to je hlavně zprostředkování. Pokud člověk má peníze...“

„A vy je máte?“

„V této chvíli mám zhruba milion,“ usmála se jemně. „Tedy dluhů. Ale to se poddá. Pro vaši knížku jsem sehnala investora z Německa. Slíbil čtvrt milionu, to snad zatím bude stačit.“

„Tolik?“

„Budeme tisknout v Německu, tady ještě není technika. To ovšem znamená používat tamní papír, barvy, všechno. Předběžné náklady na jeden výtisk mohou být zhruba dvě stě. Když vydáme řekněme tisíc kusů, pro začátek, a budeme prodávat tak za pět set...“

„Proboha, kdo to za tu cenu koupí?“

„To záleží na reklamě. Tu ovšem taky započteme do nákladů...“

Dan přestal poslouchat. Měl pocit, že svou knihu nikdy neuvidí.

* * *

Dan intenzivně maloval. Co taky jiného měl dělat? Tvorba byla to jediné, při čem se cítil doopravdy přítomný – jinak jako by život kolem něho nevšimavě uháněl.

Jak vlastně vyjádřit, že člověk stárne, mění se a přitom v něčem je to stále on? Jak zobrazit to prorůstání s jinými, ten stálý tichý zápas s jejich vlivem a současně to souznění? Dan tvořil velká plátna, na nichž tentýž člověk, různě starý nebo jinak změněný, vystupoval vícekrát v jakémsi zástupu. Směrem ke středu plátna se figury stále víc prolínaly, na křídlech se naopak zvolna vytrácely, střídány občas jenom prázdným obrysem. Základní obraz, který vytvořil, byl autoportrét sebe-současného ve společnosti sebe-mladšího i hodně staršího, sebe s některými rysy Štěpánky a jinde Gábi...V samém těžišti obrazu se v nejostřejší určitosti objevoval tvar, v kterém se prolínaly všechny podoby. Zpočátku mu tak vycházela jakási příšera, časem však přišel na to, jak ty tvary smířit. Tam, kde byl obraz určitější, převládala kresba a barvy ustupovaly do jemných valérů.

Dan se konečně chytil a maloval jak posedlý. Jen silou vůle každý obraz dokončil, zatím co se mu v mysli tvořila další možná variace. Měl pocit, že konečně narazil na zlatou žílu, teď šlo jen o to, vylámat ji na světlo. Byl přitom šťastný? Měl pocit smyslu. Není to přesně totéž, je to ale víc, než život běžně poskytuje.

* * *

Pak náhle přijel Paul Bresson, o kterém už delší dobu neslyšeli. Byl neuvěřitelně změněný. Dan nevěřicně zíral na jeho snad poloviční tvář, protkanou množstvím drobných vrásek. Připadalo mu, jako by tu před ním vystala jedna z těch variací, jimiž se pokoušel dobrat jádra lidské figury. Jenomže tahle spoušť nebyla dílem fantazie: mohla jen znamenat nějakou těžkou nemoc, hlodající v hloubi Paulova velkého těla.

Jako by si sám neuvědomoval, že je ho sotva půlka, naplnil Danův domek svým obvyklým halasem.

„Figury? Dneska?“ protáhl překvapeně, když mu Dan ukázal svá nová plátna.

Pak jako vždycky seděl dlouho před obrazy beze slova. Pak se zvedl, viditelně otřesen.

„Nevím, co říct... Se mnou to pohnulo. Ale bojím se, že to moc lidí nepochopí.“

Dan jenom vyčkával. S Paulem to bylo vždycky stejné: napřed se vykrucoval, potom začal jednat.

„Zástupy,“ řekl Paul zamyšleně, jako by ochutnával vzduch. „Síla bezmocných, náhlá moc množství obyčejných lidí. To je teď ještě pořád ve vzduchu... mohlo by to zabrat. Ale musíme si pospíšet, než vlna sympatií zase opadne.“

A odjel se slibem, že brzy uspořádá výstavu. Ne někde v Provinci. V Paříži, v některé z lepších galerií. Možná si ještě někdo vzpomene, jak byl Dan ještě včera proslulý.

Večer Dan řekl Štěpánce o jeho návštěvě.

„Zase se vylouval?“

Měla přitom v tváři podivně posmutnělý úsměv.

„Zpočátku. Ale jinak je úplně jiný, strašně změněný.“

„Já vím. Je těžce nemocný.“

„Copak´s ho viděla?“

„Byl tady... Byl se rozloučit.“

„To je zvláštní, se mnou se nijak neobvykle neloučil.“

„On se loučil navždy,“ oči se jí zaleskly. „Lékaři mu prý dávají půl roku života. Tak mi přišel říct, že mě miloval od té doby, co...“

Na chvíli zmlkla a polykala slzy.

„Co jsem ho nacpala do toho maličkého fiatu...,“ vyrazila se smíchem a vzápětí na to se dala do pláče.

Vzal ji do náruče a konejšil ji jako dítě. Jenomže dítě člověk může balamutit, že vše špatné lze zas odčinit a že všechno bude zase dobré. Hleděl přes její otřásající se ramena a před vnitřním zrakem mu přecházely zástupy na jeho plátnech. Všiml si toho Paul? Jeho postavy se v davu objevovaly vícekrát, nejprve plné sebevědomí a síly, pak klidnější a resignovanější, nakonec jako pouhé stíny sebe sama. Nechtěl tím říct nic tragického: jen prostý fakt, že k světlu života patří i jeho stín.

XII

Výstava v Paříži se konala až po Paulově pohřbu. Nebyl to přímo neúspěch, ale ani žádný průlom. Prodal se dva menší obrazy, o největší plátno smlouvala jedna z lepších stálých galerií. Dva listy se o výstavě zmínily, ale jen stručně, s levným politickým podtextem. Paul měl v té věci správný instinkt: nakrátko lidi ještě vzrušovaly zástupy. Co autor vlastně chtěl, jak uměl pojmout nově figuru, co hlavně v plátnech vyjadřoval, o tom se nikdo ani nezmínil. Jeden kritik připomněl Kordův úspěch v New Yorku, chybně však tvrdil, že v té době tvořil pouze abstraktně. O tom, že měl před šesti lety v Arles výstavu, o které tehdy psaly i některé větší noviny, se nikdo ani nezmínil. Paul nebyl mezi živými, ale jeho varování o tom, jak je v nové době úspěch vrtkavý, neztratilo nic na své platnosti.

Dan ale tohle všechno téměř nevnímal. Běhal po výstavních galeriích a nevěřil svým očím. Co před časem viděl u Tomáše v časopise, bylo tady skutečné: obrazy v běžném smyslu téměř nikdo netvořil. Nikoho zřejmě nezajímaly. Dan viděl s úděsem obrovské plochy, pocákané jakousi špinavou kaší nebo zas křiklavými barvami, které ani nebyly náhodné, ale spíš schválně neladící, jako by se vysmívaly tradičnímu malířství; jinde zas byly vystaveny haldy podezřelých odpadků nebo kolekce oprýskaných židlí... Znechucen a jaksi vyděšený řekl Štěpánce, že by se měli vrátit do Prahy.

„Nepojedeme do Provence?“ zeptala se smutně. „Byli jsme tam tak šťastní.“

„Jsi jistá, že tu Provence ještě mají? Třeba je místo toho velké smetiště.“

Nerozuměl tomu, co se děje v zemi, ke které kdysi vzhlíželi s takovou nadějí. Kdyby mu někdo řekl, že to zhroucení všeho, co chápal jako umění, se připravovalo dlouho a že k němu svým dílem přispěl také on, nebyl by asi souhlasil. Co viděl, byla náhlá katastrofa.

„Já myslím, že tak trochu přeháníš. Paříž je pořád stejná.“

„Stejná? Má pořád ještě Eifelovku, Seinu nebo Notre Dame. Ale jinak...“

„Má taky Louvre nebo Luxemburskou zahradu. Nechceš se aspoň podívat?“

Nakonec souhlasil a prošli tedy několik proslulých galerií. Seděli potom spolu mlčky na lavičce v Luxemburské zahradě, k smrti znavení z těch kilometrů, které prošli se zástupy turistů. Holubi kolem vrkali a hemžili se po cestě v souvislé vlnící se šedobílé mase, rozstříkované tu a tam rychlejším krokem chodců. Ti ptáci tady vydrželi celá staletí, umírali a rodili se stále stejně, zatím co lidé kolem procházeli proměnou...

„Kdybys tu byl někdy v té době, když Picasso s Bracquem začínali s kubismem,“ promluvila náhle Štěpánka, „nemyslíš, že bys byl taky tak zděšený?“

„Lámali prostor, ničili starou formu... Něco nového přitom přece jenom tvořili. Bylo vidět, že jim o něco jde. Zatím co tihle jenom ničí. Je to jako opilý mejdan na hřbitově, kde lidi kálejí do otevřených hrobů...“

Štěpánka vzdychla.

„Dane, my bychom měli nějak vybědnout z té deprese. Vždyť je to hloupé, tady smutnit, když teď konečně máme, co jsme tolik chtěli.“

„Co máme?“

„No přece spoustu příležitostí a hlavně svobodu.“

Málem by řekl, že ta svoboda je jiná, než jak si ji představoval. Svobodu ovšem chtěl a vážil si jí v každé formě. Jenomže neznal všechny její důsledky.

* * *

Nakonec do Provence přece jenom jeli. Arles je překvapilo tím, jak se za šest let zase rozrostlo. Do kraje teď museli autobusem aspoň hodinu. Když vystoupili, uviděli to, co znali – ale i to bylo přece jen změněné. Místo pozdního léta, teď už tu byl konec října. Slunce, které je tenkrát spalovalo, jen příjemně hřálo. Naopak vítr, který tehdy jenom mírně povíval, teď cloumal větvemi. Olivy, v téhle roční době ještě stříbřitější, kývaly ve větru jak rozduchané hlavy starých žen. Tráva, bělavě nazlátlá, polehala a zase vstávala v poryvech neklidného větru a vytvářela zvláštní obrazce mezi rzivě měděnými trsy vřesu. Levandule byla už zřejmě sklizená, ale jako vzpomínka na ni se v dálce držel fialový opar. Bílé nebe se nad ním zmítalo.

„To je krása,“ vydechla Štěpánka. „Ale tak nějak divoká.“

„Když fouká mistral, lidi šílí. Někdy to někdo nevydrží a sám si vezme...“

„Neříkej to! Taková krása přece nemůže být tak zoufalá.“

Dan na ni pohlédl, pak stočil oči k nejbližšímu balvanu, u jehož paty se zimničtěně chvěly trsy vybělené trávy. Krása snad ne, pomyslel si, ale touha po ní.

* * *

Několik týdnů po návratu byla v depresi zas Štěpánka. Když se jí ptal, řekla, že možná v DOSu dlouho nevydrží.

„V DOSu se objevila spousta nových lidí.“

„To je snad dobře, když vás bude víc?“

„Jenomže tyhle typy se hned derou nahoru. Nedovedeš si představit, čeho jsou schopní, jenom aby urvali lepší pořadí na kandidátce.“

Dan si pomyslel, že by možná nebylo tak špatné, kdyby aspoň trochu polevila její politická mánie – už se po celé týdny spolu nemilovali, ani snad kloudně nepromluvili. Když viděl její depresivní výraz, vyvolalo to v něm znepokojení. Náhle si uvědomil, že už dlouho byla nějak tichá, v očích zvláštně nepřítomný výraz. Byla to jenom kocovina po prvním, až neúměrném nadšení? Byl by jí rád nějak pomohl, ale sám na tom nebyl o moc lépe. Pařížský neúspěch, jak si to nyní označoval, a hlavně sesuv hodnot, jehož tam byl svědkem, to vše ho neodbytně tížilo.

„Řekni mi, proč se vždycky všechno pěkné musí zvrhnout?“ zeptala se najednou.

„Třeba se nám to jenom zdá...“

„Kdepak, nezdá. Víš, kdo je v DOSu teď největší demokrat? Bývalý redaktor Rudého práva. Ráda bych věděla, kolik tam máme bývalých estébáků.“

„To víš, holt nejsou lidi,“ ušklíbl se.

„Lidi je dost. Jenom ti normální zůstanou zase stranou.“

Snažil se najít něco, čím rozptýlit její depresi. Když promluvil, bylo to, jako by to říkal taky sobě.

„Víš, Štěpánko, některé věci vypadají hnusně možná proto, že jsou nezvyklé. My jsme si přáli svobodu... Ale nenapadlo nás, že svoboda se může také týkat věcí, které se nám nelíbí. Jsou možná prostě nápadnější, protože je nechceme.“

„To přece není jenom nápadností!“

Dan místo odpovědi začal kreslit Štěpánku do bloku – to byl pro něho způsob, jak získat jistotu. Všimla si, že se na ni dívá, a také se na něj zadívala. Měl pocit, jako by ho tím pohledem o něco žádala – o něco závažného, co se vymykal slovům. Snad ještě nedávno by jí to uměl poskytnout. S jakýmsi studem sklopil oči a pokračoval v kreslení. Za chvíli vstala a šla do kuchyně.

Po chvíli ucítil, že k němu přišla zezadu. Položila mu ruce na ramena a chvíli postála, asi zaujatá kresbou. Pak náhle promluvila.

„Víš, Dane, já mám pocit, že se všechno zhatí.“

„Ty myslíš politiku? Nesmíš na tom tolik lpět.“

„Já na tom nelpím kvůli ctižádosti. Prostě jsem měla chvíli pocit, že má život smysl.“

„A nemá? Kvůli několika hochštaplerům...“

Štěpánka sňala ruce s jeho ramen a nějak ztraceně se vydala zas ke kuchyni. Pak, jako by už zapoměla, proč tam šla, se k němu otočila.

„Byla tu naděje. Vzpomínáš na ty chvíle, kdy k nám Havel mluvil z Melantrichu? Mluvil tak neobratně, legračně a krásně...“

„Mluví přece každou chvíli.“

„Já vím. Mám pocit, jako by teď volal někde v prázdné síni.“

Dan na ni krátce pohlédl, pak zase sklopil oči ke kresbě.

„To víš, jeden člověk na všechno nestačí... A pak, nic hrozného se přece neděje, jenom je všechno trochu jiné, než jsme čekali.“

Cítil, že k němu znovu přistoupila a zachytila se ho, jako by v něm hledala oporu.

„Ještě, že máme jeden druhého. Kdyby to nebylo, opravdu nevím, co bych udělala.“

„Štěpánko, ty se hlavně musíš teďka vyspat. Zdá se mi, že jsi prostě přetažená.“

Chvíli jenom tak mlčky postála. Pak řekla, že jde tedy do postele. Dan chvíli seděl, pak šel za ní. Když vstoupil do ložnice, Štěpánka spala při světle, v ochablé ruce svazek potištěných papírů. Opatrně je vysvobodil z jejích prstů a zhasnul lampičku. Něco ze spánku zavrňela. Lehl si vedle ní a tiše hleděl do tmy. Přemýšlel o tom, zda má život smysl a zda to závisí na jiných lidech.

Po temných oknech přebíhala světla aut, kterých teď bylo mnohem víc. Dan také koupil ještě jednu ojetinu, takovou starou škodovku, aby se snáze dostával do domku v Hlubočepch. Bude ji muset nechat znovu obout, trochu seřídít. Možná by bylo lepší koupit něco novějšího... Dřív, než to domyslel, už spal.

* * *

Ta jejich deprese byla v rozporu se vším, co se dělo venku. Byla to doba vzrušení a rozletu. Lidé se v ulicích už nevlekli se zachmuřeným výrazem, ale s očima zářícíma zvědavostí těkali po novinkách, které na ně dorážely ze všech stran. Šedivé, oprýskané domy dostávaly nové kabáty, obchody vykřikovaly jasnými barvami a novým zbožím. Kdekdo

mluvil o velké privatizaci, o možných ziscích z akcií, s tvářemi planoucími dychtivostí. Lidé se rozjížděli do všech stran a zas se vraceli, plni barvitých dojmů z cizích zemí. Co vzrušovalo, byly nedozírné možnosti. Dan se Štěpánkou tyhle řeči poslouchali mlčky. I oni tohle všechno cítili, chvílemi se tím i nadchli. Pak se zas ponořili do sebe. Podivné rozbolavění, s nímž každý z nich hluboko v sobě zápasil, se sotva dalo sdělit. Svět, který kolem nich divoce povstával po zhroucení toho starého, byl prostě jiný, než ten, o němž snili tehdy v ulicích. Byly ty sny tak naivní, tak nereálné, že je skutečnost musela zklamat? Zkoušeli si to říkat, ale moc to nepomáhalo.

Co vlastně chtěli? Neuměli by to přesně říct. Jistě hrála nějakou roli skutečnost, že se v té době velkých přeměn neprosadili, alespoň tak, jak by si to přála jejich ctižádost. Ale to se mohlo ještě změnit a určitě to nebyl důvod k depresi. Tu zvláštní bolest, kterou oba každý trochu jinak cítili, už jednou vlastně kdysi zažili, v těch letech na rozhraní mezi pubertou a dospělostí. Tehdy jim také svět nabízel něco jiného, než o čem neurčitě snili. Napadlo je, že znovu prožívají skoro stejnou krizi? Sotva – vždyť byli oba dávno dospělí.

Někdy v té době se najednou, bez varování vrátila Gábi. Jak dlouho trvalo, než našla cestu do Danova atelieru, to se už nikdy nedozvěděl. Jednoho dne prostě vstoupila do dveří. Dan ji neslyšel, byl příliš zabrán do práce a právě klel, protože mu došla barva na paletě a v tubě jí nebylo dost. Právě když chytil správnou linii. Jak klel, neslyšel zvuk otevíraných dveří.

„Klením se nic nespraví,“ ozvalo se za ním.

Prudce se otočil.

„Gábi? Je to možné, Gábi?“

„Myslíš si snad, že je to duch?“

Hleděl na ni, jako by doopravdy byla zjevení. Maloučko zhubla, vlasy měla nějak jinak upravené. V perfektním šedém kostýmku s temně tyrkysovým vzorem a v zelené halence měla nezaměnitelný punc Západu. A přitom nějak ještě víc to byla známá Gábi.

„Na jak dlouho jsi přijela?“

„Napořád. Vrátila jsem se. Už jsem to s těmi kyselými Rakušáky nemohla vydržet.“

„Bylo to tak hrozné? Zdálo se mi z posledního dopisu...“

„Dopisy, ty mi ani nepřipomínej,“ ušklíbla se. „Člověk si píše s umělcem, ale ty odpovědi klidně mohl psát nějaký advokát. Diktovala ti je Štěpánka?“

Dan se jen trpce zasmál.

„Vy ženské jste všechny stejné. Ne diktovala, ale četla, bohužel – tedy ten první, který jsi poslala domů. A taky moji odpověď. Co se ti zřejmě zdálo málo, bylo pro ni moc.“

„To víš, chceme vás celé pro sebe. Zvláště když je mužský geniální.“

„Gábino, neblbni.“

„Já to myslím docela vážně. Můžu tě políbit? Navracející se poutníci vždycky líbají zemi. To mi připadá nehygienické. Ale mohla bych políbit zemitého malíře.“

Pohlédl na ni nejistě, pak jí nastavil tvář.

„Ale ne,“ zašklebila se. „Vousy ne, to bych rovnou mohla líbat trávnick.“

Snad proto, že jeho soužití se Štěpánkou teď prodělávalo takový dlouhý půst, nebo také, že to byla právě Gábi, byl polibek přece jen trochu delší, než by odpovídalo pouhému přátelství. Sevřel rukama její ramena a chvíli zápasil s rozpornou touhou přitisknout ji k sobě a současně ji odstrčit. Nakonec nechal ruce padnout podél těla a ustoupil o krok. Gábi se na něho zvláštěně podívala.

„Nic se v tobě nepohnulo? Z těch dopisů se přece jenom trochu zdálo... Teďka mám dojem, jako bys byl cizí.“

Rekla to smutně a on navzdory všemu rozumu pocítil zvláštní vinu.

„Ty víš, že nejsem...“

„Ale?“

Byl by rád řekl, že Štěpánka je teď v krizi a on jí nechce ublížit. Ale nějak se mu přičilo povídat tohle právě Gábi.

„No právě, ale...“

„Dan uvázaný jako hafan u boudy. Je tohle vůbec možné?“

Měl dojem, že ho zase jenom provokuje. Z jejích dopisů se zdálo, že v samotě tam venku nějak vospěla – a když si vzpomněl, co říkala předtím v Budvě o svém skrytém vnitřním životě, vyšla mu z toho jiná bytost, než ta, kterou kdysi znal. Teď tady zase byla stará známá Gábi. Bylo to jako hledět do tekoucí vody: pořád totéž a přitom stále jiné obrazy.

„Copak už mezi námi není žádný vztah?“

Řekla to nějak nejistě, jen trochu jako provokaci. Mlčky se na ni chvíli díval. Byla to přece řada let, co se víceméně ve zlém rozešli. Od té doby se nesnažila něco na tom odcizení změnit – až na nejasné řeči tenkrát u moře a ovšem jeden dopis...

„Víš co, pojď se radši něčeho napít,“ zamumlal.

Zatím co hledal vývrtku, umýval sklenice a pak oběma nalil víno, Štěpánka doma s hrůzou zjistila, že je už mnohem více hodin, než si myslela. To odpoledne měli mítink DOSu v Brně a ona, stále ještě prozatímní jednatelka, měla krátké vystoupení. Pokud sebou teď nehodí, dorazí pozdě. Program byl nabitý, třeba se na ni nedostane. Záleží na tom? No samozřejmě záleží! I pokud třeba zítra z DOSu vystoupí, musí jim otevřeně říct, co si myslí o nové kandidátce.

„Musíme spěchat,“ řekla Alfovi. „Jenom se naličím a obleču. Pak vyrazíme.“

To ovšem zabralo nějaký čas, za který Gábi s Danem dopíjeli třetí nebo čtvrtou sklenku.

„Ty jsi mi předtím neodpověděl,“ řekla Gábi zamyšleně. „Opravdu mezi námi všechno vyhaslo?“

„Gábi, ty si zas se mnou jenom hraješ.“

Zírala na něho svýma velkýma zelenýma očima.

„Já že si s tebou hraju? Co to povídáš!“

„Vždycky, když jsem tě chtěl, tak ty jsi nechtěla. A když jsem nechtěl nebo nemohl, byla jsi hrozně roztoužená. To ale bylo před lety. Copak to nemáme už dávno za sebou?“

„Ty myslíš, že to mezi námi může někdy skončit?“

Poslouchal ta slova divnou úzkostí. Jako by to všechno kalné v něm, z čeho ho skoro vyléčila Štěpánka, začalo vystupovat z nějakých hluboko skrytých nádrží. Snažil se tomu vzepřít.

„Gábi, prosím tě, nezačínej. To, že ses nepohodla s Tomášem...“

„Ale tak to přece není. Vždyť víš, náš Tomáš...“ udělala neurčité gesto. „Je jako dítě, nemůžeš se na něj zlobit. Prostě nedokáže u něčeho vydržet.“

„A ty jsi jiná?“

„Jak se tak můžeš ptát?“

Na chvíli zaváhal. Byl by jí nejraději řekl všechno to, co se v něm kdysi naměstnalo. Raději místo řeči vstal a šel pro další láhev.

Štěpánka zatím dorazila k autu.

„Do Brna jsou to aspoň dvě hodiny jízdy,“ řekla Alfovi. „Pokud nebude zácpa. Pak tři hodiny nebo víc pořádně nudných řečí. A potom cesta zpátky. Myslíš si, že to vydržíš?“

Alf, který zatím skočil do auta, na ni jen upřel velké tmavé oči.

„Asi toho na tebe bude moc,“ usoudila. „Vezmu tě k Danovi. Je teďka sice nějak protivný, ale pořád lepší, než ti noví lidi v DOSu.“

Nastartovala a vydala se směrem k Hlubočepům, navzdory zácpám v ulicích.

Mezitím Gábi, mírně rozjařená vínem, najednou vstala s lehkým úsměvem.

„Ty jsi mě nikdy nepochopil,“ řekla lehce.

Se sklenkou v ruce se začala procházet po atelieru a zastavila se před nehotovým plátnem.

„A sobě taky nerozumíš. Tady je to vidět.“

„To poznáš hned na první pohled?“ řekl trochu našťavaně.

Pohlédla na něho laškovně přes sklenku, potom ji na jeden ráz vypila a nastavila, aby jí zas dolil. S překvapením viděl, že i druhá láhev je už na dně. Kdy to vlastně vypili?

„Nabral jsi směr, který ti nesedí. Tak jako v životě. To přece nejsi ty.“

„Myslíš si, že víš lépe, kdo já jsem? Trvá to celý život, než si člověk na to přijde.“

Podívala se na něho svým mnohoznačným způsobem, pak pokrčila rameny.

„To je na mne moc hluboké. Já jenom vím, v čem jsi opravdu dobrý,“ řekla a bylo znát, že jí už jazyk trochu drhne. „Co tě to vůbec napadlo, vracet se k figuře?“

„Když jsem jel do Hrádku za tvou matkou, šel jsem se podívat na svoji fresku. Ty už jsi asi zapoměla...“

Prudce se otočila.

„Já? Jak bych mohla zapomenout! Naše jediná noc.“

Jakýsi temný příval citů, o nichž si myslel, že jsou za ním, dávno v minulosti, mu náhle stoupal do hrdla. Pokusil se jí něco odpovědět, ale nedokázal to.

V té chvíli se Štěpánka konečně dostala z další dopravní zácpy, tentokrát na mostě.

„Jestli to takhle půjde dál,“ řekla Alfovi, „tak dneska nikam nedojedeme.“

Alf na ni pohlédl a zdálo se, že souhlasí. Zácpy v ulicích jistě neschvaloval.

„Možná bychom to Brno měli vzdát,“ řekla Štěpánka. „Stejně je mi z politiky jenom špatně. Všechno se nějak zkazilo. Ještě, že mám Dana, jinak mi nic nezbylo.“

Alf trochu zdvihl hlavu, pak si jí zas položil na podlahu vedle ní. Vypadal smutně.

„No, mám i tebe, samozřejmě,“ řekla rychle. „Ty jsi přece hodný pes.“

Sehnula se, aby ho pohladila po hlavě, ale hned vrátila zas ruku na volant, aby se vyhnula řidiči těsně před sebou, který najednou přibrzdil a chystal se odbočit vpravo.

Gábi se v tom okamžiku usmála. Stála před rozdělaným obrazem, ale nehleděla na něj.

„Tenkrát jsi napůl spal,“ řekla tichým, prsním hlasem. „Možná jsi o tom ani nevěděl.“

„Gábi!“

Jenom to zachraptěl, tak se v něm vzedmula vzpomínka na tu noc.

„A nebo jsi to zapomněl. Ztratil jsi zřejmě cit pro ženskost. Podívej se tuhle na tu figuru,“ ukázala na plátno. „Ty nemáš žádný ženský model, vid'. Copak ti Štěpánka nemůže chvíli postát?“

„O to tu přece nejde...“

Se zvláštním úsměvem najednou pohodila hlavou.

„Jen neříkej. Že ty jsi měsíce neviděl nahou ženskou. Se Štěpánkou to neklape?“

Otevřel ústa, pak je zase zavřel. Gábi se jenom ironicky usmála.

„Když nemáš předlohu, můžu na chvíli jako model zaskočit.“

Dan na ni nevěřícně zíral. Měla v očích ten mnohoznačný výraz, který ho kdysi přitahoval, také se ho ale trochu bál.

„Ty Gábi, tohle není dobrý nápad.“

„Čeho se bojíš? Že bys mi snad neodolal?“

Přistoupila až těsně k němu, téměř se ho dotýkala. Proti své vůli cítil osten vzrušení. S úžasem viděl, že se skutečně začala svlékat.

„Ty poslyš, Gábi...“ řekl ochraptěle.

„No, copak je to odpudivý pohled? Dobře se dívej, je to jenom na chvíli. Máš tady hnusnou zimu.“

Štěpánka dorazila k domku chvíli poté, co Gábi shodila poslední kus oděvu. Alf, rozrušený neobvyklou situací, vyrazil z auta hned, jak otevřela dvířka. Uměl si tlapou stisknout kliku u dveří. Vřítel se tedy do místnosti, po letech Gábi asi poznal a začal skákat, aby jí olízl tvář. Jakožto psu mu zřejmě nebylo zvlášť divné, že je Gábi nahá. Totéž se ale nedalo říct o Štěpánce. Zarazila se ve dveřích.

„Gábi?“ skoro jen vydechla.

Když obhlédla tu celou její nahotu, vyvrávorala zpět ze dveří.

„Takhle je to... za mémi zády,“ řekla slabým hlasem. „Ty mizero!“

„Štěpánko, prosím tě, to vůbec není tak, jak myslíš,“ vypravil ze sebe zděšený Dan.

Ale to už neslyšela. Skočila do auta a s koly, rozstříkujícími z cesty šterk, vyrazila od domu. Dan odstrčil Gábi a vyběhl za ní. Viděl, že odjíždí, skočil tedy do svého auta a nastartoval – tedy pokusil se o to. Samozřejmě ten veterán zas vzdoroval. Motor jen zakašlal a zhasl. Když se konečně rozjel, ztrácelo se Štěpánčino auto v poslední zatáčce za viaduktem. Dan sešlápl plyn až k podlaze, ale v hloubi duše věděl, že už je to marné. Před vjezdem do města ji nedohoní a dál tu byly stovky možností, kam a kudy mohla jet.

Nějakou chvíli jezdil po Praze jak smyslu zbavený. Doma ji nenašel, také v sídle DOSu nikdo nebyl. Vrátný nekonečně dlouho přemýšlel, potom si vzpomněl, že má strana akci v Brně. Štěpánka přece něco o mítinku v Brně říkala, vzpomněl si Dan. Marně si lámal hlavu, zda to bylo včera, a spílal si, že lépe neposlouchal. Byl to však cíl, který si mohl dát, a tak se proti všemu rozumu vydal na dálnici směrem na Brno. Naděje, že by ji snad mohl dosáhnout, byla jen mizivá, ale ne vůbec žádná – byla to dálnice spíš podle jména, kvůli různým překážkám se na některých místech jezdilo i krokem.

Na třicátém druhém kilometru dojel k pozůstatkům těžké nehody. Nedůvěřivý hasič mu po delším úpěnlivém prošení prozradil, že malý vůz od Prahy vylétl na úseku, svedeném do jednoho pruhu, z nejasných důvodů do protisměru a čelně narazil na těžký kamion. Navzdory omezení rychlosti v tom úseku musel jet bláznivě rychle, jeho kapotu se sotva podařilo oddělit od chladiče kamionu. Modrý fiat, řídila ho žena. Dan se zoufale vrhl k modrému vraku, ale hasič ho zadržel. Prý řidičku vyprostili a těsně před Danovým příjezdem ji helikoptéra odvezla do nejbližší nemocnice v Praze.

„Byla příšerně rozbitá, tak nevím...“

„Nevidím číslo... Poznávací značku!“

Nikde ji v zmeti plechu neviděl a na chvíli se v něm vzedmula vlna naděje. Modrých fiatů jezdí spousta... Odstrčil hasiče a začal páčit bělavý obdélník zpod hromady zmačkaného kovu. Písmena s prvním trojčíslem mu byla známá, nakonec i celá značka... Několik vteřin na ni nevěřičně hleděl s nesmyslnou nadějí, že ji čte špatně, že se ta čísla před očima změní. Pak se jako by napůl omráčený zdvihl.

Musel se dvěma policisty dlouho vyjednávat, aby mu dovolili na dálnici obrátit. Po celou cestu zpět mu v hlavě zpívalo a nějaký hlas jako by mu říkal, že se to přece nestalo, že jde o hrozný omyl, že Štěpánku – pokud to byla ona – určitě zachrání...

Když dorazil do nemocnice, hledal několik minut úrazové oddělení. Vrátný v zasklené kukani na něho pohlédl přes brýle.

„Štěpánka Kordová? O nikom takovém já nevím.“

„Přivezli ji před chvílí z dálnice, prý helikoptérou.“

„Aha, ta oběť...“

Oběť? To už nad ní zlomili hůl?

„Tamhle jde doktor Daneš, ten vám poví víc.“

Doktor v zeleném, krví potřísněném hábitu, se na něho podíval zachmuřeně. V bledé tváři, protažené únavou, měl cosi jako nepřátelství.

„Jste její příbuzný?“

„Jsem její muž.“

Dan se začal třást po celém těle.

„Je mi líto... V tomhle případě se nedalo nic dělat.“

„Jak to? Vždyť přece...“

„Nejsem kouzelník. Byla už v exitu, když ji sem přivezli.“

„Můžu ji vidět?“

„Víte, já bych vám to neradil. Je strašně rozbitá...“

Okamžik trávil takhle slova. Jako by mluvil o nějaké figuríně. Rozbitá, rozsekaná, rozmačkaná... Otočil se a skočil k východu. Za rohem, opřen o stěnu, dlouho a neutěšitelně zvracel.

* * *

Když vstoupil zas do svého domku, seděla Gábi oblečená u stolu, s Alfem u nohou. Obrátila k němu velké oči a tvář jí okamžitě ztuhla. Zřejmě z jeho výrazu uhodla, že se stalo něco hrozného.

„Štěpánka není... zabila se v autě.“

„Ale to přece...“

Pohlédl na ni s náhlou nenávistí.

„Gábi, odejdi.“

„Já za to přece nemůžu.“

„Vypadni,“ zařval. „Nechci tě už nikdy vidět.“

Chystala se asi něco namítnout, pak ale mlčky vstala.

„Já jsem ji přece nezabila...“ řekla ve dveřích.

Když se za ní zavřely dveře, svezl se na její místo u stolu a zabořil tvář do dlaní. Snad by se dal i do pláče, ale byl ještě v šoku a stále neschopný uvěřit tomu, že Štěpánka není. Co je to *není*, naléhal v něm téměř cizí hlas. Nebude ani večer, ani zítra... A současně v něm doznívala slova Gábiny, že to přece není její vina. Čí je to vina a co to slovo vůbec znamená? Bezděky zdvihl oči od stolu a jeho pohled padl na Štěpánčin portrét, který před lety navždy poznamenal. Já jsem ji zabil, řekl si, byl jsem to já... Zavyl hrůzou a bolestí a Alf se k němu přidal.

Černá

Nebytí Štěpánky nemělo hranic: nebylo možno před ním nikam utéct. Ať se Dan vrhl kamkoliv, to nebytí ho následovalo. Napřed nemohl spát, pak se bál usnout, protože v stále stejných snech prožíval totéž bloudění, v němž zoufale a marně hledal Štěpánku, až konečně dospěl do toho bodu, kdy ji měl nadosah... a náhle viděl cosi beztvareho. Probouzel se zalitý potem, ale obnovené vědomí mu nepřineslo úlevu.

Zoufalá touha nějak rozevřít ten krunýř prázdna mu namátkou podsouvala různá řešení: odjede někam daleko, nebo si najde drogu, nebo... ani to nedomyslel. Nějakou dobu hodně pil, ale stavy kocoviny, do kterých se probouzel, byly tak strašné, že s tím přestal. Byl sám a nepřipouštěl narušení téhle samoty, nejméně ze všech lidí právě Gábi. Za jiných okolností by je osamělost byla mohla sblížit, ale hrůza z důsledků toho absurdního výstupu je od sebe už provždy vzdálila. Tak tomu aspoň bylo s Danem, který by na Gábi ani nemohl pohlédět. Po celé měsíce se vnitřně svíjel žalem a pocity viny. Proč jenom Gábi důrazněji nezabránil v té pitomé exhibici? Proč nebyl pohotovější, když viděl Štěpánčinu neúměrnou reakci? Proč nevěděl hned, že Štěpánka míří do Brna, když o tom večer předtím mluvila? Výčitky, kterými si deptal duši, by nemohly být zoufalejší, kdyby se byl skutečně dopustil nevěry. Ironie, že nic takového nebylo a že k té scéně došlo jenom shodou okolností, jen zhoršovala ostří jeho utrpení. Že vlastně ani docela určitě nevěděl, zda nehodu, která Štěpánku zahubila, způsobilo rozrušení nebo přímý úmysl se zabít, to nijak nepomáhalo: podivná neurčitost tragédie jenom dávala půdu pro další dohady a sebeobviňování.

V pražském bytě Dan nevydržel ani hodinu a tak se časem s Alfem víceméně přestěhoval zpět do domku za městem. Trvalo dlouho, než se zase přiměl aspoň trochu malovat. To, co pak tvořil, bylo zcela nebarevné: tón určovala čern, jen trochu osvěžená hněděmi a okry. Na skutečné barvy – zeleň, červeň, modř a žluť – nemohl ani pohlédnout: bylo mu z nich na zvracení. Měl pocit, že se mu zhroutil barevný prostor: nedokázal udržet napětí kontrastů a ze smíšených barev vznikla temná břechka. Zbývala tedy jenom čern.

Postupně ale tvorby nechal. Ten strašný úlek z Štěpánčina nebytí, který mu svíral útroby, vyjádřit nedovedl. A prostě malovat, jen aby něco tvořil, na to teď sílu neměl – tím spíš, že malířství, tak jak je znal a miloval, patrně také zemřelo.

* * *

Jednoho dne se v domku objevil zas Mařák se slečnou – nebo snad paní – Vranovskou. Tentokrát měla purpurově sametový baret na hlavě, zdobený rajčím peřím. Danovi, pokud na ni vůbec pohlédl, připomínala ještě víc tropického ptáka, tím spíš, že to, v čem přijela, vypadalo trochu jako zlatá klec, i když šlo jen o luxusní variantu terénního auta.

„Jdeme kvůli té monografii,“ řekl Mařák. „Stal se malér.“

Dan na ně jenom mračně pohlédl. Jakýpak malér, který se dal srovnat s tím, co se mu stalo? Byl by si přál, aby ho nechali na pokoji.

„Ten Němec, investor, najednou vycouval,“ vydechla Vranovská a opatrně spouštěla své útlé tílko v purpurové peleríně na sedadlo hrubé židle, kterou jí Dan přistavil. „Přesně řečeno, prostě zmizel a nechal mě po uši v dlužích.“

Dan bezděky pohlédl na její jemně utvořené ouško, které – tak jako všechno, co jí nekryl šat – vypadalo jako vycizelované ze zvláště bílé slonoviny.

„Nevěděl jsem, že se už ta kniha tiskne. Zatím jsem neviděl jedinou řádku textu, ani výběr reprodukcí.“

„No knížka zatím není připravená. To samo o sobě není ten hlavní problém. Důležitý je kapitál. Ten nemám. Nechci si znova půjčovat a tím zas mám problémy splatit to, co... právě dlužím.“

Přinutil se reagovat.

„A kolik dlužíte, jestli to není tajemství?“
„No asi dva... nebo tři miliony,“ řekla nedbale.
„Proboha.“
„To není moc. Vážně mě začnou brát, až to bude tak deset.“
„A to se nebojíte ještě něco začínat, když máte tak závratné dluhy?“
Udělal zvláštní melodické gesto, kterým trochu připomněla Štěpánku.
„Je to taková jízda na tygru, jak se říká – když zůstanete na hřbetě, jistě vás jednou sežere. Když ale seskočíte, sežere vás hned.“
„To zní dost divoce,“ zabručel Dan.
„Taková je realita... Já zatím nemíním být sežrána, tak musím podnikat, abych na staré dluhy vydělala. Jenomže knížky o umění, to dnes nějak nenese. Vydám nějaký krvák nebo něco mystického – nebo ještě spíš kuchařku, lidi dnes rádi jedí. Ta vaše kniha...“
„Mizí patrně v nenávratnu,“ dodal chmurně Mařák.
Vzhlédla k němu vyčítavě.
„Nebud'te škarohlíd. Třeba se lidi časem změní, jen co se nasytí těch věcí, které zatím nebyly... Třeba zatím pan Korda bude doopravdy slavný a knížka o něm bude trháč.“
„Na to by musel jít víc s dobou a ne vždycky už ze zásady proti proudu.“
„To doopravdy děláte?“ obrátila se k Danovi.
Trhl sebou, skoro je neposlouchal.
„Nestarám se o žádné proudy.“
„To se mi líbí, ale není to moc bezpečné.“
Dan přikývnul, ale skoro k ní nezdvihl oči. Něčím mu – podivné, byla tu sotva podoba – tak připomněla Štěpánku, že ho to až fyzicky zabořilo. Když konečně odešli, hleděl dlouho na Štěpánčin portrét. Její rysy mu na okamžik ožily, pak zase zhasly. Temně rudá rána vprostřed čela o to více žhnula...

* * *

Na rozdíl od Dana, který se zvolna zase ztrácel z povědomí veřejnosti, Gábi se probojovávala opačným směrem. Znovu se prosadila jako umělecká kritička. Psala krátké, divoce nesmlouvavé články do těch několika listů, které si ještě dovolily přepych věnovat kus místa kultuře. Díky tomu, že je prozíravě opouštěla ještě před zhroucením, zůstávala pořád na scéně a získávala vlivné jméno. To všechno Dan však nevěděl, nečetl žádné noviny a vyhýbal se známým. Tak tedy, když jednoho dne před domkem přistálo naleštěné auto a z něho vystoupila mladá žena s tím, že jí sem posílá doktorka Drnovská, nevěděl v první chvíli, o koho se jedná.

„Gábi říkala, že tu najdu něco zajímavého,“ řekla ta žena a teprve pak pochopil.

Chvíli na ni s údivem hleděl. Při pohledu na její modročerné vlasy, trčící všemi směry v ostrých hrotech, téměř černé rty a modré nehty mu připadalo nemožné, že její zájem by se mohl týkat jeho tvorby.

„Co máte na mysli?“

Dala mu velkou vizitku. Reprezentuje prý Galerii Hefaistos, výstavní síň nového typu. Jak její název vyjadřuje, je ctizádství galerie „kout opravdu žhavé železo“ a trošku přitom otřást touhle trochu příliš zapšklou českou zemí.

„Pokud chcete vidět obrazy, musíte dovnitř. Je tam můj pes, ale toho se skutečně nemusíte bát.“

Opatrně se protáhla v uctivé vzdálenosti kolem Alfa, který výjimečně neskákal a neprojevoval obvyklou přichylnost, ale koukal jenom udiveně na to zjevení. Pak si váhavě sedla na odřenou židli a povzneseně přihlížela, jak se Dan lopotí s velkým plátnem.

„Tohle?“ protáhla ještě dřív, než plátno opřel o stěnu. „Já jsem čekala něco jiného.“

„To už jste si to stačila prohlédnout?“
„Formát je správný. Ale je to namalované, víte co myslím. A figury. Gábi mi slibovala, že tu najdu něco zajímavého.“
„To už jste říkala. Některým lidem v New Yorku a Paříži jsem připadal zajímavý.“
Sotva to řekl, hned si nadával. Obhajovat se před tou husou přece nemusel.
„To bylo kdy?“
„Tak před čtyřmi až šesti lety.“
Jenom se usmála a zamávala jako při loučení.
„Jiná epocha. Teď máme postmodernu.“
Dan pokrčil rameny a začal plátno stěhovat zas zpátky. Bylo mu jasné, že s ní ztrácí čas.
„Já to viděl už v Paříži.“
„Neznáte někoho, kdo tady dělá něco takového?“
„Naštěstí ne.“
Oprášil si ruce, pak šel ke dveřím a otevřel je. Vstala, tak trochu vyvedená z konceptu.
„Je mi to líto,“ řekla s nejistým úsměvem. „To víte, teď se žije rychle.“
Přehlédl podávanou ruku a ustoupil, aby mohla projít.
„Brzy zestárnete.“
Vyděšeně se ohlédla.
„Proč?“
„Sama jste řekla. Žijete rychle.“
Chtěla snad něco říct, pak jenom pokrčila rameny.

* * *

Občas se ještě toulal po městě, v jakési slabé naději, že na chvíli unikne tomu prázdnu. Stalo se, že přitom najednou potkal Gábi. Uviděl ji teprve, když už od ní byl tak na tři kroky. Zůstal stát jako zmražený. Ona se také zastavila, ve tváři poněkud nejistý úsměv, který se pomalu rozšířil. Pak zase pohlásl, když uviděla v jeho tváři výraz odporu a hrůzy z toho setkání. Překonal strnulost, ostře se otočil a skoro běžel od ní pryč.

* * *

Asi tak po dvou měsících dostal poštou pozvánku na vernisáž výstavy v Galerii Hefaistos. Tomáš Zůna: Kritické objekty a situace, četl s údivem. Tomáš se tedy také vrátil? Po dlouhém váhání se rozhodl tam zajít. Tomáš byl přece jenom kdysi přítel.

Galerii našel až po delším hledání, na Starém Městě se jich vyrojila celá řada. Když vstoupil, byla tam sice obvyklá vřava, jaká patří k vernisážím, ale jinak se mu zdálo, že si spletl vchod. V první síni byly narovnány žoky s uhlím. Pytle byly otevřené, uhlí z nich padalo, boty návštěvníků je drtily a roznášely hlouběji do galerie. Druhá místnost se zdála být v opravě – byla úplně prázdná, jen v jednom rohu ležela hromada nějaké sutě a několik různých úlomků dřeva. V třetí síni byly sice nějaké vitríny, ale leželo v nich cosi nevýslovně odporného, nejspíš nějaké maso v rozkladu. Už se obracel k odchodu, když náhle stál tváří v tvář Tomášovi. Jeho bývalý dobrý přítel se nejistě usmíval, ale oči měl vážné. Dan pochopil, že o jeho smutku ví. S hrdlem bolestně staženým mu podal ruku.

„Kde vlastně máš tu výstavu?“

Tomáš jen udělal široké gesto.

„Tohle? Děláš si legraci? Kde je nějaká tvorba?“

„Tvorba je ve výběru.“

Dan se jen letmo rozhlédl, potom zas sklopil oči.

„A proč jsi vybral právě tohle?“ zeptal se s přemáháním.

Tomáše ta otázka zřejmě překvapila.

„Tohle? Je toho tady víc.“

„Třeba to uhlí u vchodu.“

„Uhlí? Kolikrát jsi ho Kordo skládal, vzpomínáš si vůbec?“ zašklebil se Tomáš. „Chceš říct, že sis ho přitom doopravdy prohlédl? Že jsi skutečně proniknul až k jeho bytí, k zázraku, že uhlí vůbec je?“

Dan se na něho zamračeně podíval.

„Proč zrovna uhlí je takový zázrak?“

„No, je to jeden z mnoha zázraků. Tím, že ho tady vystavím, otevírám úzký průhled do bytnosti světa.“

Tak jak to vykládal, znělo to jako recese. Jeho lehký úsměv ten dojem posiloval. A přece plynulost, s kterou pronesl tolik vět, naznačovala, že už to říkal vícekrát.

„To myslíš vážně?“

„Vážně? Prosím tě, nechod' na mě zase s tou svou vážností!“

Dan hleděl překvapeně Tomášovi do tváře. Poprvé v životě mu vůbec nerozuměl.

„Takže to má být jenom sranda?“

„Vážně či nevážně, tak se to dneska přece nebere.“

Řekl to s nezávazným polousměvem, jako by jím chtěl svoje slova ilustrovat. Danovi náhle připadal jako vzpurný výrostek v pubertě. Raději zase sklopil oči.

„Ty přece víš... snad si na to ještě vzpomínáš,“ řekl se zaťatými zuby, „jaká je dřina něco doopravdy vytvořit...“

Tomáš jen mávl rukou. Tváří mu proběhl netrpělivý výraz.

„Jakápak dřina,“ řekl skoro opovržlivě. „To už je za námi. Tohle nedá tak moc práce.“

„Tak proč to sakra vystavuješ?“

„Proč ne? Doba to chce... Pojd' se něčeho napít.“

Pokusil se položit mu protektorsky ruku na rameno, ale Dan mu uhnul.

„To, co nic nestojí, nestojí za nic. To vždycky platilo,“ řekl zuřivě.

„Ale už neplatí. Vždyť se prosím tě trošku koukej kolem sebe!“

Danovi zatepalo hněvem ve spáncích.

„A co mám vidět, bandu tajtrlíků, co mají drzost nazývat se umělci?“ vyrazil hlasem, selhávajícím zuřivostí. „Vy, co jste se dali na tenhle hnus, nejen nic netvoříte. Vy ničíte, vy bezohledně vraždíte, co z kumštu ještě zůstalo.“

Tomáši z tváře zmizel povznesený úsměv.

„Nepřeháněj. Každá doba má to, co si zaslouží. A lidi teďka tohle chtějí.“

„Nechtějí. Jsou jenom zmatení. Až přijdou na to, že na tohle nemusí mít umělce, protože to sami najdou v popelnici, pak vás poženou svinským krokem... Je mi z vás ze všech na umření.“

Otočil se a šel. Minul přitom Gábi, která na něho upírala oči přes ramena několika mladých umělců. Nevšiml si jí a tak neviděl záblesk nenávisti v jejích očích.

Proto, když po týdně dostal zas poštou novinový výstřížek s recenzí výstavy, v němž Gabriela Drnovská svou chválu „svižných tvůrčích gest Tomáše Zůny“ zakončila břitce ironickou větou na adresu staromilců typu Dana Kordy, netušil žádnou souvislost. Vlastně ta pomstychtivá střela minula svůj cíl: Dan ten článek přečetl ani ne z poloviny, těžce si nad ním povzdychl a pak jej použil na podpal.

* * *

Když se jednoho dne s Alfem vypravil do bytu ve středu města pro nějaké zbývající potřeby, našel ve schránce dopis. Byl od právníka, který zastupoval majitele domu. Mohl by se pan Korda laskavě dostavit k naléhavému jednání, ptaly se ho řádky krásně vytištěné

počítačem. Dan na ten papír chvíli hleděl nechápavě. Majitel, restituce, právní zástupce – ty pojmy mu nebyly neznámé, ale zněly jako z neznámého světa.

Nazítří mu advokát důvěrně sdělil, že se jedná o prodeji domu cizímu investorovi, který jej hodlá přebudovat na luxusní hotel. Věc spěchá. Majitel by proto ocenil, kdyby Dan byt co nejdřív uvolnil. Jak ocenil? No přece slušným odstupným. Stačil by milion? No, buďme rozumní, peníze na stromech nerostou. Lze snad uvažovat řekněme o půl milionu navíc, to je ale mez. Snad proto, že na tom Danovi příliš nezáleželo a bral smlouvání spíše jako hru, odcházel nakonec se smlouvou skoro na dva miliony. Nevěděl, co si s nimi počne.

Teprve později ho napadlo, že je to jako milosrdná mana z nebe. Všechny obvyklé zdroje obživy, už předtím povětšinou skrovné, jako by náhle vyschly: jeho obrazy, které bývaly na indexu tolik let, teď nikdo nezakazoval, ale také skoro nikdo nechtěl. Většina obchodníků s uměním se zaměřila na díla těch doopravdy proslulých, vesměs už dávno mrtvých tvůrců. Těch několik výstavních síní, které se prohlásily za nositele pokroku, bralo jen to, co se teď nazývalo postmodernou. Tón udávala roztěkaná hravost, pro kterou kritici – pokud jim vůbec zbýval prostor, kde se vyslovit – vymýšleli hloubavé teorie.

Lehce a téměř bezděky ta nová, roztříštěná vlna vyvrhla Dana kamsi na okraj. Když chodil zatrpklý a vyžděšený po městě, zdálo se mu, že z galerií vyhlíží stále ten stejný poloúsměv adolescenta. Nebylo všechno úmyslně ohavné: dost často viděl hravě vtipné nápady, které by uznal aspoň jako zajímavé nebo milé, kdyby byl v jiné náladě. Teď ho však odpuzoval nedostatek vážnosti, ta nezávazná lehkost, kterou cítil jako frivolitu. Poslední objev, s kterým tihle lidé přišli, byla okázalá adorace kýče. Když uviděl na jedné výstavě odporné kreace z umělé hmoty, jejichž barvy i na pouti by byly příliš sladce křiklavé, konečně pochopil, že pro něho v tom vývoji už přestalo být místo. Umění, které mu dávalo smysl, buď načas nebo navždy umřelo.

Zmizely ale také jiné zdroje příjmu: grafická úprava ztratila smysl, sazba se vytvářela počítačem a to, co chrlily desítky nových nakladatelství, dbalo sotva o gramatiku nebo pravopis. Gramofonové desky rychle vyšly z módy, kompaktní disky vystačily s líbivou fotografií. Sem tam se našla práce pro zručného grafika, ale nové firmy vedli mladí lidé. Dan se jim asi zdál se svými dvaadvaceti lety trochu starý – rozhodně pro něho nic neměli.

Beznaděj, která na Dana doléhala, kontrastovala se živou barvitostí, s kterou se na všech stranách prosazoval nový život. Hranice, přede dvěma lety neprostopupně zavřené, byly teď dokořán a lidé vyráželi do všech stran. Město se zmáhalo, rostly tu nové, elegantní domy a ty staré prokourly čistými fasádami. Na ulicích a v pasážích zářily elegantní obchody. Skoro přes noc tu byly hypermarkety překypující zbožím, úzkými ulicemi města líně tekla řeka zářivého chrómu nových aut. Štěpánce by se to určitě líbilo. Pro něho ale tyhle ohňostroje hojnosti byly jen rubem všeho toho, co mu ubíralo jeho svět – ten svět, který už málem přišel, který však ironickou kličkou zase uklouzl do říše snů. Co doopravdy nastalo, mělo docela přívětivou, svůdnou tvář, která však byla trochu zhlouplá lačností po konzumu a zisku.

Napřed se zdálo, že je to prostě fáze chvilkového poblouznění, která zas přejde, jenom co se lidé všim tím novým trochu nasytí. Brzo však bylo zřejmé, že to je na celou generaci, pokud ne už navždycky. A Dan se cítil sám v tom veselém a spokojeném hemžení. Najednou pochopil, jaký může být pocit kosmonauta, který se ztratil ve vesmíru. Všude, kam dohlédl, bylo jen prázdno: nebyla Štěpánka, nebyly jeho děti. Přátele zavrhl a teď se také vytratilo umění, alespoň to, které mu něco říkalo.

Ale i kosmonaut, zoufale opuštěný v prostoru, má ještě nějaký pud sebezáchovy. I když by částí mysli nejraději nežil, Dan přesto jaksi musel jíst a pít a v zimě topit. Spolu se zbytkem výtěžku z posledních prodejů mu odstupné dalo docela slušnou kupku peněz. Bude-li rozumný, vystačí s tím řadu let. Vystačí k čemu? Prostě vystačí.

A tak, s hrdlem bolestně staženým a očima poněkud zamženými, odvezl Štěpánčino oblečení nejbližší charitě, rozprodal nábytek po vetešnictvích a zbytek – knihy, grafické

potřeby, pár obrazů – postupně odvezl do domku za městem. Když se tak vracel naposled, zastavil nad svahem a podíval se dolů k viaduktu. Tam zhruba před rokem uviděl naposledy obrys Štěpánčiny hlavy. Pak se jeho život zřítíl do téhle tmy.

Dojel ke svému domku, vypustil Alfa a pak se ještě jednou otočil a zadíval se dolů se svahu. Věděl, že s tímhle městem, jehož část se prostírala před ním, teď nadlouho, možná už navždy nechce mít nic společného. Pokusí se nějak žít, s tíhou dvou smrtí, které sice přímo nezavinil, ale na nichž měl nějaký podíl, s blednoucími obrazy lidí, kteří také patřili k té historii, se stálou otázkou, proč on tu stále ještě je a jaký to má smysl.

Alf se po něm několikrát ohlédl a když viděl, že pán pořád ještě nejde, využil čas a pročmunchal povadlé trsy loňské trávy pod zápražím.

Bílá

Sněžilo den a noc a ještě jeden den. Sníh padal vydatně a neustále, až vyvolával obavy, zda nezačíná zase zima, možná nějaká závěrečná, vše objímající měkce smrtícím náručím. Pak díky jednomu z těch nepředvídatelných kosmických rozmarů v noci sněžení ustalo a od jihu k nim zavál vlhký větřík, který postupně zesílil až do teplého vanu.

Muž i pes se několikrát za noc probudili zvuky větru a melodickým bubnováním vodních kapek na římsu. Vždy ale znovu usnuli. Když se však po obzoru rozlévalo první ranní světlo a bublavé zvuky neustávaly, posadil se muž najednou na lůžku. Předjitřní ticho jako stříbrný steh protkávalo mnohohlasé zurčení.

„Něco se děje,“ řekl muž, spíš jen tak pro sebe.

Pes vyskočil a vztyčil uši, jak to šlo.

„Půjdeme se podívat.“

Natáhl kalhoty a kabát, zavázal boty a pak otevřel dveře. Pes vyrazil dle svého zvyku, ale hned se zarazil, neboť i jeho překvapila ta proměna. Sníh zcela zmizel, svah se jen všude kolem leskl spoustou vodních stružek.

„Věřil bys tomu?“

Pro psa byly otázky víry mnohem jednodušší, alespoň pokud byl muž nablízku. Učinil několik výpadů proti hravým pramínkům, které se zajiskřily v prvním ranním slunci, a pak vyrazil zkontrolovat nové pachy, které táni odkrylo.

Muž zvolna stoupal do svahu až k místu, kde se cesta zúžila do malé pěšinky a pak se vytratila v nepořádném houští divokého hlohu. Zkoumavě přejel rukou po zmáčených větvičkách. Ne, lístky ještě nerašily, ale pupeny už byly nalité až k puknutí.

„Bude jaro,“ řekl nahlas. „Přece jenom zase bude.“

Pes zachytil jeho hlas a po křivce, kterou vykroužil kompromis mezi věrností a jeho vlastními, jen psími záležitostmi, doběhl k němu. V té chvíli je zasáhl nový závan větru. Bylo v něm vlhké teplo a nějaká zvláštní, slabá, ale naléhavá vůně. Muž i pes se lehce zachvěli pod něžným dotekem těch neurčitých, bolestivě sladkých příslibů, s nimiž se ohlašuje jaro.

Lidé i zvířata, stromy a dokonce i kameny mají svou paměť. Na světě se nepřihodí nic, co by zmizelo zcela beze stop. Přesto se příroda vždy znovu obnovuje s jarním táním, lhostejná k pozůstatkům sebevětších tragédií. Člověk to má těžší: jeho minulost s ním zůstává, ať už ji chce či nechce zapomenout. Muž dlouho hleděl na část města, která před ním ležela, a – jako už tolikrát – tiše si přál, aby se některé věci nebyly staly. Ale protože to přání mu nemohl splnit ani bůh, začínal chápat, že se s nimi bude muset smířit.

Byl to vlastně úplně obyčejný obraz: předčasně přihřblý a mírně zanedbaný muž a jeho pes, který už také překročil svůj zenit, se v bílém ranním světle vraceli do svého domku.

Muž se psem pojedli a pak, když se pes stulil ve svém koutě, aby dohnal aspoň trochu spánku, vytáhl muž z přístěnku velké bílé plátno, vypjaté na rámu, a upnul ho do stojanu. Setřel z něho prach, který se na něm usazoval dlouho, a potom hleděl na tu bílou, dosud nedotčenou plochu. Bylo mu skoro líto porušit tu její nevinnost – ale tak jako bílé plochy venku, i tuto zde muselo změnit táni.

Nemohl takhle dál jen vegetovat. Pokud měl žít, musel mít důvod, jak se domníval. To znamenalo tvořit. Cítil, že v prázdnotě, do níž se pro něho propadlo umění, je na to zcela sám – daleko osamělejší, než byl kdykoliv předtím. Bylo to, jako by tu znovu vynalézal malířství. Musí sestoupit v sobě hluboko, až někam na dno, aby našel sílu k tvorbě.

Seděl a dlouho hleděl do plátna. Postupně v něm začal vidět tvář – tu tvář, která na něho shlížela ze staré kresby na stěně, provždy už zraněná červenou skvrnou vprostřed čela. Tiše vstal, jako by se bál zahnat tu vzpomínku, a vytlačil malý kopeček okru na paletu. Pak se po dlouhé době štětcem zase dotknul plátna: udělal první tah, po němž – jak věděl – už se nedá couvnout. Co tady začínal, docela jistě bude jedním velkým utrpením. Mělo to smysl, oživovat vzpomínku, která ho jenom bude drásat? Mělo vůbec nějaký smysl tohle počínání, ta

snaha zachytit kus zkušenosti na plátně? Mnozí by řekli, že smysl je jenom iluze, kterou si vytváříme v toku proměn náhodného bytí. Muž kdysi cítil, že je přece jenom něčím víc. Už tomu léta nevěřil, teď ale znovu zachytil jakousi slabou naději.

Malířství umřelo nebo už bylo blízké smrti, rozhodně malování lidských nebo jiných podob. Tak se mu aspoň zdálo, když se o ně ještě zajímal. Přesto, kdyby nic víc už nestvořil, tu tvář se tady musí snažit zpřítomnit – ne tolik její tvar, jako spíš to, čím byla pro něho: tu její nezaměnitelnou živost.

Zatím co muž maloval a pes tak jenom napůl spal, vyšlo z mraků na jarní oblohu po dlouhé době slunce. V jeho hřejivých paprscích praskaly pupeny a špičky příštích lístků ochutnaly bytí. Také příroda znovu riskovala tvorbu.